äfven alla medlemmar i ett samhälle böra njuta lika rätt, och att åtminstone de lydige och trogne barnen icke behandlas hårdare och stjufmoderligare, än de förlupne och sjelfsvåldige.

Min representant-pligt bjuder mig under sådana förhållanden, att allvarligt påyrka alldeles samma rättvisa åt kyrkans egna barn, som åt hennes affällingar, och ingen skulle väl ändå med skäl kunna förebrå mig alltför öfverdrifna anspråk. Men äfven här måste man skilja emellan det theoretiskt riktiga och det praktiskt möjliga. Våra former och vanor, grundlagar och privilegier göra, att afståndet emellan önskningarne och målet måste indelas i små steg och sedermera ett uttagas »åt gången», på det man icke må förvillas i lagars och författningars labyrint. Det må således denna gång vara nog, att föreslå en nödig förändring i förslags upprättande till presterliga befattningar. Vi känna något hvar, huru litet församlingarnes behof tages i betraktande vid förslags-upprättandet. Befattningen (brödstycket) är till för sökandernas skull: detta är innersta grundprincipen. I konseqvens med denna princip uträknas, utan allt afseende på församlingens behof och de sökandes ändamålsenlighet för den ifrågavarande platsen, genom vanlig addition, den enas eller andras företrädesrätt till den lediga befattningen. Det är denna princip, som framkallat behofvet af en dissenterlag, det är den, som förorsakat, att på vissa ställen man vägrat afgifva sin röst vid prestval, det är den, som hos oss alstrat denna obeskrifliga liknöjdhet för kyrkan och dess angelägenheter, och skola vi fortgå på denna bana, så fruktar jag med goda skäl, att dissenters snart nog torde utgöra majoriteten och de kyrkliga minoriteten. Äfven de, som nu äro i husförhörs-längden antecknade såsom trogna, kunna en dag få det infallet att vilja anses såsom kyrkligt myndiga. Så har det gått i Skottland, det kan gå så äfven i Sverige.

Till förekommande häraf, till uppväckande af något mera kyrkligt sjelfmedvetande, till befordran af rättvisa mot alla och till förberedande af församlingens sjelfmyndighets-tillstånd, vågar jag således vördsammast föreslå följande ändring i våra kyrkliga befordrings-lagar:

1:o När ordinarie presterlig befattning blifver ledig ege hvar och en borgerligt myndig medlem af församlingen rättighet, att å kyrkostämma, utan allt afseende på ålder eller lärdom, till profs afläggande kalla den prestman, till hvilken den röstande har förtroende;

2:o Alla sålunda kallade prestmän underrättas derom

af Stämmans Ordförande och de, som antaga kallelsen, föreläggas sedermera dag för predikoprof;

3:o Efter fullgörande deraf anställes efter ofvan antydda grund per capita prestval. Vid konsistoriella lägenheter erhålle den fullmakt, som flesta rösterna undfått; vid regala och patronella lägenheter uppföres de 3:ne, som erhållit flesta rösterna, å förslag, hvilket jemte valprotokollet genom Dom-Kapitlet insändes till dem, som utnämningsrätten eger;

4:o Patronat-rätts innehafvare, vare sig enskild man eller korporation, utnämne derefter inom viss stadgad tid en af de föreslagne. Konungen behålle deremot såsom hittills sin utnämnings-rätt till regala pastorater oförkränkt.

Detta förslag är i sjelfva verket icke något nytt; flera svenska församlingar ega denna och ännu större frihet förut. Jag vågar dock hoppas att om den utsträckes till alla, den skall bära välsignelserika frukter.

Faran af en sådan utsträckning torde vara mindre, än vid första påseendet vill synas. Väl kunde det hända, att en och annan grundlärd och af Staten förtjent mathematikus, språk- eller naturforskare etc. ginge miste om den i ett godt pastorat förespeglade belöningen för lärda mödor; men denna belöning må Staten gifva. Jag har icke tagit hänsyn till vetenskaperna, utan till själavården. Likaså kunde det hända, att mången, som utan hvarken embetsgåfvor eller embetssinne trängt sig in i prestembetet, förvissad, att när årsmåttet blir fullt, ett brödstycke skall äfven honom tillfalla, blefvo i all sin tid utan kallelse till profs aflägsande. Blotta föreställningen om en tid, då prestlägenheter icke skulle kunna bortgifvas åt en person, som ingen ville kalla, ifall den egna öfvertygelsen fick utgöra rättesnöret, — är storligen glädjande. Må dessa, som vid sjelfpröfning förmärka sig sakna embetssinnet och gåfvorna för den presterliga banan, egna sig åt någon annan, der deras egenskaper finna ett friare utrymme; kyrkan gör säkerligen en ren vinst på denna förlust.

Saken är vigtig. Vår Statskyrkas framtida vara eller icke vara beror af de reformer, vi inom densamma lyckas utföra. Måtte derföre det Utskott, som kommer att handlägga denna special-fråga, deråt egna all den sorgfällighet, som ämnets vigt kräfver.

Om remiss till vederbörligt Utskott anhålles.»

Per Nilsson och *Håkan Olsson* från Malmöhus, *Torkel Nilsson* från Kristianstads, *Johan Pettersson* från Kronobergs,

Tjernlund från Vester-Norrlands och *Liss Lars Olsson* från Kopparbergs Län m. fl. instämde.

Nils Larsson: »Då ämnet blifvit af motionären så väl och grundligt behandladt samt stilen i motionen är väl hållen, kan jag icke annat, än instämma i densamma.»

Nyström och *Paul Andersson* från Jemtlands, *Hedström* från Vester-Norrlands, *Jöns Pehrsson* från Blekinge, *Nyqvist* och *Pehr Pehrsson* från Vermlands, *Lekberg*, *Hultman* och *Olof Larsson* från Nerikes, *Carl Iwarsson* från Hallands och *Erik Hansson* från Gefleborgs Län m. fl. instämde.

Motionen blef uppå begäran bordlagd.

§ 14.

Inlemnades följande motioner af:

1:o *Johannes Lönn* från Jönköpings Län: »Då i Kongl. Maj:ts Nådiga Stadga den 31 Januari 1855 om nytt mått och vigt § 10 momentet 1 föreskrifves, att vigter eller så kallade vigt-lödjor skola gjutas af tackjern, messing eller brons i cylindrisk eller föga konisk form, efter i hvarje fall fastställd modell, och § 15 momentet 3 af Kongl. Maj:ts Nådiga Instruktion af ofvannämnde dag likaledes föreskrifver att vigter, om de icke äro så beskaffade, som i förstnämnde Kongl. Stadgas § 10 är föreskrifvet, att de samma af justerare skola kasseras samt härtill kommer, att omjustering af gamla vigter icke får ske efter 1858 års utgång, såvida de icke äro enligt den nya Kongl. Stadgan inrättade, samt förstberörde Kongl. Stadga skall den 1:sta Januari 1863 träda i full verkställighet och det är hvar och en till följe häraf vid vite, som uti Handels-Balken stadgas, förbjudet att efter sistnämnde tid nyttja de hittills brukliga vigter, — men då detta alldenstund skålpundet utgör enheten från öfvergången af gamla till nya systemet, och nya vigter om 1 centner, 50, 20, 10, 2, 1 skålpund skola finnas, samt vi redan ega vigter som, om de icke äro fullt lika till modell med dem, i förenämnde stadgas § 10 föreskrifna, att ziffrorna, som utmärka vigten, icke äro på sidorna vid gjutningen anbragta, de lika fullt motsvara sitt ändamål, då de likväl uppgå från 1 till och med 20 Skålpund, och således dermed äfven kunna, utan att rubba det nya systemet, bilda till och med centret, så synes mig hårdt, att hvar och en, som nu innehar fullt ändamålsenliga vigter, icke skulle få desamma begagna, utan blifva nödsakad att inköpa nya.

Hvilka stora och onödiga kostnader detta förhållande kommer att medföra, och som af den nya författningen äro förbisedda, lemnar jag åt hvar och en att bedöma, så väl som

den utan ändamål dryga utgift, som årligen blir en följd af omjustering, såsom att ersätta justeraren skjuts för 3:ne hästar samt dryg ersättning för justeringen. Ofta blifver följden den, att justerarens arfvode och resekostnad vida öfverstiger vigtens värde och att landet derigenom får årligen vidkännas en icke ringa utgift samt en mängd rättegångar i och för uraklåtenhet af omjustering uppstå.

Jag får derföre ödmjukligen föreslå följande förändringar uti Kongl. Förordningen, om mått, mål och vigt af den 31 Januari 1855.

1:o Att alla nu befintliga vigter och vigtlödjor af gjutet jern, messing eller brons från och med 1 skålpund till och med 1 centners vigt, som nu finnas, må få från den 1 sistlidne Januari och framgent krönas och begagnas;

2:o Att alla stöpta vigtlödjor icke komma att omjusteras mera än blott hvart 3:dje år, äfvensom målkäril å landet;

3:o Att Justerare icke måtte tillerkännas skjuts för mera än 2:ne hästar samt arfvodet nedsättas med 25 proc.

Om remiss till vederbörligt Utskott anhålles.»

Härmed förena sig till alla delar *A. J. Sandstedt*, *Johannes Andersson* och *Johannes Larsson* från Jönköpings Län.

2:o *Samme Ledamot:* »Som Kongl. Maj:t och Rikets Ständer vid sistlidne Riksdag befriade största delen af Rusthållarne vid Rikets Kavalleri-Regementen från utgörandet af hästpassevolans-afgiften, som uti medeltal uppgick till 12 à 15 R:dr B:ko årligen; samt de roterings-skyldige vid Rikets Infanteri-regementen blefvo befriade från beklädnads-bidraget till soldaten; men deremot de från Kavalleri till Infanteri afsutna Regementen och Korpser icke kommo i åtnjutande af någon lindring i sin så hårdt tryckande rustnings-skyldighet, så, ehuru jag med tacksamhet erkänner den lindring, som Kongl. Maj:t och Rikets sednast församlade Ständer tillerkände de Rustnings-skyldige, som då kommo i åtanka, kan jag nu icke underlåta att fästa Rikets Ständers uppmärksamhet derpå, att Rusthållare vid de afsutne Kavalleri-regementena måtte komma i åtnjutande af någon skälig lindring, hvilket jag anser vara med både billighet och rättvisa öfverensstämmande, helst som dessa korpser hafva så betungande rustnings-skyldighet sig ålagd med utgörande af hästvakans-spannmålen, karlens beklädande med dryga munderings-persedlar samt aflöning med mera.

Jag får derföre nu hos Rikets Ständer föreslå:

att Rusthållarne vid de afsutna Kavalleri-regementena måtte befrias från underhållandet af gevär samt de remtygs-persedlar, som dem ålegat anskaffa och underhålla, och att detsamma af Staten måtte öfvertagas och hädanefter underhållas.

Om remiss till vederbörligt Utskott anhålles.»

Härmed förenar sig till alla delar *A. J. Sandstedt* från Jönköpings Län.

3:o *P. A. Nyström* från Vesterbottens Län: »Tid efter annan har genom en stigande civilisations-inflytelse qvinnan fått sig tillerkänd den ena efter den andra af hennes naturliga rättigheter.

Så har lika arfsrätt blifvit henne tilldelad och vid sednaste Riksdag öppnades för henne en lika rättvis som gin väg att blifva myndig förklarad. Hon har äfven blifvit värdig och duglig att få bevittna testamenten m. m.

Vid sådant förhållande synes hon mig ock böra anses giltig att bevittna tillställelser af stämningar och andra legala handlingar.

I glest bebodda orter är det för en Nämndeman eller Fjerdingsman, som har dessa tillställelser sig uppdragna, ganska svårt, stundom omöjligt att, utan stort besvär och kostnad, anskaffa vittne till sin embetsåtgärd.

Jag yrkar derföre, att Rättegångs-Balkens kap. 11 § 7 måtte så ändras, att i stället för två trovärdiga män måtte sättas: *två trovärdiga personer.*

Om remiss häraf till Höglofl. Lag-Utskottet anhålles.»

4:o *Torkel Nilsson* från Christianstads Län: »Genom erfarenhet är ofta ådagalagdt, hurusom det erfordras, att upprättade arfskiftes-instrumenter kunna vara tillgängliga vid månget förhållande, såsom i frågor om börd, arfstvister m. m., hvarvid en sådan handling är säkraste stödet, men genom otillgängligheten deraf ärendet måste helt och hållet nedläggas eller utredningen i betydlig mån försvåras. Af boutredningshandlingar — enligt nuvarande föreskrift och allmänt bruk, sträcker skyldigheten sig till att endast inlemna bouppteckningar i allmänt förvar vid Domstolar; det händer alltså, att nödvändigaste dokumentet, arfskiftet, förblifver i enskild mans förvar och oftast efter en tids förlopp bortkommer eller möjligtvis förhålles. Till förekommande häraf, och på det sådana angelägna handlingar måtte kunna blifva tillgängliga, vill jag härmed föreslå:

Att Rikets nu församlade Höglofl. Ständer täcktes bestämma, det boutredningsmän eller sterbhusdelegare skola hädanefter vara pligtiga till behörig Domstol inlemna arfskiften till förvar och inregistrering på enahanda sätt, som för bouppteckningar i i dylikt fall är föreskrifvet.

Remiss härå till vederbörligt Utskott begäres.»

5:o *Nils Fredrik Andersson* från Östergöthlands Län: »I en tid då de politiska förvecklingarne göra det angeläget, att de enskilda Staterna under freden, bereder sig på att så starka som möjligt kunna i farans stund uppträda, är det desto angelägnare att tillse, att sådana anstalter, som skola trygga landet emot yttre våld, så mycket som möjligt svara emot tidens fordringar. — Ehuru Riket genom sin båtsmansrotering eger tillgång på en ganska respektabel bemanning för sin örlogsflotta, torde det likväl kunna dragas i tvifvelsmål, om inom denna bemanning finnes tillgång på tillräckligt antal sjövant och dugligt Underbefäl, äfven om den förstärkning tages i beräkning, som i krigstid är att påräkna från handels-flottan. — Meningen, med hvad jag nu påpekat, är icke att framkomma med något förslag till förökande af de redan nog betungande utgifter å hufvudtiteln; men jag har ansett det för en pligt att påkalla uppmärksamheten i detta ämne, derest, såsom jag tror, ändamålet kan vinnas utan uppoffring från de skattdragande. Det är uppenbart, att, om vid Flottans station i Karlskrona upprättades en värfvad sjötrupp, som ständigt kunde inöfvas, i hvad till sjömannayrket och skeppsbyggeriet hörer, skulle denna i nödens stund kunna lemna både skickligt och erfaret Underbefäl; och om till kostnaderne för denna stamtrupps underhåll användes ett visst deremot svarande antal rotar, synnerligast sådane, som vore från hafskusten aflägsne, medförde sådant icke någon ökad skattetunga, utan fastheldre skulle derigenom stora besparingar uppkomma i thy, att de dryga marsch- och traktaments-kostnaderna för båtsmännens inställande och aftågande från Karlskrona kunde besparas. Såsom sjelf rotehållare vid Östgötha Båtsmans-kompagni kan jag, jemväl å mina kommittenters vägnar, försäkra, att vi med beredvillighet skulle ingå på att, i stället för kostnaden för Båtsmans-forslingen, till Staten erlägga motsvarande belopp, för att dermed underhålla en ständig arbetstrupp vid Flottans station i Karlskrona; och att icke någon rotehållare skulle sätta sig emot att, i stället för att hålla Båtsman, för det af mig antydda ändamålet, utbetala en bestämd ersättning, torde man väl kunna för visso antaga, såvida det eljest fullständigt visas, att en sådan inrättning, som den af mig föreslagna, skulle

lända till fäderneslandets styrka och försvar. Då emellertid, för utredande af detta ämne, erfordras en sak- och detaljkännedom, hvilken icke får förväntas hos mig, inskränker jag mig nu till att föreslå:

det Rikets Ständer behagade uti underdånig skrifvelse anhålla att, derest Kongl. Maj:t finner det af mig gjorda förslag, kunna till något afseende föranleda, Kongl. Maj:t täcktes i Nåder låta sakkunnige män utreda frågan samt derefter till Rikets näst församlade Ständer aflåta Nådig Proposition i ämnet.

6:o *Samme Ledamot:*

»Vid S:t Ragnhilds källa i Söderköping, som under århundraden begagnats såsom s. k. helsokälla, bildades år 1811 ett bolag, hvars nästan uteslutande, endast på välgörenhet rigtade ändamål, af Kongl. Maj:t sanktionerade stadgar ännu gälla. Den förre Intendenten vid denna helsokälla, den snillrike och nitiske D:r J. O. Lagberg, som först i Sverige insåg vattenkurens stora betydelse för den lidande menskligheten, lyckades efter många ansträngningar att vid denna källa grundlägga och utbilda en vattenkur-anstalt, som under årens lopp vunnit ett stigande förtroende.

De dyrbara anläggningar, som för en dylik anstalt, särdeles då den drifves i så stor skala, som den vid Söderköping, äro nödvändiga, kunde dock icke verkställas, utan att skuldsätta inrättningen, hvilken skuld endast ytterst småningom kan amorteras, till följd af de dryga kostnader, som äro förenade med anstaltens verksamhet, underhåll och försköning. Denna skuld uppgår f. n. till 42,600 R:dr R:mt, å hvilken summa betalas 6 procents årlig ränta. Såväl bolagsstämma som Brunns-rätt har medgifvit Brunns-diriktionen rättighet att upptaga ett lån å 37,500 R:dr R:mt, emot inteckning i brunnens fasta egendom, 5 procents årlig ränta och 4 procents årlig amortering; och Kongl. Maj:t har uti Nådig Resolution af den 27 Mars 1858 gifvit tillstånd att inteckna brunnens fastigheter för sistnämnde summa mot ofvan stipulerade vilkor; men ett sådant lån har, oaktadt många försök dertill gjorts, i anseende till den i den under de sista åren tryckta penningeställningen, icke kunnat erhållas.

Brunnens fasta egendom är taxerad till 77,013 R:dr 37 öre R:mt och i städernas allmänna brandstods-bolag brandförsäkrad för 75,825 R:dr s. m. Brutto-inkomsten för de sista 3:ne åren har utgjort omkring 22,000 R:dr R:mt årligen och

underhålls- samt förvaltningskostnaden jemte reparationer uppgått till omkring 17,000 R:dr s. m. årligen, så att efter denna beräkning alltid omkring 5,000 R:dr R:mt skulle hvarje år återstå till skuldens amorterande och räntans betalande. Då allt ifrån kuranstaltens början årligen ett stort antal fattige, från nästan alla delar af Sveriges rike vid denna inrättning gratis erhållit vård och blifvit till helsan återställda samt 90 personer årligen under 3 månaders tid å Brunns-lasarettet erhålla icke blott vård, utan äfven föda och husrum samt då, såsom ofvanstående numeriska uppgifter nogsamt visa, någon risk för Staten genom det förslag, som nu kommer att framställas, icke gerna kan uppstå, så vågar jag föreslå:

att S:t Ragnhilds vattenkuranstaft vid Söderköping måtte af Staten erhålla ett lån å 37,500 R:dr R:mt, emot inteckning i brunnens fasta egendom (som förut alls icke är intecknad) fem procents årlig ränta och 4 procents årlig amortering.

Antalet af de fattiga personer, bland hvilka många pauvres honteus, som under de tvenne sista åren vid brunnen fritt erhållit dels vård dels både värd och underhåll, har uppgått till 618, och under de föregående 16 år, som vattenkur-anstalten existerat, torde detta antal utan tvifvel kunna beräknas till 3,200 personer, så att denna välgörande inrättning under dessa 19 år af sin tillvaro gratis lemnat vård åt närmare 4,000, från nästan alla delar af Sverige kommande, fattiga personer, af hvilka man tryggt kan påstå, att de fleste blifvit, om icke till helsan fullkomligt återställde, dock betydligt förbättrade. Lyckas icke anstalten att erhålla ett sådant lån, som det nu ifrågasatta, är fara värdt, att denna välgörenhet måste, om ej helt och hållet försvinna, dock säkert högst betydligt inskränkas.

Om remiss till vederbörligt Utskott anhålles.»

7:o *Carl Johan Svensén* från Kalmar Län:

»Eganderätten, såväl till skattefrälse- och frälseskattehemman som till frälseränta, kan numera genom lagligt aftal öfvergå i hvilken svensk mans hand som helst, men en del öfverklagade oegentligheter qvarstå likväl för sättet och vilkoren vid öfverlåtelser af sådan egendom; derunder komma flere lagrum och förordningar att åtdraga sig uppmärksamheten, och bland desse hufvudsakligen följande, som stadga:

1:o Ridderskapets och Adelns privilegier den 16 Oktober 1723, § 11, att när skattejord, hvaraf räntan tillhörer en

annan, säljes utom börd, eger han lösningsrätt framför andra, som utom börden äro;

2:o Jorda-Balken Kap. 4, § 5, jemförd med Kongl. Förordningen den 13 Juni 1800, att skattejord, vid försäljning deraf, skall till ränte-egaren bevisligen hembjudas inom 3:ne månader efter första uppbudet;

3:o Kongl. Förordningen den 10 April 1810, att frälseränta kan, när den från skattemannarätten är skiljd, likasom då dessa rättigheter äro förenade, af en hvar genom laga fång förvärfvas;

4:o Kongl. Förordningen den 21 Mars 1835, att då frälseränta säljes utom börd, skall hembud deraf göras den, som skattejorden eger, inom 3 månader från första uppbudet och denne är berättigad, i behörig ordning, att räntan inlösa;

5:o Kongl. Brefvet den 21 November 1744, att ränteegaren skall ansvara för rusttjenstprestationen och är berättigad att uppbära jordegande-andelen i böter;

6:o Byggninga-Balken Kap. 13 § 1, jemförd med Kongl. Skogs-Ordningen den 1 Augusti 1805, § 18, att frälseman, hvarmed här måste förstås den, som är egare till frälseräntan, förbehålles eganderätt jemväl till s. k. »bärande träd», såsom ek, bok, apel och oxel, för hvilkas åverkande böter äro stadgade i berörde Skogs-Ordning § 62.

Det torde böra nämnas, att skattefrälse och frälseskattehemman numera förblandas med hvarandra under föreställning, att de äro af samma natur; så kan ock visserligen vara förhållandet, men med afseende å räntan och dess tillkomst har man skiljaktigheter att bemärka: skattefrälsehemman hafva tillkommit derigenom, att kronan bortdonerat kronoskattehemman under frälset; af sådana hemman kunde ej förlänas mera än kronan sjelf egde, nemligen räntan eller skatten, som frälsemannen fick på sig öfverlåten. Frälseskattehemman hafva tillkommit på samma sätt som kronoskattehemman numera uppkomma, nemligen genom skatteköp, som här likväl blir en enskild öfverenskommelse emellan jord- och ränteegaren samt den fordne frälseåboen, dervid frälsemannen förbehåller sig, att fortfarande uppbära räntan.

Då numera en allmän mening synes göra sig gällande i afseende å borttagandet af de Lagstadganden, rörande fastighet på landet, hvilka lägga hinder i vägen för en friare förvärfnings- och eganderätt, och med kännedom om de många olägenheter, som ofvan åberopade lagrum, ifråga om frälseeganderättens och räntans samt den »bärande skogens» förvärfvande kunna medföra, så och under erinran derom, att, genom Kongl. Förordningen den 21 Februari 1789, den

Kongl. Maj:t och Kronan förbehållne lösningsrätt af kronoskattehemman icke vidare må ega rum; att stadgandet om rusthållares rätt till lösen af augmentshemman, enligt Kongl. Kungörelsen den 14 Juli 1815, till all kraft och verkan upphört; att, genom Kongl. Brefvet den 6 Juli 1833, Wadstena krigsmanshus' rätt till hembud, när krigsmanshushemman säljas utom börd, är upphäfven; och att, på sätt Kongl. Förordningen den 28 Oktober 1830 stadgar, egare af kronoskattehemman, berustade säterier och stadsjord af kronoskatte nutur må, om han vill, förvärfva egande- och oinskränkt dispositionsrätt, ej mindre till den ekskog, som nu å hans jord växer, utan ock till den, som derå framdeles kan uppväxa, emot lösen för den förre, enligt hvad en kommitté, efter stadgade grunder bestämmer, och emot hvars beslut besvär kunna anföras, samt för den sednare med 24 skilling banko för hvarje förmedladt hemman, uti hvilken sednare summa jemväl är inbegripen lösen för de å hemmanet befintliga eller framdeles uppväxande mast- och storverks-träd, hvartill egaren alltså genom berörde afgift vore lika berättigad, som till ekskogen; vill jag tro, att enahanda fördelar, som härutinnan äro kronoskatte-egaren medgifna, jemväl böra tillerkännas frälseskatte-egaren, och får i följd deraf föreslå, det Rikets Ständer täcktes i afseende såväl å skattefrälse- som frälseskatte-hemman, besluta:

att, när skattejord, hvaraf räntan tillhörer en annan, säljes, må ingen lösningsrätt ega rum, i följd hvaraf ej heller någon hembjudning erfordras;

Att frälseränta, förutom hvad derom redan är stadgadt, jemväl må af jordegaren, efter ett års föregången uppsägning, inlösas, dervid medelpriset af de tio nästförflutna årens medelmarkegång lägges till grund för räntans bestämmande, och att denna ränta beräknas till sex för hundrade, af det kapital, hvarmed lösen erläggas bör, samt att sådan lösesumma skall inbetalas till ränte-egaren inom utgången af ett år sedan uppsägning skett;

Att ekskogen må få inlösas på enahanda sätt och vilkor, som derom för kronoskatte-hemman stadgadt är, och

Att anmärkte stadganden om bok, apel och oxel må upphöra att vara gällande, samt att bördsrätt till sådan egendom, som här är ifråga, icke vidare må ega rum.

Om remiss häraf till behörigt Utskott anhålles.»

8:o. *Nils Magnus Pettersson* från samma län:

»Byggninga-Balkens kap. 25 § 11, jemförd med Kongl. Brefvet den 30 Juni 1818 och Kongl. Kungörelsen den 4 Augusti samma år föreskrifver, att allmänna vägarnas lagning och grusning skall verkställas ifrån vårens början till den 1 Juli samt att vägsynerna öfver fullbordandet af väglagningen skola vara verkställde inom den 14 i sistnämnde månad.

Erfarenheten har visat, att grusningen om vårtiden har mindre nytta med sig, än om den sker på höstetiden, och detta, dels derföre att, om vägen grusas på våren, den är mera olämplig att befara under sommaren, då den af gruset sönderhackas, och dels derföre att å de orter, som icke hafva tjenlig grustillgång, måste man begagna sig af sämre fyllningsämnen, som icke kunna jemföras med gruset; dervid inträffar ofta under sommartiden, att det påförda gruset dels af regn och dels af vinden bortföres, så att, när hösten kommer, man har sin väg uti sämre skick än på våren, under det man haft dubbelt besvär med underhållet af densamma.

Jag får derföre vördsamt föreslå,

att berörde lagstadganden måtte så förändras, att lagning och reparation å vägarna finge ske om vårtiden, så snart käle är ur mark och de der till tjenliga äro, men att grusningen i stället endast måtte ske om höstetiden under Oktober månad; dock med lemnad rättighet för hvarje härad, att inom sig bestämma den tid då väglagning och grusning bör ske.

Om remiss till vederbörligt Utskott anhålles.»

9:o. *Johannes Andersson* från Elfsborgs län:

»Sistlidne Riksdag framställde jag både behofvet och nyttan deraf, att ett sammandrag af äldre och nyare lagrum och författningar om Presterskapets och Klockares lönerättigheter skulle blifva tillgängligt för hvarje socken i Riket, men som ett sådant sammandrag då icke fanns, utan sedermera af J. A. Thurgren blifvit utarbetadt och kommit i ordning från sistl. Juni månad för ett pris af 1 R:dr 50 öre; och som detta arbete det enda i sitt slag, innehåller en fullständig framställning om alla de rättigheter, som både å landet och i städerna skola erläggas till Presterskap och Klockare derföre bör blifva en god vägledning, såväl för desse som för församlingarnes medlemmar, hvilka sednare härigenom noga få reda på, utan att blottställa sig att forska i en mängd lagar och författningar, huru mycket de äro skyldige att betala, så hemställer jag ånyo till Rikets Ständer, om det icke skulle vara gagneligt besluta:

att ett sådant arbete, hvilket är egnadt till så allmän nytta, borde af Statsmedel inköpas ett eller 2:ne exemplar till hvarje Socken i Riket.

För min del anser jag ett sådant beslut vara likaså nyttigt och riksgagneligt, som »Stadgandet emellan Rotehållare och Soldater» samt »Läsning för Folket», hvilka af Staten blifvit inköpta till hvarje församling i Riket.

»Om remiss häraf till behörigt Utskott anhålles.

10:o. *Adolf Fredriksson* från Upsala län:

Då det i kap. 10 §§ 1 och 5 Byggninga-Balken samt Kongl. Förordningen om Skogarne i Riket den 1 Augusti 1805 jemte sedermera utkomne dertill hänförliga författningar för åverkan stadgade bötesansvar, i de flesta orter visat sig icke vara tillfyllestgörande, för att afhålla från obehörig åverkan och, enligt mitt förmenande, frågan härom är af ganska stor vigt, dels derföre att rätt betydliga kostnader äro förenade med att söka Härads-Rätten, hvilka kunde undvikas, dels derföre att Herrar Pastorer borde vara befriade från det idkeliga uppläsandet af förbudsdomar i kyrkorna, hvaraf händt att vissa tider, såsom om vintern, en sådan mängd af dylika vitesförbud framlemnats till kungörande, att Presten såväl som församlingen dermed uppehållits längre tid, än som åtgått för gudstjenstens förrättande, så har jag ansett nödigt, att någon åtgärd vidtages till förekommande af de olägenheter, jag här har anfört.

Med anledning häraf vågar jag till Rikets Ständers beprövande föreslå,

att de såkallade vitesförbuden måtte afskaffas och i deras ställe ett generelt förbud af Fyratio R:dr R:mt måtte stadgas för all slags ofredande af andras egor, derifrån dock undantagne de fall, som i Kongl. Förordningen den 21 December 1857, angående stängselskyldighet och egors fredande för skada af annans husdjur, omförmäles.

Om remiss af denna motion till vederbörligt Utskott anhålles.»

Uti denna motion förenade sig *Sven Rosenberg* från Skåne.

11:o. *Samme Ledamot:*

»Redan i Kongl. Resolutionen på Allmogens besvär den 1:sta Augusti 1727 § 12 finnes antydt den tunga, som byggandet af prestgårdar medför och det medgifves till och med å anförda ställe, att å somlige orter så små församlingar finnas, att besagde onus i föreskrifven ordning ej vore möjligt att fullgöra, utan att nedsättning derutinnan borde af Landshöfding och Consistorium meddelas; och som numera arbetskraften

vunnit ett mångdubbelt högre värde, än den på ofvanberörde tid tilldelades samt prestegårds-byggnadsskyldigheten följaktligen numera måtte kännas ännu mera betungande än fordom, så torde befogenheten af en förändring i lagens stadgande i thy fall icke kunna sättas i fråga. Betraktar man saken från boställsinnehafvarens sida, så är väl utom allt tvifvel, att, sedan en i högsta måtto af behofvet påkallad och säkerligen snart inträffande reglering af presterskapets lönevilkor i allmänhet försiggått, ingen till ecklesiastik-staten hörande boställsinnehafvare kommer att åtnjuta så knappa lönevilkor, att han icke utan någon känbar pekuniär uppoffring, skulle sjelf kunna tid efter annan verkställa erforderlig nybyggnad å sitt boställe. Jag vågar alltså föreslå den förändring i 26 kap. 2 § Byggninga-Balken, att 3 och 4 mom. i samma lagrum må erhålla följande lydelse:

> Dessa hus vare prest skyldig att med egen kostnad vidmakthålla samt der de af ålder och bruk förfalla å nyo bygga; och må virke å prestebolets egor tagas, om der tillräcklig skog är.

Om remiss till vederbörligt Utskott af denna motion anhålles.»

Uti motionen instämde *Bolin* från Upsala och *Johan Pettersson* från Kronobergs Län.

12:o *Robert Fredrik Gross* från Kalmar Län, med hvilken instämde *Bolin* från Upsala, *Liss Lars Olsson* och *Jan Andersson* från Kopparbergs, *Pehr Nilsson* från Malmöhus och *Nils Pettersson* från Kalmar Län m. fl.

»Då jag nu går att väcka motion om inskränkning af den öfver hela riket idkade gårdfarihandeln, åberopar jag en af Bengt Nilsson från Kronobergs Län vid sista riksdagen väckt motion i samma syftning med afseende på Sunnerbo härad i nämnde Län. Samma skäl som deri åberopas, äro äfven tillämplige på all sådan handel och Westergöthlands innevånare, som derpå erhållit monopolium, skola säkert sjelfva kunna intyga, huru denna handel i senare tider urartat. Ursprungliga skälet för den dem beviljade rättighet att genom handel inom riket afsätta produkterna af provinsens hufvudsakliga binäring — väfnader — var den, att deras jordbruk icke lemnade tillräcklig afkastning för innevånarnes behof till deras uppehälle och de dryga skatternas utgörande. Men minsta delen, af hvad gårdfarihandlarne nu hafva att till salu utbjuda utgöres af nämnde binäring, hvaremot utländska varor nu mera till öfvervägande myckenhet utgöra desse handlandes hufvudsakliga lager. Här är icke meningen att söka inskränka handelsfriheten eller att lägga hinder i vägen för afyttringen af

de produkter, som inom Westergöthland tillverkas eller förädlas, utan det är spridandet af lyxen och sedeförderfvet, som jag i min ringa mån vill söka förhindra, hvarföre jag här med några ord skall framställa, huru vid utöfvandet af denna handel nu tillgår.

Gårdfarihandlandens hufvudsakliga lager, sitser och utländska tyger inköpas hos Judar i Götheborg på 3 à 6 månaders kredit och afsättas derefter på landsbygden. Det är allmänt kändt, att dessa judar årligen göra icke obetydliga förluster på dessa deras gäldenärer, men som de fortfarande på detta sätt utborga varor, så är det klart, att förlagsmannen måste tillgodoräkna sig en betydlig vinst, hvilken, tillika med den förtjenst på försäljningen, som gårdfarihandlanden måste påräkna, återfaller på den fattiga landtmannen och isynnerhet den arbetande klassen. Detta synes bäst derutaf att, om man i en stapelstad hos en köpman, som sjelf införskrifver sina varor, efterfrågar priset på en vara af samma sort som af gårdfarihandlande afyttras, så skall man finna icke allenast, att varan är af bättre qvalite, utan ock att priset är betydligt lågre.

Så utrustad med varor, hvartill kommer ett mindre parti af ofvanantydde binäringsprodukter, jemväl taget på kredit i hembygden, begifver gårdfarihandlanden sig sjelf och ofta flera drängar ut på ströftåg, bevistar städer, förökar ej sällan der sitt lager med en eller annan grannlåts-sjukdom, som gratis afsättes, och utborgar han i sin tur, de öfriga varorna.

Anländ till en gård eller by, utbreder gårdfarihandlanden sitt lysande lager till allmän åskådning och då man vet, att isynnerhet qvinnan är svag för lyx samt de exponerade varorne hufvudsakligast äro afsedde för qvinnornas behof, är det icke underligt om lusten att blifva grann isynnerhet anslår på dem.

Kort efter flyttningstiden om hösten infinner sig alltid gårdfarihandlanden. En fattig tjensteflicka, som knappast har ett helt linne, får se den uppdukade grannlåten och begäret till densamma kan evadottren icke kufva. Hon uppmuntras äfven af »handelsmannen», hvilken lofvar henne kredit på 6 à 9 månader med vilkor, att han får göra sig betald af hennes lön. Hon erhåller sålunda en dyr och lysande klädning af dålig beskaffenhet, en schawl och ett förkläde, såvida lönen dertill befinnes tillräcklig. Under sommarmånaderne, då det yttre arbetet medför mycken slitning af kläder, blifva hennes gamla kläder förbrukade och då den kalla årstiden kommer nödgas hon tillgripa sin granna klädning, som hvarken är beräknad att skydda för kölden eller att slita på och inom 1

högst 2 månader återstår af grannlåten ej annat än fragmenter och hon har på detta sätt blifvit alldeles utblottad.

Att det kringstrykande lefnadssätt, som handlanden sjelf och hans biträden föra icke kan inverka fördelaktigt på sedligheten är tydligt och lösaktighet samt okynnigt skämt med ungdomen är icke eller egnadt att verka något godt i detta afseende.

Måhända skall man tro, att min skildring af gårdfarihandeln är öfverdrifven, men beklagligtvis har jag bedröfliga exempel från min egen hembygd att åberopa såsom bevis för sanningen, af hvad jag anfört.

Gårdfarihandeln, afsedd för det lofliga ändamålet att afsätta, hvad uti en fattig provins i handaslöjd tillverkas, har följaktligen ett högst menligt inflytande, isynerhet på den tjenande klassen inom de öfriga provinserna i Riket. — För att på en gång söka förekomma detta onda och ändå icke beröfva Westergöthlands innevånare rättigheten att utom provinsen afsätta sina slöjdalster, får jag vördsamt föreslå:

att gårdfarihandeln, vid äfventyr af konfiskation å de till salu utbjudna varorna, helt och hållet förbjudes, men att det må vara Westergöthlands innevånare obetaget att, i öfverensstämmelse med hittills gällande föreskrifter, i städer och på marknader å landet inom Riket afyttra, hvad som i handaslöjd af dem i hemorten tillverkas eller uppköpes.

Om remiss till vederbörande Utskott af denna motion anhålles.»

13:o *Carl Anders Larsson* från Östergöthlands Län:

»Sedan de trenne öfriga Riks-Stånden redan beslutat, att till Kongl. Maj:t aflåta underdånig skrifvelse, angående DD. MM:s kröning, så och då Bonde-Ståndet varit af skiljaktig mening om nyttan och nödvändigheten af samma ceremoni, torde det icke kunna anses öfverflödigt att i tid vara betänkt på sättet för anskaffande af nödiga medel till bestridande af kostnaderna för ifrågavarande högtidlighet. Då Höglofl. Ridderskapet och Adeln, såväl som Högv. Preste-Ståndet, visat det berömvärdaste nit för åstadkommande af en slik högtidlighet, kan man vara fullt förvissad derom, att dessa höga Riks-Stånd icke heller vilja undandraga sig sin proportionerliga andel af alla de för kröningshögtidligheterna uppkommande kostnader. Motsatsen härtill, om denna kunde befaras, skulle framställa dessa Riks-Stånd i en mindre fördelaktig dager inför den vördade monarken samt leda till det starkaste bevis derpå, att medlemmarne inom nämnde Riks-Stånd väl önskade ett högtidligt firande af DD. KK. MM:rs kröning, men att depensen derför hufvudsakligen borde drabba de båda skattdragande

Borgare- och Bonde-Stånden, i fall Statens ordinarie och extra ordinarie inkomster dertill skulle anvisas.

Nu och emedan ingen mera billig och rättvis fördelningsgrund lärer kunna upptänkas, än sjelfva representations- och beskattningsrätten, sådan densamma enligt gällande Grundlagar utöfvas, vågar jag vördsamt föreslå, att Rikets Ständer ville fatta beslut af följande innehåll:

De medel, som kunna erfordras för kostnaderna vid DD. MM. Konungens och Drottningens höga kröning och hyllning i Sverige, förskotteras från Statens kassor, men återgäldas till samma kassor på det sätt, att enligt nu gällande Bevillnings-Förordning, ¼:del påföres Höglofl. Ridderskapet och Adeln, ¼:del Högv. Preste-Ståndet, ¼:del Vällofl. Borgare-Ståndet och ¼:del Hederv. Bonde-Ståndet.

Genom denna rättvisa fördelning kommer hvarje Riks-Stånd i tillfälle att visa sin undersåtliga välvilja för sin dyre Monark och dess höga Gemål, på samma gång som derigenom förebygges all klagan öfver det ena Riks-Ståndets högre betungande än det andra, hvilken klagan eljest någon gång låter sig förspörja, så länge hvarje särskildt Stånd disponerar en fjerdedel af sjelfva beskattningsrätten.

Om remiss till Höglofl. Bevillnings-Utskottet anhålles vördsamligen.»

Häruti instämde *Johanes Andersson* från Elfsborgs, *Per Tjernlund* från Vester-Norrlands och *Per Persson* från Wermlands Län.

14:o *Johannes Andersson* från Skaraborgs Län:

»Det är något hvar bekant, att, till följd af den år ifrån år till Riket ökade importen af utländska varor af nästan alla slag, utan att motsvarande export egt rum, penningetillgången i landet har blifvit och sannolikt blifver ännu mera tryckande, samt att Bankens metalliska valuta, på grund af detta förhållande, minskats till en betänklig grad. Uti Riket varande enskilda penninge-anstalternas intresse synes under sednare tider hafva lyckats genomdrifva åtskilliga förändringar rörande Riksbanken, hvilka tydligen haft till ändamål att förminska Bankens verksamhet samt i och med detsamma minskat dennas behållning eller den så kallade Banko-vinsten. — Under en följd af Riksdagar hafva ock Rikets Ständer beslutat använda större eller mindre del af nyssnämnde vinst till helt andra ändamål, än till *det*, hvartill enligt min tanka densamma i första rummet bort användas, nemligen förstärkande af Riksbankens fonder.

På grund af hvad jag här i korthet omnämnt, och för

att i någon mån bidraga till förstärkandet af Riksbankens ställning, vågar jag föreslå, det Rikets Ständer måtte besluta:

att så väl den nu disponibla, som blifvande så kallade Bankovinsten måtte oafkortad till Riksbanken och dess Styrelse öfverlemnas, vare sig till metalliska kassans förstärkning, eller efter sig företeende omständigheter till uppköp af räntebärande papper och bildande af Filialbanker, der dylika erfordras.

Om remiss till vederbörligt Utskott anhålles vördsamt.»

Häruti instämde *E. M. Falk* och *Anders Jonsson* från Skaraborgs Län.

15:o *Johan Carlsson* från Östergöthlands Län:

»Då vid 1853 års Riksdag den för landet särdeles nyttiga frågan genomdrefs, att grundskatterna skulle förenklas, förbisågs dervid den olägenhet och orättvisa, som vissa räntegifvare fingo vidkännas derigenom, att en del räntetagare blef lemnad rättighet att taga sin ränta som förut vanligt, antingen in natura eller efter årets markegångspris, eller ock efter skatteförenklingens bestämda grunder. Genom de höga priser på spannmål, viktualier, skogseffekter och arbetslöner, som voro gängse åren 1855, 56 och 57, var naturligt, att alla räntetagare skulle begagna sig af den rätt, som var dem lemnad, att taga sin ränta in natura eller efter årets markegångspris; derigenom fingo de räntegifvare, som voro skyldiga lemna sin ränta till dessa räntetagare, betala mycket mera än ett annat hemman med lika stor grundränta, men som egde lemna den enligt skatteförenklingens bestämda grunder.

För att styrka denna min uppgift får jag åberopa bifogade af herr Häradsskrifvaren Hagelin uppgjorda uträkning, som visar skillnaden mellan tvänne hemman, som ha lika stor grundränta, men af hvilka det ena fått begagna sig af skatte-förenklingen och det andra icke. Denna uträkning visar, att det hemmanet, som icke fått begagna sig af skatteförenklingen, fått på trenne år betala 97 R:dr 38 sk. 2 rst. Banko mera, än det andra hemmanet, ehuru deras grundränta är lika stor. En annan jemförelse på samma uträkning visar, att det hemmanet, som icke fått begagna sig af skatteförenklingen, fått äfven på trenne år betala 76 R:dr 27 sk. 5 rst. Banko mera, än ett annat hemman med samma grundränta, men som fått begagna sig af skatteförenklingen.

Att således genom förberörde förbiseende en mannamån blifvit begånget mot vissa räntegifvare visas tydligen, och att detta väckt stor ovilja, är ju också naturligt.

Då ett Rikets Ständers beslut blifvit fastställdt af konungen, är ju det gällande lag? Och vi äro ju alla lika inför

Uträkningar

öfver beloppet af nedannämnde hemmansräntor, förvandlade i enlighet med föreskrifterna i Kongl. Maj:ts Nådiga Kungörelse den 11 Maj 1855 samt Kongl. Brefvet den 16 Maj 1856, äfven utvisande skillnaden emellan 1:o Länsmarkegången Litt. A, och 2:o Medelmarkegången Litt. C.

	Banko				Banko		
	R:dr	sk.	rst.		R:dr	sk.	rst.
Af 1 mtl Nedra Gisselö N:o 1 i Kudby socken Räntan: 2:dra Bat.-Adjut:n vid Kongl. 2:dra Lifgr.-Reg. på lön.				Af 1 mtl Öfra Gisselö N:o 2 i Kudby socken. Räntan: lika med emotstående, men Kronan behållen.			
För år 1855.				*För år 1855.*			
Penningar	42	19	—	Penningar	42	20	—
16 ℔. smör à . . 7: — —	5	28	10	16 ℔. amör à . . 5:32. 10.	4	26	3
5 Tnr 16 kpr råg à 13: 16. —	73	16	—	5 Tnr 16 kpr råg à 9: 5. 7.	50	6	8
5 Tnr 16 kpr korn à 10: — —	55	—	—	5 Tnr 16 kpr korn à 7: 21. 7.	40	46	9
Summa	176	15	10	Summa	138	3	8
För år 1856.				*För år 1856.*			
Räntan förvandlad enligt Kongl. Brefvet den 16 Maj 1856.							
Penningar	42	24	—	Penningar	42	24	—
16 ℔. smör à . . 8: — —	6	19	2	16 ℔. smör à . . 5: 44. —	4	35	2
2 Tnr 21 kpr råg à 12: 32. —	33	31	—	2 Tnr 21 kpr råg à 9: 27. 2.	25	19	8
9 Tnr 5 kpr korn à 11: — —	100	34	6	9 Tnr 5 kpr korn à 7: 29. 7.	69	35	4
Summa	183	12	8	Summa	142	18	2
För år 1857.				*För år 1857.*			
Penningar	42	24	—	Penningar	42	24	—
16 ℔. smör à . . 9: — —	7	9	7	16 ℔. smör à . . 6: 14. —	5	1	7
2 Tnr 21 kpr råg à 10: 32. —	28	16	—	2 Tnr 21 kpr råg à 9: 44. —	26	16	5
9 Tnr 5 kpr korn à 9: 24. —	86	47	3	9 Tnr 5 kpr korn à 7: 44. —	72	23	4
Summa	165	—	10	Summa	146	17	4
Summa Summarum	524	29	4	Summa Summarum	426	39	2
				Differena för alla tre åren . . . . 97: 38. 2.			
1) Läns-markegången Litt. A Af 1 mtl Understad N:o 1, i Kudby socken . . . . . Räntan H. Herr Landshöfdingen på Lön				2) Medel-markegången Litt. C . . . . . , Af 1 mtl Understad N:o 2, i Kudby socken . . . . . Räntan Kronan behållen . .			
För år 1855.				*För år 1855.*			
Penningar	21	46	—	Penningar	21	46	—
4 Tnr 11 kpr råg à 13: 16. —	57	44	—	4 Tnr 11 kpr råg à 9: 5. 7.	39	28	9
4 Tnr 11 kpr korn à 10: — —	43	21	—	4 Tnr 11 kpr korn à 7: 21. 7.	32	17	3
Summa	123	15	—	Summa	93	44	—
För år 1856.				*För år 1856.*			
Penningar	22	3	—	Penningar	22	3	—
27 kpr råg à . . 12: 32. —	10	33	—	27 kpr råg à . . 9: 27. 2.	8	3	5
8 Tnr 27 kpr korn à 11: — —	97	13	6	8 Tnr 27 kpr korn à 7: 29. 7.	67	17	2
Summa	130	1	6	Summa	97	23	7
För år 1857.				*För år 1857.*			
Penningar	22	3	—	Penningar	22	3	—
27 kpr råg à . . 10: 32. —	9	—	—	27 kpr råg à . . 9: 44. —	8	17	8
8 Tnr 27 kpr korn à 9: 24. —	84	9	—	8 Tnr 27 kpr korn à 7: 44. —	70	—	7
Summa	115	3	9	Summa	100	21	3
Summa Summarum	368	20	3	Summa Summarum	291	40	10
				Differena för alla tre åren . . . . 76: 27. 5.			

Rätteligen uträknadt, betygar: Vestra Hälgestads Häradsskrifvare-Contor d. 8 Okt. 1859.
Likheten med originalet, intygar: *F. W. Hagelin.*
C. E. Nydahl. N. F. Andersson.

lagen? Men hvarför skall då icke alla räntegifvare få begagna sig af denna lag? Hvarför kunde det icke blifva räntegifvarne fritt att få välja såväl som räntetagarne? Om än icke denna rätt kunde betagas de räntetagare, hvilka förut hade indelning till lön anslagen, hade det då icke varit mera rätt, att Staten trädt emellan för skillnaden, och icke lagt denna skillnad på enskilda personer? Alla grundräntor ha ursprungligen tillhört Kronan, fastän en del hemmansräntor blifvit under tiden anslagna till vissa tjenstemän på lön; men icke är det derföre rätt, att dessa hemman behandlas mera styfmoderligt än andra kronoskattehemman, hvilkas räntor ännu äro kronan förbehållna. När härtill kommer, att så fort den dyra tiden upphört blef, genom ombyte af tjenstemän och andra förändrade omständigheter, räntetagarne dels skyldiga, dels berättigade att taga sin ränta efter medelmarkegångspris, hvaraf följde, att en stor del af de räntegifvare, som under de dyra åren betalt sin ränta in natura eller efter årets höga markegångspris, nu då medelmarkegångspriset sannolikt kommer att öfverstiga årets markegångspris, få betala sin grundränta efter medelmarkegångspris, och således ytterligare vidkännas de föregående årens höga priser.

I följd härutaf hade det varit med rättvisa öfverensstämstämmande, att alla räntegifvare, den ena så väl som den andra, skulle, så fort skatteförenklingen blef af Rikets Ständer beslutad och af konungen fastställd, fått begagna sig af densamma, och den skillnad, som derigenom uppstått till de räntetagare, hvilka icke kunde betagas att bibehålla sina på lön anslagna grundräntor oförändrade, hade bort af Staten vederbörande räntegifvare godtgöras. Så har emellertid icke skett, och jag är af mina kommittenter ombedd, att söka verka för nådig och rättvis rättelse härutinnan och jag förmodar, att såväl Hedervärda Bonde-Ståndet som Med-Stånden skola taga detta ärende i noggrannt öfvervägande, och tror jag då mig hafva anledning hoppas, det saken, såsom grundad på rätt, får en god utgång och att, i öfverensstämmelse dermed, förhållandena emellan samtliga räntegifvare och räntetagare regleras, hvadan jag, i sammanhang dermed, yrkar:

> att de räntegifvare, som, på sätt jag utredt, fått betala för mycket, måtte berättigas att, enligt vederbörande Häradsskrifvares uträkningar, få restitution och godtgörelse, och att Rikets Ständer ville dertill anvisa medel, eller ock besluta, att denna godtgörelse finge tillgodoberäknas vid kronoskatternas erläggande.

Om remiss till vederbörligt Utskott anhålles.»

16:o *Samme Ledamot:* »Då jag nu härmed går att upptaga ett vid föregående Riksdag dels af Ledamöter bland Ridderskapet och Adeln, och dels af högt värderade Ståndsbröder väckt och behandladt ämne rörande grundskatternas aflösande, hvilket ämne är i min tanke för Svenska allmogen af betydande vigt, vill jag först uttrycka min och mina kommittenters hjertliga tacksamhet till de af Hedervärda bröderna, som med så mycken värma och nit för fosterlandet sökt verka för dess modernärings utveckling och förkofran. Jag har med nöje genomläst Bonde-Ståndets protokoll för sistlidne Riksdag och funnit, att åtskilliga Representanter med sakkännedom och kraft sökt utreda och framhålla den rättvisa och nytta, som denna frågas framgång medför, hvadan jag ock med min lilla förmåga, men goda vilja, icke allenast vill söka bibehålla detta vigtiga ämne vid lif, utan skall i hopp om godt bistånd af alla krafter arbeta för dess bringande till ett önskligt slut.

Min och såsom jag tror, alla Bonde-Ståndets Representanters begäran om grundskatternas kapitalisering samt rätt för de skattskyldige att i mån af förmåga få lösa sig frie från samma grundskatter, har rättvisa och billighet till grund, helst den bör kunna bifallas, utan att Staten derför behöfver det aldra ringaste gifva efter i sin rätt. Tvärtom, grundskatternas kapitalisering kan blifva fördelaktig såväl för Staten som de skattskyldige, fördelaktig för Staten på så sätt, att Statsverket derigenom får behöfliga kontanta medel, som i många afseenden kunna göras fruktbringande och användas till för landet nyttiga företag samt till fullbordande af sådana redan påbörjade, för hvilka penningar svårligen under nu brydsamma förhållanden lära kunna anskaffas utan kännbara uppoffringar från de skattdragandes sida, fördelaktig för den skattskyldige derigenom, att det skall drifva honom att sträfva till det önskliga målet att blifva i så oberoende ställning som möjligt och såmedelst väcka håg för arbete och sparsamhet.

Ehuru jag i denna vigtiga fråga hufvudsakligen delar de åsigter, hvilka mina värda Ståndsbröder vid förra Riksmötet uttalade, torde det dock tillåtas mig att nu gifva mina tankar om saken tillkänna samt vördsamt föreslå:

1:o Att grundräntorna, beräknade efter trettio års medelmarkegångspris, kapitaliserades efter sex proc. årlig ränta, för att derå få en bestämd summa.

2:o Att denna summa af den skattskyldige förräntades med fem och en half proc. årligen med rättighet för den skattskyldige att efter ett års förutgången uppsägning få göra så stora afbetalningar han förmår, likväl alltid med skyldighet för honom att

minst hvarje år utan uppsägning betala, utom föreskrifven ränta, en och en half proc. på kapitalet eller tillsammans sju proc., och att denna kapital-afbetalning på Bankomethod räntegifvaren tillgodoberäknas, så att, sedan räntegifvaren under den derför belöpande tid årligen oafkortadt betalt föreskrifven ränta och amortering på ursprungliga kapitalet, hela skulden på detta vis försvunne.

3:o att ofvannämnde uppsägning skall verkställas vid årliga uppbördsstämmorna, för att det följande året kunna beräknas bland statsinkomster.

Jag förmodar, att mot detta mitt förslag göras invändningar, nemligen att 30 års medelpris icke är lämpligt; men jag tror att, i afseende på de sistförflutne årens höga markegångspriser, dessa skulle öka kapitalsumman mera än som rättvist vore, om icke många föregående år tagas med i beräkning. Tillika torde invändas, att en och en half proc. kapital-afbetalning är för litet; men min tanke är att det icke går an att bestämma högre belopp, ty derigenom skulle det göras omöjligt för den mindre bemedlade, att någonsin kunna tillgodogöra sig fördelen att få inlösa grundräntorna; deremot tror jag, att om icke högre belopp bestämmes än sju proc. ränta och kapital-afbetalning tillsammans, hvar och en skall söka genom arbete och sparsamhet fullgöra denna sin skyldighet och derigenom beredas ett tillfälle, att förmå till och med den mindre idoge hemmansegaren att förkofra sig, utan att någons rätt derigenom förnärmas. Sannolikt är det emellertid, att en stor del ränteskyldige skola söka till Staten inbetala sin skuld, om icke på en gång till hela beloppet, åtminstone till större delar, än hvad här är såsom minimum föreslaget. Ty dels af egna tillgångar och dels medelst anlitande af till hands varande fördelaktigare låneanstalter, skulle hvar och en något försigkommen och omtänksam hemmansegare skaffa sig medel, för att afbörda sig en dylik skuld till Statsverket.

Om remiss till vederbörligt Utskott anhålles.»

17:o *Carl Gustaf Cederskog* från samma Län: »Ehuru det visserligen kan medgifvas, att kommunalbestyr böra förrättas utan arfvode och det erhållna förtroendet vara en tillräcklig belöning, så torde dock andra förrättningar, hvilka egentligen ej äro kommunalbestyr, böra med tillräcklig aflöning ersättas. Detta är dock ej alltid fallet. Ett sådant är förhållandet med nämndemännen. De äro utvalde af kommunen till att vara bisittare i Häradsrätten och åtnjuta såsom

sådana nära nog ingen aflöning. Men derjemte uppdragas nämndemännen åtskilliga andra bestyr, såsom syner och besigtningar, hvilka ej kunna anses hafva den minsta gemenskap med kommunens angelägenheter, hvadan ock ersättning för desammas förrättande finnes i lag stadgad, ehuru denna är dels för liten och dels ej erhålles för hela väglängden till förrättningsstället samt dess uppbärande är förenadt med allför många omvägar och kostnader.

Enligt Kongl. Kungörelsen den 11 Augusti 1854 ega nämndemän att såsom godtgörelse för syner och andra extra förrättningar tillgodonjuta dagtraktamente med 1 R:dr 50 öre samt skjutsersättning efter en häst för väglängd, som öfverskjuter half mil från hans hemvist; hvartill kommer, att han för verkställd syneförrättning skall hos Kronofogden uppbära denna godtgörelse.

Vid förlidne Ridsdag väcktes fråga om förhöjning i det dittills bestådda dagtraktamente för Gode män, hvilket ock blifvit sedermera ökadt till 3 R:dr R:mt. Billigheten synes verkligen fordra, att aflöningen för utöfvandet af dessa båda befattningar blefve lika, då bådas vigt är lika stor, och den enskildes välfärd är lika väl beroende af nämndens praktiska kännedom och oväld vid domstolen och syneförrättningar, som af Gode männens vid skiftesförrättningar. — Likaså anser jag, att den godtgörelse, som nämndeman tillkommer, bör honom tillställas genast på förrättningsstället antingen af boställsinnehafvaren eller syneförrättaren, alldenstund under nuvarande förhållanden tidsspillan och kostnad för uppbärandet hos Kronofogden af denna godtgörelse mången gång uppgår till samma, ja högre belopp, än han har att utbekomma. — En följd häraf synas mig vara, att numera i de flesta fall ingen bibehåller förtroendet att vara nämndeman längre tid, än hvartill han är tvungen, hvarigenom ock den erfarenhet och mognad, som ett långvarigare utöfvande af detta förtroendeuppdrag naturligen medför, ej kan vinnas.

Med anledning af hvad jag nu anfört, anser jag mig böra hemställa:

att Rikets Ständer för sin del ville besluta, att nämndemän vid syner och andra extra förrättningar må tillgodonjuta skjutsersättning enligt gällande resereglemente för den i och för förrättningen tillryggalagda väglängd och beräkna ett från 1 R:dr 50 öre till 3 R:dr R:mt förhöjdt dagtraktamente, samt att denna godtgörelse bör af boställsinnehaf-

varne eller syneförrättaren vid förrättningstillfället dem tillställas.

Om remiss till vederbörligt Utskott anhålles vördsamt.»

Samtlige dessa motioner bordlades.

§ 15.

Följande motioner hade blifvit väckta af:

1:o *Johan Pettersson* från Kronobergs Län, om förändring i §§ 15 och 20 af Kongl. Förordningen den 27 November 1857, angående vilkoren för försäljning af bränvin m. m;

2:o *Samme Ledamot*, angående bevärings-exercisens inskränkning till ett år;

3:o *Carl Gustaf Sköldberg* från Nerikes Län, om tillägg i nu gällande Förordning om bränvins-försäljning;

4:o *Carl Johan Svensén* från Kalmar Län, om ändring i 1827 års Skiftes-stadga och

5:o *Måns Månsson* från Kalmar Län, angående husbehofs-bränningen.

Dessa motioner skulle förblifva tills vidare hvilande på bordet,

Paul Fritz Mengel från Upsala Län fick på begäran ordet och uppläste följande motion:

»Uti underdånig skrifvelse den 6 Juli 1857 anhöllo Rikets då församlade Ständer, det måtte Kongl. Maj:t täckas i Nåder förordna en kommitté för att så skyndsamt som möjligt uppgöra förslag till allmänt ordnande af Presterskapets aflöning.

Då likvist vidlyftiga förarbeten erfordrades, särdeles för anskaffande af uppgifter om Presterskapets nuvarande löneförmåner, hvilka uppgifter först under innevarande år kunnat erhållas, har den begärda kommittén ännu icke blifvit förordnad och följaktligen icke heller det omförmäldta förslaget kunnat upprättas.

Emellertid förbisågo Rikets Ständer, då beslut fattades om ofvannämnde framställning, en ganska vigtig omständighet. Det är nemligen sannolikt, att om kommitterades blifvande lönereglerings-förslag af Statsmakterna godkännes, kan detsamma icke till verkställighet befordras utan i den mån, som Kyrkoherdarne afgå — en omständighet, som högst väsendtligt skall försvåra, om ej fördröja den *allmänna* löneregleringen, hvilken, om den skall blifva ändamålsenlig, *naturligtvis måste afse en jem nareförde lning, än fallet nu är, af Presterskapets löneförmåner.* Antagligt är ock, att ingen Kyrkoherde godvilligt skall afstå en högre inkomst, om än reglerings-förslaget dertill skulle föranleda, såvida icke ett sådant vilkor bestämmes, då han till Kyrkoherde-befattningen utnämnes.

Jag får derföre, såsom en utväg till befordrande af det blifvande löneregleringsförslagets skyndsammare verkställighet, vördsammast föreslä:

att Rikets Ständer må i underdånig skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, att, då Kyrkoherde-ledighet uppstår, innan omförmälde löneregleringen medhunnits, vid utnämning till Kyrkoherde-embetet, det vilkor uttryckligen må fästas, att den utnämnde skall vara underkastad den förändring i lönevilkor, som af berörde reglering kan blifva en följd.

Och anser jag mig i sammanhang härmed böra anmärka, att enahanda stadgande, föranledt af Rikets Ständers underdåniga skrifvelse den 12 Mars 1857, redan af Kongl. Maj:t blifvit godkändt och tillämpadt vid den sist skedda utnämningen till Biskop i Carlstads stift.

Om remiss af denna motion till Ekonomi-Utskottet anhålles.»

Sedan *Falk*, *Anders Jonsson* och *Lundahl* från Skaraborgs, *Johan Pehrsson* från Upsala, *Nettelbladt* från Stockholms, *Carl Anders Larsson* från Östergöthlands, *Liss Lars Olsson* och *Anders Andersson* från Kopparbergs, *Lars Gustaf Andersson*, *Anders Eriksson*, *Myrin*, *Johannes Andersson* och *Sven Johansson* från Elfsborgs, *Pehr Nilsson* och *Nils Olsson* från Malmöhus, *Gross* från Kalmar samt *Pehr Pehrsson* och *Anders Jonsson* från Vermlands Län m. fl. uti motionen instämt, blef densamma till *Allmänna Besvärs- och Ekonomi-Utskottet* remitterad.

§ 17.

Sven Gustaf Johansson från Jönköpings Län inlemnade följande motion:

»Det är troligen bekant för många af Ståndets Ledamöter, att tillverkningen af jerntråd i långa tider utgjort en väsendtlig binäring icke allenast hos den fattiga befolkningen i de magra socknarne Kulltorp, Gnosjö, Åsenhöga, Källeryd och Anderstorp m. fl. inom Vestbo härad och inom en del af Mo härad i Jönköpings Län, utan ock i flera delar af Riket; — det är äfven troligt, att flera af Ståndets Ledamöter känna, att den å hit till Riket införd jerntråd, före sistlidne Riksdag åsatta tull af 2 sk. 6,72 r:st eller 8 öre per skålpund, uppå Bevillnings-Utskottets tillstyrkande, grundadt på de skäl, att tullen deraf ej var för Statsverket af någon betydenhet, vid sistlidne Riksdag af Rikets Höglofl. Ständer upphäfdes, tvärtemot dels Kongl. Maj:ts Nådiga Proposition till Rikets Ständer den 13 Febr. 1857 om förändringar i lagstiftningen, angående tull och

andra dermed förenade afgifter, hvaruti Chefen för Finans-Departementet Stats-Rådet Gripenstedt för tråd af andra slag (än guld och silfver, koppar och annan ej specificerad metall, förgyld eller försilfrad) föreslår en tullsats af 20 öre per skålpund, dels ock i strid mot de af kommitterades för utarbetande af en Mellan-Riks-Lag i afseende på Sveriges och Norriges ömsesidiga Handels- och Sjöfarts-förhållanden i underdånig skrifvelse den 2 Maj 1856 yttrade åsigter,

Oaktadt ofvannämnde förhållanden, derå Utskottet torde fästa vederbörligt afseende, är det dock icke dessa, som ensamt förmått mig till denna motions afgifvande, utan fastmera det beklagliga förhållandet, som i min hemort är rådande och som synes hota att beröfva den idoge jerntrådsdragaren, hvilken, uppfödd vid denna handtering, är föga van vid någon annan, dess bergning.

Sedan sista Riksmöte har dessutom från Utrikes ort till vårt land i stor mängd införts jerntråd, som tillverkad i Engelska fabriker, är till det yttre mycket vacker, men i godhet vida under vår inhemska, hvadan den äfven kan försäljas här till billigt pris, ja så billigt, att våra jerntrådsdragare ingalunda förmå täfla med Engelsmännen, och måste, om ej hjelp mellankommer, nedlägga sina jerntråds-dragerier.

Af nu anförde skäl, och då den af Bevillnings-Utskottet uppgifne grund, att jerntråd till ringa betydenhet införes i landet, numera är orätt, och jag icke heller anser, att Staten bör förakta en inkomst, som under sednare åren före sistlidne Riksmöte visserligen ej var af någon stor betydenhet, likväl ej så ringa, att den helt och hållet bort föraktas; och då jerntrådsdragaren dessutom genom sitt obestånd åstadkommer utgifter för Staten, anser jag detta onda böra genom lämplig införseltull förekommas, dertill jag vördsamligen vågar föreslå 20 öre R:mt per skålpund.

Om remiss till vederbörligt Utskott anhålles ödmjukligen.»

Härmed förenade sig *Johannes Andersson* från Jönköpings Län.

Efter det *Gross* från Kalmar Län anmält sig vilja med motionären instämma, blef motionen, uppå Talmannens derom framställda proposition, remitterad till *Bevillnings-Utskottet.*

§ 18.

Carl Anders Larsson från Östergöthlands Län tillkännagaf, att han uppsatt åtskilliga anmärkningar emot Kongl. Maj:ts Nådiga Proposition om Statsverkets tillstånd och behof, men som de icke ännu voro i komplett skick, anhöll han, att i morgon få inlemna dem i Ståndets Kansli, på det att Stån-

dets medlemmar måtte hinna innan nästa plenum taga del af desamma.»

§ 19.

Gustaf Bjerkander från Skaraborgs Län uppläste nedanintagne motion.

»Det ämne, på hvilket jag genom denna motion ämnar fästa Rikets Höglofl. Ständers uppmärksamhet, är af så stor vigt, att jag under känslan af min otillräckliga insigt och förmåga att kunna detsamma framställa och utveckla som sig borde, länge tvekat, och skulle helst hafva önskat, att någon annan, som varit mera hemmastadd i dessa förhållanden, tagit saken om hand, men då detta icke är att hoppas eller förvänta, helst frågan icke är af det slaget, som, likt mängden af motions-ämnen, vid hvarje Riksdag återkomma, så heldre än att låta densamma längre förblifva i förgätenhet har jag af känsla för menskligheters väl låtit min tvekan falla, och skall icke anse försöket fruktlöst, om det också icke denna gång skulle kunna leda till något annat resultat, än en väl behöflig utredning af förhållandena, om hvilket jag således vördsammast anhåller hos det Utskott, som kommer att motionen behandla.

Frågan rörer nemligen medicinal-väsendet i landet, som, i de delar jag här tänker att påpeka, befinner sig på den ståndpunkt, att snart största delen af våra mindre bemedlade medmenniskor, icke kunna för återvinnandet af en förlorad helsa komma i åtnjutande af väl behöfliga läkemedel, emedan desse, genom de sednast utfärdade Medicinal- och Laborations-taxorna blifvit så dyra, att snart endast de förmögnare kunna sig af desamma begagna.

Orsaken till denna orimliga prisstegring är måhända endast för Sundhets-Kollegium, som uppgjort taxorne och för Herrar Apothekare i landet, som derpå förtjena, bekant; den öfriga delen af folket, som får betala, vet intet mer än de af sannolika företeelser kunna gissa sig till, och detta, ehuru ofta osäkert, kan dock icke i många fall annat än alstra missnöje och förtrytelse. — Det kan nemligen icke alltid undgå den uppmärksamme betraktaren, att en stor del, kanske den aldra största af de medikamenter, som på Apotheken säljas, utgöres af inhemska »droguer», som i inköp icke kosta Apothekaren en hundradedel, af hvad han sedan derföre erhåller. Icke eller har man kunnat undgå att iakttaga, hurusom Apothekare i allmänhet, på ganska kort tid kunna samla åt sig en förmögenhet, som måhända i få, om ens någon annan näringsgren, varit möjligt. Vidare har man sett, hurusom examine-

rade Apothekare för tillståndet att Apotheks-rörelse bedrifva för egen räkning och för öfvertagande af ett Apothek med tomma burkar betalt summor, som gått ända till 50 à 80,000 R:dr och ännu mer, och ändå gjort goda affärer. — När man nu måste antaga såsom alldeles säkert, att samlandet af en sådan förmögenhet sker på den lidande menskligheten bekostnad, så kan man icke undertrycka en rättvis och billig harm öfver det sätt, hvarpå medicinal-väsendet i dessa fall är ordnadt. Det kan i följd häraf icke gerna låta tänka sig, att orsaken till de uppstegrade prisen å medikamenter endast härleder sig från stegrade priser å »droguer», icke en gång för dem, som från främmande länder införskrifvas, ty om också dessa i vissa fall skulle hafva något stigit, så är dock prisstegringen å medikamenter alltför orimlig, att man skulle kunna antaga inköpspriset såsom hufvudsakliga grunden dertill. Fast mer är allmänna meningen den, att samma orsak har legat till grund, som under sistlidne Riksdag gaf anledning till förhöjning i tjenstemännernas löner och som samtidigt uppjagade arbetslönerna för såväl handtverkare som andra arbetare, nemligen den höga lefnadskostnaden. — Har detta varit den egentliga orsaken äfven till medicinal-taxans uppstegrande, som väl torde kunna med temlig visshet antagas, då är också nu tiden inne att börja tänka på återgång. — Helt andra förhållanden hafva nu inträdt; den lysande tiden är förbi, allting närmar sig mer och mer de gamla hjulspåren; folkets, den skattdragande befolkningens ställning är nedtryckt och bekymmersam, och såväl den ena som den andra måste nu foga sig i en mera anspråkslös lefnadsställning. De som bereda våra medikamenter böra också numera åtnöja sig med en måttlig vinning; men sättet och medlet att realisera detta, tilltror jag mig icke kunna uppgifva annorlunda än såsom blott förmodan, hvarföre jag vill antyda skäl.

Apothekare-Sociteten i Sverige, är en ibland de samhällsklasser, som ännu äro i besittning af så kallade privilegier. Dessa privilegier äro grundade i Kongl. Brefven af den 10 April 1675 och den 28 Juni 1683 och hafva under tidernas lopp blifvit fullkomliga monopolier, till stor och oskälig vinning för innehafvarne, men deremot till mycken skada för allmänheten, dels derigenom att den ofta fått hemta sina medikamenter på flera mils afstånd från sina hemvist, emedan de icke kunnat få något apothek inrättadt i sina hemorter, i anseende till det intrång, de i städerna redan varande Apothekarne deraf skulle lida, dels ock derigenom, att medikamenterne, som från desse priviligerade apothek skulle köpas alltid fått betalas med höga priser, och kanske ofta ändå varit

af en mindre god beskaffenhet och slutligen, hvad som ofta varit värst af allt, tillräckligt förråd af medikamenter saknats, då större farsorter varit för handen, hvarigenom mången fått dö utan hjelp i saknad af medikamenter.

Enligt Kongl. Maj:ts förnyade Nådiga Reglemente för Apothekare af den 11 Aug. 1819 § 10 eger visserligen Sundhets-Kollegium att hos Kongl. Maj:t anmäla en vederbörligen examinerad apothekare till privilegiers erhållande, men hvilka omgångar och svårigheter dermed äro förenade, har jag förut påpekat, genom uppgift af de oerhörda summor, som betalts för öfvertagande af ett apothek, och detta borde vara tillräckligt bevisande i fråga om svårigheten för en vederbörligen examinerad apothekare att få uppsätta apothek på nytt ställe.

Den tid, hvari vi lefva, har i så många andra fall röjt en berömvärd sträfvan efter frihet i utöfningen af de rättigheter, som hvarje menniska borde ega i fråga om att sig på ett lofligt sätt försörja, att man med skäl kan hoppas, att den sak nu är i fråga, sedan den en gång kommit till tals och allmänna uppmärksamheten derpå blifvit fästad, icke skall komma att utgöra ett undantag, helst lossandet af dessa band skulle medföra omätliga fördelar för hela samhället i allmänhet och hvarje individ, som behöfver söka bot för sin hälsa. — Häremot uppreser sig visserligen ett svårt hinder. Hvarje apothekare har nemligen fått betala för de privilegier, han i närvarande stund innehar, och skulle, derest apothekare-privilegierna på en gång utan alla förbehåll upphäfdes i mer och mindre mån blifva lidande. Han borde således rättvisligen hafva någon ersättning, men hvarifrån skulle denna tagas? Att Staten trädde emellan, vore väl det aldra enklaste sättet att med ens komma till rätta med saken, men jag vågar icke föreslå det, helst under en tid, då Statens tillgångar äro så starkt anlitade, ehuru Statens medel eljest näppeligen kunde bättre användas; men jag har tänkt mig möjligheten att på annat sätt gå tillväga. — Hvarje apothekare måste nu, efter hvad förut är sagdt, köpa sig till rättigheten att på egen hand utöfva sin konst, och detta med stora summor. Om nu i stället, sedan privilegierna blifvit upphäfda, hvar och en som ville anmäla sig till bedrifvande af apothekare-rörelse, förbunde sig att till en för detta ändamål inrättad fond, inbetala någon måttlig summa, utan anspråk på någon slags ersättning derför, och denna fond sedermera användes att successivt godtgöra de nuvarande privilegierade apothekarne, efter en på bestämda grunder uppgjord billig beräkning, så tror jag, att man inom en icke så aflägsen framtid skulle kunna hafva gjort sig qvitt de hinder, som nu ligga i vägen, utan att gå eganderätten för nära.

På grund af hvad jag nu, kort och ofullständigt anfört, anhåller jag:

1:o att Rikets Höglofliga Ständer måtte hos Kongl. Maj:t i underdånighet anhålla, att en revision genom sakkunnige män måtte ske af Författningarne, rörande Apothekare och Medicinal-väsendet i de delar, jag uppgifvit, ledande dertill, att med upphäfvande af de privilegier, som i åberopade Kongl. Förordningar finnas stadgade, hädanefter hvarje vederbörligen examinerad och godkänd apothekare måtte ega rättighet att, efter skedd anmälan och under vederbörliga kontroller, utöfva sitt yrke, i hvilken Stad, eller vid hvilken Provincial-Läkarestation som helst;

2:o att utredning måtte ske, på hvad sätt de nuvarande apothekarne, som betalt sina privilegier, måtte hållas skadelösa och

3:o att Kongl. Sundhets-Kollegium måtte förständigas att upprätta en Medicinal-taxa, lämpad efter nuvarande förhållanden och så billig, att apothekarne icke hafva någon oskälig vinning på de medikamenter, de till allmänheten försälja.

Om remiss af denna motion till Ekonomi-Utskottet anhålles.»

Anders Jonsson från Skaraborgs och *Erik Olsson* från Nerikes Län anhöllo att få instämma i motionen, hvarefter densamma remitterades till *Allmänna Besvärs och Ekonomi-Utskottet.*

Ståndet åtskiljdes kl. 9 eft. midd.

In fidem

N. A. Fröman.

Den 19 November.

Plenum kl. 10 f. m.

§ 1.

Det hos Ståndet i plenum den 16 innevarande månad f. m. förda protokoll justerades och godkändes.

§ 2.

Uppå förslag af *Talmannen* beslöts, att Ståndets Enskilda Besvärs-Utskott skulle nästkommande Måndag sammanträda, och tillkännagaf Talmannen derjemte, att då Utskottets ordinarie Sekreterare af sjukdom vore förhindrad att detta sammanträde öfvervara, ordinarie Kanslisten hos Ståndet, Mag. J. W. Milenius erhållit uppdrag att för tillfället såsom Sekreterare tjenstgöra.

§ 3.

Johannes Andersson från Jönköpings Län begärde ordet och yttrade:

»Till mig har ankommit underrättelse derom, att förre Representanten för Tveta, Wista och Mo Härader af Jönköpings Län, Petter Jönsson i Träslända, den 11 innevarande månad kl. 6 e. m. aflidit i en ålder af 67 år 10 månader och 26 dagar, saknad och sörjd af efterlefvande maka, barn och barnabarn.

Då jag fått i uppdrag att framföra hans afskedshelsning till det Hederv. Ståndet, har jag nu velat fullgöra denna skyldighet. Det värde, den aflidne hade såsom Representant vid sex Riksdagar, kan af äldre kamrater lättare bedömas, än af mig såsom nykommen. I sin hemort var han allmänt känd, som en rådig och verksam man och efterlemnar sorg och saknad hos deltagande vänner och bekanta.»

§ 4.

Föredrogs från Höglofl. Ridderskapet och Adeln ankommet Protokollsutdrag N:o 31, med delgifvande af en utaf herr Montgomery, G., väckt motion, om förhöjning af pensionsbeloppet för de civila och militära embets- och tjenstemän, hvilka erhållit afsked före den sednaste pensionsregleringen.

Uppå yrkande af *Olaus Eriksson* från Götheborgs och Bohus Län, med hvilken många Ledamöter af Ståndet instämde, blefvo ifrågavarande Protokollsutdrag och motion lagda till handlingarna.

§ 5.

Vid skedd föredragning lades till handlingarna *Banko-Utskottets* Memorial N:o 2, med öfverlemnande af Bankofullmäktiges till Utskottet afgifna berättelse.

§ 6.

Till handläggning förekom *Sven Rosenbergs* från Christianstads Län sedan den 16 innevarande månad å bordet hvi-

lande motion om utsträckt rösträtt vid prestsysslors tillsättande.

Härvid yttrade:

Sven Heurlin från Kronobergs Län: »Jag kan icke låta denna motion obetingadt remitteras till vederbörligt Utskott, ty antingen måste jag anhålla, det motionären ville deruti göra några behöfliga rättelser, eller ock nödgas jag dervid göra de anmärkningar, hvartill dess innehåll rättvisligen föranleder. Till en början önskar jag erhålla förklaring öfver de i motionen förekommande orden: »hvarje borgerligt myndig person», ty detta uttryck synes mig något obestämdt. Vill motionären utsträcka rösträttigheten till tjenstehjon och deras vederlikar, så bestrider jag sådant på det bestämdaste, ty drängar och pigor underhålla icke presterskapet, utan omsorgen om deras aflönande åligger, som vi alla veta, jordegarne. Är meningen åter den, att presten skall aflönas af hvarje person inom församlingen, så vill jag mycket gerna derpå ingå, och har i sådan händelse icke heller något emot, att omröstning vid prestval sker per capita. Af denna anledning önskar jag den förklaring och utredning af det anförda uttrycket, som jag nyss anmälde.»

Häruti instämde *Johan Pettersson* från Kronobergs Län.

Nils Svensson från Christianstads Län: »I en stor del af nu föredragna motions innehåll måste jag instämma, då de deruti framställda önskningar utan allt tvifvel hafva en framtid för sig; men jag kan icke gilla, att, då jordbrukarne allena hafva sig ålagdt att aflöna presterskapet, de skulle beröfvas den företrädesrätt, de nu ega, att ensamme utse sina själasörjare. Hufvudsakligen vill jag fästa Utskottets uppmärksamhet derpå, att i den händelse såsom Heurlin nyss anmärkte, presterskapet skulle komma att aflönas af hvarje inom församlingen boende person, man ganska gerna kan medgifva en och hvar rösträtt vid prestsysslors tillsättande, men att sådant under nuvarande förhållanden skulle vara både obilligt och orättvist.»

Denna åsigt delades af *Johannes Andersson* från Skaraborgs och *Nils Svensson* från Blekinge Län.

Sven Rosenberg från Christianstads Län: »Jag har icke begärt ordet för att meddela den förklaring, som Ståndsbrodren Heurlin nyss begärt, ty jag anser uttrycket »borgerligt myndig person» vara så rent svenskt och allmänt begripligt, att någon tydning deraf ingalunda behöfves. Hvad min Länskamrat Nils Svensson nyss yttrat, att min motion har en framtid för sig, gläder mig ganska mycket. Beträffande hvad han mot densamma anfört, så kan det visserligen synas rätt och

billigt, att rättighet att välja själasörjare står i viss proportion till skyldigheten att bidraga till presterskapets underhåll. Man säger visserligen, att rösträtten bör beräknas efter beskattning, men presterna äro efter min tanke ej till för att sköta jordbruk, bergsbruk, glasbruk, pappersbruk m. m. dylikt, utan för att taga hand om själavården inom församlingarna. Af denna anledning har jag väckt motionen och hoppas att den, åtminstone framdeles, måtte vinna bifall. Man kan icke genast vinna allt, utan framstegen måste ske så småningom. Något vidare har jag icke att tillägga, till hvad jag redan sagt.»

Sven Heurlin från Kronobergs Län: »Sedan jag nu hört, att Rosenberg grundar sin åsigt på själarnas vård, vill jag fråga honom, om en del menniskor skall köpa saligheten och en annan få den för intet. Jag hemställer till hans omdöme, huruvida detta är rätt och fruktar, att man på detta sätt öfverlemnar själavården åt det läsarebyke, som så länge och så fruktansvärdt drifvit sin verksamhet inom nästan alla landsändar af vårt fädernesland.»

Häruti instämde *E. M. Falk* och *Anders Jonsson* från Skaraborgs, *Olof Olsson* i Gersheden och *Anders Andersson* från Wermlands, *Per Matsson* från Vester-Norrlands och *Johannes Andersson* från Elfsborgs Län m. fl.

Med motionären förenade sig härefter *A. W. Uhr* från Örebro, *Pehr Tjernlund* från Vester-Norrlands, *Olof Lindström* från Vesterbottens och *Josef Oscar Almqvist* från Norrbottens Län m. fl. Ledamöter af Ståndet.

Diskussionen förklarades nu vara afslutad och, uppå Talmannens härom gjorda framställning, blef motionen, jemte dervid afgifna yttranden, till *Allmänna Besvärs- och Ekonomi-Utskottet* remitterad.

§ 7.

Till *Allmänna Besvärs- och Ekonomi-Utskottet* remitterades en af *Johan Lönn* från Jönköpings Län, sedan den 16 i denna månad på Ståndets bord hvilande motion, om ändring i Kongl. Förordningen den 31 Januari 1855, angående mått, mål och vigt; hvaremot

Samme Ledamots väckta motion derom, att Staten må öfvertaga underhållet af vissa rusthållarne vid afsutna kavalleriregementena till utgörande föreskrifna munderings-persedlar, blef till *Stats-Utskottet* remitterad.

§ 8.

Vid skedd föredragning remitterades till *Lag-Utskottet* *P. A. Nyströms* från Vesterbottens Län, den 16 i denna må-

nad bordlagda motion om ändring i kap. 11 § 7 Rättegångs-Balken.

§ 9.

Föredrogs en af *Torkel Nilsson* från Christianstads Län sistlidne plenidag väckt motion i fråga om arfskiftens inlemnande till förvar vid Domstol.

Ordet begärdes af:

Erik Ersson från Gefleborgs Län, som anförde: »Samma anmärkning, som jag i sista plenum gjorde mot Erik Christenssons motion, gäller äfven den nu föredragna. Då motionären icke yrkat något upphäfvande af stadgandet om arfvingars rätt att lefva samman i bo oskifto, en förändring, som nödvändigt måste uppstå, ifall hans förslag antages, kan jag icke gilla motionärens åsigt och önskar derföre, att motionen icke måtte röna någon framgång.»

Häruti instämde *Gustaf Bolin* från Upsala, *Liss Lars Olsson* från Kopparbergs, *Olof Nilsson* från Vesterbottens samt *Herman Jönsson Öbom* från Norrbottens Län m. fl.

Nils Svensson från Christianstads Län: »Jag instämmer icke allenast i motionen, utan önskar äfven lifligt, att den måtte föranleda till ernående af det åsyftade ändamålet, att en lag måtte finnas, som ålägger boupptecknings man att till vederbörande Under-Rätt ingifva upprättade arfskiften. Jag vet icke af någon lag, sådan som den siste talaren omnämnde, men jag vet, att stora olägenheter uppstått deraf, att arfskiften förkommit. Om utredningsman i sterbhus haft skyldighet att inlemna en sådan handling till Under-Rätten, så hade den funnits i behåll i dess Arkiv, och jag anser lika vigtigt, att arfskiften så väl som boupptecknings derstädes förvaras, på det att ej omyndiges rätt må förnärmas, ja mången gång kanske gå helt och hållet förlorad.

Häruti instämde *Olof Andersson* från Westmanlands, *Paul Andersson* från Jemtlands, *Per Anton Nyström* från Vesterbottens, *Anders Gudmundsson* från Hallands Län m. fl. Ledamöter af Ståndet.

Sedan motionen härefter på begäran blifvit uppläst, instämde deruti *Sven Rosenberg* från Christianstads Län.

Talmannen fästade derefter Ståndets uppmärksamhet derpå, att motionen endast innefattade frågan om tillåtelse att till vederbörande Rätt få inlemna arfskiften.

Erik Ersson från Gefleborgs Län: »Det är visserligen möjligt, att motionen icke afser mer än inlemnandet af arfskifteshandlingen, men så snart denna blifvit inlemnad, måste man derå lösa protokollsutdrag, och detta förorsakar kostnader, som

hvar man vet. Boupptecknings-instrumenten upptaga ju all egendomen, och ifall arfskiftes-handlingen förkommit, så är ju ingen värre skada skedd, än att skiftet kan när som helst, med ledning af bouppteckningen, åter uppgöras och utredning af under tvist varande förhållanden vinnas. Finnes blott Boupptecknings-instrument, kan man utaf detta genast se, huru förhållandet är. Då det icke heller tillkommer Domaren att pröfva arfskiftets laglighet, och den åsyftade förändringen således kommer att medföra blott ökade kostnader, utan motsvarande nytta, så kan jag ingalunda gilla den föredragna motionen. Dessutom kan jag icke inse annat, än att hvar och en har rätt, att till Domstol inlemna arfskiftes-handlingar, om han detta önskar, äfven under nu gällande stadgar.»

Häruti instämde *Liss Lars Olsson* och *Anders Andersson* från Kopparbergs samt *Johan Öström* från Vestmanlands Län m. fl.

Carl Johan Svensén från Kalmar Län: »Som vi veta åligger det Presterskapet, att till Domhafvanden ingifva förteckning på aflidne personer och sedan Bouppteckningarne äro ingifna, tillhör det Domaren att tillse om omyndige arfvingar finnas och i sådan händelse förordna förmyndare för desamma. I vår ort ålägger Domaren vederbörande, att inkomma med upprättadt arfskifte vid 5 R:dr vite och, ifall detta försittes, vid ytterligare förhöjdt ansvar. Då arfskiftet sålunda inkommit, lemnar domaren derom protokolls-utdrag, men detta sednare synes mig onödigt och borde icke behöfva lösas, ty om Domstolens bevis tecknas på det ena exemplaret af handlingen, så tyckes detta vara fullt tillräckligt för det åsyftade ändamålet. Emellertid anser jag det vara ganska rätt, att arfskriften till Under-Rätterna ingifvas och i deras förvar finnas.»

Häruti instämde *Nils Magnus Pettersson* från Kalmar Län.

Carl Anders Larsson från Östergöthlands Län: »I likhet med Erik Ersson anser jag att, om ett generelt stadgande härom införes, och i den händelse en hvar skulle blifva tvungen, i stället för att det nu står hvar och en fritt, att till Domstolen aflemna arfskiftes-handlingar, äfven lagens stadgande om arfvingars rätt att lefva bo oskifto, då måste upphäfvas. Jag tror, att Nils Svensson missförstått motionärens mening. I min ort har domaren ålagt efterlefvande enka att afgifva bouppteckning till förmyndare, och sedermera förmyndaren att vid vite af 5 R:dr arfskifte vid nästa ting till Rätten ingifva. Om tiden ej medgifvit detta, måste man göra anmälan härom och begära uppskof, på hvil-

ket sätt man, genom dryg protokollslösen och ett långt uttänjande af arfskiftet, blir af med 10 à 12 R:dr. I allmänhet låter man visserligen intaga dylika handlingar i domboken, men skäl finnes icke att utfärda ett generelt stadgande härom, ty kostnaden kan mången gång medtaga en god del af hela förmögenheten. På dessa skäl kan jag icke bifalla motionen.»

Med denne talare förenade sig *Sven Heurlin* från Kronobergs, *Jonas Andersson* från Östergöthlands, *Josef Smedberg* från Elfsborgs, *Olof Lagergren* från Gottlands och *Anders Trulsson* från Blekinge Län med flera ledamöter af Ståndet.

Sven Rosenberg från Christianstads Län: »Antingen måste jag hafva hört vilse, eller ock är motionen orätt uppfattad af flere talare, som här uppträdt. Motionen afser ju endast, att när arfskifte uppgöres, det må till Rätten ingifvas, men ej, att det skall ovilkorligen inlemnas. Ett sådant stadgande hindrar ingalunda arfvingar att lefva i bo oskifto. Jag har väl hållit hundadetals arfskiften, men kan ej påminna mig något, som blifvit hos Rätten inprotokolleradt eller protokollslösen derför erlagd, ty instrumentet behöfver blott med domarens påskrift förses. Jag vill äfven minnas, att Charta-Sigillata-förordningen innehåller, det bilagor icke behöfva charteras, af hvilken orsak kostnaden icke blir större än för domarens påskrift. En talare har sagt, att bouppteckningen vore alldeles tillräcklig för upprättandet af arfskifte, men enligt min åsigt, är denna alltför otillförlig att derför kunna läggas till grund. Fastigheterne t. ex. försäljas till olika priser, mot hvad den innehåller, lösörena komma att stiga eller falla i värde, skulderna förökas, fordringarna förändras o. s. v. Jag tror icke, att motionen har någon fara med sig, utan tvärtom medför stor fördel vid afgörandet af kommande tvister.»

Häruti instämmde *Per Östman* från Vester-Norrlands och *Per Erik Andersson* från Vestmanlands Län m. fl.

Per Mattsson från Vester-Norrlands Län: »Jag känner icke till, huru på andra orter tillgår, men i min hemort förhålles sålunda, att af förmyndare underskrifvet arfskifte, inlemnas till Rätten, i den händelse omyndig arfvinge finnes, men att, då endast myndige personer dela arfvet, det då må bero på deras eget godtfinnande, att skiftes-dokomentet till Rätten ingifva eller icke. Då jag sålunda anser motionen till ingenting tjena, kan jag icke heller önska den någon framgång.»

Anders Eriksson från Elfsborgs, *Nils Svensson* från Christianstads och *Anders Gudmundsson* från Hallands Län förkarade sig allesammans förekomne utaf Rosenberg och afstodo ifrån ordet, hvarjemte den seduare uti Rosenbergs yttrande instämde.

Carl Anders Larsson från Östergöthlands Län: »Sedan jag haft tillfälle att genomse motionen, finner jag, att den föreslår positivt, det hvarje sterbhus måste göra arfskifte och inlemna detsamma till Rätten. Endast detta har jag, till svar å Rosenbergs anförande, valat anmärka.»

Diskussionen förklarades nu vara afslutad. Uppå *Talmannens* derom framställda proposition, blef motionen tillika med dervid nu afgifna yttranden till *Lag-Utskottet* remitterad.

§ 10.

Följande af *Nils Fredrik Andersson* från Östergöthlands Län, den 16 i denna månad väckta motioner:

1:o Om ändring i båtsmans-roteringen och

2:o Om beviljande af lån till vattenkur-anstalten i Söderköping blefvo remitterade, den förstnämnde till *Allmänna Besvärs och Ekonomi-Utskottet* samt den sednare till *Stats-Utskottet.*

§ 11.

Vid skedd föredragning af *Carl Johan Svenséns* från Kalmar Län, sedan den 16 i denna månad å bordet hvilande motion om upphörande af lösningsrätt till skatte-frälsehemman, samt att frälseränta må af jordegaren efter uppsägning inlösas, blef samma motion till *Lag-Utskottets* handläggning öfverlemnad.

§ 12.

Föredrogs och upplästes en af *Nils Magnus Pettersson* från Calmar Län sistlidne plenidag väckt motion om väghållningskyldigheten och ändring i lagstadgandena derföre Sedan *Carl Gustaf Sköldberg* från Örebro och *Nils Pettersson* från Calmar Län uti motionen instämt, begärdes ordet af

Paul Andersson från Jemtlands Län, som anförde: »Genom Kongl. Brefvet af den 13 Juni 1818 samt Kongl. Kammar-Kollegi derpå grundade Kungörelse af den 4 Augusti samma år är visserligen stadgadt, att väglagning skall ske innan den 1 Juli hvarje år, och att vägafsyning skall vara förrättad innan den 14 i samma månad, men derjemte är Konungens Befallningshafvande inom hvarje Län medgifvet,

att häradsvis höra vederbörande vägunderhålls-skyldige, huru vida de, för fullgörande af detta åliggande, vilja välja någon annan tid än den, ofvanberörde Kongl. Bref föreskrifver. Således anser jag motionen helt och hållet obehöflig, då redan finnes stadgadt, hvad som motionären önskar. Den tid motionären föreslår för vägarnes förbättring, Oktober månad, är för Jemtlands innevånare alldeles olämplig. Bäst är att låta häradsboerne inom sig sjelfva öfverenskomma om den tid, som för dem finnes mest lämplig och passande. Med anledning af hvad jag nu anfört, hemställer jag till motionären, huruvida han icke skulle vilja vara beredvillig att motionen återtaga, då derigenom icke något vinnes annat, än som förut finnes föreskrivet.»

Flera Ledamöter af Ståndet hördes häruti instämma.

Sedan *Talmannen* gjort framställning, huruvida *Nils Pettersson* vore sinnad, att motionen återtaga, yttrade *motionären* att, som häradsboerne ytterst sällan finge tillfälle yttra sig i denna sak samt komma öfverens om lämpligaste tiden för väghållnings-skyldighetens fullgörande, han ansåge motionen ega full befogenhet, och förthy icke heller ville densamma återtaga

Carl Johan Svensén från Kalmar Län: »Visserligen är det föreskrifvet, att Konungens Befallningshafvande kan bereda öfverenskommelse häradsboerne emellan om tiden, när grusning och väglagning skall ske, men denna föreskrift ligger i det tysta, och i min ort, har jag ej afhört, att sådana öfverenskommelser bruka ega rum. Af denna anledning anser jag det vara högst nödvändigt, att vi erhålla ett stadgande, det häradsboerne ega rättighet att förena sig om lämplig tid, såsom i motionen föreskrifves, och af denna anledning instämmer jag helt och hållet i densamma.»

Häruti förenade sig *Lars Rasmusson* från Götheborgs och Bohus samt *Anders Johan Sandstedt* från Jönköping Län.

Per Östman från Vester-Norrlands Län: »Jag tror att de författningar, som vi redan hafva om tiden för väglagning och grusning äro ganska lämpliga, hvarför jag äfven gerna hade sett, att något förslag till förändring icke hade framkommit. Motionären säger, att hösten är bästa tiden för väglagning; jag deremot tror, att våren, då kälen gått ur jorden, härvidlag har stort företräde, ty att laga vägarna på hösten, då vintern är i annalkande att med sitt slädföre jemna alla vägar och farleder, vore att laga verktyget, sedan man ej mer behöfver det. För norra orterna är den tid, motionären föreslagit, den minst lämpliga, ty vin-

tern måste vi vi begagna, för att på slädföre framföra grusningsämnen, hvilka sedermera påfyllas vägarna, då de bäst behöfva det, hvarigenom dessa äfven erhålla nödig fasthet och styrka.»

Med denna talare förenade sig *R. H. Isoz* från Stockholms, *Johannes Andersson* och *Sven Gustaf Johansson* från Jönköpiugs, förre vice Talmannen *Per Eriksson* från Wermlands, *Jan Andersson* från Kopparbergs, *Per Tjernlund* från Vester-Norrlands, *Per Byström* från Jemtlands, *Herman Jönsson Öbom* från Norrbottens, *Olaus Eriksson*, *Johannes Nilsson* och *Bengt Johan Holmlin* från Götheborgs och Bohus Län.

Jöns Persson från Blekinge Län: »Jag vill endast upplysa, att i Blekinge Konungens Befallningshafvande häradsvis sammankallat de vägbyggnads-skyldige och tillåtit dem komma öfverens om den tid, dem för arbetets verkställande lämpligast synes. Härutaf hafva vi alltid vunnit goda resultat och i främsta rummet goda vägar. Det är icke möjligt, eller ens tänkbart, att inom ett så kuperadt land, som Sverige, med den långa utsträckning, detsamma eger, en och samma tid skulle vara lämplig för dessa arbetens verkställande, hvadan äfven bäst synes vara, att de väghållningsskyldige, hvar i sin ort, bestämma denna tid.»

Häruti instämde *Anders Trulsson* från Blekinge- och *Carl Gustaf Cederskog* från Östergöthlands Län.

Talmannen anmärkte, att sådana sammanträden naturligtvis icke förr kunde ega rum, förrän de vägbyggnadsskyldige hos Konungens Befallningshafvande i Länet om deras utlysande gjort anmälan.»

Sven Rosenberg från Christianstads Län: »Inom vår ort har det visat sig, att den nu gällande författningen icke är fullt lämplig, hvadan det är nödvändigt, att förändring deruti åstadkommes. De vägbyggnads-skyldige inom Länet ingingo till Konungens Befallningshafvande med anhållan om sammanträdens hållande; dessa egde äfven rum på flera ställen och öfverenskommelse träffades, att väglagning borde verkställas under tiden från den 15 Oktober till den 15 April. Det är naturligt, att en författning, som bestämde förhållandet lika för hela Sverige, icke skulle vara välkommen, af hvilken anledning jag anser fördelaktigast, att då förhållandet är olika på olika ställen, hvarje ort får bestämma tiden såsom den lämpligast synes.»

Häruti instämde *Lars Gustaf Andersson* från Elfsborgs Län m. fl.

August Andersson från Östergöthlands Län: Jag är hufvudsakligen förekommen af Östman och Jöns Persson och instämmer uti deras yttrande, men anser mig skyldig att tillika lemna några upplysningar, huru med detta ärende sig förhåller inom den trakt, jag representerar. För längre tid tillbaka lagades och grusades vägarna om våren, men på sednare tider hafva dessa arbeten blifvit verkställda om hösten. Härmed hafva de vägbyggnads-skyldige dock varit missbelåtna, då en allmän klagan förts deröfver, att vägarna under tiden blifvit så sönderkörda, att de icke utan betydliga kostnader kunnat åter i godt stånd försättas. Den nu varande Landshöfdingen i Länet har tagit detta för landtbruket maktpåliggande ärende om hand och utlyst sammanträden, hvarest fråga förekommit om bestämmande af annan tid för dessa arbetens utförande, efter hvad som för hvarje ort finnes lämpligast. Sålunda har det blifvit bestämdt inom den provins, jag tillhör, och sammalunda bör förhållandet blifva i hela Riket.»

Josef Smedberg från Elfsborgs Län med flera Ledamöter af Ståndet instämde häruti.

Per Erik Andersson från Vestmanlands Län: »Jag är af samma åsigt med de Ledamöter, som önska, att motionären måtte återtaga sin motion, men då han dertill icke är benägen, vill jag lemna några upplysningar i ämnet. I Upland och Vestmanland grusas vägarne om hösten, såsom varande den, för dessa landskaper mest lämpliga årstid till förrättande af dylika arbeten. Motionen synes mig alldeles öfverflödig, då vi hafva 1818 års Kongl. Förordning i ämnet, som hänvisar de vägbyggnads-skyldige till Konungens Befallningshafvande och lemnar dem fritt val att häradsvis bestämma den för dem mest passande årstid för uppfyllandet af ifrågavarande skyldighet. I Vestmanland grusas, som jag nyss nämnde, de stora vägarna om hösten och endast en del af de smärre vägarna undergå på våren grusning och lagning. Som jag hört, duger detta förfaringssätt icke för Skåne, hvarutaf man kan finna, att hvad som är mycket passande för en ort, deremot är alldeles olämpligt för en annan. Då motionen säkerligen icke föranleder till någon åtgärd, önskar jag äfven, att motionären måtte taga densamma tillbaka.

Häruti hördes instämma *Johannes Andersson, Erik Magnus Falk* och *Johannes Magnus Lundahl* från Skaraborgs, *Olof Andersson* från Vestmanlands och *Anders Söderholtz* från Södermanlands Län m. fl.

Nils Pettersson från Kalmar Län: »Motionen medgifver, att tiden må lämpas efter hvarje orts beqvämlighet och,

då man af diskussionen förnimmer, att hvad som passar bra för den ena orten, icke alls duger för den andra, synes motionen hafva skäl för sig. I vår ort hafva de vägbyggnadsskyldige funnit mest fördelaktigt att grusa vägarna om hösten och jag vill upplysningsvis nämna, att de vägar, å hvilka Länsmännen ej hafva uppsigt, då alltid förses med grus och undergå lagning, på det gruset må väl nedköras under hösten och vintern, samt vägen dymedelst erhålla nödig fasthet och säkerhet.»

Per Östman från Vester-Norrlands Län: »Vännen Rosenberg har visserligen rätt uti att säga, det samma författning icke är lämplig för hela vårt land, med dess mångfalldiga olika förhållanden, grundade på klimatiska med flere orsaker, men jag vill tillåta mig den erinran, att författningen är sådan, att den lemnar fritt val af tid för ifrågavarande arbetes förrättande. Så länge jordbrukaren är skyldig att underhålla vägarna inom landet och så länge Länsmannen kan tillsäga honom, att på bestämd tid hafva sitt vägstycke i laggilt skick, tillhör det hvar och en att passa på bästa tiden, då han lättast kan fullgöra sitt åliggande med minsta kostnad och besvär. Jag upprepar ännu en gång, att någon förändring af nu gällande stadgar härutinnan icke är af behofvet påkallad.»

Georg Nyqvist från Vermlands Län: »För den händelse motionären vidhåller sin önskan, att motionen må till vederbörligt Utskott öfverlemnas, yrkar jag, att detta mitt yttrande må till Utskottet medfölja samt hoppas, att Utskottet måtte föreslå det ingen förändring bör ske i nu gällande författningar, enligt hvilka vi hafva fritt val af tid för arbetets verkställande, således all den frihet, som i detta fall behöfves. Beviset härpå ligger i den olikhet, som på olika ställen eger rum, i det att somlige grusa sina vägar på våren, andre på hösten och åtskilliga möjligen på andra årstider, beroende allt detta på olika lokala förhållanden, olika sysselsättningar, mer och mindre rik grustillgång o. s. v. För att härvid få sin önskan uppfylld, behöfver man blott anmäla sig hos Konungens Befallningshafvande, och härutinnan böra vi icke önska någon förändring.»

Med *Nyqvist* instämde *Per Persson* från Vermlands, och *Lars Gustaf Andersson* från Elfsborgs Län.

Paul Andersson från Jemtlands Län: »Motionen åsyftar ju endast att få en lag stadgad, alldeles lika med den, som redan finnes, såsom synes af följande Kongl. Bref.

Talaren uppläste härefter det åberopade Kongl. Brefvet af den 13 Juni 1818, hvarefter han fortsatte sålunda: En re-

miss häraf är således alldeles ändamålslös, då man ej kan vänta annat, än att motionen måste helt och hållet förfalla, af hvilken anledning jag äfven önskar, att den nu måtte af motionären återtagas samt den härom förda diskussionen få ur protokollet utgå.»

Carl Anders Larsson från Östergöthlands Län: »Om det händer, att motionen blifver ogillad, så skall man möjligen kunna taga sig anledning deraf tro, att den nu gällande, ganska goda författningen af år 1818 äfven vore upphäfd, hvilket vore ganska skadligt, då den fullt tillfredsställer hvarje billig och rimlig fordran.»

Diskussionen förklarades vara afslutad och blef, uppå Talmannens derom framställda proposition, motionen, jemte derom nu afgifna yttranden, till *Allmänna Besvärs- och Ekonomi-Utskottet* remitterad.

§ 13.

Till handläggning förekom en af *Johannes Andersson* från Elfsborgs Län den 16 i denna månad väckt motion om inlösen för Statens räkning af ett sammandrag utaf lagrum och författningar om Presterskapets och Klockares lönerättigheter.

Efter en kort diskussion, som dock icke skulle i Protokollet inflyta, blef memorialet af motionären återtaget.

§ 14.

Föredrogs en af *Adolf Fredriksson* från Upsala Län sistlidne plenidag väckt motion om införande af ett generelt bötesansvar i stället för s. k. vitesförbud.

Härvid yttrade sig följande Ledamöter sålunda:

Jöns Persson från Blekinge Län: »Jag vill gerna instämma i motionen, men tycker dock, att böterna äro något för högt tilltagna, af hvilken anledning jag vill framställa det förslag, att böterna måtte bestämmas till högst 15 à 20 R:dr R:mt, likväl en hvar öppet lemnadt att, då dessa böter ej förslå, framställa begäran om deras förhöjning till Domstolen, som då egde att efter sig företeende omständigheter desamma föröka.

Häruti instämde *Carl Casper Nettelbladt* och *Gustaf Larsson* från Stockholms Län m. fl.

Per Östman från Vester-Norrlands Län: »Önskligt vore visserligen, att en gång erhålla ett lagstadgande, som värnade egande-rätten så mycket, att man kunde undslippa de dryga kostnader, som äro förenade med begäran om vitesförbud. Dock anser jag detta stadgande betänkligt att an-

taga. Man tänke sig en fattig stackare, som ej kan köpa ved, utan snart sagt tvingas till skogsåverkan, man tänke sig, säger jag, hans belägenhet, ifall han ådömes att böta denna för honom stora och ruinerande penningesumma. Jag vill sålunda föreslå böter af t. ex. tredubbla värdet, hvarigenom någon proportion emellan förbrytelse och straff kunde uppkomma, men ej att desamma sättas till 40 R:dr, en straffbestämmelse, som ej öfverensstämmer med vår tids filantropi och liberalitet.»

Nils Persson från Kalmar Län samt flere Ledamöter af Ståndet instämde häruti.

Erik Magnus Falk från Skaraborgs Län: »Af Herr General-Direktören Ros har jag hört, att ett förslag är att förvänta om stadgande af ett generelt vite af 20 R:dr R:mt för skogsåverkan. Af denna anledning vore kanske skäl, att vänta med remissen af denna motion, intilldess nämnde förslag hunnit till Ståndet ankomma och blifvit för Ståndets Ledamöter tillgängligt.»

Häruti hördes instämma *Anders Magnus Myrin* från Elfsborgs Län.

Olof Lagergren från Gottlands Län förklarade sig instämma med motionären.

Jöns Persson från Blekinge Län: Motionären har med sitt förslag åsyftat ej endast skogarnes fredande, utan äfven mycket annat, såsom skydd för jagt och fiske, förekommandet af olagliga gångstigars tagande med mera dylikt. Jag önskar all framgång åt motionen, dock med den nedsättning i vitesbelopp, som jag förut föreslagit.»

Anders Wilhelm Uhr från Örebro Län: »Äfven jag anser motionen nödvändig och tror, att vi böra försöka att åstadkomma en opinions-yttring, som ingalunda kan motverka Herr General-Direktörens förslag, men möjligtvis kan skaffa oss af med allt det bråk, vi äro underkastade, då vi vid tingen måste ligga och begära det ena vitesförbudet efter det andra. I motsats till Jöns Persson önskar jag, att ingen nedsättning måtte göras uti bötesbeloppet, på det man icke genast må behöfva att åter begära förhöjning deruti, och jag hoppas, att Utskottet måtte tilltaga böterna så höga, att hvad som nu blifver gjordt, vore gjord gerning en gång för alla.»

Häruti instämde *Johannes Andersson* från Skaraborgs, *Olof Olsson* i Gersheden från Vermlands samt *Nils Svensson* från Blekinge Län m. fl.

Sedan diskussionen nu förklarades afslutad, blef motionen tillika med nu afgifna anföranden uppå Talmannens framställning, remitterad till *Lag-Utskottet.*

§ 15.

Likaledes remitterades till *Lag-Utskottet* en af *Adolf Fredriksson* från Upsala Län, sistlidne plenidag, den 16 innevarande månad, väckt motion om ändring i kap. 26 § 2 Byggninga-Balken.

§ 16.

Vid nu skedd föredragning af en utaf *Fredrik Robert Gross* från Kalmar Län den 16 innevarande månad väckt motion om Gårdfarihandelns afskaffande, begärdes ordet af

Johannes Andersson från Elfsborgs Län, som skriftligen yttrade sig sålunda:

»Den motion eller opposition, som af en Ledamot inom detta Stånd blifvit framställd, rörande den så kallade Gårdfarihandels-rättigheten, gifver mig anledning att yttra några ord i frågan, helst som det torde vara bekant, att jag representerar en ort, som till någon del begagnar denna rättighet, dock endast såsom en nödvändig utkomst eller binäring till ett klent, men dyrt beskattadt jordbruk.

Gårdfarihandeln har enligt min tanka existerat från en tid, som man kallar för urminnes, då knappast något mynt var brukligt eller hade något bestämdt värde, hvilket man finner af gamla beskrifningar: att folkets förnämsta handelsrörelse bestod i ömsesidigt varubyte och har sedermera fortsats mer och mer, under lagliga stadgar och former, hvilket kan inhemtas bland annat af Kongl. Brefven den 23 April 1772 och den 2 November 1785 samt Kongl Förordningen den 26 Oktober 1801, Kongl. Kungörelserna den 21 Augusti 1815 och den 28 Augusti 1834 med flera, hvilka jag åberopar till hufvudsakligt stöd och skydd för Gårdfarihandelns oinskränkta fortfarande.

Skulle denna närings-frihet, som motionären tyckes mena, hafva någon gång urartat till lag-öfverträdelser, så vill jag icke derför ingå i något försvar, ty hvar och en, som blir förnärmad, det vare sig antingen i handel eller på annat sätt, har ju alltid både lagarne och dess handhafvare att tillgå för att vinna upprättelse. Det torde således icke vara välbetänkt att vilja borttaga eller ruinera en näringsgren, som är nödvändig icke allenast för dem af allmogen, som idka handeln, utan äfven för dem som tillverka varorna.

Emellertid anhåller jag, att detta mitt anförande måtte få åtfölja motionen till Höglofl. Utskottet med förhoppning, att frågan der erhåller samma resultat och lösning, som under sistlidne Riksdag.»

Josef Smedberg från Elfsborgs Län: »Om motionären hade utsträckt sitt förbud till Polska Judar med flera, som resa omkring i landet och försälja utländskt kram, så skulle jag varit den förste att instämma i motionen, men nu kan jag ej gilla densamma, ty då skulle vi förmena både dal-allmogen och dem, som resa omkring med Eskilstuna smiden, att afyttra de fabrikater, de sjelfva tillverka. Jag anser det ej vara rätt välbetänkt att hindra Rikets egna barn från utöfvandet af en loflig näring, under det man tillstädjer utländska män att öfverallt i landet drifva köpenskap. Jag tager mig friheten härvid erinra om det utlåtande, N:o 35, Allmänna Besvärs- och Ekonomi-Utskottet vid 1853 och 1854 årens Riksdag afgaf, rörande främmande handels-män, dem man ej ville hindra att drifva sin rörelse. Lag-öfverträdelser kunna visserligen begås under hvilka författningar som helst, men botemedel deremot finnas visserligen uti stadgade straffpåföljder. Jag hoppas, att motionen lemnas utan allt afseende och förblifver utan allt resultat.»

Robert Fredrik Gross från Calmar Län: »De föregående talarne hafva misstagit sig om motionens mening och orätt uppfattat dess syftning, ty den afser inskränkning af *all* gårdfarihandel och ej Vestgötha-handeln endast och allenast. Jag säger inskränkning, ty gerna må handeln på marknader och i städer fortfara, men ej den, som bedrifves under vandring från gård till gård, ur hus och i hus.»

Häruti instämde *Johan Persson* från Upsala, *Sven Gustaf Johansson* och *Johan Lönn* från Jönköpings Län jemte en stor del af Ståndets öfriga Ledamöter.

Johan Bergström från Kopparbergs Län: »Jag instämmer med motionären och önskar all möjlig inskränkning uti gårdfari-handeln, som är en ren olycka för Sverige. Med uppräckta händer vill jag bidraga dertill, att en dylik rättighet kommer att försvinna och för Dalarnes räkning afstår jag den mer än gerna.»

Jan Andersson från Kopparbergs och *Anders Trulsson* från Blekinge Län jemte flera medlemmar af Ståndet instämde häruti.

Liss Lars Olsson från Kopparbergs Län: »Jag har förut instämt i motionen och gör det fortfarande ännu utan fruktan för mina nya kommittenter, som jag fick för omkring åtta dagar sedan, ehuru bland dem åtskilliga finnas, som bruka vandra bygden omkring. Att detta är onyttigt både för dem sjelfva och för fosterbygden hafva många af dem insett, ty de färdas omkring i sina unga dagar, derunder lärande sig nya seder, sedermera lefva de på sina penningar, så länge desse

räcka, på samma sätt som när de voro ute i verlden och förskaffade sig desamma. Sedan de sålunda i några år strukit land och rike omkring, hemkomma de som baptister och mormoner, och Gud allena vet, hvilka grannlåter de då icke hafva med sig till den gamla fosterbygden. Jag godkänner motionen.»

Öfverläggningen förklarades nu vara afslutad. Uppå *Talmannens* derom gjorda framställning blef motionen, jemte hvad derom under diskussionen förekommit, remitterad till *Allmänna Besvärs- och Ekonomi-Utskottet.*

§ 17.

Enligt hvad förut af *Talmannen* blifvit tillkännagifvet, anmäldes nu och inbeledsagades på öfligt sätt Stats-Rådet och Kommendören med Stora Korset af Kongl. Nordstjerne-Orden Herr *J. A. Gripenstedt*, hvilken, på Kongl. Maj:ts höga befallning, till Ståndet öfverlemnade följande Kongl. Maj:ts Nådiga Propositioner och Skrifvelser nemligen:

1:o Kongl. Maj:ts Nådiga Proposition angående Statens jernvägsbyggnader;

2:o Dito om anskaffande af medel för fortsättning af Statens jernvägs-byggnader jemte andra dermed sammanhang egande ämnen;

3:o Dito angående ändringar i gällande förordning om vilkoren för bränvins-tillverkning;

4:o Dito i fråga om öfverlåtelse till innehafvare under full eganderätt mot erbjuden lösen af det så kallade Odelska Appreterings-verket i Stockolm, med hvad dertill hörer;

5:o Dito om anvisande af ett lån af 230,000 R:dr R:mt till förbättring och utvigdning af Helsingborgs hamn;

6:o Dito om afsöndring af jord från Regements-pastors-bostället Vesterhus, till utvidgande af Jemtlands häst-jägare- och fältjägare-kårers mötesplats å Frösön;

7:o Dito angående utbyte af f. d. Förare-bostället vid Södermanlands Regemente ¼ mantal Vreta emot kronoskattehemmannen Kroberga Vestergården ½ och Östergården ¼ mantal i Nyköpings Län;

8:o Dito angående grunderna för en förändring i sättet för utgörande af Presterskapets aflöning;

9:o Dito om anslag af Vin- och Byggnads-säd för Qvarsebo församling;

10:o Dito om ytterligare anslag för reparations-arbeten å Vesterås Domkyrka;

11:o Dito angående dito till iståndsättande af Linköpings Domkyrka;

12:o Dito *skrifvelse*, angående ifrågasatt upphörande af de så kallade Frisocknarnes tjenstbarheter till Dylta Svafvelbruk och Socknarnes rotering;

13:o Dito angående väckt fråga om lindring i Båtsmanshållet med afseende på derifrån utgående beklädnadsbidrag;

14:o Dito angående förnyad indelning af nyroterade jorden i Blekinge Län;

15:o Dito i fråga om den tillämnade fyrinrättningens å Hernöklubb förläggande till Lungön utanför Hernösand;

16:o Dito med öfverlemnande af förslag till redaktions-förändringar och tillägg i nu gällande Tulltaxa;

17:o Dito angående begärdt ytterligare Statsbidrag till fullbordande af hamn- och kanal-byggnaden vid staden Carlstad;

18:o Dito angående gjord underdånig framställning om ytterligare låne-understöd för kyrkobyggnaden i Christinehamn;

19:o Dito med öfverlemnande af förslag till ordnande af den civila helsovården i Riket.

Sedan *Talmannen* förklarat, att högstberörde Nådiga Propositioner och Skrifvelser skulle af Ståndet i grundlagsenlig ordning handläggas samt anhållit, det Herr Statsrådet och Kommendören behagade jemte försäkran härom till den Kongl. Regeringen återföra försäkran om Bonde-Ståndets undersåtliga vördnad, afträdde Herr Stats-Rådet och Kommendören, på sedvanligt sätt utbeledsagad af flera Medlemmar af Ståndet.

§ 18.

Till handläggning förekom *C. A. Larssons* från Östergöthlands Län, den 16 innevarande månad väckta och då jemväl bordlagda motion om fördelning af kostnaderna för DD. MM. Konungens och Drottningens kröning, hvarvid ordet begärdes af

Per Östman från Vester-Norrlands Län, som yttrade: »Det är visserligen sant, att Bonde-Ståndet lagt till handlingarne, den från Med-Stånden ankomna inbjudning i detta ämne, men Ståndet har dock medgifvit, att en skrifvelse, innefattande Riksens Ständers underdåniga anhållan om kröningens verkställande under innevarande Riksdag, skulle till Kongl. Maj:t öfverlemnas. Vid sådant förhållande hemställer jag, huruvida det är oss tillständigt, att framställa en önskan om kröningskostnadens fördelning till lika belopp på hvart och ett af de fyra Riks-Stånden. Om motionen i stället afsett något annat anslag, såsom ett understöd till Kongl. Theatern, eller något annat dermed jemförligt, skulle jag förvisso hafva instämt deruti, men då den berör en så ömtålig fråga, som den hvilken

nu blifvit bringad å bane, kan jag icke instämma deruti. Jag skulle önska, att denna motion aldrig blifvit framburen, ty vi böra icke experimentera med något, deruti vi ej kunna förvänta någon framgång.»

Sedan motionen härefter på begäran blifvit uppläst fortsattes diskussionen sålunda af

Ola Jönsson från Malmöhus Län: »Sedan jag nu hört motionen uppläsas, kan jag ej annat än instämma i principen, som ligger till grund för densamma, ehuru jag det oaktadt önskar, att motionen aldrig blifvit väckt. Rättigheter böra visserligen åtföljas af motsvarande skyldigheter, och då Ridderskapet och Adeln samt Preste-Ståndet förhålla sig till landets öfriga befolkning, som kanske 1 till 1000, kan jag icke finna det rättvist, att de förstnämnde Stånden sålunda hafva att tillsammans i beskattnings-frågor betyda lika mycket, som den öfriga delen af Sveriges innebyggare. Af denna anledning godkänner jag alltså principen, som ligger till grund för motionen.»

Anders Eriksson från Elfsborgs Län: »Om man betraktar denna motion endast från den representativa sidan, så har den mycket skäl för sig, men om man skådar något derutöfver, så kan jag icke se något sätt, hvarpå den må kunna genomföras. Den är, med ett ord, icke praktiskt verkställbar, ty hvilken är väl den auktoritet, som kan draga upp gräns-skillnaderna emellan de Stånd, som skola utgöra den ifrågavarande Bevillningen, isynnerhet nu, sedan skrankorna de särskilda Stånden emellan till en del äro nedbrutna. I hvilken kathegori skola väl t. ex. de trenne adelsmän, som för närvarande finnas inom Borgare-Ståndet ställas? Skola de tillhöra Ridderskapet och Adeln eller Borgare-Ståndet? Om motionen äfven vore rättvis, hvilket jag ingalunda vill förneka, så är den dock icke verkställbar och bör således icke heller till genomdrifning påyrkas. Då densamma således mer bidrager till Ståndets förnedring än till dess upphöjelse, vill jag vänligen bedja vännen och brodren Larsson att, innan något vidare dervid åtgöres, återtaga sitt upplästa memorial.»

Josef Smedberg från Elfsborgs Län m. fl. hördes häruti instämma.

Carl Anders Larsson från Östergöthlands Län: »Om jag hade anledning att hysa det aldra ringaste hopp derom, att en sådan motion blifver i något af de andra trenne Stånden väckt, så skulle jag mycket gerna i likhet med Östman, velat slippa se motionen härleda sig från Bonde-Ståndet, men då jag rimligtvis ej kunnat hoppas något sådant, återstod för mig ingenting annat än att här ingifva ifrågavarande memorial. Jag

misskänner ingalunda Anders Erikssons välvilja och tror visserligen, att han hyser bästa tanke om motionen; men då jag anser principen, hvarpå motionen är bygd, vara fullt rättvis, så kommer jag aldrig att taga motionen tillbaka, och jag begagnar detta tillfälle att förklara, det jag aldrig ämnar väcka *någon* motion för att sedan taga den åter. Vill jag bibehålla min rättighet att bestå mig nöjen, så måste jag sjelf betala violerna och ej derför taga till min disposition de medel, som möjligen kunna finnas i andras fickor. Ämnet är verkeligen särdeles lämpligt, att derigenom erhålla kännedom om Med-Ståndens tankar i hvarjehanda afseenden. Beträffande svårigheten af den fördelning, hvarom man här talat, tror jag den icke vara särdeles svår, såvidt den angår de tvenne första Stånden, och vidkommande Borgare-Ståndet har ju hvarje Stånd nu mera sin Ordnings-Stadga, hvarefter Riksdagsman utses, och i samma mån som man väljer eller deltager i val till Riksdagsman, i samma mån bör man äfven betala ifrågavarande beskattning.

Jag yrkar remiss af motionen.»

Flera Ledamöter af Ståndet hördes häruti instämma.

Paul Fritz Mengel från Upsala Län: »Då jag vid alla de tillfällen frågan om DD. MM:s kröning förevarit, städse uppträdt emot densamma, så är det väl alldeles klart, att jag icke heller vill lemna något bidrag till ersättande af de kostnader, som derutaf förorsakas. Ja, jag hade velat gå ännu ett steg längre uti mitt yrkande än motionären och påstå, att de trenne Riks-Stånd, som beslutat den underdåniga uppmaningen till kröningen, äfven må bekosta allt, hvad som till densamma erfordras och Bonde-Ståndet blifva befriadt från all utgift af enahanda slag, emot det att vi afsäga oss all rättighet att deltaga i detta lilla nöje. Emellertid må vi nu försöka, hvad motionärens framställning kan uträtta, och ehuru jag icke tror, att motionen tillfullo medför den verkan, man åsyftat, är det dock en möjlighet, att sådane här extra nöjen derigenom blifva allt färre och färre, hvarigenom åtminstone alltid något vore vunnet.»

Sven Rosenberg från Christianstads Län: »De af motionären anförda motiver har jag funnit så riktiga, att jag emot dem icke kan anföra ett enda ord. I likhet med Mengel hade äfven jag gerna tagit ett steg längre än motionären, från den synpunkten sedt, att Bonde-Ståndet minst bidragit till framkallande af frågan om kröningens firande. Men saken har äfven en annan sida, än den radikalt rätta. Vi veta alla att, när motion inom detta Stånd väcktes angående kröningens hållande, densamma först blef å Ståndets bord hvilande och

sedan af motionären återtagen. Vidare ankom från Med-Stånden inbjudning i ämnet, hvilken af Ståndet afslogs eller lades till handlingarne. Således är Bonde-Ståndet nu i sin goda rätt och kan, i konseqvens med sina föregående åtgöranden i frågan, icke rimligen anhålla att få betala större utgifter, än våra kommittenter förmå bära. Men nu komma vi till en vigtig fråga. Under Riksdagens lopp kunna många ärender förekomma, hvari Bonde-Ståndet står ensamt; är det då rätt och välbetänkt att sätta oss i harnesk, å ena sidan med Med-Stånden och å den andra med Kongl. Maj:t? Kunna vi ej alltid behöfva understöd på det ena eller andra hållet? I önskningsmål hos Regeringen och i frågor, som kräfva inbjudningar hos de särskilda Riks-Stånden? Jag finner det icke vara rätt att stöta alla ifrån oss, men skulle det oaktadt, om jag kunde vänta någon framgång af motionen, gerna biträda densamma. Är den deremot framställd, såsom till en liten lek, så finner jag den ingalunda välbetänkt. Möjligen kan någon finna sig stött, af hvad jag nu anfört; detta skulle göra mig ondt, ty det är endast min enskilda åsigt af ämnet, jag nu velat uttala.»

Häruti hördes instämma *Matts Persson* från Stockholms, *Per Mattsson* från Vester-Norrlands, *Anders Jonsson* och *Olof Olsson* i Gersheden från Vermlands, *Lars Gustaf Andersson* från Elfsborgs, *Jöns Persson* och *Anders Trulsson* från Blekinge samt *Lars Rasmusson* från Götheborgs och Bohus Län jemte flera af Ståndets öfriga Ledamöter.

Per Persson från Vermlands Län: »Jag har begärt ordet blott för att gifva tillkänna orsaken, hvarför jag förenat mig med motionären. I likhet med föregående talare anser jag principen alldeles riktig och oomkullkastelig, och då dessutom frågan från första början hoppat ur rätta hjulspåret, och för att begagna en annan talares målande uttryck, »gått på sned», önskar jag motionen all framgång.»

Erik Ersson från Gefleborgs Län: »I likhet med motionären och alla dem, som med honom instämt, finner jag klarligen, att lika beskattningsrätt bör gifva lika skyldighet, att proportionsvis skatterna erlägga, och att det således vore alldeles principenligt, att man med alla stats-utgifter ginge så tillväga, som motionären nu föreslagit, då han vidrört den ömmaste strängen af dem alla. Jag anser det hafva varit bäst att helt och hållet lemna denna orörd och instämmer för öfrigt i Rosenbergs nyss afgifna yttrande.»

Med denna talare förenade sig *A. W. Uhr* och *Gustaf Hultman* från Nerikes, *Erik Malmin* från Vestmanlands och

C. G, Cederskog från Östergöthlands Län med flera Ledamöter af Ståndet.

Olaus Eriksson från Götheborgs och Bohus Län: »För min del är jag fullkomligt öfvertygad, att motionen till ingenting tjenar, utom det att någon möjligen kan tycka, att det är ganska bra, att den en gång är väckt. Om motionen omfattat fördelningen af all bevillning på de fyra Stånden, skulle jag gerna i likhet med Erik Ersson velat i densamma instämma, men då den nu berör blott detta enda fall, ogillar jag densamma.»

Georg Nyqvist från Vermlands Län: »Jag tror visserligen icke, att motionen röner någon annan framgång än den, som af motionären tydligen påpekats, eller förkunnandet af den satsen, att den, som är generös i anslagsväg, äfven bör vara beredd att deltaga i betalningen af de beviljade anslagen. Jag har begärt ordet hufvudsakligen för att gendrifva Rosenbergs yttrande, att Bonde-Ståndet skulle komma att lida afbräck både från Regeringens och Med-Ståndens sida, till följd af sitt förhållande vid behandlingen af denna fråga. Jag hyser icke någon sådan farhåga, ty dertill äro de alltför högsinnade. Bonde-Ståndet har ej förklarat sig vilja undandraga sina kommittenter all kostnad för den blifvande kröningen, utan endast ansett öfverflödigt och olämpligt att dertill uppmana Hans Maj:t Konungen.»

J. M. Lundahl från Skaraborgs Län instämde häruti.

Carl Anders Larsson från Östergöthlands Län: »Medbrodren Rosenberg har nyss yttrat, att Bonde-Ståndet bör genom fortfarande undfallenhet ställa sig så, att det ej stöter sig med hvarken Kongl. Maj:t eller sina Med-Ständer. Jag hemställer dock till hans eget omdöme, huruvida i min motion finnes något enda ord, som kan blott misstänkas såsom stötande; ty jag har, såvidt jag kan se, blott gifvit Med-Stånden ett tillfälle att visa, det de i lika hög grad som Bonde-Ståndet hylla och vörda sin Konung. För öfrigt vill jag alldeles icke gå in på den satsen, att Bonde-Ståndet skall genom eftergift i skatte-bevillningar köpa sig gunst af vare sig Kongl. Maj:t, eller sina Med-Ständer. Erik Ersson har mot mig anmärkt, att min motion icke omfattar fördelning af all bevillning på de fyra särskildta Stånden. Rom byggdes icke på en dag, och jag kan försäkra, att jag icke skall försumma att framdeles taga fasta på dylika yttranden och åsigter. Olaus Eriksson har förmält sig sakna allt hopp om motionens framgång. Jag beklagar blott, att någon finnes, som så litet tror på högsintheten hos Höglofl. Ridderskapet och Adeln samt Högvörd. Preste-Ståndet, liksom dessa Stånd icke skulle alltid

vilja vara de första att med varm hand offra sina tillgångar för sin Konungs skull. Jag deremot är inspirerad af hoppet om motionens fullkomliga framgång samt yrkar fortfarande remiss till vederbörligt Utskott.»

Per Persson från Vermlands Län: »Jag har länge umgåtts med den tankan, att man borde väcka en motion sådan, som den Erik Ersson och Olaus Eriksson nyss antydt, men tillika trott, att en sådan borde af en äldre och förfaren Riksdagsman framställas. För egen del skall jag nu icke försumma att framkomma med en sådan och hoppas då med säkerhet få, till beredande af framgång åt mina åsigter, af desse talare åtnjuta understöd och uppmuntran.»

Disskussionen förklarades nu vara afslutad, och blef motionen, jemte hvad under diskussionen förekommit, uppå Talmannens derom gjorda framtsällning, till *Bevillnings-Utskottet* remitterad.

§ 19.

Föredrogs och upplästes *Johannes Anderssons* från Skaraborgs Län den 16 i denna månad väckta motion om Bankovinstens oafkortade öfverlemnande till Riks-Banken.

Sedan *de fleste* af Ståndets Ledamöter i motionen instämt, blef densamma till *Banko-Utskottet* remittad.

§ 20.

Till *Stats-Utskottet* öfverlemnades följande af *Johan Carlsson* från Östergöthlands Län väckta, sedan sista plenidag å Ståndets bord hvilande motioner, nemligen

1:o I fråga om ersättning till åtskilliga jordegare, som blifvit lidande i följd af skatte-förenklingen samt

2:o Om grundräntans kapitalisering.

§ 21.

Föredrogs och remitterades till *Allmänna Besvärs- och Ekonomi-Utskottet* en af *C. G. Cederskog* från Östergöthlands Län i sednaste plenum väckt motion om skydds- och traktaments-ersättning åt nämndemän vid syner och andra extra förrättningar.

§ 22.

Till *Stats-Utskottet* remitterades efter skedd föredragning Rikets Höglofl. Ständers år 1859 församlade Revisorers Berättelse om granskningen af Riksgälds-Kontorets tillstånd och förvaltning.

§ 23.

Till handläggning anmäldes:

1:o *Kongl. Maj:ts* under dagens plenum till Ståndet öfverlemnade Nådiga *Propositioner* och *Skrifvelser* samt

2:o *Lag-Utskottets* Utlåtande N:o 3, i anledning af väckt motion om förändring i Kongl. Brefvet den 5 Februari 1808 och Kongl. Kammar-Kollegii derpå grundade Kungörelse af den 29 i samma månad, rörande företrädesrätt till besittning af kronojord.

§ 24.

Föredrogs och lades till handlingarne från Höglofl. Ridderskapet och Adeln ankomne Protokolls-Utdrag N:ris 34—37.

§ 25.

Upplästes följande motioner:

1:o af Vice-Talmannen *Ola Svensson* från Malmöhus Län:

»Allt sedan den vid 1853 och 1854 årens Riksdag beslutade och genomgripande reformen i svenska bränvins-lagstifningen blifvit tillämpad, har den högre tillverknings-afgiften, som hos oss i förhållande till grannriket Danmark existerar, så gynnat lurendrejeri med Danskt bränvin, att bevakningen å de vidsträckta Svenska kusterna icke förmår att deremot utgöra tillräckligt korrektiv; och då denna lagöfverträdelse har ett nytt retemedel i den af Danska regeringen medgifne drawback, eller skattebeloppets återfående för det bränvin, som från landet utföres; men det kan vara tvifvel underkastadt, huruvida det bränvin, som sålunda utföres, kommer till utlandet eller icke, enär endast bevis från Dansk tullstyrelse erfordras för skattens återfående, och således äfven kan inträffa, att Danska Staten sjelf gäckas genom denna skenbara åtgärd, tillåter jag mig föreslå: att Rikets nu församlade Ständer måtte hos Kongl. Maj:t genom underdånig skrifvelse anhålla, det Kongl. Maj:t täcktes hos Danska regeringen utverka sådan förändring i förevarade fall:

att den, som för utförsel af bränvin skall erhålla så kallad drawback, bör med bevis från behörig auktoritet i det land, der bränvinet emottages, styrka det aflemnade beloppet.

Om remiss anhålles.»

Motionen *bordlades.*

2:o af *Samme Ledamot.*

»Då nationens ombud i hvarjehanda fall och genom de medel, grundlagen anvisar, höja sin röst inom rätts-

församlingen för att genom Statsmagternas samverkan och de mångsidiga insigter, vetenskapen och erfarenheten hafva att erbjuda, dels afskaffa eller förändra, hvad som icke mera i sitt föråldrade skick finnes ändamålsenligt, och dels i följd af nyare tidens oafvisliga kraf fatta nya, derefter lämpade beslut, har jag vågat fästa Rikets Ständers uppmärksamhet på en fråga, som måhända i närvarande stund torde förtjena ett rum bland våra öfverläggningsämnen.

Ibland klagomål, oro och bekymmer, som uttala sig från spridda landsorter, finnes troligen icke något så allmänt, som farhågan, att Svenska folkets fortgående på den utländska skuldsättningsbanan skall försätta det och kommande generationer i en ofördelaktig och måhända högst äfventyrlig belägenhet Om den enskilde medborgaren med skäl finner sin ekonomiska ställning trygg och oberoende, då han eger en skuldfri egendom, måste detsamma i vidsträcktare bemärkelse kunna lämpas på det land, som är i åtnjutande af enahanda fördelar. För några år tillbaka, kunde äfven Sverige glädja sig öfver en sådan lycka; men den tiden har försvunnit, och genom hvarjehanda anledningar af olika halt hafva vi under sednare åren så växlat på den utländska marknaden, att icke blott den enskildte affärsmannen och flera särskilda föreningar, utan Staten sjelf gjort sig så skattskyldig hos främmande hus och nationer, att för amortering och ränteliqvider frukten af våra mödor till betydlig del öfvergår i andra händer och skall ännu mer göra det, ju längre vi fortgå i samma riktning.

Emellertid och då till fortsättning af de stora företag, Statens jernvägsbyggnader, som redan äro påbörjade, betydliga lån ännu erfordras, tyckes tiden vara inne att så vidt möjligt är motverka den utländska skuldsättningen och dess vådliga följder, genom anlitande af landets egna tillgångar, medelst bildande af någon inhemsk låneinrättning eller fondsystem. Dessa utvägar hafva i flera Europeiska länder, synnerligen i England och Frankrike, med stor framgång blifvit begagnade; och fastän vår belägenhet, i jemförelse med af naturen mera gynnade länder, icke tillåter oss så stora förhoppningar, måste vi likväl söka att tillegna oss så stor vinst af deras erfarenhet, som våra krafter förmå att frambringa. Benämningen af dessa lån torde, såsom med dess karakter närmast förenligt, blifva *National-lån.* Låneoperationen verkställdes af Rikets Ständers Riksgälds-kontor, som för lånen

utgaf Statsobligationer, med dess och Regeringens garanti, på vallörer å minst 40 à 50 R:dr R:mt och derefter högre belopp samt löpande med olika räntor af 5, 4 ½ eller 4 procent och lämplig kapitalrabatt i förhållande till den olika räntan. Vid hvarje obligation fogades för tio år särskilda räntekuponer, hvaraf en efter hvarje års förfallotid frånskiljdes och derfter såsom lagligt mynt eller myntbevis i all kronouppbörd skulle emottagas. Obligationerna torde, för att blifva mera begärliga, dels kunna användas såsom grundfond vid åtskilliga banker, och dels ega företräde att såsom hypotek i låneväg begagnas. Bland de fördelar, som genom antagande af ett slikt system i första rummet äro att motse, vore, att räntorne, till nytta för jordbruk och näringar, för det allmänna och enskildta, qvarstadnade inom landet, då i motsats deremot ränteliqvider å de utländska lånen taga bankens metalliska kassa i anspråk samt draga vårt redbaraste mynt till utlänningen; och man torde måhända äfven kunna hoppas, det en väckelse till större sparsamhet både hos den mer och mindre bemedlade kunde uppkomma, enär, genom inköp af en räntebärande Statsobligation med säker garanti, den sparpenning genast kunde göras fruktbar, som i motsatt fall, antingen i afbidan på säker låntagare eller annat afyttringstillfälle, ofta obetänksamt bortslösas till föremål, främmande för det verkliga behofvet.

Jag får sluta med erkännande, att ett mera detaljeradt förslag väl vore behöfligt; men, jemte det ett sådant från annat Riks-Stånd är att förvänta, vill jag, för den händelse förslaget tillstyrkes, anförtro detaljerna åt vederbörande Utskotts större insigt och erfarenhet.

Om remiss anhålles.»

Sedan *Adolf Fredikssson* från Upsala, *Anders Eriksson* och *Lars Gustaf Andersson* från Elfsborgs, *Erik Olsson* från Örebro samt *Nils Olsson* från Malmöhus Län i motionen instämt, blef den på begäran bordlagd; samt

3:o af *Johannes Andersson* från Jönköpings Län: »Ingenstädes har jag kunnat finna något bestämdt stadgande, som ålägger Rusthållare att vid såkallade ådermöten personligen inställa sig och följaktligen icke heller något ansvar för uteblifvandet, blott han icke försummar att låta uppvisa rustningshästen. Då så är, synes stadgandet i gällande författningar, att Konungens Befallningshafvande, sedan Sqvadronschef eller den hans ställe företräder efter hvarje ådermöte insändt den dervid uppgjorda förteckning å de efter befälhafvarens uppgift vanskötte eller för otillåtlige ändamål begagnade rustnings-

hästar, eger oförtöfvadt fälla den som felaktig ansedde Rusthållaren till böter, hvilka sedermera utan ringaste dröjsmål böra uttagas, icke öfverensstämma med andan af Svensk Lag och rättegångsordning, hvilka icke medgifva, att någon må blifva dömd ohörd. Icke kan det omdöme, som vederbörande vid ådermötet fälla, då de af hästens utseende antaga, att han blifvit vansköt eller begagnad till skjutsningar, anses utgöra fullt tillräcklig bevisning derom eller utesluta möjligheten af motbevisning å Rusthållarens sida. Det kan icke heller vara rättvist, att det öfverlemnas åt personer, hvilka icke hafva något slags domare-ansvar, att vid ådermötet i hast och utan Rusthållarens hörande fälla utlåtanden, som röra hans välfärd, uti hvilken enligt Regerings-Formen ingen kan lida intrång, utan att vara *lagligen* förvunnen.

Oaktadt Lagen icke stadgar skyldighet för Rusthållaren att vid ådermöte sig infinna, tvingas han dock dertill af fruktan att beröfvas tillfälle att ingå i svaromål på de anmärkningar, som göras. Om han uteblifver, löper han fara att helt oförmodadt öfverrumplas af kronobetjeningen med den underrättelse, att han blifvit dömd till böter för en förseelse, hvars tillvaro han måhända icke känner, eller kan erkänna och likväl aldrig haft tillfälle att bestrida.

Efter vedertaget bruk — möjligen efter föreskrift — förrättas årligen i Februari—Maj vid tiden för ådermöten och i Oktober månader så kallade visitationer på Rusthållen, då hästarne besigtigas af en korporal eller sergeant. Om sådant sker för att skaffa underlydande sysselsättning eller för att antyda, att Rusthållaren, som oftast får betala sin rustningshäst ganska högt, skulle låtit förmärka vårdslös behandling af denna hans dyrbara egendom, ehuru man med skäl bör kunna antaga, att sunda förnuftet och vunnen erfarenhet lärt honom motsatsen; så är dock ostridigt, att visitationerna icke gagna till annat, än att betunga Rusthållarne med hundradetals mils skjutsning, många andra obehag oberäknade, hvilka jag här vill förbigå.

Af dessa anledningar, och då ingen torde vilja förneka, att Rusthållarens inställelse vid ådermöten vållar både tidspillan och kostnad särdeles för dem, som äro aflägset boende från den ort, der mötet hålles, och med lika litet skäl kan påstås, det omförmälde visitationer äro af behofvet påkallade, vågar jag, öfvertygad, att man vill bibehålla hvarken det ena eller det andra endast och allenast för att betungande påminna om befälets tillvaro, vördsamt föreslå:

1:o Att Konungens Befallningshafvande, efter emottagande af befälets angifvelse mot Rusthållare för

vanvård af rustningshäst eller missbruk af rättigheten, att densamma begagna, bör lemna Rusthållaren tillfälle att sig förklara och åstadkomma tillgänglig bevisning till sitt urskuldande, innan angifvelsen till pröfning upptages och

2:o Att de s. k. visitationerna helt och hållet måtte upphöra eller åtminstone inskränkas till blott en sådan om året, att förrättas i Februari eller Oktober månader, hvilketdera som kan finnas lämpligast.

Om remiss till vederbörligt Utskott af denna motion anhålles.»

Motionen bordlades.

§ 26.

Nils Svensson från Christianstads Län, erhöll på begäran ordet och anförde: »Ehuru jag vet, att motioner redan äro väckta och ännu flera komma att väckas i samma syftning, som jag nu gär att framställa, så och då mina sträfvanden mot de höga löne-anslagen vid senaste Riksdagen båtade till intet, har jag icke kunnat underlåta att framställa följande motion:

Min väl icke synnerligen stora, men icke heller alldeles betydelselösa erfarenhet om ställningar och förhållanden, har öfver allt, hvart jag vändt mina blickar, erhållit samma svar på min innersta fråga, som jag framställt: måntro ej Svenska Folket ännu måste lära sig att spara och umbära? Konsten att spara och umbära synes ännu åtminstone bland de högt uppsatte vara en olärd konst, och just af detta skäl är det jag anser min skyldighet som Representant vara att i alla riktningar arbeta för införande af, hvad vi kalla sparsamhet. Jag vet mer än tillräckligt, huru obehagligt detta ord i mångas öron låter, särdeles då det kommer från detta Stånd, som man gerna beskyller för att allt för mycket hålla igen, då det gäller allmänna utgifter. Det får dock intet hjelpa, ordet sparsamhet måste af mig från detta rum uttalas och försvaras, här är fråga ej om vår egen kassa, i hvilket fall vi kunde bevilja, hvad vi behagade. Här är fråga om folkets rätt, om våra kommittenters, om deras rätt, som tryckas af rustning, skatter och utgifter af snart sagt oräkneliga slag, om dem, som blott med yttersta möda och ansträngning kunna undvika utmätning af sina oumbärligaste bohagsting, för gäldande af de utgifter, som här komma i fråga och slutligen genom förstärkt Stats-Utskott komma att beviljas.

Till dessa vemodiga betraktelser har jag blifvit förd genom läsningen af den till Ståndet inkomna Kongl. Propositionen om Stats-verkets tillstånd och behof.

Det är ingalunda tillfredsställande att nödgas möta det Kongl. Förslaget med anmärkningar och motsägelser, men då jag känner någorlunda härutinnan folkets tänkesätt, känner, huru tunga de bördor äro, som den fattiga allmogen måste bära, så måste jag derföre yttra mig, ehvad det behagar eller icke.

För min blick är det obegripligt, att vederbörande föredragande kunnat och velat inför Kongl. Maj:t förråda så mycken brist på kännedom om landets financiella ställning, ty de begärda statsanslagen äro tilltagne i en skala, som alldeles ingen brist i penningeväg voro å färde, eller som voro Rikets financer och allmogens tillgångar alldeles i samma skick, som de af Herr Finans-Ministern framställdes för 3 år sedan. Det är dock icke så. De ständigt förkunnade utmätnings-auktionerne och konkurs-kallelserne i alla tidningar, den betydliga utländska skuldsättning som Staten och landet har gjort under sednare åren jemte den minskade silfver-tillgången i Riksbanken vittna, att jag talar sanning.

Vid sistlidne Riksdag framkom proposition om löne-tillökning åt Rikets stora embetsmannaskara. Bonde-Ståndet svek ej sin pligt, att äfven då mera se på de skattdragandes tillgångar, än på de många önskningar af dem, som redan då voro i tillfälle lefva i öfverflöd, men ändå önskade löneförhöjning. Frågan drogs under Förstärkt Stats-Utskotts behandling, der dess slutliga afgörande berodde på voteringens utgång, hvilken utföll som nogsamt bekant är. Penningekrisen hade inträdt, omständigheterna voro tryckande och desse med flera talande skäl förmådde majoriteten af Utskottet att under namn af tillägg för den dyra tiden och de höga prisernas skull bevilja en öfvergående löneförhöjning under då varande statsreglerings-period. Mitt samvete bär mig vittne, och de af Ståndets Ledamöter, som bevistade sistlidne Riksdag kunna intyga, att jag ej med min röst bidrog till den stora löneförhöjningen, ehuru sådant trotts af dem, som ej närmare känna förhållandena.

I nu förevarande nådiga Proposition finnes dessa dyrtidstillägg upptagna såsom stående ordinarie utgifter alldeles, som om samma prisförhållanden på lefnads-förnödenheterna voro för handen som 1856, eller som voro de skattdragande i samma lyckliga ekonomiska ställning nu som då, skillnaden är dock alltför betydlig för att ens kunna förbises, förhöjningar i apanage-anslag, till fästningar, skeppsbyggeri m. m. är till-

tagna alldeles, som hade icke ringaste rubbning i vårt financiella väsende förekommit, eller som befunne sig landet i det mest blomstrande tillstånd.

Förhållandet är dock beklagligtvis icke sådant, som vederbörande föredragande velat föreställa sig, och jag vågar derföre åter upprepa, hvad jag i början yttrade, vi måste lära oss sparsamhet och hushållning, ej allenast i smått utan äfven i stort, och i synnerhet då det gäller användandet af Statens medel millionvis. Af denna anledning vågar jag vördsammast erinra, så väl Vällofl. Stats-Utskottet som Riksens Höglofl. Ständer att vid behandling af frågorna, rörande Statsverkets tillstånd och behof iakttaga all den sparsamhet, som med Rikets välfärd är förenlig, och icke lemna ur sigte, att vi hafva påbörjade jernvägar, som icke kunna lemnas i sitt befintliga skick, och till hvilkas fullbordande det är vida nödigare att använda Statens tillgångar, än till alldeles inproduktiva företag.

Efter dessa uttalade åsigter anser jag mig skyldig också omnämna de poster, som i den Kongl. Propositionen förekommit mig mest i ögonen fallande och närmast torde påkalla rättelse. Hvad tillgångarna beträffar vill jag endast anmärka, att bevillning å bränvinsbrännings-tillverkningen är upptagen i ofvannämnde förslag till åtta millioner R:dr R:mt. Efter min tanke är detta med minst två millioner för högt tilltaget, ty med den lagstiftning, som nu synes varda tillämnad för denna näring, torde derigenom det skattebelopp, som kommer att inflyta, betydligen förminskas, helst ingen vågar bedrifva en så högt beskattad och tillika fluktuerande rörelse.

Vidkommande statsutgifterna vill jag endast yttra mig öfver desamma i några få fall, och då, vidkommande 1:sta Hufvudtiteln, anser jag, det DD. KK. HH. Hertigen af Dalarna och Prinsessan Eugenie böra kunna finna sig belåtna med det anslag de under nuvarande statsreglering hafva, och deras stat således blifva oförändrad äfven under nu instundande statsreglering. — Derefter och vidkommande tjenstemännens löneförhöjning, så hvarken vill eller kan jag frångå, hvad jag här ofvan antydt, att af den dyrtidsförhöjning, som under denna nu pågående statsreglerings-period blef vid sistlidne Riksdag beviljad, ej något må uppföras som stående anslag; hvarjemte jag vågar föreslå:

att de löntagare, som förut eller innan någon förhöjning beviljades, innehaft i lön 1,000 till och med 2,000 R:dr förhöjningen i mån af de större eller mindre sportler, som åtfölja tjensten, minskas med 25 à 50 proc., och löner öfver 2,000 R:dr

till och med 5,000 R:dr minskas med 50 à 75 proc. och den återstående förhöjningen endast qvarstår provisoriskt under den tid, en blifvande statsreglering kommer att räcka, och derefter vidkommande löntagare, som innehafva höga lönebelopp, att de endast erhålla den lön, som innan sistlidet Riksmöte af dem innehades.

Anslaget för Stockholms befästande, måste jag för närvarande motsätta mig, dels emedan jag tror att detsamma aldrig kan ändamålsenligt fullbordas, och dels emedan Staten ej dertill lärer hafva några tillgångar att använda, åtminstone ej förr än ett jernvägsnät inom Riket kommit till stånd, eller ock åtminstone de redan påbegynta stambanorna blifvit fullbordade.

Många anmärkningar voro för öfrigt emot Kongl. Maj:ts nådiga förslag att göra, isynnerhet hvad detsamma innehåller om anslag till Arméen, Beväringsmanskapets öfningar och pensioner med mera, men då jag vågar hoppas, det Höglofl. Utskottet tager dessa förhållanden i öfvervägande, min bön förutan, så innehåller jag med mina yttranden härutinnan, tills de från Höglofl. Utskottet till behandling af Ståndet återkomma.

Om remiss af denna min motion till Höglofl. Stats-Utskottet anhålles.»

Motionen förklarades böra blifva å Ståndets bord hvilande till dess samtlige i detta ämne inkomna motioner kunde i ett sammanhang till vederbörligt Utskott remitteras.

Ståndet åtskiljdes nu kl. ¾ till 2 e. m. för att åter kl. 5 i afton in pleno sammanträda.

In fidem

N. A. Fröman.

Plenum kl 5 e. m.

§ 1.

Det inför Ståndet den 16 innevarande månad e. m. hållna Protokoll upplästes till justering och godkändes.

§ 2.

Föredrogos och upplästes följande af nedannämde Ledamöter ingifna memorialer, nemligen af:

1:o *Sven Rosenberg* från Christianstads Län:

»Yrkandet på någon lindring i den hårda och alltför olika fördelade beskattning, som under namn af Rustning, betungar en stor del af Svenska jordbruket, är vid så många Riksdagar framhållet och förnyadt, att jag knappast vet, hvad jag skall tillägga, då jag nu, på flerfaldiga af mina kommittenters begäran, går att i detta afseende till Rikets Höglofliga Ständers behjertande framställa ett nytt förslag.

Det måtte varit alltför besynnerliga omständigheter, som vid indelningsverkets upprättande kunnat medföra så abnorma förhållanden, att af hemman, som ligga i samma by och äro af olika godhet, 2 à 3 hela mantal och derutöfver kunnat slippa med blott en soldat, för hvars hela underhåll kostnaden under nuvarande förhållanden på sin höjd uppgår till, i ett för allt, högst 100 R:dr R:mt årligen, och deremot ett enda mantal, så kalladt rusthåll måste underhålla både häst och karl med tillhörande sadelmundering, beklädnad och utredningspersedlar, uppgående i medeltal till icke mindre än 300 R:dr årligen, då karlens lön beräknas till 100 R:dr, foderlega och sommarbete för hästen 100 R:dr, årliga utgifter till beklädnad, sadelmundering m. m. och dettas underhållande 50 R:dr, hvarförutan hästen vanligen kostar i inköp 4 à 500 R:dr, hvilket, fördeladt på 8 à 10 år, i medeltal medför, oberäknadt ränta på inköpskapitalet, en årlig utgift af minst 50 R:dr.

Härvid har dock icke tagits i beräkning de mångfaldiga särskilda besvär och tidspillan, som rusthållaren måste vidkännas för bevistande af hästbesigtningar och möten, medelst sammanskjutande och insättande i långt aflägsna landtränterier, långa resor för anskaffande af utfodring för hästen, läkarevård under inträffad hästsjukdom m. m., samt slutligen drickspenningar åt karlen snart sagdt efter dennes eget godtycke, så vida persedlarne icke skola under mötestiden blifva till betydlig del förderfvade, allt olägenheter, från hvilka rothållarne äro alldeles befriade. Svårigheten att anskaffa sådana hästar, att befälet dermed åtnöjes, så vida de icke erhållas från deras egna gårdar, vill jag icke ens försöka framhålla.

Jag känner icke specielt innehållet af de urprungliga kontrakterna för indelta kavalleriets uppsättning och underhållande, men har mycket svårt för att öfvertyga mig derom, att dessa kunna vara af den tryckande beskaffenhet, som de under tidernas lopp i tillämpningen blifvit, hvilket medfört den verkan, att nästan hvarje ombyte af chef för Landtförsvars-departementet förorsakar en allmän fruktan hos rust-

hållarne, som deri ana någon förestående kostbar förändring i beklädnads-, munderings- och utredningspersedlarnes form och beskaffenhet.

Under det den ene medborgareklassen efter den andre njuter lindringar i utgifter och rättelser i missförhållanden, fortfar rusthållaren vid indelta kavalleriet att befinna sig i alltjemnt samma beroende och tryckta ställning. Ända ned ifrån karlen, som rider rusthållets häst, ända upp till chefen för landtförsvars-departementet förekommer, under nuvarande förhållanden, ett husbondevälde och förmynderskap öfver rusthållaren, hvartill något motstycke i fråga om andra jordegare inom vårt fädernesland icke förefinnes.

Grundligaste sättet att upphäfva det onda, som jordens olika beskattning medförer, vore säkerligen grundskatternas aflösning genom kapitalisering, men då en annan ledamot inom detta Stånd redan aflemnat motion i denna riktning, vill jag icke vidare beröra denna del af frågan. Som det dock är mer än sannolikt, att kapitaliseringsåtgärden icke hinner genomföras vid denna Riksdag, torde det tillåtas mig, att, såsom något lättare verkställbart och alls icke hinderligt för den andra frågans lösning, vördsamt framställa följande förslag till lindring i rustningskostnaderne och besväret, nemligen:

att när rusthållaren anskaffar och underhåller häst och karl, Staten måtte, med fästadt afseende på omständigheterna, åtaga sig anskaffandet och underhållandet af alla öfrige till utrustningen hörande persedlar, naturligtvis med vilkor, att rusthållaren aflemnar allt i nu befintligt skick.

Skulle detta förslag under Statsverkets nu varande penningeförhållanden anses vara alltför hårdt ingripande i Statskassans tillgångar, och således icke kunna genast genomföras, så vågar jag att såsom en öfvergång dertill föreslå:

att rusthållaren måtte, mot erläggande af någon skälig och billig afgift årligen, för alltid befrias från anskaffande och underhållande af rustningspersedlarne, hvarom Staten således sjelf finge draga försorg.

Härmed skulle åtminstone vinnas den fördelen, att karlen icke kunde efter godtycke och i hämndkänsla för mindre drickspenningar, än som påräknadt var, våga vanvårda persedlarne, och huru många förändringar i densammas form, schnitt och beskaffenhet, som sedermera påbjödos, kunde vara för rusthållaren likgiltigt, då hans årliga afgift alltid vore densamma.

Om remiss till vederbörligt Utskott anhålles ödmjukligen."

Häruti instämde *Nils Olsson* och *Ola Jönsson* från Malmöhus Län.

2:o *Samme Ledamot:*

»Då det särskilda förhållande eger rum på landsbygden i Skåne, att ej allenast presterskapet, utan äfven klockarne skola sjelfva både uppföra och underhålla åbyggaderna å sina innehafvande boställen, der sådane finnas, men något särskildt stadgande, huru denna klockarnes byggnadsskyldighet skall fullgöras, icke i allmänna författningar förefinnes, hvaraf följden blifvit, att samtlige syne-förrättningar å sådana boställen bestämt byggnads-skyldigheten efter föreskrifterna i kap. 27, § 3 Byggninga-Balken, andra efter stadgandet i § 37 af 1752 års Kongl. Resolution på allmogens besvär, åter andra efter den för prestegårds-byggnaden i Skåne gällande särskilda byggnadsförordning, och på särskilda ställen godvillig uppgörelse mellan af- och tillträdare, i brist på tydlig lag, åstadkommits, genom hvilka olika behandlingssätt af frågan, mycken oreda uppkommit, som hotar att blifva ju längre dess värre; så får jag härmed på flere klockares begäran ödmjukeligen anbålla:

det Rikets Höglofliga Ständer täcktes för sin del antaga och till Kongl. Maj:ts Nådiga stadfästelse aflemna förslag till ändamålsenlig byggnadsordning för klockare-boställen i Skåne, hvarefter såväl afträdares som tillträdares fullgöranden af sina skyldigheter i detta afseende kunde pröfvas och bestämmas.

Till någon lindring för vederbörande Utskotts behandling af denna fråga, får jag härmed ödmjukeligen aflemna ett af utsedde kommitterade uppgjordt förslag till byggnadsordning.

Om remiss till behörigt Utskott anhålles.»

Häruti instämde vice Talmannen *Ola Svensson*, *Torkel Nilsson*, *Håkan Olsson*, *Ola Lasson* från Christianstads, *Ola Jönsson* och *Nils Olsson* från Malmöhus Län.

3:o *Erik Hansson* från Gefleborgs Län:

»Bland föremålen för Folk-representantens behjertande utgör visserligen icke de lokala intressena ett bland de förnämsta, men då dessa intressen ega ett oskiljaktigt sammanhang med det allmänna, är det deremot Riksdagsmannens pligt att äfven tillse, att de förra icke förbises. Af denna anledning begär jag Stånds-brödernas uppmärksamhet för en angelägenhet, som visserligen i första rummet rörer den ort, jag inom mitt Stånd representerar, men som likväl, jemväl ur allmän synpunkt, är af den väsendtligaste vigt.

Gefleborgs Län, bestående af provinserna Gestrikland och

Helsingland och utsträckt 15 mil i ostlig och vestlig riktning samt 25 mil i nordlig och sydlig rigtning, är indelad i *fyra* domsagor, men endast i *tre* fögderier. Folkmängden inom detta Län utgör likväl omkring 119,000 innevånare, spridd på ett medeltal af omkring 170 qvadratmil. Hvarje af de tre fögderierna omfattar således i medeltal en folkmängd af omkring 37,500 innevånare på en yta af omkring 57 qvadratmil. Jemförer man dermed till exempel Stora Kopparbergs Län, der lefnadssättet och jordbruket samt binäringarne ega största likhet med Gefleborgs Län, så är det förra fördeladt i sju fögderier med en folkmängd i medeltal af 22,000 menniskor på hvardera, således 16,000 mindre än i Gefleborgs Län. Än tydligare framstår olikheten, om jemförelsen sker med det sydliga Grann-länet Upsala, som har sex fögderier med en folkmängd af endast omkring 13,600 i hvardera, spridd på en areal af endast omkring 8 qvadratmil, d. v. s. ett fögderi i Gefleborgs Län omfattar en större rymd än hela Upsala Län.

Dessa missförhållanden springa alltför uppenbart i ögonen, likasom de olägenheter, som befolkningen inom Gefleborgs Län i följd deraf måste vidkännas genom innevånarnes aflägsenhet från ortens högre förvaltning, i afseende ej mindre å erforderlig ordnings-handräckning vid förefallande fall, än uppbörden. Orimligt vore äfven att förneka, att vederbörande tjenstemän härigenom äro öfver höfvan betungade. Såsom ett exempel härå kan anföras, att då uppbördsboken för hvarje år i Upsala Län inom hvarje fögderi uppgår till omkring 90 ark, den för hvart fögderi inom Gefleborgs Län utgör ungefär 300 ark, med omkring 8,000 specifika debetsedlar, hvaraf också den följd uppstår, att uppbörds-böckerna i Gefleborgs Län omöjligen hinna att afslutas i ett helt, utan endast några få socknars hinna blifva färdiga i sender och till granskning insändas.

Hvad särskildt beträffar häradsskrifvarne inom de tre fögderierna, så beräknas för dem hvardera omkring 150 mils årliga resor på omkring 90 dagar samt en skrifning af omkring 3,200 ark. Endast de, utom de årliga arbetena, sist verkställda förvandlings-uträkningarne för jordeboks-räntornas omsättning, hafva enligt uppgift upptagit nära 600 ark uträkningar för hvart fögderi.

Af dessa skäl, och då med den växande folkmängden och en utvecklad näringsverksamhet jemväl behofvet af skydd för de fredliga yrkena och betjening från det allmännas sida växer i jembredd med Statens inkomster samt innevånarnes aflägsenhet från de Statens tjenstemän, hvilka skola vaka öfver ordningen, och hvilkas biträde i mångfaldiga hänseenden erfordras, ostridigt medförer högst väsendtliga olägenheter för

befolkningen samt å dess sida föranleder betydliga hinder och kostnader, anser jag mig böra föreslå,

Hvad provinsen Helsingland beträffar, att den må upptaga samma indelning i fögderier som i domsagor, d. v. s. ökas ifrån de nuvarande norra och södra fögderierna till ett norra ett vestra och ett södra fögderi.

Det nybildade vestra skulle derigenom komma att omfatta från det norra fögderiet afskiljda: Ljusdahls socken med Ramsö kapell, Färila med Kårböhle kapell, Loos och Ytter-Hagdahls socknar med en folkmängd af tillsammans 9,400 innevånare, samt från det nuvarande södra fögderiet afskiljda Jersö, Arbrå och Undersviks socknar med en folkmängd af omkring 8,500 innevånare eller tillsammans omkring 18,000 innevånare.

Härigenom reduceras folkmängden af de nuvarande tvänne fögderierna för det norra till 29,900 och för det södra till 28,800.

En blick på kartan visar, att en jemnare indelning efter areal-innehåll och folkmängd svårligen står att vinna; hvaremot det nybildade vestra fögderiet, som skulle räkna minsta antalet innevånare, utgör den del af provinsen, der nyjords odling är vidsträcktast och som derföre troligen inom kort blir vida mer befolkad.

Beträffande Gestrikland, hvilken hela provins nu utgör en domsaga och ett fögderi föreslår jag:

att den måtte delas i *tvenne* fögderier, nemligen:

Södra Gestriklands fögderi, innefattande Hedesunda och Fernebo tingslag med 6,900 innevånare Årsunoda, Thorsåkers och Ofvansjö tingslag af 13,735, skulle afse en folkmängd af 20,635, spridda på 18 qvadratmil samt

Norra Gestriklands fögderi: Ugglebo och Harmrånge tingslag med 8,168, samt Hille och Wahlbo tingslag med 7,772, en på 18 qvadratmil spridd befolkning af 15,940; detta sednare och minsta fögderi dock med något mera än 2,000 menniskor öfverstigande folkmängden i medeltal i Upsala Länsfögderier och till spridningen något mer än dubbelt, men ungefärligen lika till arealen med hvart och ett af Upsala Läns största samt med stora norra landsvägen genom hela sin kuststräckning till betydlig ökning af kronofogde-göromålen.

De ökade Stats-utgifterna för denna reglering skulle inskränka sig till tvenne nya kronofogde- och tvenne nya härads-skrifvare-löner, hvilket väl icke bör kunna anses såsom en

alltför stor uppoffring å Statens sida, då den så uppenbarligen motsvaras af nyttan och behofvet för tvenne af Landets visst icke i öfrigt särdeles gynnade landskap.

Jag anhåller, att denna min motion måtte remitteras till Stats-Utskottet.»

4:o af *Josef Oscar Almqvist* från Norrbottens Län.

»Vid sistförflutna Riksmöte väcktes inom Hedervärda Bonde-Ståndet af trenne dess Ledamöter motion om upphäfvande af § 32 Kap 24 i nu gällande Kyrkolag, i hvad densamma rörer klockares brefbärings-skyldighet. Lag-Utskottet medgaf, att förhållandena sedan 1686 förändrat sig »men att behofvet af ett, utom den allmänna posten liggande medel, att med säkerhet få embetsskrifvelser af ifrågavarande beskaffenhet fortskaffade, icke upphört.»

Uti denna Lag-Utskottets då yttrade åsigt kan jag ingalunda instämma. Genom den stora utveckling, som postväsendet inom Landet sedan berörde tidpunkt, 1686, vunnit, synes tillfälle vara beredt presterskapet, såväl som alla andra embetsmyndigheter af ännu större vigt, att få sina bref i behörig tid genom ordinarie post säkert fortskaffade, så framt presterskapet icke, såsom nu ofta lärer ske, uraktlåter att i tid expidera sin post.

Utskottet tillägger: »Särdeles ofta lärer detta behof emellertid ej inträffa.» Medgifvas kan väl äfven att, så är förhållandet, men då det inträffar i pastorater, hvars presterskap bo på 7, 10 à 14 (till och med flera) mils afstånd från hvarandra, synes denna brefbäringsskyldighet, utöfvad allenast en gång om året, vara ett särdeles betungande åliggande.

Jag tillåter mig anföra ett exempel, hvars sanningsenlighet jag kan, såsom inom församlingen boende intyga. För några år sedan ankom till Kyrkoherden i Öfver-Kalix socken ett bref från Kontrakts-prosten med påskrift, att detsamma skulle gonom klockare-post till Gellivare fortskaffas. Detta inträffade på våren i värsta menföret, och klockaren måste med lifsfara öfver de osäkra isarne, framforssande skogsbäckarne, öfver hvilka han var tvungen bygga sig provisionella broar, framskaffa brefvet på alldeles obanade vägar till Gellivare kyrkoplats, som är belägen 14 mil från Öfver-Kalix kyrka. Ärendet, hvarom denna skrifvelse handlade, har jag förglömt, men hösten samma år ankom skrifvelse, angående Riksdagsmannavalen inom Preste-Ståndet. Denna skulle äfven fortskaffas med klockare-post och nu tvangs den stackars klockaren företaga sin andra vandring. Detta var dock en fråga, som bort kunna genom ordinarie post expedieras, ty den kom ingalunda för hastigt uppå. Klockaren fick således

på ett år onödigtvis vandra 56 mil. Till en sådan vandring åtgår under så svåra omständigheter, som nu antydda, minst 14 dagar. Huru öfriga tjensteåligganden under tiden blifva skötta, lemnar jag åt hvarje tänkande att bedöma.

Skulle någon gång, hvilket är mycket troligt, en sådan brefbäringsskyldighet drabba t. ex. klockaren i Öfver-Torneå, hade han 10 mil till Pajala, och klockarn i Pajala minst 20 mil till nästa församling med flera dylika fall att förtiga.

Då nu ordinarie post till dessa stationer regelbundet afgår och andra embetsmyndigheter, hvilka hafva fullt lika vigtiga bref som presterskapet, dermed äro belåtna, tyckes det mig vara den största orättvisa, att belasta de svagt aflönade klockarne med detta betungande onus, isynnerhet då det, enligt min tanke, utan olägenhet kan undvikas.

Jag föreslår derföre vördsammast:

att stadgandet i Kap. 24 § 32 Kyrkolagen: »Han skall ock bära Kapitlets, Prostens och Kyrkoherdens bref till Prosten, när the honom tillhanda komma, till nästa Klockare, och ther sådant försummas, till skadan, som ther af timar, svara,» måtte helt och hållet ur berörde § utgå.

Om remiss till Lag-Utskottet anhålles.»

5:o *Carl Gustaf Cederskog* från Östergöthlands Län:

»I enlighet med den åsigt, som vid föregående Riksdag föranledde mig att väcka motion om befrielse för klockare å Landet från skyldigheten att mellan Pastorerne fortskaffa så kallade embetsskrifvelser i ecklesiastika ärenden, och då Rikets Ständer ej på detta förhållande fästade det afseende, som det enligt mitt förmenande förtjenar, vågar jag ånyo vördsammast underställa det Rikets Ständers upplysta pröfning, hvarvid jag hoppas vinna ett verksamt understöd för afhjelpande utaf eller åtminstone lindring uti ett onus, som vid sin uppkomst med mindre uppoffring afbördadt, under tidens lopp och numera betydligt ändrade förhållanden blifvit särdeles betungande.

Det torde svårligen kunna nekas att, då denna skyldighet ålades klockaren, hvarken dessa embetsskrifvelser voro rätt många och således behofvet af deras fortskaffning ej ofta påkom, eller i allmänhet något bättre och lättare sätt då kunde utfinnas, än som genom Kyrkolagens stadgande i Kapitlet 24 § 32 påbjöds. — Likaledes torde medgifvas, att de på detta sätt nu befordrade embetsskrifvelser uppgå till ett mångdubbelt antal och omfång mot fordom, äfvensom att postväsendet nu har en helt olika utsträckning och användbarhet, än hvad den för nära två århundranden sedan egde. Hvarjemte utan att

förutsätta det denna brefbefordring användes för andra än dermed afsedda ändamål, man med visshet vet, att på detta sätt kringskickas stamböcker, subskriptionslistor å litterära arbeten, insamlade medel i dessa och andra afseenden, jemte åtskilligt annat, hvarom ej torde vara alldeles klart, att ofvannämnde lagstadgande kan och bör tillämpas. — Med skäl kan ock antagas, att de fall, då vanlig post för tidens vinnande ej skulle kunna begagnas, måste ytterst sällan inträffa, hvaremot det torde kunna befaras, att ett mindre noggrant iakttagande af egna skyldigheter och andras billiga anspråk kan föranleda till ett oftare begagnande af denna brefbäringsrätt, än behöfligt är. — Härtill kommer att på de flesta ställen i Landet är klockaren tillika folkskolelärare och måste såsom sådan fullgöra dermed förenade åligganden, hvarigenom under större delen af året för honom uppstår ett hinder i fullgörandet af denna breffortskaffning. Derjemte har åt klockaren numera blifvit uppdraget besörjandet af en stor mängd angelägenheter för socknens räkning, hvilka förut ej funnits, t. ex. handhafvandet af bibliothek, räkenskapers förande, vaccination m. m., så att med de anspråk, man numera har på klockaren både såsom sådan och i dess egenskap af folkskole-lärare, torde ej kunna förenas att göra honom till ett vandrande postbud; men då denna skyldighet honom åligger, så nödgas han, om han ej skall afbryta det vigtiga kall, han såsom barnalärare har att uppfylla, fullgöra densamma medelst anskaffande af dertill lämplig person, hvarigenom förorsakas en minskning i hans merändels ringa lön.

Då numera postväsendet sträfvar att uppfylla alla billiga fordringar, och då i endast sällsynta fall behofvet af särskildt brefskickning kan ifrågakomma, hvilken då billigtvis kan af Pastor sjelf besörjas, så borde numera intet skäl kunna anföras mot upphörandet af ifrågavarande onus, hvadan jag härmed vördsammast föreslår:

att Rikets Ständer för sin del måtte besluta upphäfvandet af den i Kyrkolagen Kapitlet 24 § 32 klockare ålagde brefbärings-skyldighet.

Om remiss till vederbörligt Utskott anhålles ödmjukast.»

Hämed förenade sig *Lars Magnus Knutsson* från Östergöthlands, *Adolf Fredriksson* från Upsala, *Paul Andersson* från Jemtlands, *Anders Magnus Myrin* från Elfsborgs och *Erik Christensson* från Götheborgs och Bohus, Län

6:o af *Sistnämnde motionär:*

»Den nu gällande Landshöfdinge-Instruktionen har ofta med skäl blifvit tadlad, emedan den förlänar Landshöfdingarne en makt, som till och med Hans Maj:t Konungen och Rege-

ringen i vissa fall saknar. Jag vill nu särskildt blott anföra förhållandet med en del af de underordnade Land-Stats-tjenstemännen, som tillsättas af Landshöfdingen, nemligen Läns-Notarie, Läns-Bokhållare och Krono-Länsmän. Jag anser det vådligt för dessa tjenstemän att fortfarande ställas i ett allt för stort beroende af Landshöfdingen, så att t. ex. de förordnas att tillsvidare, så länge de åtnjuta Konungens Befallningshafvandes förtroende, innehafva sin tjenst. Huru vidsträckt Landshöfdingarne med ifrågavarande tjenstemän kunna missbruka sin makt, låter lätt tänka sig. Så t. ex. kunde Landshöfdingen af ett infall oförmodadt tillställa desse underordnade tjenstemän deras afsked, derför att Konungens Befallningshafvande ej har vidare förtroende för den olycklige tjenstemannen. Tjenstehjons-stadgan tillåter icke en husbonde att på sådant sätt, *utan laga ordning* behandla sina tjenstehjon, och derföre frågas billigt: äro då dessa Statens tjenare icke värda ett skydd under vissa i lagen bestämda gränsor? Inom Riket saknas allaredan icke exempel på en utomordentlig stränghet mot isynnerhet de lastdragande Krono-Länsmänen.

Jag vågar derföre vördsamt föreslå:

att *Läns-Notarie* och *Läns-Bokhållare*, som, under den tid de komma att förestå, den förre Lands-Sekreterare- och den sednare Lands-Kamarerare-tjenst, böra ställa uppbördsborgen för de medel dem anförtros, må erhålla konstitutorial af Kongl. Maj:t och

att *Krono-Länsmännen*, som också skäligen böra ställa uppbördsborgen till halfva beloppet, mot hvad för Kronofogde stadgadt är, erhålla konstitutorial af Kongl. Maj:ts och Rikets Kammar-Kollegium, allt efter ansökningstid och förslag i vanlig ordning.

Det är hög tid, att ett sådant steg tages, ty jag tror mig veta, att i flera Län uppstått brist på dugliga Länsmansämnen.

Derföre må man icke undra på, att ynglingar med kunskaper och arbetsflit välja andra mera lönande yrken i stället för att egna sig åt en för sin egen och sin familjs bergning så äfventyrlig framtid som en Länsmans.

Verkningarne af missförhållandet alstra sålunda bristande sjelfständighet hos tjenstemannen genom osäkerheten, huru hans handlingssätt skall upptagas. Önskligt vore derföre att i synnerhet bereda Krono-Länsmanstjensterne en förbättrad samhällsställning, ty dessa vigtiga tjenster förtjenar det. Dessa tjenstemän stå folket närmast, de äro lagens väktare och upprätthållare, de äro våra rådgifvare och oftast våra enskildta

biträden vid sterbhus- och arfs-utredningar, oberäknadt en mängd andra mer eller mindre vigtiga bestyr, som på landet dem i och för tjensten böra lämpligast anförtros.

Om remiss af denna motion till vederbörligt Utskott anhålles.»

7:o *Johannes Magnus Lundahl* från Skaraborgs Län: »Förliknings-kommittéers inrättande inom alla landsbygdens kommuner har vid flera föregående Riksdagar varit ett framställdt önskningsmål, som dock fallit, ehuru frågan är af den beskaffenhet, att den »ej kan falla.» Ty hvad kan för samhället vara angelägnare, än att »bröder kunna sämjas» utan att dertill tvingas genom laga dom, ofta i sista instansen och sedan de utarmats, mähända genom tvist i en obetydlig sak.

Funnes en lefvande kommunal-anda öfver allt, skulle sådana kommittéer ock öfverallt af sig sjelfva hafva uppstått såsom fria föreningar, utan allt reglementerande å Statens sida. Men då förhållandet ej är sådant, då kommunal-andan behöfver väckas till lif, der den slumrar, bör något derföre åtgöras, men icke såsom ofta föreslås, med bestämmande af böter och straffbestämmelser, för hvad som i thy fall kan efterlåtas, utan vädjande till den fria mannens fria verksamhet för allmänt väl. Här är således fråga om, att åt en Kommunal-Nämnd gifva det ärofulla förtroendet att i allas intresse stifta fred och försoning menniskor emellan och om möjligt förebygga onödiga, kostsamma och demoraliserande rättegångar. Jag får derföre vördsamt föreslå:

att Rikets Ständer må för sin del besluta antagandet af följande Stadgar för Förliknings-Nämnd:

§ 1. På det att, genom Kommunal-andans fria verksamhet, onödiga, för Domstolar och Embetsverk, för Stat och enskilde besvärande rättegångar må åtminstone kunna minskas till antal och omfång, vare för landsbygdens innevånare en *Förliknings-Nämnd* tillgänglig, minst en inom hvarje Pastorat.

§ 2. Denna Nämnd, bestående af Ordförande och fyra Ledamöter, väljes i sockenstämma för året, och vare hvarje väl vitsordad myndig man valbar, äfven den som, ehuru inom kommunen bosatt, i dess sockenstämma rösträtt icke eger.

§ 3. Förliknings-Nämnd skall i mål, som är af den art, att de enligt allmän lag få i godo bläggas, utan rätt att med andra mål sig befatta, anses såsom tvistande parters välvilliga rådgifvare i den kristliga fridsamhetens och försonlighetens anda, hvadan alla beslut och omröstningar i thy mål vare Nämnden förbjudna, åt parterna sjelfva öfverlemnadt att fritt

och otvunget, efter nämndens råd, om förlikningen och dess vilkor besluta.

§ 4. Sådant förliknings-beslut, inför Nämnden fattadt, i handling upprättadt, af parterne underskrifvet och af Nämnden bestyrkt, ege kontrakts giltighet och bindande kraft.

§ 5 Mål, som till Förliknings-Nämnd hörer må ej af Domstol till pröfning upptagas, utan att käranden företer bevis derom, att målet hos vederbörande Förliknings-Nämnds Ordförande blifvit *anmäldt* sednast kl. 12 den dag, då Nämnden, efter laga stämningstids utgång, håller sitt första sammanträde före derpå följande ordinarie ting.

§ 6. Genom pålysning från predikstolen gifve Förliknings-Nämds Ordförande tillkänna dagen för detta Nämndens första sammanträde och kalle dertill parterne inom distriktet.

§ 7. Bo part och vederpart inom olika distrikt, inbjude käranden sjelf sin vederpart till utlyst sammanträde inom kärandens distrikt, om han målet der anmält eller möte sin vederpart vid utlyst sammanträde inom dennes distrikt, om kärande hellre der velat målet anmäla, men på endera stället skall målet anmälas, på det att, hvad i § 5 sägs, äfven här må hafva tillämpning.

§ 8. Part, som personligen eller genom befullmäktigadt ombud uteblifver vid det sammanträde, till hvilket han kallad eller inbjuden är, skall anses såsom till förlikning på denna väg oböjlig.

§ 9. Mål inom behörig tid anmäldt, men af Förliknings-Nämnd före derpå följande ting ej afslutadt, vare sig af hvilken orsak som helst, må Domstol, utan hinder af denna brist, till pröfning upptaga, såsom hade det icke genom Nämndens åtgärd kunnat förlikas.

§ 10. Part må ej betungas med någon afgift i och för måls anmälan eller behandling inför Förliknings-Nämnd, som betrakte sitt uppdrag ur kommunal synpunkt i allas intresse.

§ 11. Part må deremot för sina påståenden mot vederpart, vid målets anmälan och Nämndens sammanträde, framlägga bevisnings-grunderna så tydliga och fullständiga, som han möjligtvis sjelf eller genom andra kan det åstadkomma, att Nämnden på samma förebragta bevisnings-grunder kan stödja sitt omdöme och gifva sitt råd utan lång tidsutdrägt

Om remiss till vederbörligt Utskott anhålles vördsamt.»

8:o *Johannes Andersson* från sistnämnde Län:

»Nyttan af förlikningsdomstolars inrättande har inom fäderneslandet under de sednare åren blifvit allt mer och mer insedd, till följd af allt det välgörande, de verka såväl i ekonomiskt som moraliskt afseende, medelst dess lätt och för-

troligt tillgängliga verkningssätt och besparande för rättsökande af betydliga kostnader, men än mera betydlig tidspillan, som äro oskiljaktiga från rättegångssökandet på laglig väg. Huru många i sig sjelf enkla mål hafva icke medelst ganska småaktiga invändningar, parters eller vittnens uteblifvande o. s. v. uppskjutits ting efter ting och vid dessa ej sällan kommit att behandlas af olika domstols-ordförande ena gången efter den andra, hvilken ombytlighet i sednare tider mera än förr gjort sig gällande; och hvad moraliskt ondt har ej åstadkommits igenom den bitterhet, som alstrats parterne emellan och ej sällan underblåsts och till hög grad utvecklats af advokater? Härom är redan en så allmän opinion, eller rättare öfvertygelse bildad, att derpå ej torde behöfva användas ytterligare exempel eller bevis.

Med stöd af hvad jag nu yttrat, vågar jag här framställa ett förslag till stadgar för förliknings-kommittéer, i förtröstan, att detta förslag, som ingalunda är ett mönster, det der blindt kan följas, dock torde i flera fall vara till ledning, då, såsom jag vill hoppas, frågan kommer inför vederbörligt Utskott under noggrannt skärskådande.

§ 1.

Kommittéernas ändamål är att genom vänliga och allvarliga föreställningar söka förlika de personer, som sjelfva uttagit eller erhållit stämning till tinget, i sådana tvister, som ej kunna hänföras till brottmål, och hvilka, enligt lagens stadgande, ej få förlikas, för att såmedelst söka förekomma onödiga rättegångar med thy åtföljande kostnader och tidspillan.

§ 2.

Hvarje år å Walborgsmesso-sockenstämma väljes af församlingen, bland dess mest upplyste och redlige män, en ordförande, en vice ordförande samt 6 ledamöter, hvilka utgöra förliknings-kommittén. I ordförandens frånvaro ledas förhandlingarne af vice ordföranden, och skulle äfven denne vara hindrad att tillstädeskomma, af den ledamot, kommittén sinsemellan dertill utväljer. Kommittén är ej fulltalig med mindre, än att fem af dess ledamöter, ordföranden inberäknad, äro vid sammanträdet närvarande.

§ 3.

Kärande eller svarande part, som önskar sin tvist dragen under kommitténs handläggning, eger att derom göra anmälan hos ordföranden, eller den hans ställe företräder, sednast å 12:te dagen före början af hvarje ting. Målen böra muntligen anmälas, men ehvad detta sker muntligen eller skriftligen, alltid uppgifvas motpartens namn och hemvist, målets

beskaffenhet samt den bevisning, som kan förebringas. Sedan ärendena blifvit i förenämnde ordning anmälde och af ordföranden införda uti en för detta ändamål upprättad journal, utfärdar han kallelse å parterne att sig inställa inför kommittén å bestämd dag. Utom distriktet boende part, bör ordföranden på lämpligt sätt äfven söka förmå till inställelse. Den af ordföranden utfärdade kallelse till sammanträdet åligger den part, som anmält saken, att i behörig ordning delgifva motparten och förete bevis härom vid sammanträdet.

§ 4.

Kommittén sammanträder efter ordförandens kallelse å dag, som af honom bestämmes, minst en gång och så tidigt som möjligt före början af hvarje ting i häradet. Sammanträdet tillkännagifves föregående söndag från predikstolarne. Målen föredragas af ordföranden i den ordning de blifvit hos honom anmälde.

§ 5.

Vid hvarje sammanträde erinrar ordföranden ledamöterne om ändamålet med sammanträdet samt angelägenheten deraf, att hvar och en samvetsgrannt och med foglighet söker i hvarje sak tillvägabringa en sådan förlikning, som med rättvisa och billighet öfverensstämmer, och parterne att på heder och samvete tala sanning och endast uppgifva sådant, som leder till tvistens utredande och sedermera kan vidhållas inför laga domstol, allt på det att det åsyftade ändamålet må kunna vinnas och kommittén erhålla det anseende, som sakens vigt fordrar.

§ 6.

Som förlikning snarast bör kunna vinnas, då kommittén är i tillfälle att afhandla med parterne sjelfva, böra de, så vidt görligt är, personligen tillstädeskomma. Part, som af laga förfall enligt kap. 12 Rättegångs-Balken är hindrad från att sig inställa, må begagna fullmäktig, hvilken icke allenast skall vara en redlig och förståndig man, enligt Kap. 15 Rättegångs-Balken, utan äfven vederbörligen bemyndigad att ingå på den förlikning, som möjligen kan åvägabringas.

§ 7.

Öfver kommitténs förhandlingar föres protokoll af ordföranden eller den, han dertill utser.

§ 8.

I händelse af laga jäf enligt kap. 13 § 1 Rättegångs-Balken för någon af kommitténs ledamöter, bör han afträda vid handläggningen af det mål, uti hvilket jäfvet förefinnes, med mindre parterne ömsesidigt önska hans deltagande i öfverläggningen.

§ 9.

Part, som utan anmäldt laga förfall, uteblifver från kommitténs sammanträde å den i kallelsen bestämda tiden, böte för uteblifvandet 1 R:dr R:mt och vare dessutom skyldig att gifva den tillstädeskomne motparten skälig ersättning för dess inställelse, hvars belopp bestämmes af kommittén.

Till enahanda bot vare hvarje tillstädeskommen part förfallen, som icke medhafver till sammanträdet den erhållna stämningen samt alla de handlingar, som angå och kunna gifva upplysning i målet. På det ingen af okunnighet härom må ådraga sig böter, åligger ordföranden att uti hvarje kallelse erinra parterne om dessa deras åligganden.

§ 10.

Vid ärendernas handläggning, der endast de, som saken rör, ega att närvara, bör kommittén, sedan parterna fått tillfälle att ömsesidigt utveckla sina skäl och påståenden, söka att noga tänka sig in i hvarje sak, för att, så vidt görligt är, kunna bedöma, hvad utgång den, enligt för handen varande omständigheter, kunde få inför Domstolen, samt derpå grunda sitt förslag till en billig och rättvis förening, utan att genom öfvertalande söka förmå den enfaldige till en uppoffring, hvilken icke påfordras af sakens beskaffenhet.

§ 11.

Sker förlikning, införes den i kommitténs protokollsbok och underskrifves af parterne. Förlikningen bör så uppgöras, att densamma, affattad i tydliga och bestämda ordalag, icke gifver anledning till olika tydning, eller att dess verkställighet göres beroende af vilkor, som kunna föranleda ny tvist. Tiden, inom hvilken vilkoren skola uppfyllas, bör utsättas, och, der det kan pröfvas lämpligt, vite bestämmas för underlåtenhet härutinnan. Sådant vite jemte full skade-ersättning tillfaller den tredskandes vederpart. Part, som önskar utdrag ur kommitténs protokoll, erhåller detsamma utan lösen.

§ 12.

Af böter, som enligt detta reglemente kunna ådömas, tillfaller ena hälften socknens fattigkassa och andra hälften användes till skrifmaterialier m. m. för kommitténs behof. Vid hvarje års Walborgsmesso-stämma, bör kommittén härför lemna redovisning. Vid bristande tillgång, skola böterna aftjenas med arbete vid fattigvården enligt Kongl. Maj:ts Nådiga Förordning, angående Socknenämnd, den 29 Augusti 1843.

§ 13.

Kommitténs ledamöter erhålla intet arfvode för sitt besvär, men i händelse målens mängd skulle erfordra en särskild protokollsförande, må för honom bestämmas en skälig vedergällning, för hvars utdebiterande, utom hvad som kan inflyta genom böter, församlingen bör särskildt besluta.

Om remiss häraf till vederbörligt Utskott anhålles.»

Häruti instämde *Anders Jonssons* och *G. Falk* från Skaraborgs samt *G. Bolin* från Upsala Län.

Ofvanintagne memorialer blefvo, uppå derom gjord begäran, bordlagde.

§ 3.

Lästes och remitterades till Stats-Utskottet:

1:o följande af *Johannes Larsson* från Jönköpings Län ingifne motion:

»Som sjön Tåkern i Östergöthland, genom dess för flere år sedan skedda aftappning, blifvit så grund, att den jemte omgifvande sanka trakt liknar, utom på östra sidan, som är sandig mark, mera ett träsk än en sjö, derifrån osunda ångor uppstiga, som orsaka frossor och andra febrar i orten; alltså, och då flere undersökningar härom skett, äfven detta år på föranstaltande af styrelsen för väg- och vatten-byggnader i Riket, alla ådagaläggande nödvändigheten af en fullkomligare sjöns uttappning, och att densamma kostar omkring 200,000 R:dr B:ko, så har nämnde styrelse i underdånigt generalförslag öfver slika företag i Riket satt detta i främsta rummet, eller bland dem, som företrädesvis böra ifrågakomma, samt föreslagit ett understöd från Statens sida af 100,000 R:dr R:mt för dess utförande; men då detta lättare sker genom ett större lån, än genom ett mindre understöd utan återbetalning, så anhåller jag

att Rikets Ständer ville lemna strandegarne omkring sjön Tåkern 200,000 R:dr B:ko såsom lån att begagnas i 5 år utan och sedan med årlig ränta af 8 procent, hvaraf 6 afräknas på kapitalet, intilldess det varder guldet.

Alla till saken hörande handlingar, förvaras hos väg- och vattenbyggnads-styrelsen.»

2:o Nedanintagne memorial af *Pehr Mattsson* från Vester-Norrlands Län.

»Ibland alla samhällsklasser börjar det bli allt mer och mer erkändt, att ingenting är så nödvändigt och nyttigt för

ett folk som upplysning, och att således de medel, hvilka såväl den enskilde som Staten använder för upplysningens befrämjande, äro de bäst använda. Rikets Ständer hafva ock gjort mycket för bildningens allmännare spridande och derigenom gifvit det bästa bevis om sin egen upplysning. Mycket återstår dock ännu att göra. Det gäller äfven om ljuset: »ju mer man får, desto mer vill man ha.» Och man behöfver sannerligen icke frukta, att det någonsin blir för mycket af det slaget. Jag anhåller att till Rikets Ständer få anmäla ännu ett behof i detta afseende.

Köpingen Örnsköldsvik, i sin vik en nyfödd drake lik, har ännu icke någon undervisningsanstalt. Näppeligen torde dock gifvas någon ort, som mera behöfver och vore lämpligare för ett lägre Elementar-läroverk.

Afståndet derifrån till närmaste undervisnings-verk söderut eller till Hernösand är elfva (11) mil, och norrut eller till Umeå tolf och en half (12 ½) mil. Särdeles lämpligt ligger ock köpingen för de många socknar, hvilka omgifva henne. Tar man Örnsköldsvik såsom medelpunkt och på kartan drager en cirkel till halfva afståndet från städerna Hernösand och Umeå, så att radien blir omkring sex mil på tre sidor om köpingen, kommer den derigenom uppdragna halfcirkeln att innesluta fjorton socknar inom Norra Ångermanland med en folkmängd af minst 33,000 innevånare och fyra socknar af Vesterbottens Län med en folkmängd af omkring 5 à 6,000 menniskor. Således 18 socknar med en folkmängd af omkring 40,000 innevånare. Ibland dessa 40,000 själar äro många, som vilja hafva mera upplysning än den torftiga, som kan fås i de få och vanligen från hemmen långt aflägsna folkskolorna. Många stora anlag hafva derigenom säkerligen gått för samhället förlorade. Och att slösa med sådana Guds gåfvor har Staten sannerligen icke råd till. Innevånarne i berörde socknar hafva ock visat det varmaste intresse för upplysning, genom afsändande af flera lärjungar till närmaste offentliga läroverk, men ännu flera hafva blifvit afskräckte af det långa afståndet och den derigenom förorsakade stora kostnaden. Köpingen är belägen i de nämnde socknarnas midt, har en ypperlig hamn och till densamma sammanlöpa alla lands- och sockenvägar, som redan i orten finnas, äfvensom de nya, hvilka inom kort komma till stånd, genom de vägbrytningsföretag, som redan äro under arbete mellan Åsele och Anundsjö, samt mellan Anundsjö och Mo socknar.

Det närmaste behofvet vore afhjelpt genom ett Statsbidrag af två tusen (2,000) R:dr R:mt årligen, — 2,000 R:dr

på det 40,000 menniskor må få tillfälle till behöflig upplysning!

Är detta för mycket eller kunna penningar bättre användas?

Jag vågar derföre föreslå:

att Staten anslår 2,000 R:dr R:mt årligen för en offentlig läroanstalt med tvenne lärare med undervisningsskyldighet, enligt nu gällande skollag i de elementer, som höra till den så kallade reala linien, med det vilkor, att köpingen tillhandahåller läroanstalten erforderligt husrum.

Om remiss till vederbörligt Utskott anhålles.»

§ 4.

Carl Gustaf Cederskog från Östergöthlands Län ingaf ett så lydande memorial:

»Är det sannt, att lika brott förtjena lika straff, och att det öfverlagda brottet, som begås af egennytta, är mera straffvärdt, än det tillfälliga, som begås af nöd, är, säger jag, detta sannt — och hvem vill betvifla det? — så qvarstår i våra lagar en grof orättvisa, hvars afhjelpande jag med denna framställning afser.

Om en i trasor höljd usling inkommer i en rik mans hus och der för att skyla sin nakenhet samt till skydd emot kölden tillgriper några klädespersedlar, värde 6 R:dr; eller om den rike köpmannen från utlandet reqvirerar en hop varor, och för att undandraga Staten de för deras införande stadgade tullafgifter, låter hemligen lossa dem vid någon aflägsen kust samt till varornas emottagande och vidare fortskaffande lejer personer, hvilka härigenom naturligtvis snart demoraliseras, så kan med skäl frågas: hvilkendera, uslingen som tog klädespersedlarne, eller den rike köpmannen, som bestal Staten på dess tullintrader, är den största brottslingen.

Jag tror icke, att någon skall tveka om svaret.

Men huru straffa nu våra lagar dessa båda brottslingar?

Jo, enligt § 1 i Kongl. Förordningen om ansvar för stöld och snatteri samt rån af den 4 Maj 1855, skall den fattige uslingen för sitt oöfverlagda, af nöd föröfvade brott böta det stulnas *tredubbla* värde samt hållas till straffarbete, efter domarens pröfning, från och med två, till och med sex månader.

Deremot är den rike köpmannen, hvilken under månader öfverlagt och utfunderat, huru han måtte kunna bestjäla Staten, och till delaktighet i sitt brott förledt kanske flere fattiga

menniskor, enligt Kongl. Förordningen den 22 December 1841, icke förfallen till högre ansvar än förlust af det gods, som han sökt insmuggla och att böta dess *halfva* värde.

Härmed är orättvisan dock icke slut. Den arme uslingen, hvilken af nöd tog den sked, som han tillfälligtvis kom öfver, är efter utståndet straff för alltid förskjuten af samhället, hvars förbannelse kanske till och med återfaller på hans oskyldiga barn, men sedan smugglaren betalt sina böter, så har hans anseende ingenting lidit, och han kan till och med, om lyckan är god, kort derefter erhålla en framstående plats i samhället.

Teckningen är kanske skarp, men den är sann, och emedan jag anser, att den rike, som bestjäl Staten, icke bör slippa för bättre pris än uslingen, som bestjäl honom; så föreslår jag, att smuggleri hädanefter må straffas lika som stöld, sålunda, att smugglaren bör stå tjufsrätt för beloppet af de tullumgälder, han söker undansnilla.

Som jag likväl önskar, att straffet må drabba den verkliga brottslingen, så yrkar jag derjemte, att den, som transporterar eller annorstädes än i salubod och magasin hyser smuggladt gods, skall vara för allt ansvar fri, om han förmår lagligen styrka, hvem som är godsets egare, hvilken då ensam bör för dess insmugglande straffas.

Jag anhåller ödmjukligen om remiss härå till Lag-Utskottet."

Häruti instämde *Josef Oscar Almqvist* från Norrbottens och *Carl Nettelbladt* från Stockholms Län.

Denna motion remitterades till *Bevillnings-Utskottet.*

§ 5.

Till *Allmänna Besvärs- och Ekonomi-Utskottet* remitterades, efter föregången uppläsning, ett af *Johannes Larsson* från Jönköpings Län ingifvet memorial af följande lydelse:

»Enär orgelnister, klockare och folkskol-lärare icke med sin ansökningsrätt äro inskränkta till vissa stift, utan berättigade att söka lägenheter i hela Riket, hvarvid de dock äro förbjudna att på en gång innehafva förslag till mera än en ledig tjenstebefattning, men det på främmande orter är svårt, ofta omöjligt, att skaffa sig kommissionär, och det icke skäligen kan fordras, att pastor skall meddela alla de sökande underrättelse om tiden för förslagets upprättande, eller hvilka derå blifvit uppförda, så vågar jag, till besparing af kostnader och besvär för de sökande samt till någon visshet, hvarefter de med trygghet kunde rätta sig, vördsammast föreslå antin-

gen något tillägg i nådiga Folkskole-stadgan eller ock särskild författning, af innehåll:

att, då förslag upprättas till orgelnist-, klockare- eller folkskollärare-befattning, förslags-upprättaren må, utom det redan föreskrifna kungörandet från predikstolen, vara skyldig, så vida flere sökande än de å förslaget uppförda sig anmält, samma förslag, med utsättande af de föreslagnas namn, i ortens allmännast spridda tidning, eller ock i stiftstidning, der sådan finnes, skyndsamt låta införa, med uppgift å den dag, hvarefter besvärstiden öfver förslaget räknas bör.

Om remiss häraf till vederbörligt Utskott anhålles.»

§ 6.

För att, jemte öfriga i samma ämne redan väckta motioner, framdeles handläggas, skulle å Ståndets bord tills vidare förblifva hvilande ett af *Pehr Mattsson* från Vester-Norrlands Län nu ingifvet och uppläst memorial, angående upphäfvande eller förändrande af den nuvarande bevärings-exercisen, samt om skolungdomens öfvande i vapens handtering, uti innehållet af hvilken motion *Pehr Östman* från nämnde Län förklarade sig instämma.

§ 7.

Sedan, i anseende till förfall för Talmannen att leda Ståndets vidare förhandlingar under detta plenum, vice Talmannen emottagit klubban, fortsattes föredragningen och ingåfvos dervid ytterligare motioner, nemligen af:

1:o *Anders Gudmundsson* från Hallands Län:

»Då frälsehemman icke före år 1789, och säterier jemte det öfriga ypperliga frälset icke före år 1810, fingo afhändas Ridderskapet och Adeln eller egas af ofrälseman, men då behofvet icke sällan tvang adelsmannen å sådan egendom upptaga lån, begagnades pantsättning med införsel, vanns ock stundom Regeringens tillstånd för ofrälseman att besitta frälsejord, som derefter försåldes och gick i köp emellan flere, utan afseende på stånd. Men då pantsättaren saknade förmåga att återlösa panten och slutligen hela hans familj dog ut, qvarblef jorden så länge i långifvarens och dennes rättsinnehafvares hand, att alla spår efter den rätte jordegaren slutligen utplånades, hvaraf det händt, att jorden, sedan ofrälsemän fått rättighet till dess besittning, gått i arf och köp, och att Domstolarne, hvilka före år 1805 ej hade pligt eller rättighet granska fångesmäns åtkomsthandlingar å så beskaffade öfverlåtelser meddelade lag-

fart och fasta. Såmedelst hafva mångfaldiga jordegendomar på god tro kommit i nuvarande innehafvares hand och desse derå upptagit lån både hos enskilde och i allmänna penningeverk; deraf hafva vissa industri-riddare likväl icke funnit sig förhindrade att uppleta ättlingar till förste pantgifvarne och med lånade namn anställa klander mot jordafång, som, oaktadt derå kommit 20-, 30- till och med öfver 100-årig häfd, jemte flere fastor, i följd af lagens stadgande i kap. 10 § 1 Jorda-Balken och Kongl. Förklaringen den 14 Maj 1805, återgått; och sällan, om någonsin hafva de, sin egendom beröfvade, familjer kunnat genom hemulstalan få någon ersättning derför, emedan fångesmän dels varit utan förmögenhet, dels för länge sedan aflidne, dels ock dess arfvingar funnits så spridda in- och utomlands, att en dylik talan blifvit omöjlig att göra anhängig och vunnen icke medfört ringaste båtnad. Vådan af denna osäkerhet i jordbesittning är ock desto större, som allmänna realkrediten derigenom skakas i sina grundvalar — en kredit nu mycket angelägnare än fordom, då flere af Statens och enskilda föreningars af Staten oktrojerade penningeverk på pant i jord grunda sina fonder, och obligationer till flere millioner finnas i omlopp man och man emellan, både in- och utomlands, hvilka oundvikligt kräfva förtroende.

Till undanrödjande af det utaf mig nu omnämnda, ganska olyckliga och betänkliga förhållande, har jag äran vördsamt föreslå:

att, med upphäfvande af kap. 10 § 1 och hela kap. 15 Jorda-Balken samt Kongl. Förklaringen den 14 Maj 1805, följande förordning, i hufvudsaklig öfverensstämmelse med lagberedningens förslag af år 1847, måtte varda utfärdad:

§ 1. Besitter någon fast egendom, derå han sökt lagfart på grund af laga fång, och vill annan, som menar sig ega bättre rätt till egendomen, det fång klandra, då vare denna skyldig att sitt klander instämma inom år och dag, sedan han om den andras fång och sin bättre rätt kunskap fick. Var lagfart ej sökt, då han den kunskap erhöll, eller visar han, att han varit ur stånd, att klandret instämma, hafve lika tid dertill ifrån den dag lagfart söktes, eller han i det tillstånd kom, att han klandret instämma kunde. Ej skall dock häfd, som nu sagd är, gälla mot Kronan, allmänt Verk eller allmän Inrättning, ej heller mot enskild person, som under annans målsmanskap står.

§ 2. Är någon i besittning af fast egendom, den han, genom laga fång, på god tro åtkommit, och har ej den, som menar sig ega bättre rätt till egendomen, genom stämning hans fång klandrat inom tjugu år, då må ej, emot denna häfd, klander å fånget gälla, ändå att ej visas kan, att den, som klandra vill, rättigheten dertill försutit efter § 1 eller efter annat stadgande, hvarigenom talan inskränkes till viss tid efter erhållen kunskap om anledning till klander.

§ 3. Tiden för tjugu-årig häfd varde räknad från den dag, lagfart å fånget beviljades.

§ 4. Hafva flera, hvar efter annan, på grund af laga fång, besutit egendom under den tid, som i §§ 2 och 3 säges, vare häfden gällande mot klander, som på äldre rätt sig grundar, der sista innehafvaren, eller annan, som vid eller efter slutet af sagde tid egendomen innehaft, i god tro var, då han den åtkom.

§ 5. Har någon såsom egare varit i besittning af fast egendom eller dermed förenad rättighet eller förmån, utan att den, som menar sig ega bättre rätt dertill, genom stämning den besittning klandrat inom trettio år, då vare mot denna häfd allt klander ogildt.

§ 6. Tiden för trettio-årig häfd räknas från den dag, lagfart söktes å fång, hvaråa besittningen grundas, ändå att lagfarten ej beviljad blef.

§ 7. Å ega, som under fast egendom besittes, men hvarmed ej särskildt lagfaras skall, räknas trettio-årig häfd ifrån besittningens början.

§ 8. Då flere, hvar efter annan, såsom egare besutit egendom, må besittningstiderna sammanläggas, för att trettio-årig häfd utgöra.

§ 9. Urminnes häfd vare gällande, der ej tillämpas kan, hvad om trettio-årig häfd nu stadgadt är.

§ 10. Det är urminnes häfd, der man någon fast egendom eller rättighet i så lång tid oqvald och ohindrad besutit, nyttjat och brukat, att ingen minnes eller af sannsago vet, huru hans förfäder eller fångesmän först dertill komne äro.

§ 11. Förebär någon urminnes häfd, som klandrad varder, vise då med gamla och laggilda bref och skrifter, eller trovärdiga män, de der om orten väl kunniga äro och på ed vittna kunna, att de hvarken sjelfva veta eller af andra hört, någon tid annor-

lunda varit hafva. Gitter han det ej, vare då denna häfd utan kraft och verkan.

§ 12. Trettio-årig häfd gälle ej mot rågångs-karta, som lagligen fastställd är eller eljest laga kraft vunnit.

§ 13. Uti öppen skog och mark, byar eller hemman emellan, gälle ej trettio-årig eller urminnes häfd, utan rå och rör eller andra bolstada skäl. Har man utjord, urfjäll eller annan dylik ego, i åker, äng, skog eller mark, med rå och rör, andra märken eller hägnad omgifven, eller qvarn och qvarnställe eller annat vattenverk, eller ö, holme, fiske, linsänke, blekplats eller annat sådant, derå må trettioårig eller urminnes häfd gälla.

§ 14. Om häfd, som tagit sin början, innan denna förordning träder i verksamhet, gälle, hvad förut varit stadgadt. Är kortare häfdetid i lag bestämd, eller sätter den häfd i fall, der sådant förut ej satt varit, då skall häfden anses vara fulländad vid förloppet af den tid, denna förordning bestämt, räknad från den dag, lagen blifvit gällande, om ej deri annorlunda stadgadt finnes.

§ 15. När lagfart sökes, skall förre egarens åtkomst styrkas och i protokollet antecknas; och ty vare den, som egendom till annan öfverlåtit, skyldig att till denna aflemna de handlingar, som för sådan bestyrkelse nödiga äro. Lagfart må ej beviljas å fastighet å landet under annat namn eller annan egenskap, än hvarunder fastigheten i Kronans Jordebok antecknad är.

Jag anhåller, att detta mitt lagförslag måtte blifva till Höglofl. Lag-Utskottet remitteradt.

2:o *Samme Ledamot:*

»I sammanhang med det lagförslag, jag vågat afgifva om ändring i allmänna lagens stadganden om häfd och preskription, får jag vördsamt hemställa, att förordnas må, i likhet med hvad i de flesta europeiska länder eger rum:

att vid hvarje Under-rätt skall vara en *fastighets-* (hypotheks-) *bok*, deruti, efter gifvet formulär, antecknas alla under Rättens domvärjo belägna fasta egendomars namn, natur och gravationer samt egendomarnas egare och hvarje förändring i eganderätten, som anmäles och lagfares; hemställande jag, att Rikets Ständer måtte hos Kongl. Maj:t i underdånighet begära, att Kongl. Maj:t ville genom dertill kallade skicklige och erfarne män låta utarbeta

formulär till sådana böcker samt föreskrifva, huruledes de första gången böra uppläggas, och öfver deras ordentliga förande och vård kontroll hållas skall.

Det inses lätt, att sedan böckerna en gång blifvit upplagda, domare beqvämligen kunna dem fortsätta, i öfverensstämmelse med intecknings- och lagfarts-protokollen efter hvarje tings slut, samt att dymedelst skall beredas en betydlig lättnad och säkerhet vid utfärdande af gravationsbevis, i afseende hvarpå, beträffande inteckningar, mig är bekant, att många domare redan hålla enskilda register.

Jag anhåller om remiss af detta mitt memorial till Höglofl. Lag-Utskottet.»

3:o *Samme Ledamot:*

»Bland anledningar till missbelåtenhet med embets- och tjenstemän förekommer sällan någon oftare, än rese- och traktaments-ersättningarna för syner, värderingar, utmätningar m. fl. förrättningar, för hvilka dels Staten, dels enskilda personer skola sådan ersättning utgifva. Beklagligen måste man ock medgifva, att emellanåt grundade anledningar gifvas för ett sådant missnöje. Man påminner sig, att en hög embetsman för några år sedan i sina räkningar upptagit öfver femhundra resdagar på ett år, och det saknas icke exempel på, att extra domare beräknat sig ersättning från den Hofrätt, deri de varit såsom tjenstgörande inskrifna, till förrättnings-stället, oaktadt de vid förordnandets emottagande bott på tings-stället hos ordinarie domaren, 10 à 20 mil från Hofrätten; att militärer upptagit skjuts under bevärings- och andra mönstringar m. fl. förrättningar från och till regementets stånd, oaktadt de bott på mönsterplatsen; och att kronobetjeningen beräknar sina resor än från ett, än från ett annat ställe. Hvad särskildt beträffar den anbefallda delningen af kostnaderna, då flere förrättningar på en dag eller under en resa hållas, så är det nogsamt bekant, huru denna oftast verkställes, och att vid ganska många tillfällen en sådan fördelning icke rättvist kan verkställas. Å andra sidan och hufvudsakligen, hvad delningen af kostnaderna angår, så misstänkas alla för olaglig beräkning, så att icke en gång den samvetsgrannaste undgår misstankar, och beskyllningen är lika svår att aftvå sig, som kontrollen omöjlig, och då angifning af bevislig orätt är förenad med obehag, underkastar sig hvar och en heldre några Riksdalers uppoffring, än att blottställa sig för ett sådant obehag och en i öfrigt oförvitlig embets- och tjenstemans missnöje och ovänskap, till följd hvaraf angifning aldrig förekommer, utan särskild anledning eller osämja. Detta äfven till följd deraf, att i delnings-före-

skriften ligger en påtaglig orättvisa, ty flere förrättningar på en dag måste medföra större ansträngning, och det är väl icke rätt, att t. ex. en Länsman, som utreser klockan 3 på morgonen och hemkommer klockan 10 på aftonen, efter att hafva förrättat 6 à 8 utmätningar, icke bör hafva mera än den, som uppoffrar en timme af dagen för att i sitt grannskap göra en sådan förrättning. Ändamålet af lindring i betalningen för sådana och andra förrättningar vinnes dessutom icke, ty det beror ju alltid af förrättaren att endast göra en förrättning på dagen och derigenom för en person, som han af någon orsak »vill åt», göra förrättningen så kostsam, som den lagligen kan blifva.

Alla dessa missförhållanden och olägenheter kunna i min tanke förekommas, och äfven den orättvisa, att en stackare, som är underkastad utmätning och händelsevis boende 6 à 8 mil från Kronofogden eller Länsmannen, måste betala mångdubbelt mot en annan, som slumpen gjort till granne med utmätnings-förrättaren, om det stadgades:

1:o att embets- och tjenstemäns rese- och traktaments-kostnads-ersättningar för allmänna eller enskilda förrättningar, der sådan ersättning enligt författningarna eger rum, skall beräknas och utgå:

a) för dem, som hafva boställe sig anslaget, från detta;

b) för extra ordinarier, eller vikarier, eller sådana ordinarier, som icke hafva boställe, från det ställe, der de med behörigt tillstånd äro ständigt boende; dock likväl i intet fall utom tjenstgöringsdistriktet, hvad detta sednare angår ordinarie embets- och tjenstemän, eller sådane, som innehafva vikariat på längre tid än 14 dagar;

2:o att för hvarje särskildt fögderi och länsmans-distrikt efter tjenstemännens hörande af Konungens Befallningshafvande uppgöres och för längre eller kortare tid fastställes taxa för utmätnings-förrättningar, hvarvid till grund bör tagas medium af de tre sistförflutna årens i exekutions-diarierna utförda kostnader, särskildt för kronofogdens och särskildt för hvarje länsmans distrikt. Men biträdes-ersättningen beräknas såsom hittills efter expeditions-taxan och bestyrkes med biträdets qvitto;

3:o att för auktion utan betalnings-anstånd må beräknas 3 proc., men för auktion med lemnadt längre eller kortare anstånd med erläggande af betalnin-

gen samt ansvarighet, 6 proc., dock icke under hvad för en utmätning bestås;

4:o att om auktion hålles på en gång å panter, utmätta från flere personer, betalning dock icke må tagas för mera än en förrättning, i den händelse provision icke beräknas, hvilken må utgå till belopp, som sagdt är, för allt hvad som säljes.

Jag anser dessa stadganden påkallade af ofvannämnde och flere, här icke uppräknade, men allmänt kända sakförhållanden, och anhåller om remiss häraf till vederbörligt Utskott.»

4:o *Josef Ocsar Almqvist* från Norrbottens Län:

»Det torde vara en obestridlig sanning, att Sveriges skogar utgöra en af dess förnämsta källor för den utländska handeln, som, hvad denna vara beträffar, under de sednaste 15 à 20 åren stigit till en höjd, som med skäl ingifver farhågor, att med denna dyrbara källa icke hushållas, som sig bör och våra efterkommande hafva rätt att fordra. Man granske blott de från olika tullkammare tid efter annan i allmänna tidningarne införda månads-rapporter öfver exporten af olika träslag och man skall komma till visshet, att påståendet: *det stor misshushållning med våra skogar eger rum,* är med sanna förhållandet öfverensstämmande. Och likväl borde utan tvifvel i ett land med Sveriges naturförhållanden, skogshushållningen anses vara af största vigt såväl i klimatiskt som Stats-ekonomiskt hänseende. Under en lång tid hafva många ock insett denna oafvisliga sanning och med stigande bekymmer erfarit, huru föga den varit behjertad ända till våra dagar. — I allmänhet hafva olika åsigter om skogshushållningen blifvit framkastade och emot den, som genom fridlysning velat hindra skogsafverkningen utöfver ett beräknadt belopp, har uppträdt, isynnerhet hvad angår privata skogar, det nu rådande egoistiska begreppet om eganderätt och omöjlighet för de offentliga myndigheterna att förekomma den obegränsade afverkningen.

En annan åsigt har varit, att afverkningen skulle begränsas på det sätt, att skogsprodukternas dyrhet skulle göra årliga afkastningen af en skogs-areal, lika mycket värd, som afkastningen från en lika rymd ängsmark; men härvid kan man lätteligen inse, att skogs-effekternas ökade dyrhet kommer att föranleda dertill att vinningslystnaden, för att ju förr desto heldre sätta sig i besittning af den kontanta vinst, på möjligen kortaste tid skyndar att sköfla skogen äfven på dess unga telningar, utan att besinna, att dessa, efter förloppet af några tiotal af år, helt säkert skulle ega ett flerdubbelt värde. Detta bekymrar föga snikenheten, som tänker på kommande

slägten likasom den lättsinnige slösaren tänker på, huru mycket eller huru litet han kan lemna sina barn.

Hvad skada skogens för långt drifna åverkan i klimatiskt hänseende medför, är hvarje jordbrukare så bekant att derom ej behöfver ordas. Jag anhåller derför att, så godt jag förstår, få yttra några ord om skadan i Stats-ekonomiskt hänseende.

Det för skogens framtida bestånd helt och hållet förödande hygget af läkter och sparrar har, tyvärr, åtminstone i de norra orterna, gripit omkring sig till den grad, att man efter de större vattendragen, på många ställen ej kan upptäcka ett enda träd, dugligt vid uppförandet af en simpel lada. Men ser man omkring sig på lastage-platserna, skall man finna tusentals sparrar af mellan 4 till 8 tums tjocklek och derinvid 30 à 40 fartyg, färdiga att till utlandet bortföra och för en ringa penning föryttra dessa omogna öfverlefvor af de fordom så mycket berömda svenska skogarne, om hvilka en författare i skogshushållningen träffande yttrar: »I stället för dessa fordom vackra eller åtminstone hjelpligen trädbeväxta skogar, har den privatiserande egennyttan lemnat kala berg, nakna svältor och ljunghedar qvar, till sorgliga bevis, huru Guds herrliga skapelse kan af snikenhet och vanvård, då de utan hejd fullborda sina nesliga värf, förödas och förvildas.»

Om detta, såsom jag förmodar, måste lemnas obestridt, torde det icke heller kunna förnekas, att lagstiftaren icke allenast icke har rätt, utan fastmer en ovilkorlig skyldighet att, till betryggande af kommande slägtens bästa, stifta sådana lagar och vidtaga sådana åtgärder, som kunna sätta en gräns mot en för hela landet skadlig misshushållning. Härvid torde någon invända, att detta vore att gripa in i den enskilda eganderätten, nåväl, gör ej Staten det i många andra fall? När t. ex. en person misshushållar med sin enskilda egendom, sättes han af Staten under förmyndare, på det han icke för efterkommande må förstöra det arf, de efter honom hafva att påräkna; huru mycket större skäl är det ej då, att Staten tager den enskilde under sitt förmynderskap, då den ser, att han ej kan på ett nyttigt sätt handhafva en egendom, hvarpå en stor del af landets välstånd hvilar, och som snarare utgör en national- än enskild egendom?

Jag vågar derföre föreslå: antingen

att läkter och sparrar under 8 tums fyrkant måtte till utförsel blifva förbjudna,

eller, om detta icke lyckas vinna Rikets Ständers bifall,

att en utförseltull af 1 R:dr 50 öre måtte åsättas

hvarje läkter och sparre, som innehåller mindre än 8 tum i fyrkant.

Vid bestämmandet af de grunder, enligt hvilka Tull-taxan skall i sednare fallet tillämpas, anhåller jag måtte inflyta det stadgande: *att sådant fyrkantigt virke, hvaraf plankor och bräder af ovanliga dimensioner kunna tillverkas, ej må såsom sparrar betraktas.* Jag föranledes härtill af ett misstag, som Haparanda tullkammare, och efter den General-tullstyrelsen för några år sedan begick vid klareringen af ett på England gående fartyg. Ett engelskt hus hade nemligen betingat sig en last trädvaror bestående af $\frac{9}{9}$ och $\frac{9}{6}$ tums, 7 alnars virke. Detta betraktades af ofvannämnde embets-myndigheter såsom sparrar, ehuru de voro sågade på allla sidor och ovilkorligen måste hafva varit tillverkade af block med 10 tums genomskärning i toppen. Orimligheten af detta förfarande inses lätt, då man betänker att af en $\frac{9}{9}$ tums stock erhålles 3 st. 3tums och af $\frac{9}{6}$ 2 st. 3tums plankor, hvilka således hade bort såsom sådana tullbehanlas.

Om remiss till vederbörligt Utskott anhålles vördsamt.»

5:o *Anders Andersson* från Vermlands Län:

»Det har visat sig, att det vite, som är bestämdt för den, som hos sig låter skattskrifva sådana personer, hvilka han ej i sin tjenst begagnar, är alldeles otillräcklig att förekomma en sådan vana, hvilken år efter år alltmera tilltager, och hvarigenom åstadkommes mycket obehag, samt att dessa vanor hafva öfvergått till allmän praxis, så att den, som erhållit löfte att hos någon få skattskrifvas utan att vara i samma persons tjenst, förbundit sig att sjelf, icke allenast betala dermed åtföljande utgifter till Kongl. Maj:t och Kronan samt till kommunen, utan äfven de böter, som möjligen kan blifva en följd af den olaga skattskrifningen. Sådana öfverenskommelser lyckas ofta och för det mesta, dock händer, att det för alla ej lyckas att på sådana villkor hos någon få blifva skattskrifven, då blir förhållandet, att härads-skrifvaren antecknar en sådan som lösdrifvare vid det hemman, der han förut varit skrifven; i sådant fall får hvarken Kongl. Maj:t och Kronan eller kommunen något af en sådan lös person, hvilken gör fullt skäl för ordet lösdrifvare, ty han vistas ej länge på ett ställe, utan drifver ständigt kring landet. Allt detta anser jag för min ringa del vara en oordning, som i högsta grad bör motverkas, ty deraf uppkommer lättja och osedlighet i alla möjliga riktningar. För att i någon mån förekomma sådana kringskärningar af gifna lagbud, får jag vördsamt föreslå:

att böterna för den, som hos sig låter skattskrifva en person, som han ej året om uti sin tjenst be-

gagnar, bör förhöjas till 20 R:dr R:mt, och sådane som ej har något försvar, och följaktligen såsom lösdrifvare i mantalslängderna äro antecknade, böra utan undantag, till någon kronans arbetscorps förpassas, och derstädes under befäl arbeta mot gångbar dagspenning, intilldess de kunna skaffa sig laga försvar.

Om remiss till vederbörligt Utskott anhålles».

Häruti förenade sig *Per Persson* och *Olof Olsson* i Gersheden af Vermlands, *Erik Magnus Falk* från Skaraborgs, *Sven Gustaf Johansson* från Jönköpings, *Nils Pettersson* från Kalmar och *Gustaf Hultman* från Nerikes Län.

6:o *Lars Ersson* från Södermanlands län:

»Det är ett ganska anmärkningsvärdt förhållande att, under det man å ena sidan talar för den inhemska industriens och näringarnes upphjelpande, så har man å andra sidan, genom borttagande af snart sagt all skyddstull, under de sednaste 10 åren gjort allt sitt till för att undergräfva, — ja, rentaf omöjliggöra desamma. — Vid jemförandet af tull-taxorna af åren 1851 och 1854 med den nu gällande tull-taxan finner man mer än ett bevis för detta mitt påstående. — Jag vill dock nu endast fästa uppmärksamheten på ett fall, som jag specielt tror mig känna, och som är af den aldra största vigt för den ort, jag har äran att representera. — Som bekant är, utgör odlandet af humle en ganska allmänt utbredd binäring för en del af Sveriges allmoge och isynnerhet för flera socknar inom mitt kommittentskap; från urminnes tider har man i denna trakt planterat denna ädla växt, och många mindre hemmansegare hafva till och med drifvit denna odling som en hufvudnäring; den växer och frodas utmärkt väl i en stenbunden mark, hvarest det är nära nog omöjligt att odla något annat, och på sådan mark, är, tyvärr, ingen brist inom mitt kommittentskap. För ett tiotal af år tillbaka kunde den inkomst, som endast Vestra Vingåkers och angränsande socknar skördade på humle-odlingen med säkerhet uppskattas till minst 80,000 R:dr; men sedan införseltullen å humle, genom 1854 års tulltaxa blifvit nedsatt från 1 R:dr 24 sk. b:ko till 1 R:dr, samt i sednast utgifna tull-taxan blifvit alldeles borttagen, så har denna nyttiga näringsgren år från år aftagit, så att den årliga produktionen af humle, till stort men för den mindre bemedlade jordbrukaren, numera knapt kan uppskattas till mer än hälften af, hvad den för 10 år tillbaka utgjorde. Att införseln af utländsk humle deremot ökats är gifvet, äfvensom att utländningen dymedelst årligen dragit flera hundra-tusen Riksdaler från landet; och hvad har folket vunnit på detta?

icke kan jag finna, att det är bättre pris på en boutelj öl nu än fordom, utan tvärtom; men hvad jag med säkerhet funnit är det, att ofvan åberopade skydstulls borttagande, har tagit flera sinom tusende rikdaler från den fattiga jordbrukaren, och att det drickes tredubbelt mera öl nu än förr, emedan det har ett utländskt namn, nemligen Bäyerskt.

Måhända invänder man, att tullfriheten på utländsk humle är nödvändig, derföre att densamma erfordras till bryggande af s. k. Bäyerskt öl. — Lemnande åsido, huruvida den utifrån inkommande humlen verkligen alltid är af bättre beskaffenhet, än den inom landet odlade, hvilket dock, enligt mången sakkunnigs påstående, ej torde vara fallet, — vågar jag deremot fritt påstå, det en införselltull af t. ex. 1 R:dr 50 öre R:mt på hvarje *Ltl.* humle ej skulle i synnerlig mån fördyra det Bäyerska ölet. Jag har åtminstone hört detta påstås af mer än en Bryggare. Men en tull af 1 R:dr 50 öre skulle deremot, derom är jag förvissad, inbringa Staten en ej så obetylig inkomst, som under nuvarande förhållanden ganska väl kunde behöfvas. — Jag vågar äfven tro, att sådan tull skulle till någon del skydda den inhemska humle-odlingen, och att den tid ej torde vara alltför aflägsen, då denna odling, endast den röner något litet skydd och uppmuntran, kan uppdrifvas derhän, att vi i Sverige skulle kunna producera en humle, jemförlig med den bästa Bäyerska. Denna åsigt delas åtminstone, hvad beträffar den humlen, som växer i en del af Södermanland och en del af Östergöthland, vanligen benämnd »Vingåkers-humle,» af rätt många sakkunniga personer; och har också haft till följd, att Nyköpings Läns Hushållningssällskap vid dess sednaste sammanträde anslagit en summa till underhåll och rese-kostnad för en i humle-odlingen erfaren person, som borde begifva sig till den ort, der Bäyersk humle odlas för att derstädes inhemta kännedom om denna nyttiga binäring.

I förhoppning att vinna understöd af mina värda Ståndsbröder, särdeles af dem, inom hvilkas kommittentskap odlandet af humle eger rum, vågar jag, med anledning af hvad jag här ofvan haft äran anföra, vördsammast föreslå:

att Rikets Höglofl. Ständer behagade bestämma införseltullen å humle, till hvad densamma var uti 1851 års tulltaxa eller 2 R:dr 25 öre för hvarje *Ltl.*

Jag anhåller om remiss till vederbörligt Utskott.»

7:o *Ola Lasson* från Christianstads Län: »Icke blott af den anledning, att mitt kommittentskap utgöres af en del af Skånska strandboende, och att jag sjelf bor vid sjökusten

och har varit i tillfälle att se allt det stora elände, som smuglandet medför, hvaraf de rika köpmännen skörda all vinsten, men hvarför en hop fattiga, af köpmännen beroende kustboer uppoffras, utan äfven uppmanad af det beklagliga förhållandet, att större delen af vårt mynt utgår för onyttiga och värdelösa främmande lyxartiklar och fabrikater under det våra egna arbetare sakna bröd och arbete, har jag ansett för en riksvigtig angelägenhet att söka utfinna ett medel, hvarigenom man skulle kunna hämma insmuglandet i landet af med hög tull belagda och till införsel skadliga varor, utan att göra en mängd af de för en ringa spåttstyfver af de efter nuvarande förhållande temligen oåtkomliga varuegarne lejda, af dem beroende fattiga stackare, olyckliga genom de strängaste straff, hvars tillämpning på samma gång tillskyndar statskassan och det allmänna stora förluster genom underhåll af fångar och deras att sig föda oförmögna hustru och barn och ändock icke förer ett steg närmare ändamålets vinnande.

Jag anser nemligen, om man i stället för att stadga något straff alls på dem, hvilka såsom handtlangare befatta sig med smugling, i det stället förordnade, att en hvar svensk medborgare egde med samma rätt och under samma skydd, som nuvarande tulltjenstemän göra beslag på allt vid och på kust och strand af haf, sjö eller annat farvatten inom Rikets råmärken befintligt, tull ålagdt gods, hvilket icke vore med svenska tullstämplar försedt, eller hade laglig af svensk myndighet utfärdad förpassning till svensk tullkammare och uppgifven person, och att denna rättighet skulle sträcka sig en åttondels mil upp i land samt beslagare, sedan han inom bestämd tid anmält förhållandet för närmaste tulltjensteman och det på hans anmälan blifvit vidare lagligt behandladt, erhöll tredjedelen af det i beslag tagna godsets värde samt Kronan och socknens fattige hvardera en af de öfrige $\frac{2}{3}$:delarne. — Förhållandet skulle då blifva att i stället för att köpmännens handtlangare kasta godset i sjön, eller med det mest förtviflade mod söka rädda sig för det svåra straff, hvarföre de äro utsatta, så skulle de sjelfva angifva godset eller taga det i beslag och rörelsen skulle enligt min förmening snart upphöra af sig sjelf, om man derjemte vidtog ett stadgande i afseende på bevillning för handelsrörelse med utländska manufakturvaror, hvilket jag i en annan motion ämnar föreslå. Detta mitt förslag till smuglingens hindrande kommer således att inskränka sig till följande:

att Rikets Ständer ville antaga ett stadgande, hvarigenom hvarje annat straff för insmuglandet af oförtullade eller till införsel otillåtna varor, än det som

består i varornas konfiskation för Statens räkning, förklaras hafva upphört, men deremot att en hvar svensk medborgare eger på kust och strand eller högst $\frac{1}{8}$ mil derifrån rätt göra beslag på så beskaffadt gods, då det utgöres af minst Femtio Riksdalers värde i gods, eller af minst fem kannors rymd i våtvaror och derföre, sedan det i beslag tagna blifvit anmäldt inom viss tid till laga behandling, erhålla $\frac{1}{3}$:del i beslagarelön; men kropps- och hus-visitation får verkställas af tullbetjent.

Om remiss till Sammansatta Lag- och Bevillnings-Utskottet af denna motion anhålles vördsammast.»

Samtlige dessa motioner blefvo, på derom framställd begäran, bordlagda.

§ 8.

Af *Olof Larsson* från Nerikes Län hade blifvit angifvet ett så lydande Memorial:

»Af Styrelsens för väg- och vattenbyggnader skrifvelse till Kongl. Maj:t, angående dess Befallningshafvandes i Örebro Län hemställan om statsbidrag till sänkning af Lill-Ån, äfvensom Hans Maj:ts deröfver meddelade nådiga beslut, hvilka handlingar i afskrift bifogas, synes huru Direktionen för Lill-åsänknings-bolaget af okunnighet om, hvad de för bekommande af satsbidrag bort iakttaga, i sammanhang med en rastlös ifver att få sänkningsarbetet företaget och fullbordadt så fort som möjligt, gått miste om det af Styrelsen för allmänna väg- och vattenbyggnader uti sitt den 15 September 1856 till Kongl. Maj:t afgifna general-förslag om allmänna arbeten, på nådigste befallning bland 1:sta klassens aftappningsarbeten projekterade understöd af 7,000 R:dr B:ko. Ehuru någon särskilt nådig proposition om bidrag till Lill-åns sänkning icke varit af Kongl. Maj:t till Rikets Ständer aflåten, har dock samma anslag blifvit inberäknadt i det belopp Kongl. Maj:t af Rikets Ständer begärt till bidrag för aftappningar och af Rikets Ständer ibland andre äfven bifallet.

Okunnigt, om hvad iakttagas borde för bekommande af statsbidrag, och endast under tillitsfull förhoppning att, hvad af Kongl. Maj:t med stöd af Väg- och Vattenbyggnads-Styrelsens tillstyrkan blifvit begärdt, skulle af Rikets Ständer beviljas, började sänkningsbolaget arbetet, utan att underställa Kongl. Maj:ts pröfning och fastställelse af planen för företaget, än mindre något kontrakt om arbetets början och fullbordande, i följe hvaraf Kongl. Maj:t *icke* funnit något understöd dertill *kunna* beviljas, emedan de af Rikets Ständer stadgade vilkor,

för åtnjutande af bidrag från de till utdikningar och aftappningar af sanka trakter och sjöar anvisade medel, icke kunna i afseende på detta företag uppfyllas.

De förut hysta glada förhoppningarna voro således på en gång försvunna. Det egentliga sänknings-arbetet visserligen nära nog färdigt, men mycket återstår dock, hvartill både tid och kostnad erfordras. För de omgifvande fältens odling och sådan häfd och bruk att de kunna återgifva något af sänkningskostnaden, hvilken kostnad visserligen ej egentligen så mycket öfverstigit kostnads-förslaget. Detta upptog nemligen 14,043 R:dr 44 sk. B:ko eller 21,065 R:dr 42 sk. R:gs och arbetet har kostat 22,867 R:dr R:mt, men dertill bör dock läggas dels utbetalte räntor 4,269 R:dr, dels upplupne ej förfallne räntor med flera omkostnader 1,426 R:dr R:mt, hvarigenom det hela uppgår till 28,562 R:dr R:mt, hvaraf Bolaget med mycken ansträngning sammanskjutit så mycket, att dess skuld i närvarande stund utgör omkring 17,000 R:dr R:mt.

Det skulle visserligen synas förmätet, att jag nu på begäran af detta bolag, hvars medlemmar räkna sig bland mina kommittenter, af Rikets Ständer begär ett anslag, som af Kongl. Maj:t blifvit afslaget, men detta afslag grundar sig ej på, att bolaget gjort sig mindre förtjent att erhålla statsbidrag för att reglera den skuld, det sig ådragit, genom att det med till betydlig del lånta pengar verkstält arbetet, utan endast derpå att det af Rikets Ständer föreskrifna vilkor ej *på det sätt*, som föreskrifvet är, blifvit fullgjordt. Det är således endast Rikets Ständer, som kan lemna dispens för vilkoren och det är derom jag på desse behöfvandes vägnar vill anhålla.

Hvad ena vilkoret beträffar, eller det att kontrakt skolat upprättas och af Kongl. Maj:t godkännas om sänkningsarbetets påbörjande och afslutande inom bestämd tid, så torde det till och med kunna anses såsom fullgjordt, då arbetet redan är i det alldra närmaste färdigt, hvad åter det andra vilkoret eller att *planen* för sänknings-företaget skolat underställas Kongl. Maj:ts pröfning och godkännande, så kan visserligen det numera ej ske, men hvad dermed är afsedt, nemligen säkerhet, att inga medel må användas till annat, än nyttiga företag och på ett ändamålsenligt sätt, kan dock vinnas derigenom, att bolaget, innan det kommer i åtnjutande af något statsbidrag, med ett af kompetent, sakkunnig och dertill förordnad person, efter å stället hållen syn, afgifvet utlåtande styrker sänknings-arbetets ändamålsenliga företagande och utförande, och vågar jag derföre föreslå:

att Rikets Ständer ville emot uppfyllande af detta vilkor anslå till Lill-å sänknings-bolag en summa

af 7,000 R:dr B:ko på sätt af Väg- och Vattenbyggnads-Styrelsen blifvit förordadt, eller med $\frac{1}{5}$:del som gåfva och $\frac{4}{5}$:delar som lån, detta i 5 år räntefritt och derefter med återbetalning af $\frac{1}{10}$:del årligen jemte 4 proc ränta.

Om remiss häraf till vederbörligt Utskott anhålles."

I anledning af denna motion begärde *Anders Wilhelm Uhr* från nämnde Län ordet och yttrade: "Då jag af Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i Länet varit förordnad att i egenskap af god man för de i trakten af omförmälte sänkningsarbete belägna boställen och andra Kronans fastigheter biträda vid den expropriation, som af berörde arbete påkallats, kan jag, med fullkomlig visshet att icke misstaga mig, intyga ändamålsenligheten af den vid företagets utförande följda plan, hvilken, om den i behörig tid underställts vederbörandes pröfning, tvifvelsutan skulle vunnit nådig stadfästelse. — Jag förenar mig derföre med Olof Larsson i hvad han rörande statsbidragets tillgodonjutande föreslagit.

Denna motion, jemte det af Uhr nu afgifna yttrande, remitterades härefter till *Stats-Utskottet*, dit remiss jemväl beviljades å ett utaf *Ola Lasson* från Christianstads Län ingifvet och nu uppläst memorial af följande lydelse:

"Då jag såsom nykomling inom detta Hedervärda Stånd vågar utbedja mig uppmärksamheten ibland mina Ståndsbröder och ett gunstigt pröfvande af våra Med-Ständer för det förslag, jag vågar framställa, är det med samma känsla, som nybörjaren kastar första gången utsädet ur sin hand på en obekant jord; han tror att utsädet är godt, han beder Gud för dess växtlighet och att det må falla i god jord. Man klandrar oss bönder och våra förslag i allmänhet derföre, att vi för mycket skulle hålla oss vid våra egna orters fördelar, men detta, om det skulle ega rum, och isynnerhet hos nybegynnare på Riksdags-området, har sin orsak på samma gång, som sin ursäkt, i tvänne omständigheter. Vi känna så litet till andra förhållanden, än de oss närmaste, och enahanda är det med våra hufvudmän. Det finnes dock icke någon orts fördel, som ifall den är verklig, icke i sin mån ingår uti det stora allmännas fördel, och af dessa många framställningar af hvarje särskilt orts saknade fördelar och nödvändiga behof eller tryckande olägenheter få Statsmakterna en samling, hvaraf det tillhör dem att pröfva och utvälja det allmänt nyttigaste eller afhjelpa det allmänt skadligaste.

Efter detta framläggande af ställning och åsigter, vågar jag till mina Medbröders och våra Med-Ständers pröfning framställa följande förhållande och derpå grundade förslag.

Det är väl hvar och en, som tagit kännedom om våra sjöfartsförhållanden, lika väl bekant som för mig, som bor i trakten, att Sandhammaren emellan Cimbritshamn och Ystad är ett bland de för skepp, gods och manskap farligaste ställen att komma lyckligt förbi uti alla våra nordiska farvatten. Sandhammaren har väl blifvit beviljad en fyr, så att den sjöfarande vet, hvar han har detta ställe under mörker och tjocka, men med den starka strömmen är det dock ännu nästan lika omöjligt att under stormnätterna gå klar förbi detta ref äfvensom förhållandet ännu är enahanda om dagen, då det icke finnes något ställe att gå in och söka räddning, tills storm och ström lagt sig.

Skepp och varor för millioner Riksdalers värde och menniskolif hafva här beklagligen gått förlorade och det är en hemsk blick, att efter en stormnatt se dess förströelseverk. År 1853 låg der icke mindre än Ellofva lik på en gång på stranden. Det starka vågsvallet och strömmen göra nästan alla räddningsförsök, äfven om olyckan sker på ljusa dagen och midt för ens ögon, omöjliga. Den känsla en dylik anblick, att se medmenniskor kämpa mot en gifven död, utan att kunna göra minsta försök med hopp om framgång att rädda dem, förorsakar, blir så mycket hemskare och fasansfullare, då man vet, att det vore möjligt att förekomma nästan alla dylika olyckor, om man vore betänkt att göra något derför på förhand.

Försynen har nästan öfverallt så godhetsfullt inrättat, att der den lagt faran, har den ock lagt räddningen nära till hands; så är ock förhållandet här. En mil ungefär ofvanför Sandhammaren har den vid Skillinge fiskläge danat den lugnaste vik, af ett djup, att de största fartyg kunna dit ingå och med ganska ringa påkostnad ligga der alldeles trygga, som i den bästa nödhamn.

Den kostnad, som för ordnandet af denna nödhamn komme att användas, skulle ifall dräglig hamnafgift bestämdes, i främsta rummet komma Staten och de förbi Sandhammaren sjöfarande till godo och vore i öfrigt ett offer åt menskligheten bästa, hvartill jag hoppas ingen skulle vägra att bidraga med sin skärf. Man torde kanske mot förslaget invända, att en sådan nödhamn finnes redan uti Cimbritshamn, hvarpå Staten gjort stora kostnader. — En hvar med förhållandet bekant, känner dock, att anläggningen vid Cimbritshamn är förfelad, att för nordosten, som är den som bringar Sandhammaren de flesta offren, lemnar Cimbrishamns hamn icke det ringaste skydd, utan endast för sydosten, men deremot lemnar Skillingeviken fullkomligt skydd med blott ringa upp-

offring för dess ordnande till nödhamn, och om man skulle hafva användt en större, men mindre ändamålsenlig kostnad på Cimbritshamn, ser jag intet skäl, hvarföre man ej skulle söka vinna ändamålet medelst en ringa uppoffring vid Skillinge.

Jag vågar derföre vördsammast föreslå:

att Rikets Ständer ville, jemte anslående af medel för en undersöknings verkställande, plans och kostnads-förslags uppgörande, ingå till Kongl. Maj:t med en underdänig anhållan, det Högstdensamme täcktes låta undersöka, i hvad mån ordnandet af Skillingeviken till nödhamn kunde på ett för vår handel och sjöfart maktpåliggande sätt bidraga att i betydlig mån förebygga de vid Sandhammaren så ständigt förekommande skeppsbrotten, och för det fall Kongl. Maj:t skulle af denna undersökning finna för det allmänna förmånligt och en folkrättslig pligt af denna nödhamns anläggande att då låta utarbeta plan för arbetet, upprätta förslag samt till nästkommande Ständer aflåta proposition om nödigt anslag dertill.

Jag anhåller vördsammast om remiss till vederbörligt Utskott.»

§ 9.

Ett af *Ola Lasson* från Christianstads Län ingifvet, så lydande memorial upplästes:

»Då det visat sig, att de, hvilka nu draga mesta nyttan af insmuglandet af ofördtullade varor, drabbas af det minsta straffet nemligen köpmännen, hvilka handla med utländska lyxartiklar, i det de ej vidkännas annat än förlusten af godset, hvilken genom den oerhörda vinst de hafva på varorne snart ersättes, då deremot deras handtlangare få lida det svåra fästningsstraffet, och då genom detta förhållande smugglingen blir svårare att förekomma, och då dessutom dessa samma köpmän äro de, som bidraga att föra vårt mynt utur landet för sina värdelösa lyxartiklar och minska våra arbetares utkomst genom införandet af utländska fabrikater, samt de dessutom hafva en oerhörd vinst, utan att i samma mån vara beskattade, så vågar jag föreslå:

att för att icke nämnde köpmän skola undgå all ersättning till Staten för de varor de möjligtvis kunna insmugla i landet, hvar och en som handlar med utländska manufaktur-varor och lyxartiklar måtte ensamt för denna handel beskattas med Ett

tusen femhundra R:dr R:mt, utöfver alla andra hvarje handelsrörelse åtföljande utskylder. Jag finner denna beskattning så mycket billigare som de, hvilka handla i minut med vår egen produkt bränvin få betala en i förhållande till vinsten af deras rörelse, vida högre skatt.

Om remiss af denna min motion till Bevillnings-Utskottet anhålles vördsamligen.»

Ifrågavarande motion remitterades till *Bevillnings-Utskottet.*

§ 10.

Till *Banko-Utskottet* remitterades nedanintagna, nu föredragna motion, af *Johan Carlsson* från Östergöthlands Län:

»I en tid såsom den närvarande, då frågan om landets finanser behöfde taga alla förmågor i anspråk för att på ett för landet nyttigt och ändamålsenligt sätt ordna desamma, bör hvar och en af fäderneslandets representanter icke afhålla sig att meddela sina tankar, må vara, om än dessa icke äro af så betydande art. Jag tager mig derföre friheten yttra några ord om Rikets Ständers egen lånerörelse: Diskontverket.

Denna lånerörelse borde man söka så ordna och utvidga, att den kunde öfverträffa, eller åtminstone konkurera med enskilda privatbanker i Riket och derigenom söka småningom göra dessa obehöfliga.

Jag vill endast uttala detta som ett önskningsmål, ty att för mig i detalj uppgifva sättet för denna omorganisation är utom min förmåga. — Likväl är det några små förändringar i reglementet för denna lånerörelse, som jag för närvarande vågar mig föreslå, hvilka jag tror, för landet skulle medföra stor nytta:

1:o att lån i Diskontverket beviljades mot revers och till vederhäftigheten styrkt borgen, eller ock annan antaglig säkerhet på fyratio månaders tid, med skyldighet för låntagaren att inom hvar 4:de månads utgång mot qvitto afbetala en $^1/_{10}$:del af kapitalet, eller ock, inom hvar 8:de månads utgång afbetala $^1/_5$:del af kapitalet, samt i begge fallen ränta på återstoden af kapitalbeloppet; likväl skulle låntagaren vara obehindrad att, på kortare tid, eller på en gång betala sin skuld; äfvensom att det skulle vara låntagaren fritt, att vid lånets sökande, på reversen bestämma betalningstiderna enligt förut uppgifna grunder.

2:o att lånehandlingar, hvilkas underskrifter voro bevittnade af häradshöfding, kronofogde eller länsman i orten eller pastor i församlingen, der låntagaren är boende, och med häradets sigill eller socknens stämpel försedt, eller ock af annan trovärdig, af Banko-fullmäktige känd person, skulle få skickas direkt på Diskontverket och af dervarande tjenstemän föredragas och expedieras, utan att särskild kommissionär derför behöfde anlitas, samt att Diskontverkets tjenstemän icke å det sökta och beviljade lånet finge afdraga mera än erforderliga rekommendations- och postpengar;

3:o om löftesman, innan lånet är tillfullo inbetaldt med döden afgår eller på obestånd kommer, vare låntagare skyldig att, inom tre månader derefter anskaffa ny vederhäftig borgen, vid äfventyr att hela lånet eljest till betalning är förfallet och genast kommer att indrifvas.

Diskontverket utlånar visst nu pengar mot 5 proc., då likväl räntan på lånet afdrages i förskott. Denna ränta tycks visst icke vara så hög; men då, såsom nu sker, man skall vid lånens erhållande och omsättningar, hafva besvär och utgifter för erhållande af vederhäftighetsbevis samt tillika kommissionärer, som taga sina $^2/_3$:dels proc. så väl vid lånens erhållande, som omsättning och inbetalning, utom rekommendationsafgift och postporto, komma dessa penningar, som erhållas såsom lån i Diskontverket att kosta fulla 7 proc., i följd hvaraf denna lånerörelse icke är någon fördelaktig inrättning.

Jag anser också, att på nu föreslagna grunder Diskontverkets säkerhet skulle vara lika betryggad som förut, utan förnyande af vederhäftighetsbevis för låntagare och löftesmän vid hvarje omsättning, ty icke lärer väl dessa personers förmögenhet på några månader så särdeles kunna förändras.

Äfven tror jag, att Diskontverkets tjenstemäns arbete icke så betydligt skulle ökas, om dessa blefvo skyldige föredraga och expediera ankomna låneansökningar, likasom jag tror, att vaktmästarne i Banken skulle kunna fortskaffa beviljade lån på posten, utan att försumma sin öfriga tjenstgöring.

Om remiss till vederbörligt Utskott anhålles.»

§ 11.

Föredrogos och remitterades till *Lag-Utskottet* följande tvenne memorialer, nemligen af:

1:o *Anders Jonsson* från Wermlands Län:

»Kongl. Förordningen den 9 November 1844, hvarigenom kap. 16 § 15 Jorda-Balken, samt hvad Kongl. Förordningen den 2 Mars 1802 stadgar om lifstids-städja upphäfves, och hvarmed afsigten varit att fullständiga och förtydliga, hvad vår lag uti berörde hänseenden stadgar samt bereda säkerhet i eganderätten, är dock af den beskaffenhet, att den liksom många andra våra författningar knappast utkommit, innan erfarenheten visar, att den är ofullständig och tarfvar en ny förordning till förklaring af dess rätta mening.

Den stadgar sålunda i sin 1:sta § att, på sätt angående arrende-afhandlingar, ingångna för »viss tid», föreskrifvet är, skall ock annan handling, hvarigenom besittnings- eller nyttjande rätt till »hus» eller »jord» blifvit på »viss tid» eller på »lifstid» upplåten, hos Härads-Rätten intecknas och inteckningen behörigen förnyas, för att, emot egande- eller inteckningsrätt, hvilken tillkommer annan, än den, som upplåtit eller lika med honom förbunden är, hafva bestånd.

Den 2:dra § föreskrifver samma skyldighet att inteckna och inteckning förnya för det fall, att den, »som å annan öfverlåtit sin eganderätt till fast »egendom å landet», dervid såsom undantag förbehållit sig nyttjanderätt till större eller mindre del af samma egendom eller afkomst deraf, i hvilket fall han jemväl har »den säkerhet kap. 11 § 2 Jorda-Balken obetald köpeskilling tillägger»; men försummas inteckning »inom den i berörde lagrum utsatta tid» eller sedermera förnyelse deraf, är äfventyret att ej njuta bättre rätt än för annat fordringsanspråk.

Återstående 2:ne §§ omtala blott, hvad domaren har att iakttaga samt tiden för författningens trädande i verksamhet.

Författningen talar således endast om »hus» eller »jord» samt »fast egendom å landet», äfvensom om upplåtelse eller undantag »på viss tid eller lifstid.» Nu är deremot bekant, att såväl vår lagbok som äldre och nyare författningar framställa »hus» eller »jord» och »fast egendom å landet» samt »qvarnar och vattenverk» såsom alldeles skiljda begrepp. Det oaktadt, nämner ifrågavarande författning icke det minsta om de 2:ne sednare eller »qvarnar och vattenverk», ej heller kan man finna anledning, hvarföre innehafvare af deri omnämnde rättighet i afseende på egendom i »stad» skall vara befriad från sådana besvärliga och äfventyrliga åligganden, som härigenom blifvit den stackars landtmannen pålagda. Nämnde 1844 års Förordning talar jemväl, som nämndt är, en-

dast om upplåtelse, undantag eller förbehåll »på viss tid» eller »på lifstid» men ej om dylika »för everldeliga tider» gjorda.

Inom mitt kommittentskap, och förmodligen inom åtskilliga mina Stånds-bröders, förekommer, att ett, ja flera byalag egt en större forss och vattenfall, hvaruti de byggt en husbehofs-qvarn, men sedermera försålt vattenfallet till någon, som der låtit uppföra icke blott qvarnar, utan jemväl sågar och jernbruk samt dervid förbehållit sig för »everldeliga tider» fri husbehofsmalning. De hafva, på sätt jag visat, icke haft det minsta skäl att anse meranämnde 1844 års förordning tillämplig, på hvad den icke alls omnämner, och följaktligen icke behöfva iakttaga densamma i afseende på sin rätt, hvilken ock bruksegare under ett halft sekel låtit dem oanmärkt åtnjuta; men nya egare till bruksegendomen hafva kommit, hvilka förnekat dem sin uråldriga rätt, och följden för allmogen har varit den att blifva intrasslad i långvarig och obehaglig rättegång. Uti en sådan rättegång har man nyligen funnit Häradsrätten anse 1844 års förordning icke vara tillämplig, men Svea Hof-Rätt hysa en motsatt åsigt, och måhända Högsta Domstolen stannar i en tredje mening.

Nog af, en förklaring har visat sig vara högst behöflig, och då helgden af en hel menighets gamla och häfdvunna rätt är af större vigt, än en eller två brukspatroners fördelar, yrkar jag:

> en sådan förklaring af nämnde Kongl. Förordning af den 9 Novemeber 1844, att den ej må afse »för everldeliga tider förbehållen tullfri husbehofsmalning vid qvarnar eller likaledes förbehållen fri sågningsrätt vid sågverk», och

Anhåller om remiss af denna min motion till Lag-Utskottet.»

2:o *Olof Nilsson* från Vesterbottens Län:

»I afseende på vattenverks anläggning utgår jag från den åsigt, att sådant företag bör i möjligaste måtto underlättas, och derföre alla de hinder undanrödjas, som nu utan motsvarande gagn häremot författningsenligt ligga i vägen, samt bland dessa i första rummet en ofta onödig omgång med häradssyn, ledande till tidsutdrägt och en betydlig för en obemedlad allmoge ofta nog ganska kännbar kostnad.

För vinnande af tidsbesparing och kostnadsminskning och med betryggande af erläggarens säkerhet föreslås, att

§ 4 kap. 20 Byggninga-Balken måtte erhålla följande lydelse:

hvar, som något vattenverk anlägga vill, ansöke derom Konungens Befallningshafvande, som förordne Kronofogde eller Länsman jemte Landtmätare att syna den lägenhet samt dervid höra grannar och andra vederbörande, hvilkas rätt kan ifrågavara.

Synemännen upptage de anmärkningar, som emot anläggningen göras, tillika med hvad vid synen kan utrönas och meddele detta, jemte eget betänkande, Konungens Befallningshafvande, hos hvilken myndighet vederbörande må inom 30 dagar efter synen andraga, hvad de kunna hafva att mot betänkandet erinra. Konungens Befallningshafvande ege afgöra frågan genast, om tvist ej yppats, eller i annat fall äska Härads-syn, dertill vederbörande må kallas. I sista fallet ege Konungens Befallningshafvande, sedan Härads-synerättens protokoll och utlåtande inkommit, meddela yttrande angående anläggningen. I tvist om dämning döme Härads-synerätt.

Om remiss till vederbörligt Utskott anhålles.»

§ 12.

Föredrogos och upplästes följande af nedannämnde Ståndsledamöter ingifna memorialer:

1:o af *Anders Jonsson* från Vermlands Län:

»Som bekant är, aflät Kongl. Maj:t till Rikets sednast församlade Ständer en nådig proposition, hvilken så väl afsåg att reglera de ömsesidiga tullförhållandena Sverige och Norige emellan, som ock möjligheten att kunna för verkställighet på domar och utslag, som i ettdera af de förenade Rikena blifvit meddelade och vunnit laga kraft, men röra personer, hvilka äro bosatte i det andra Riket, Rikets Ständer emottogo med tacksamhet den nådiga propositionen och biföllo densamma enhälligt, fullt förvissade, att Noriges Storthing å sin sida skulle inse vigten och nödvändigheten af, hvad i den Kongl. propositionen föreslagits; tyvärr, inträffade dock ett motsatt förhållande, enär Noriges Storthing helt tvärt besvarade samma nådiga proposition med — nej. — Genom denna Norrmännens motsträfvighet står frågan, beklagligtvis fortfarande på samma punkt som förut. Det torde vara öfverflödigt att här vidlyftigare orda om de flerfaldiga olägenheter och obehag, för att ej säga något värre, som

tidt och ofta uppstå i rättsligt hänseende för de af Sveriges innebyggare, hvilka bo invid Norrska gränsen, till följe deraf att närboende Norrmän begå hvarjehanda förbrytelser inom Svenska området, för hvilka de under närvarande förhållanden ej kunna bringas till någon laga ansvarighet och näpst, enär de trotsigt förklara, att de ej erkänna den Svenska lagen såsom för dem förbindande, ännu mindre underkasta sig densammas bestämmelser. En hvar känner nogsamt det sorgligt ryktbara så kallade Ankerska målet, och hurusom en Norrsk magnat, grosshandlanden Peter Anker, vid Nordmarks Härads-Rätt tilltalad för åverkan, under åratal onäpst trotsat de Svenska domstolarne, ja, till och med Kongl. Maj:ts eget Nådiga Utslag, hvarigenom han i försutna viten förpligtats utgifva öfver 3,000 R:dr Riksmynt, hvilket bötesbelopp ända hitintills ej kunnat af honom uttagas. Deremot äro de Norrska bröderna för sin del ingalunda synnerligt nogräknade, när det gäller att af oss Svenskar utkräfva deras förmenta rätt, hvarpå vi ega mer än ett slående bevis uti de från Norrige litet emellan till Landshöfdinge-embetena sända sjukvårdsersättnigs-anspråk för Svenskt arbetsfolk, som ofta nog i åratal vistats i Norige och, så att säga, derstädes blifvit utslitna, hvarefter de försändas till hemorten, ofta för att falla fattigförsörjningen till last. Att dylika räkningar i många fall blifvit af Konungens Befallningshafvande underkända och ogillade, har ingenting betydt, då Norrmännen städse vetat vägen till Kammar-Rätten, som merendels upphäft de öfverklagade Utslagen och ålagt de Svenska kommunerna betalnings-skyldighet.

För att om möjligt få dessa här ofvan påpekade missförhållanden ju förr desto heldre afhulpna, vågar jag vördsammast föreslå:

att Rikets Ständer må genom underdånig skrifvelse anhålla, det Kongl Maj:t täckes till Norriges nu församlade Storthing aflåta förnyade Nådiga Propositioner i fråga om regleringen af tullförhållandena emellan de förenade Rikena samt om ömsesidig verkställighet af laga kraft-vunna Domar och Utslag.

Om remiss af denna motion till Allmänna Besvärs- och Ekonomi-Utskottet anhålles ödmjukeligen.»

Lars Gustaf Andersson och *Anders Eriksson* från Elfsborgs, *Per Eriksson*, *Olof Olsson* i Gersheden, *Olof Olsson* i Olebyn och *Georg Nyqvist* från Vermlands, *Robert Fredrik Gross* från Kalmar och *Olaus Eriksson* från Götheborgs och Bohus Län jemte flera af Ståndets Ledamöter instämde i hvad Anders Jonsson uti förevarande Memorial föreslagit.

2:o af *Petter Anton Nyström* från Vesterbottens Län:

»En motion har nyligen af en Ståndsbroder blifvit väckt, om nedsättning i antalet af hästar, för hvilka embets- och tjenstemän efter gällande Rese-reglemente åtnjuta skjutsersättning. Äfven jag anser, att samma Reglemente gifver anledning till åtskilliga missförhållanden, men tror ej, att dessa kunna eller böra afhjelpas på det sätt, nämnde motionär föreslagit. Jag är böjd att tro, det många, särdeles af de lägre tjenstemännen, verkligen kunna behöfva så många hästar, som för dem i Reglementet upptages; men att så icke alltid är fallet torde ej kunna bestridas. Så hafva vi i den ort jag tillhör ofta sett äfven högt uppsatte embetsmän, såsom Landshöfding, Öfverst-löjtnant m. fl., på mönstrings- och andra embetsresor slå sig tillsammans om ett ganska ringa hästantal. Härom är väl intet att säga, hvad saken i sig sjelf angår, men orimligt tyckes vara, att det allmänna onödigt beskattas, för det att embetsmännen skola erhålla en extra-inkomst, som väl ej bör vara påräknad och dessutom måste utfalla högst olika på olika ställen. De, som mest äro i tillfälle att till sin fördel begagna sig af Rese-reglementet äro dock Länsmännen, hvilka så ofta under förevändning af tjenste-ärenden kunna taga sig anledning till resor. Särdeles i norra orterna, der afstånden äro stora, förtjena Länsmännen betydligt genom att inbespara den ena hästen, och de enskilde, hvilka måste anlita deras tjenstebiträde, få ändock vidkännas samma kostnad. Isynnerhet blifva de fattiga betungade, hvilka ofta nödgas utsätta sig för utmätningar, ty om summan, som skall sökas är aldrig så liten, växer den dock genom resekostnaden till ett betydlig belopp, och huru många onödiga resor göras ej för att få förtjena skjuts-ersättning för den ena hästen? Begagnades verkligen af embets- och tjenstemän det antal hästar, hvartill Reglementet berättigar dem, vore det, särdeles i mindre besökta orter, för skjutshållarne en fördel, som i någon mån kunde uppväga förlusten för dem, som få betala. Men att embetsmannen skall hafva en särskild vinst af, att han reser för att sköta sin tjenst, är väl icke lämpligt; och det är för att borttaga möjligheten häraf, som jag vågar vördsamt hemställa, att Rikets Ständer ville uti underdånig skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla om en sådan förändring i Rese-reglementet:

att embets- och tjenstemän väl må åtnjuta skjutsersättning för så stort antal hästar, som Reglemen-

tet för hvarje klass upptager, men detta endast i den mån det verkligen blifvit begagnadt.

Om remiss till vederbörligt Utskott anhålles.»

Häruti förenade sig *Olof Lindström* och *Olof Nilsson* från Vesterbottens Län.

Och 3:o af *Sven Gustaf Johansson* från Jönköpings Län:

»Då numera Länsmännen här i Riket hafva dels blifvit tilldelade så betydliga ordinarie löner af Staten och dels genom enskilda uppdrag, hvartill deras tjenstebefattningar göra dem särdeles tjenliga, äro i tillfälle att betydligt föröka desamma, så synes man äfven vid dessa tjensters tillsättande kunna hafva att påräkna akademiskt bildade personer såsom sökande, hvilka med de kunskaper, de vid akademien undfått, skulle kunna äfven i sin mån bidraga till samhällets fortgående utveckling.

Men vid länsmans-tjensternas tillsättande, som vi alla veta, tillgår städse så, att den, som inför Konungens Befallningshafvande aflagt länsmans-examen och af Kronofogden i orten erhållit förord, merändels alltid blifver af Konungens Befallningshafvande tilldelad tjensten, om än många andra honom i meriter och tjenstemanna-duglighet vida öfverlägsna söka tjensten, ja, i ett Län har till och med gått så långt, att Landshöfdingen till Länsman befordrat sin betjent.

Af dessa förhållanden och då en värd Ledamot inom detta Stånd redan väckt motion om Länsmännens förseende med fullmakter, i likhet med Statens öfriga tjenstemän, så vågar jag ödmjukligen föreslå:

att Kongl. Förordning blifver utfärdad, som tillika föreskrifver, att vid inträffad ledighet af länsmanstjenst densamma, i likhet med andra tjenster, 3:ne gånger kungöres till ansökning ledig i Post- och Inrikes-tidningarna och att såsom kompetens till tjenstens erhållande bestämmes i stället för länsmans-examen undergången kameral-examen.

Om remiss till vederbörligt Utskott anhålles.»

Ofvanintagna 3:ne memorialer blefvo härefter remitterade till *Allmänna Besvärs- och Ekonomi-Utskottet.*

§ 13.

Vidare ingåfvos och upplästes motioner af:

1:o *Jonas Andersson* från Östergöthlands Län, om inställande af de påbörjade befästnings-arbetena omkring Stockholm.

I denna motion förklarade Ståndets samtlige närvarande Ledamöter sig instämma.

2:o *Anders Jonsson* från Wermlands;
3:o *Johan Carlsson* och
4:o *Nils Jaensson* från Östergöthlands Län, angående ändring i Kongl. Förordningen den 21 December 1857 om stängselskyldighet samt
5:o *sistnämnde Motionär* om ändring och förklaring i Kongl. Maj:ts nådiga Stadga om skiftesverket i Riket den 4 Maj 1827.

Dessa memorialer skulle tills vidare förblifva hvilande å Ståndets bord, för att till förnyad handläggning, i sammanhang med förut väckta motioner i samma ämnen, framdeles förekomma.

§ 14.

Johannes Andersson från Jönköpings Län, hvilken förut ingifvit en i plenum den 16 dennes e. m. till *Bevillnings-Utskottet* remitterad motion, angående införseltull å jerntråd, anmälde sig hafva från sina kommittenter fått emottaga ett nu inlemnadt skriftligt anförande i detta ämne; och blef berörde anförande, på Johannes Anderssons derom gjorda begäran, till bemälde Utskott öfverlemnadt för att, då motionen till handläggning förekommer, derstädes vara att tillgå.

§ 15.

Till Ståndets *Enskilda Utskott*, hvars första sammanträde vore anslaget att hålles den 21 dennes, blef, på *Jöns Persons* från Blekinge Län derom gjorda framställning, nu remitterad bemälde Ledamots sedan den 5 innevarande månad på bordet hvilande motion, om aflåtande af underdånig skrifvelse till Kongl. Maj:t, med protest mot de uppgifter, som vederbörande expeditions-chef afgifvit i fråga om tillverkning af bränvin i mindre brännerier.

Ståndet åtskiljdes kl. half 9 e. m.

In fidem

N. A. Fröman.

Den 23 November.

Plenum kl. 10 f. m.

§ 1.

Protokollen för den 19 innevarande månad för- och eftermiddagen justerades och godkändes.

§ 2.

Föredrogos och remitterades till *Stats-Utskottet* Kongl. Maj:ts sedan den 19 innevarande månad på bordet hvilande nådiga Propositioner, angående:

1:o öfverlåtelse till innehafvarne under full egande-rätt, mot erbjuden lösen, af det s. k. Odelska appreteringsverket i Stockholm, med hvad dertill hörer;

2:o anvisande af ett lån utaf 230,000 R:dr R:mt till förbättring och utvidgning af Helsingborgs hamn;

3:o afsöndring af jord från Regementspastors-bostället Vesterhus, till utvidgande af Jemtlands Hästjägare- och Fältjägare-korpsers mötesplats å Frösön;

4:o utbyte af f. d. Förare-bostället vid Södermanlands Regemente, ¼:dels mantal Wreta, mot kronoskatte-hemmanen Kroberga, Vestergården ½ och Östergården ¼:dels mantal i Nyköpings Län samt

5:o anslag af vin- och byggnadssäd för Qvarsebo församling.

§ 3.

Vid föredragning af Kongl. Maj:ts nådiga Proposition om ytterligare anslag för reparations-arbeten å Westerås domkyrka, yttrade:

Nils Svensson från Christianstads Län: »Äfven denna proposition skulle utan invändning eller ordande af mig fått remitteras till Utskott, derest jag ej ansett det vara otillbörligt att, sedan man vid sistlidne Riksdag erhållit tillsammanräknadt i anslag och lån ett belopp af 67,500 R:dr R:mt, man nu åter kommer med anspråk på ett ytterligare anslag af 42,000 R:dr. Westerås samhälle tillhör det väl att sjelft bidraga till dess kyrkas reparerande och underhåll lika så väl, som sådant tillhör andra samhällen. Jag undrar ock storligen om ej denna domkyrka, så väl som andra domkyrkor, eger några inkomster. Detta är ej i den Kongl. Propositionen utredt, och med

all respekt för den nådiga propositionen får jag alltså för min del förklara, att jag icke vill bevilja något ytterligare anslag för det ifrågasatta ändamålet, särdeles som jag anser, att hvar och en kommun tillkommer det att sjelf ombesörja underhållet och reparationen å dess kyrka. Skulle den nu ifrågasatta reparationen vara alldeles oundviklig, så påyrkar jag, att Westerås samhälle bör om anskaffande af återstående kostnaderna derför draga försorg. Utskottet torde uppmärksamma, hvad jag nu andragit.»

E. M. Falk och *Anders Jonsson* från Skaraborgs Län jemte en stor del af Ståndets Ledamöter hördes häri instämma.

Per Erik Andersson från Westmanlands Län: »Ehuru jag hör, hurudan opinionen inom Ståndet är i förevarande fall, kan jag dock ej med tystnad förbigå förra talarens yttranden i ämnet. Upplysningsvis får jag alltså meddela, att Westerås domkyrka ej har, såsom andra kyrkor, några, eller åtminstone högst obetydliga tillgångar. Dessa bestå nemligen uti ett utarrenderadt halft hemman och för öfrigt domkyrko-tunnorna. Kyrkan var mycket förfallen och dess ommurande och iståndsättande från grunden var oundviklig. Jag är ej bland dem, som påyrka onödiga anslag, men då jag ser dem vara ej allenast nyttiga, utan alldeles oundvikliga, så tror jag mig ej böra hålla på dem. Det är ej så med domkyrkor, som med andra kyrkor. Dessa sednare kunna inbringas inkomster från enskilde, hvilka få derstädes köpa bänkrum. Efter ombyggnaden är det väl möjligt, att domkyrkan kan beredas någon inkomst af bänkhyror. För öfrigt får jag säga, att Westerås domkyrka ej är den enda, som fått anslag. Uti den på bordlistan, näst efter den nu föredragna, upptagna propositionen begäres anslag för en annan domkyrka. Jag påyrkar bifall till propositionen.»

Nils Svensson: »Efter de upplysningar jag inhemtat derom, att domkyrkan ej skulle hafva några inkomster utom bänkhyror samt arrendet af ett halft hemman, förefaller det mig besynnerligt, att man under så lång tid underlåtit att reparera kyrkan, att dertill nu erfordras betydligt öfver 100,000 R:dr. Hushållningen har väl dock ej varit skött så, som den bort, ty i annat fall är att förmoda, det äfven med kyrkans små inkomster något bort vara till finnandes i kassan. Jag frågår emellertid icke, hvad jag uti mitt första yttrande påyrkat.»

Erik Ersson från Gefleborgs Län: »Jag känner icke bestämdt till, huruvida Westerås samhälle har någon annan kyrka till sitt förfogande än domkyrkan, men jag tror att så icke är förhållandet, och derför är det väl ej för mycket fordradt af samhället, att det skall bidraga till kyrkans underhållande, särdeles som det sger att uppbära bänkhyror. På lands-

bygden får man underhålla både kyrka och prest. Det bör väl så ske i städerna ock.»

Med Erik Ersson instämde *Johan Persson* från Upsala, *Lars Rasmusson* från Götheborgs och Bohus, *Smedberg* från Elfsborgs samt *Pehr Eriksson*, *Olof Olsson* i Gersheden och *Anders Jonsson* från Wermlands Län jemte många flera af Ståndets Ledamöter.

Den föredragna propositionen med dervid gjorda anmärkningar blef härefter till *Stats-Utskottet* remitterad.

§ 4.

Skedde ånyo föredragning af Kongl. Maj:ts bordlagda nådiga Proposition om ytterligare anslag till iståndsättande af Linköpings domkyrka; och utläto sig härvid:

Nils Svensson från Christianstads Län: »Af samma skäl jag framdragit till förekommande af ytterligare statsanslag till Westerås domkyrka, äfvensom utgående jemväl från den synpunkt af saken, som Erik Ersson från Gefleborgs Län i nu nyligen afslutade diskussion framhållit, den nemligen, att likasom det tillkommer hvarje församling å landet att underhålla sin kyrka, så bör ock samma åliggande tillhöra stadsförsamlingarna, bestrider jag äfven i fråga om Linköpings domkyrka något statsbidrags afgifvande för denna kyrkas iståndsättande, särdeles som den är belägen uti en af våra bördigaste trakter i landet, hvarest församlingarna icke böra anses vara ibland de mest utarmade.»

Större delen af Ståndets närvarande Ledamöter hördes häri instämma.

Carl Anders Larsson från Östergöthlands Län: »Ehuru jag hyser all möjlig aktning för den värde medbrodrens från Skåne nu uttalade sparsamhetsanda, kan jag dock ej underlåta att fästa uppmärksamheten vid några omständigheter, som i förevarande fall synas mig verka derhän, att det ifrågasatta anslaget bör tillstyrkas. Jag kan icke acceptera den principen att, för det man en gång lemnat anslag till något företag i byggnadsväg, allt ytterligare bidrag bör upphöra, ehuru det är för företagets fullbordande nödvändigt. För min del vill jag ej tillförbinda någon enskild kommun att underhålla ett sådant tempel, som Linköpings domkyrka, och Linköpings stad vill jag förthy också fritaga från ett dylikt onus, särdeles som jag vet att den ej skulle stå ut dermed. Frågan är nu blott om ett statsbidrag af 30,000 R:dr, dertill Kongl. Maj:t nedsatt det af vederbörande begärda, betydligt större och erforderliga anslaget. De medel, som förut varit till kyrkan anslagna, hafva icke användts till lyx och granlåt, utan till gråstens-sockel,

kalkhällar samt andra nödvändiga arbeten. Den ena sidan af templet är nu färdig, men den andra står der i all sin skröplighet, till föga hugnad för förbifarande, hvilka icke gerna vilja se landets offentliga byggnader i sådant tillstånd. Byggmästaren, som blifvit använd, har under reparationen ådagalagt mycken oegennytta. Visserligen har han åtnjutit ett litet arfvode, men så har ock förtroendet till honom varit obegränsadt. Jag tillstyrker för ändamålet det anslag af 30,000 R:dr, som Kongl. Maj:t i den nådiga Propositionen föreslagit att utgå.»

Samtliga Ledamöterna af Ståndet från Östergöthlands Län förenade sig uti hvad Larsson sålunda anfört.

Nils Svensson: »Om Linköpings kyrka utgör ett så ståtligt monument, att Staten på sådan grund bör bekosta dess underhållande, så tror jag det är bäst, att Linköpings innevånare bygga åt sig en annan kyrka. Om jag icke missminner mig har denna domkyrka tvänne gånger förut fått anslag. Är ej nu i fråga större reparationer, än dem Larsson uppgifvit, såsom kalkrappning, beklädnad m. m., så tror jag, att ett samhälle sådant som Linköping, beläget i landets nära nog bördigaste trakt, gerna kan tillsläppa dertill erforderliga kostnader, och Larsson får jag göra uppmärksam derpå att, då han, som jag förmodar, icke framdeles blifver den, som vill vara generös och ösa ur folkets fickor, så bör han icke heller nu gifva exempel på något sådant.»

Flere Ledamöter af Ståndet instämde.

Carl Anders Larsson: »Jag är ej i tillfälle att med bestämdhet uppgifva, på hvars bekostnad domkyrkan är byggd, men det vet jag, att henne är i fordna tider fråntagna en mängd hemman och egendomar, af hvilkas afkastning hon förmodligen i fordna tider byggdes och underhölls, och då staden Linköping sålunda icke haft att skaffa med dess tillkomst, bör den väl icke heller hafva någon underhålls-skyldighet i fråga om kyrkan. Jag har ej talat om någon kalkrappning, utan om kalkhällsbeläggning, ungefärligen sådan, som finnes å Nationalmuseum, och detta, jemte det nya pelare skola insättas omkring hela kyrkan m. m., gör iståndsättandet af kyrkan dyrt. Jag skulle dock ej så mycket hålla på anslaget, derest ej Rikets Ständer, genom att tillförene hafva beviljat anslag till domkyrkan, likasom invaggat Linköpingsboerna och Östergöthlands innevånare uti den föreställningen, att anslag till fullbordandet af reparationen blefve meddelade. För öfrigt får jag anmärka, att Östgötherna ej framkommit med yrkanden om stora anslag samt att de anslag, nämnde provins någon gång kunnat erhålla, icke uppgått till ens tusende-delen af Länets taxeringsvärde.»

Pehr Erik Andersson från Westmanlands Län: »Äfven uti nu föredragna ämne får jag något yttra mig. Jag befann mig under förliden sommar vid ett tillfälle uti Linköping och fann då, att kyrkan derstädes var till det mesta iståndsatt och arbetet till tre fjerdelar färdigt. Invändigt var kyrkan redan färdig. Här torde anslaget alltså icke vara af nöden, helst kyrkan fått statsanslag tvänne gånger förut. Egentligen har jag dock begärt ordet för att göra Ståndet nppmärksamt på skillnaden emellan domkyrkor och andra städernas kyrkor. Med dessa sednare hafva städerna blott att skaffa. De få aflöna prest, klockare och andra kyrkobetjente. Med domkyrkorna hafva städerna åter intet att göra, utan tillhörer det Domkyrkokommissionerna och Domkyrko-sysslomännen att tillse deras vård och skötsel. Måhända hade det varit bättre än det nu är, om städernas innevånare med dem haft bestyr. Statens egendomar, som de nu äro, kunna de icke påräkna vård och underhåll af städerna. Linköpings domkyrka utgör likasom Westerås domkyrka ett sådant monument från äldre tider, som Staten har att underhålla. Då likväl, i fråga om Linköpings domkyrka, denna är i det närmaste färdig och iståndsatt, vill jag icke heller tillstyrka det dertill ifrågasatta anslaget.»

Vice Talmannen *Ola Svensson:* »I förevarande fråga anser jag mig skyldig att lemna Nils Svensson understöd i sin protest mot ytterligare anslag till Linköpings Domkyrka, och jag är föranlåten härtill af till och med Carl Anders Larssons eget yttrande. Erfarenheten har nogsamt lärt oss, att då något större arbetsföretag verktälles på Statens bekostnad, man gerna dermed vill fortsätta i oändlighet, och att ett dylikt arbete alltid faller sig dyrare. Hvem som helst må hafva byggt kyrkorna, men samhällets pligt är det, enligt mitt förmenande, att underhålla dem, då de af detsamma begagnas, och jag håller alltså före, att Utskottet bör afslå den nådiga propositionen eller åtminstone ytterligare nedsätta det föreslagna anslaget.»

Uti vice Talmannens yttrande instämde *Johan Persson* från Upsala, *Nils Olsson* och *Ola Jönsson* från Malmöhus samt *Jöns Persson* och *Trulsson* från Blekinge med flere.

Per Östman från Vester-Norrlands Län: »Icke förstår jag, huru man kan här framstå och yttra, att Stadsboerne i den församling, der kyrkorna äro belägna, icke hafva med dem att skaffa. Då de begagna sig af dem, få de väl ock beqväma sig till att underhålla dem. Man har sagt, att nu såsom fordom böra domkyrkorna underhållas på Statens bekostnad. Dertill får jag svara, att man icke kan förtänka våra förfäder, som hyste en särdeles aktning för allt hvad kyrkligt var, att

de på kyrkornas underhåll uppoffrade något, hvarvid man jemväl bör erinra sig, att kyrkorna då voro af erhållna donationer rika och kunde utan Statens synnerliga mellankomst hjelpa sig sjelfva. Då vi nu emellertid veta, att kassan är tom, bör man opåtaldt få hålla på den. Låtom oss åtminstone med dylika anslag vänta, intilldess vi få se, huru det går med frågan om Biskops-embetenas indragning.»

Georg Nyqvist från Vermlands Län: »Då bekant och erkändt är, att Städerna ej haft med domkyrkorna att skaffa, följer deraf naturligen, att de städer, deri sådan kyrka finnes, haft den förmån framför andra städer, att de icke haft någon kostnad för kyrkans byggande. Denna förmån motsvarar väl olägenheten af dess underhållande. Visserligen är det sannt, att de, nemligen innevånarne i förstnämnde städer, måst erlägga bänkafgift eller i motsatt fall fått stå på gången. De hafva dock fått höra predikan och deltaga i öfriga, gudstjensten rörande ceremonier. Man säger, att domkyrkorna ej hafva en egen kassa för bekostande af nödiga reparationer m. m. I så fall måste bänkafgifterna varit ganska ringa eller har med kassorna illa hushållats. Då städerna sjelfva så litet bidraga till domkyrkornas underhåll, så vill jag icke heller tillstyrka anslag i sådant afseende, hvarken till den ena eller andra domkyrkan.»

Nils Svensson: »Då Carl Anders Larsson i sitt sista yttrande omnämnde, att med Linköpings domkyrka förhåller sig på ungefärligen enahanda sätt, som med National-Museum i fråga om kalkstens-beläggning m. m., så gör detta, att jag ryggar än mera tillbaka för anslagets beviljande, enär jag nu fruktar för, att det ifrågasatta anslaget icke blifver det sista, samt att man framdeles kommer att hafva vidare påståenden af enahanda beskaffenhet. Med National-Museum vet man ju icke, hur förhållandet kan blifva och hvar man stadnar i fråga om anslag.»

Sven Rosenberg från Christianstads Län: »Det förefaller mig högst besynnerligt, att den talare, som hittills mest kämpat deremot, att kyrkor ej må byggas genom statsmedel, nu helt hastigt förändrat åsigter. Jag har nemligen väckt en motion om stamboks- och kollekt-medels upphörande och ett anslag deremot af 3,000 R:dr R:mt för underhållet af smärre kyrkor. Detta anslag satte samme talare sig ifrigt emot, men då det nu är fråga om ett tio gånger så stort anslag till en domkyrka i hans hemort, så låter det helt annorlunda. Domkyrkorna byggdes å en tid, då man kunde få köpa saligheten för stora penningesummor och då presterskapet och kyrkans egendom var, jemförelsevis med andra stats-korporationers, omätlig.

Genom reformationen minskades dock denna rikedom ganska betydligt genom de stora egendomarnes borttagande från kyrkorna och sedermera hafva dessa ansetts för Statens. Jag vill icke bestrida, att ju en och annan stad, der domkyrka finnes, kan hafva behof af något understöd, men jag påyrkar deremot, att ett sådant samhälle skall i någon betydligare mån, än med endast bänkhyror, bidraga till kyrkans underhåll. Det händer icke sällan, att lands-församlingar få med aldra största ansträngningar sjelfva bygga sina kyrkor och skuldsätta sig i och för kyrkobygnaden. I sådana fall vore väl Statens mellankomst något mera på sitt ställe, än i förevarande. Jag vill till domkyrkan i Linköping ej bevilja något anslag, det må vara huru stort eller litet, som helst, förr än för mig utredt blifvit, i hvad mån Linköpings samhälle bidrager till samma kyrkas underhåll, och aldraminst vill jag anslå medel till sådana reparationer, som här blifvit anförda.»

Liss Lars Olsson och *Jan Andersson* från Stora Kopparbergs, *Per Tjernlund* från Vester-Norrlands, *Anders Trulsson* från Blekinge Län jemte många flera af Ståndets Ledamöter instämde.

Per Östman: »Man har sagt, att Staten byggt domkyrkorna. Detta tror jag ej vara förhållandet på mer än få ställen. I Hernösand finnes ock en domkyrka, som blifvit byggd af staden. Den nedbrann 1720, men har åter blifvit uppbyggd, utan att dock Staten biträdt dervid på annat sätt än genom ett lån å 40.000 R:dr. Domkyrko-tunnorna hafva icke heller någonsin fått begagnas, ty de hafva gått till Upsala Akademi. Emellertid räckte ej det tagna stats-lånet till, utan man hade fått skuldsätta sig på andra håll och hvarje individ, som begagnar kyrkan, har dessutom fått erlägga bänkhyror, ehuru han sjelf deltagit i templets byggande. Under närvarande förhållanden, då vi hafva af nöden alla tillgängliga medel för jernvägarne med flera andra lika vigtiga föremål, så finner jag det alldeles icke vara skäl att till ifrågavarande kyrka anslå vidare statsmedel, utan må hon vara nöjd med hvad hon fått och Linköpings innevånare släppa till resten.»

Sven Heurlin från Kronobergs Län: »Jag är förekommen af Rosenberg, men vill tillägga att, då stadsboerna ej begagna eller vilja hafva del uti templen, så äro dessa öfverflödiga och må alltför gerna förfalla. Det kan ej vara Statens skyldighet att underhålla dylika byggnader för Konsistorierna och Domkyrko-sysslomännen, utan vilja ej församlingarne, inom hvilka kyrkorna äro byggda, underhålla dem så, som sagdt är, må de förfalla.»

Carl Anders Larsson: »Af en föregående talare har jag fått uppbära förebråelser derför, att jag motsatt mig utgifvande af anslag från Statens sida för byggande af kyrkor i små församlingar. Han säger, att jag handlat inkonseqvent, då jag nu förordar ett anslag till en domkyrka. Har någon härvidlag handlat inkonseqvent, så är det den värde talaren, som förut förordat anslag i afseende på kyrkor, men nu hyser andra åsigter. Denne talare har dock ej påpekat något behof för de små församlingarne att erhålla anslag, och onödigt är det äfven att med dylika anslag orsaka flera kyrkors byggande. Då fråga åter är att bibehålla ett mästerverk i byggnadskonst från äldre tider, då motsätter han sig sådant. Man har talat om National-Museum. Jag är visserligen ej den, som kommer att förorda höga anslag, men huruvida jag kommer att bekämpa ytterligare anslag till denna byggnad, det är tvifvel underkastadt. Åtminstone förekommer det mig för närvarande så, som skulle det vara nödvändigt att låta byggnaden fullbordas.»

Öfverläggningen förklarades vara slutad. Uppå proposition af *Talmannen* blef härefter den föredragna nådiga Propositionen jemte under öfverläggningen derom afgifna yttranden till *Stats-Utskottet* remitterad.

§ 5.

Kongl. Maj:ts på bordet hvilande nådiga Skrifvelse om ifrågasatt upphörande af de s. k. frisocknarnes tjenstbarheter till Dylta svafvelbruk och socknarnes rotering föredrogs och remitterades till *Stats-Utskottet.*

§ 6.

Vid ånyo skedd föredragning af Kongl. Maj:ts på bordet hvilande nådiga Skrifvelse om lindring i Båtsmanshållet med afseende på derifrån utgående beklädnads-bidrag, yttrade:

Nils Pettersson från Kalmar Län skriftligen:

»Genom nådig Skrifvelse till Rikets Ständer angående Båtsmans-hållets indelning har Kongl. Maj:t, i anledning af Förvaltningens af Sjöärenderna hemställan jemte särskildt afgifvet utlåtande af Befälhafvande Amiralen i Carlskrona, funnit skäligt, att, enär roterings-skyldigheten i Södra Möre och Blekinge är större och mera betungande på ett mindre antal hemman än i öfriga delar af Riket, en lindring i beklädnads-skyldigheten af 5 R:dr R:mt på hvarje rusthåll måtte komma förrbemälde orter till godo. Detta är visserligen ett steg framåt, men härmed sker ej någon tillräcklig ersättning för det verkliga

onus den alltför starka roteringen medför såväl i moraliskt som ekonomiskt hänseende. Jag hade verkligen förväntat af den nådiga Skrifvelsen mera lindring, än som är föreslagen. I öfrigt förekommer beräkningen öfver kostnaden för båtsmännen inom Södra Möre härad och Blekinge något besynnerlig, enär en skillnad deri uppstår, uppgående ända till 14 R:dr 71 öre R:mt per rote. Då denna beräkning grundar sig på 1856—57 års markegångs-pris, så förmodar jag, att den skillnad i underhålls-kostnaden, som här synes hafva uppkommit genom det olika markegångs-pris, som kan uppstå Länen emellan och som, för att beräkna endast ett år, icke utgör någon tillförlitlig beräknings-grund, och då enligt rote-kontraktet båtsmännens löne-förmåner och utrednings-persedlar äro lika i Södra Möre och Blekinge, så bör väl ingen betydlig skillnad blifva i underhålls-kostnaden. Jag vill derföre vördsamt anhålla, att det Utskott, som kommer att behandla ofvan åberopade nådiga Skrifvelse, ville föreslå, att Rikets Ständer måtte öka den föreslagna lindringen ifrån 5 till 8 R:dr R:mt på hvarje rote vid Indelningen. Detta torde väl ej vara för mycket begärdt, då berörde Skrifvelse visar, att roteringen i allmänhet är 14 à 15 R:dr högre, än vid något Infanteri-Regemente; anhållandes jag, att detta mitt anförande får medfölja till vederbörligt Utskott.»

Jöns Persson från Blekinge Län:

»Tacksamme för det rättvisa erkännande Kongl. Maj:t i Skrifvelsen af den 8 sistl. November gjort provinsen Blekinge, nemligen, att den är mera betungad i allmänhet än någon af de rotar vid indelta Infanteriet, som sistlidne Riksdag blefvo fria från utgörande af allt beklädnads-bidrag, kunna vi likväl icke dölja, det vi hade väntat, att vår Nådiga Konung nu skolat i den Nådiga Skrifvelsen för Rikets Ständer hafva framlagt förslag till befrielse för allt beklädnads-bidrag äfven för provinsen Blekinge, hvilket, enligt vårt förmenande, varit af billighet och rättvisa påkalladt; men Blekinge har alltid varit vanlottadt, hvilket vi i det följande skola söka att visa.

Uti de af Konung Carl X från Danmark eröfrade provinserna, utgå som bekant är hemmans- och jordeboks-räntorna i allmänhet på grund af i mångfaldiga särskilda författningar bekräftade löften och försäkringar, efter så kallad kronovärde i ett för alla tider fastställdt penninge-belopp, och således utan den i de gamla Svenska provinserna vanliga förvandlingen. Provinsen Blekinge har dock föga fått tillgodonjuta denna fördel, annars väl egnad att godtgöra de under långa ut- och inbördes fejder näst före och efter föreningen med Sverige skedda sköflingar.

I anledning af flottans förläggning i Carlskrona ville Carl XI hafva så många båtsmän i närheten som möjligt. Af hemmans-räntan anslogs den tiden till underhåll af en båtsman 16 à 18 högst 20 daler. I andra provinser, der rotering egde rum eller der hemman ålades underhålla båtsmän utan minskning i grundräntan, fick man, tro vi, en båtsman på 4 à 6 hemman, det vill säga, att hvarje hemman ålades ett ökadt onus af 4 à 6 daler silfvermynt för roteringen; enligt denna beräkning borde de till båtsmans-hållet indelade 875 hemman i Blekinge haft högst 220 båtsmän och löst sin grundränta i penningar.

Denna grundränta utgjorde 30,253 daler 12 öre 10 penn. silfvermynt och borde enligt gällande stadgande utgått i 3 daler på R:dr B:ko med ej fullt 10,084 Riksdaler sistnämnde mynt.

Men Blekinge fick på dessa hemman 1,500 båtsmän, det vill säga, att dessa nu hålla omkring 1,280 båtsmän för att slippa betala 10,084 R:dr B:ko. Då en båtsman nu kostar omkring 114 à 115 R:dr R:mt och dessa 1,280 båtsmän således 147,000 R:dr R:mt eller 98,000 R:dr B:ko, vidkännes denna fattiga provins genom indelningen således nu ett ökadt årligt onus af nära 88,000 R:dr B:ko utöfver kostnaden för de 220 man, den bort hafva.

Denna inrättning har utom den direkta bördan äfven indirekt skadat provinsen i många afseenden. Den är säkerligen den förnämsta orsaken till den låga ståndpunkt, hvarpå denna annars så sköna provins befinner sig. När ett så stort antal båtsmän skola hållas af fattiga hemmansegare, hållas de illa. Pojkar antagas dertill, de gifta sig vanligen genast. Skaror af fattiga barn och en mängd enkor efter de genom liderlighet och olyckor ofta i förtid bortgångna finnas alltid. Utom de 1,500 tjenstgörande båtsmans-familjerna finnes säkerligen vida öfver 1,500 afskedade båtsmän samt båtsmans-enkor med deras barn, således öfver 3,000 sådane på mellan 8 à 900 små och magra hemman.

Man torde kunna föreställa sig, hur detta skall trycka på fattigvården och, hvad värre är, det verkar menligt på sedligheten och den allmänna säkerheten. Tiggeri och brott äro följderna af det prisade indelnings-verket.

På grund af hvad vi redan anfört våga vi nu ödmjukeligen föreslå:

att Rikets Ständer såsom en gärd af billighet och rättvisa ville tillerkänna provinsen Blekinge befrielse från allt beklädnads-bidrag i likhet med den befrielse, som beviljades rote-hållare vid infanteriet

sistlidne Riksdag, och torde härför på 1,500 rotar med 9 R:dr R:mt på roten förslags-anslaget på 5:te Hufvud-titeln, som är 63,000, böra ökas med 13,500 R:dr R:mt.

Och torde detta vårt anförande få åtfölja den Kongl. Skrifvelsen till Rikets Ständers Höglofl. Stats-Utskott.»

Härmed förenade sig *Sven Haraldsson*, *Nils Svensson* och *Anders Trulsson* från Blekinge Län.

Matts Persson från Stockholms Län: »Jag har på förmiddagen varit i Banko-Diskonten och har förthy ej haft tid eller tillfälle att noga genomtänka de anmärkningar, jag önskat framställa emot den nådiga Propositionen. De gå emellertid ut på ungefärligen detsamma, som den föregående talaren redan framställt. Om man noga granskar den Kongl. Propositionen, skall man nog finna, att många tillägg äro att göra vid densamma. Jag förbehåller mig derför nu öppen rätt att inkomma till Utskottet, innan behandlingen af Propositionen, med de anmärkningar, jag kan hafva emot den att göra, skriftligt uppsatta.»

Nils Pettersson från Kalmar Län: »På grund af hvad Ledamöterne från Blekinge nu andragit och som förhållandena i Blekinge och Södra Möre äro enahanda, påyrkar äfven jag hela beklädnadsbidragets öfvertagande af Staten äfven för mitt kommittentskap, Södra Möre. Skulle sådant likväl ej låta sig göra, vidblifver jag mitt yrkande uti det af mig ingifna skriftliga anförandet i ämnet.»

Olof Lagergren från Gottlands Län: »Äfven jag förbehåller mig öppen rätt att tillåtas inkomma med och få af Utskottet behandladt ett memorial uti ifrågavarande ämne.»

Anders Gudmundsson från Hallands Län: »Så glädjande det är för mig att förmärka, det den Kongl. Propositionen afser en lättnad i båtsmansrotarnes beklädnads-skyldighet, så smärtande är det att förnimma, att icke denna ändring fått sträcka sig äfven till provinsen Halland, som har båtsmanshåll af samma egenskap, som Blekinge. Jag vill af denna anledning äfven förbehålla mig rättighet att i ämnet få inkomma med en motion, som afser Halland, under påyrkan att denna motion blifver i Utskottet behandlad i förening med nu föredragna proposition och dermed afgifna yttranden.»

Johan Carlsson från Östergöthlands Län förbehöll sig jemväl rätt att få inkomma med en skrift i ämnet.

Den föredragna propositionen blef härefter, uppå framställning af Talmannen jemte de muntliga och skriftliga anföranden, hvartill den föranledt, till *Stats-Utskottet* remitterad.

§ 7.

Efter skedd föredragning af Kongl. Maj:ts nådiga Skrifvelse, angående förnyad indelning af nyroterade jorden i Blekinge Län och sedan *Sven Haraldsson* från samma Län förbehållit sig öppen rätt att framdeles inkomma med ett anförande och upplysande handlingar i ämnet för att vid den Kongl. Skrifvelsens öfvervägande i Utskottet jemväl komma under pröfning, blef denna nådiga Skrifvelse, jemte hvad *Sven Haraldsson* sålunda yttrat till *Stats-Utskottet* remitterad.

§ 8

Vidare remitterades till *Stats-Utskottet* Kongl. Maj:ts nådiga Skrifvelser:

1:o i fråga om den tillämnade fyrinrättningens å Härnö Klubb förläggande till Lungön utanför Hernösand;

2:o angående begärdt ytterligare statsbidrag till fullbordande af hamn och kanal-byggnaden vid staden Carlstad samt

3:o angående gjord underdånig framställning om ytterligare löneunderstöd för kyrkobyggnaden i Christinehamn.

§ 9.

Till *Bevillnings-Utskottet* remitterades Kongl. Maj:ts nådiga Skrifvelse med öfverlemnande af förslag till redaktionsförändringar och tillägg i nu gällande tulltaxa.

§ 10.

Kongl. Maj:ts på bordet hvilande nådiga Skrifvelse med öfverlemnande af förslag till ordnande af den civila helsovården i Riket blef nu, efter förnyad föredragning, till *Allmäna Besvärs- och Ekonomi-Utskottet* remitterad.

§ 11.

Efter skedd föredragning af *Lag-Utskottets* på bordet hvilande Utlåtande N:o 3, med återlemnande af en utaf *Olof Nilsson* från Vesterbottens Län väckt och till Lag-Utskottets behandling af Ståndet öfverlemnad motion om förändring i Kongl. Brefvet den 5 Februari 1808 och Kongl. Kammar-Kollegii derpå grundade Kungörelse af den 29 i samma månad, rörande företrädesrätt till besittning af kronojord, och sedan *Sekreteraren* upplyst, att anledningen, hvarför nämnde motion blifvit till *Lag-Utskottet* remitterad, varit den, att likartade frågor under föregående Riksdag af Sammansatta Lag- samt Allmänna Besvärs- och Ekonomi-Utskott handlagts, be-

slöt Ståndet att nu öfverlemna motionen till behandling af *Allmänna Besvärs- och Ekonomi-Utskottet.*

§ 12.

Efter skedd föredragning remitterades till *Allmänna Besvärs- och Ekonomi-Utskottet* vice Talmannen *Ola Svenssons* på bordet hvilande motion om aflåtande af underdånig skrifvelse i afseende på den i Danmark stadgade s. k. Drawback för bränvin, som derifrån utföres; hvaremot *samme Ledamots* motion om åtgärder för bildande af ett inhemskt fondsystem till *Stats-Utskottet* remitterades.

§ 13.

Johannes Anderssons från Jönköpings Län på bordet hvilande motion, om förändrad behandling af frågor, rörande mot Rusthållare gjord angifvelse för vanskötsel af nummerhäst samt om upphörande af visitationer, hvilken motion nu i ordningen föredrogs, föranledde yttranden af:

A. W. Uhr från Nerikes Län, som anförde: »Om förhållandet vore sådant, som motionären uppgifvit, så skulle jag icke underlåta att i motionen instämma, men detta är alldeles icke händelsen i min hembygd. Der hafva vi vid Lif-regementets Husarer en Officers-korps, som icke vill handla emot svensk lag. Der hafva allid Rusthållarne i de fall, motionen afser, fått höras och förklara sig och jag anser förthy motionen obehöflig. Emot visitationerna har motionären uppträdt hufvudsakligen derför, att de orsaka skjutsnings-bestyr för Rusthållarne. Härför få dessa dock skjutspenningar och att visitationerna äro nyttiga tror jag äfven af det skälet, att man flere gånger om året får samtala med befälet samt att hästen, som skall af flera personer vårdas, får derigenom måhända ganska erforderlig tillsyn.»

Carl Johan Svensén från Kalmar Län, hvilken förklarade att han för sin del ämnat väcka en mera omfattande motion, än den nu föredragna, i ändamål att betaga befälet den makt, de nu tillegna sig att behandla Rusthållarne högst egenmäktigt. I afseende å den föredragna motionen fann talaren det dock vara nödvändigt att nu göra ett tillägg, hvarefter *Svensén* uppläste följande skrift:

»Vid det af Ståndsbrodren Johannes Andersson från Kronobergs Län framställda förslag, rörande ändring i Rusthållares skyldigheter att närvara vid ädermöten m. m. samt om upphörande af de s. k. visitationerna, får jag, under instämmande i förslaget till alla dess delar, jemväl, såsom skäl för visitationernas upphörande, uppgifva den icke ovigtiga om-

ständigheten, att mången Under-officer, som har sig uppdraget verkställandet af sådana visitationer, är nödsakad att på egen bekostnad resa bortåt 100 mils väg från sitt boställe fram och åter årligen; sådana resor medtaga icke obetydligt af hans *tid*, utan jemväl en god del af hans *kassa* samt blifva likväl på sätt, motionären framställt, utan ändamål, då det i alla fall, hur man än vänder saken, är Rusthållaren, som får svara för så väl häst som mundering. — Jag önskar motionen all framgång och anhåller, att detta anförande får motionen till Utskottet åtföljа.»

Motionen jemte de yttranden, den föranledt, blef härefter till *Allmänna Besvärs- och Ekonomi-Utskottet* remitterad.

§ 14.

Vid ånyo skedd föredragning af *Sven Rosenbergs* från Christianstads Län på bordet hvilande motion om lindring i rustningsbesväret, hördes med motionären instämma *Johan Persson*, *Adolf Fredriksson* och *Gustaf Bolin* från Upsala, *Johannes Andersson* från Skaraborgs, *Johannes Andersson* från Elfsborgs, *Nils Magnus Pettersson* och *Carl Johan Svensén* från Kalmar, *A. W. Uhr*, *Erik Olsson*, *Olof Larsson* och *Johan Lekberg* från Nerikes, *Anders Persson* från Malmöhus och *Håkan Olsson* från Christianstads Län, hvarefter motionen till *Stats-Utskottet* remitterades.

§ 15.

Skedde ånyo föredragning af *Sven Rosenbergs* från Christianstads Län på bordet hvilande motion derom, att Rikets Ständer ville till Kongl. Maj:t aflemna samt i underdånighet anhålla om stadfästelse å förslag till byggnads-ordning för klockare-boställen i Skåne; hvarvid sig yttrade:

Vice Talmannen *Ola Svensson:* »Instämmande med motionären får jag förklara, att många olägenheter orsakats och orsakas deraf, att provinsen Skåne ej eger en dylik författning, som den motionären afser.»

Nils Svensson från Christianstads Län: »Ehuruväl jag anser denna fråga vara af ekonomisk natur, kan jag dock ej annat än på det högsta instämma med motionären och önskar framgång åt motionen.»

Sedan *Anders Gudmundsson* från Hallands Län jemväl förklarat sig instämma i motionen blef denna remitterad till *Allmänna Besvärs- och Ekonomi-Utskottet.*

§ 16.

Erik Hanssons från Gefleborgs Län på bordet hvilande motion om ny fögderi-indelning inom Länet samt såsom följd deraf anslag till 2:ne kronofogde- och 2:ne häradsskrifvarelöner föredrogs nu ånyo; dervid ordet begärdes af:

Paul Andersson från Jemtlands Län, som yttrade sig skriftligen sålunda:

»Då motion redan blifvit väckt om kronofogde-tjensternas indragning, och jag tillika anser verkställbart att vid en ändamålsenlig reglering öfverflytta häradsskrifvare-tjensten på andra Statens tjenstemän, utan att dessa skulle blifva särdeles svårt betungade med göromål, hoppas jag, att den af Ståndsbrodren Erik Hansson väckta motion om anslag till nya häradsskrifvare- och kronofogde-tjenster i Gefleborgs Län icke skall vinna sympathier hos Rikets Ständer.

Inom Riket finnes 24 fögderier, hvilka hafva större och några deraf nära dubbelt så stor folkmängd, som det största fögderiet Gefleborgs Län, och om man kastar en blick på kartan, finner man sistnämnde Läns fögderier upptaga ett obetydligt omfång i jemförelse med Jemtlands och Norrbottens fögderier, hvilka hvar för sig kunna till areal jemföras med furstendömen. Det har icke förnummits, att någon kronofogde eller häradsskrifvare hvarken i de vidsträcktaste eller folkrikaste fögderierna brutit ryggen af sig genom öfverdrifna tjenste-göromål, och är således fullt öfvertygad, att sådant icke skall inträffa uti de ojemförligt mindre fögderierna i Gefleborgs Län. Icke heller har, vid inträffade ledigheter till kronofogde- och häradsskrifvare-tjensterna i Gefleborgs Län, försports brist på sökande, utan så vidt kändt är, har alltid tillräckligt antal sig anmält.

Med anledning häraf, och då jag hyser förhoppning, att den tid icke bör vara aflägsen, då en generel embets- och tjenstemäns-reglering kommer att verkställas, så anser jag, att det skulle vara obetänksamt öka antalet af de tjenstemän, som i främsta rummet borde komma på indragnings-listan, hvarföre jag på det högsta bestrider motionen framgång och anhåller, att detta anförande måtte få åtfölja till det Utskott, som kommer att frågan behandla.»

Sedan motionären *Erik Hansson*, som härefter fått ordet, förbehållit sig rättighet att framdeles få till det Utskott, som komme att behandla ärendet, inkomma med samma ärende rörande och upplysande handlingar, fick *Anders Gudmundsson* från Hallands Län ordet och anförde: »Ehuru jag icke känner förhållandet uti motionärens landsort uti ifrågavarande

afseende, vet jag dock, att det finnes i landet tillräckligt antal af dylika tjenstemän, som de i motionen omnämnda. Flera kronofogde-distrikt kunna äfven sammanslås till ett, och jag önskar förthy, i motsats till motionären, heldre inskränkning än utvidgning i antalet kronofogdar och häradsskrifvare.

Häruti instämde *Johan Persson* från Upsala, *Johan Pettersson* från Kronobergs, *Sandstedt* från Jönköpings, *Söderholtz* från Södermanlands, *Nils Svensson* och *Håkan Olsson* från Christianstads samt *Sven Haraldsson* från Blekinge Län med flere.

Motionen, med dervid afgifne yttranden, remitterades härefter till *Stats-Utskottet.*

§ 17.

Föredrogs åter *Carl Gustaf Cederskogs* från Östergöthlands Län motion om upphörande af klockares skyldighet att fortskaffa presterskapets embetsskrifvelser, hvarvid nedan-antecknade Ledamöter af Ståndet yttrade sig sålunda:

Måns Månsson från Kalmar Län: »Man har föreslagit, att klockarne skola blifva befriade från brefbärings-skyldigheten. Detta kan vara godt och väl, men skulle meningen i sammanhang dermed vara att lägga denna skyldighet i stället på allmänna brefbäringen, så protesterar jag deremot på det högsta. Vid 1844 års Riksdag väcktes en motion i samma syfte, som dock blef afslagen, hufvudsakligast af den anledning, att klockarnes onera i berörde afseende skulle öfverflyttas på allmänna brefbäringen.»

Nils Svensson från Christianstads Län: »För min del håller jag före, att det kan vara detsamma, om presten eller klockaren har berörde bestyr, ty med den lön klockarne i Skåne innehafva, kunna de gerna bibehålla ifrågavarande skyldighet. Jag kan sålunda icke instämma i motionen.»

Georg Nyqvist från Vermlands Län: »I den mån våra kommunikations-anstalter blifva beqvämare samt såvida ej pastorerne onödigtvis begagna sig af sin ifrågavarande brefsändningsrättighet, blifva klockarnes onera i berörde afseende ej betydliga, hvadan den dem åliggande skyldighet allt för gerna kan få fortfara. Skulle ändring ega rum härutinnan och pastorerna sjelfva få ombesörja sin brefbäring, så kan man vara förvissad, att förslag nog komma fram, utgående derpå, att antingen pastor får motsvarande ersättning eller någon annan, såsom till exempel jordegaren, får åtaga sig bestyret med brefforslingen.»

Sven Rosenberg från Christianstads Län: »I fråga om provinsen Skåne instämmer jag fullkomligt med Nils Sensson,

men uti andra orter af det s. k. gamla Sverige äro, som jag har mig bekant, klockarne illa lönte och derstädes torde tungan af nämnde brefbäring icke vara obetydlig, hvadan jag i afseende på sådana orter instämmer med motionären.»

Paul Andersson: »Instämmande med motionären vill jag tillika upplysa om en tilldragelse i Jemtland under sistlidne sommar, som än mera styrker mig uti min åsigt af saken. Under i kyrkorna skeende tacksägelse efter Konung Oscar fick nemligen klockaren i ett vidsträckt kontrakt trafva 30 mil i prestens ärende. Då vi nu hafva temligen beqväm postgång och brefven med denna kunna raskare fortskaffas, så önskar äfven jag bortskaffandet af det lagstadgande, hvarpå presten i dylika fall stödjer sin rätt, ty jag vill icke prestvälde på fattigare tjenstemäns bekostnad.»

Joseph Oscar Almqvist från Norrbottens Län: »I en motion uti samma ämne med den nu föredragna har jag sökt visa missbruket inom Norrbottens Län af klockarnes brefbärings-skyldighet, hvilken motion jag ser å bordlistan innehafva rummet efter Cederskogs. Jag åberopar här nu denna motions innehåll och jag finner det synnerligen hårdt, att en tjensteman med 12 till 14 tunnors lön skall vara skyldig att understundom löpa 10, 12 ja 14 mil för presten; ja jag har visat med ett exempel i min motion, att han på ett år fått löpa ej mindre än 56 mil. Är han nu skollärare till, huru skall det då tillgå. Jag påyrkar derför, att presterna må skicka sina bref i tjensteärenden med posten.»

Nyqvist: »Det är i anledning af Rosenbergs yttrande, som ag åter begärt ordet. Är klockaren ej tillika skollärare, så kan han hafva tid att bära posten. Är han åter skollärare tillika, så har han naturligtvis större lön och då kan han låta annan gå i sitt ställe mot lega. Mig förefaller det dessutom som, att der lag finnes, bör den för missbruken skull icke afskaffas, utan i stället efterlefvas. Jag påminner mig ock ganska väl, att vi uti någon annan fråga under 1853 års Riksdag ingått med begäran om gällande lags efterlefnad just för missbruken. Skicka till exempel pastorerne bjudningskort eller något annat dylikt med klockarepost, så tillkommer det naturligtvis klockarne sjelfva att i första hand öfverklaga ett sådant ofog.»

Olaus Eriksson från Bohus Län hördes häri instämma; hvaremot *Anders Jonsson* från Skaraborgs Län förklarade sig instämma med motionären.

Ola Jönsson från Malmöhus Län: »Icke heller jag anser det vara rätt att klockarne skola bära pastorernas post. Be-

höfves dräng, som går med den, så har presten bättre än klockaren råd till att hålla sig en sådan.»

E. M. Falk från Skaraborgs Län: »Jag skall icke heller för min del hafva något emot, att klockarnes brefbärings-skyldighet upphör, dock under förbehåll, att denna icke i stället kommer att utgöra en ytterligare tunga för allmänna brefbäringen.»

Häruti instämde *Nils Pettersson* från Kalmar Län.

Rosenberg: »Till svar å Nyqvists sista yttrande har jag blott att uppmana honom att uppgifva något förslag, huru det skall tillgå för att klockaren må kunna utröna om brefvet innehåller bjudningskort eller något embetsärende, då man vet, att man, i följd af gällande författningar, ej eger rätt att olofligen uppbryta annans bref.»

Måns Månsson från Kalmar Län anmärkte härvid, att presten bör, i likhet med kronobetjeningen, utanpå brefvet göra någon anteckning om dess innehåll samt ansvara för sanningsenligheten af anteckningen.

Nyqvist: »Jag skall söka gå Rosenbergs önskan något till möte. Under förmodan att man antager det för sannt, hvad man här anfört, att nemligen klockarne verkligen fått frambära andra bref, än de tjensten tillhörande, så har man ju fått reda på sådant och en dylik prest bör efterhållas, och fortfar han på samma sätt, bör han genom klockarens åtgärd lagligen tilltalas.»

Diskussionen var slutad och den föredragna motionen jemte under öfverläggningen derom afgifne yttranden remitterades till *Lag-Utskottet.*

I sammanhang härmed remitterades likaledes till *Lag-Utskottet* Joseph Almqvists från Norrbottens Län motion i samma ämne.

§ 18.

Carl Gustaf Cederskogs från Östergöthlands Län motion om förändringar i nu gällande Landshöfdinge-instruktion blef, efter ånyo skedd föredragning, till *Allmänna Besvärs- och Ekonomi-Utskottet* remitterad.

§ 19.

Vid förnyad föredragning af *J. M. Lundahl* från Skaraborgs Län motion om inrättande af förliknings-kommittéer jemte förslag till stadgar för desamma uppstod diskussion, derunder nedanantecknade Ledamöter af Ståndet yttrade sig på följande sätt:

Olof Olsson i Gersheden af Vermlands Län: »Efter mitt förmenande är det motionärens mening, att förlikningsdomstolar skola finnas i hvarje församling. Är detta förhållandet, så synes det mig, att motionen icke bort framkomma i en Riksförsamling. Att dylika domstolar framkalla, i motsats till hvad de borde, en mängd stämningar, det har jag erfarenhet af. Uti den församling, der jag är bosatt, inrättades år 1839 en förlikningsdomstol. Följden blef, att bland en folkmängd af 2,500 innevånare, som besuto 20 $\frac{5}{8}$ mantal, 300 stämningar till ett ting uttogos. Då för tiden räknade man vid tingen 12 rättegångsdagar och nu deremot, sedan förlikningsdomstolarne upphört, blott 6. Jag anser nämnde domstolar eller kommittér öfverflödiga, hvartill kommer att, derest de skola kunna gagna, böra juridiskt bildade män i dem sitta, eljest finge väl den rätt, som inom domstolen egde de flesta vännerna. Jag bestrider alltså allt afseende å motionen, derest den innefattar, hvad jag förut omförmäldt.»

Lars Olsson, *Lars Larsson* och *Jan Andersson* från Kopparbergs Län instämde.

P. F. Mengel från Upsala Län: »Det förvånar mig högeligen, att någon man inom detta Stånd kan uppträda emot inrättandet af förlikningskommittér. Om det i något enstaka fall visat sig, att stämningarne ökats efter det en sådan kommitté inrättats, så kan jag åter intyga motsatsen, eller att i församlingar, der dylika kommittér äro tillfinnandes, tvistemålen minskats. Många kostnader och utgifter inbesparas äfven till följd af de många mål, som vid kommittérna biläggas. Jag har varit bosatt i Norra Vedbo härad. En välvillig pastorsadjunkt derstädes framställde ett förslag om förlikningsdomstols inrättande. Vid domstolens första sammanträde var ett stort antal mål instämde, men de mål, som tillförne erfordrat en hel dag för deras afgörande, afgjordes nu på några timmar. Icke heller är det af nöden, att medlemmarne af förlikningskommittérna skola vara juridiskt bildade personer. Hvad som är behöfligt är det att, då parterne blifvit upplysta om begångna misstag, de uppmanas att sig förlika. För min del önskar jag, att Ståndet enhälligt uttalade den åsigten, att förlikningskommittér borde inrättas i alla delar af Riket; tilläggande *Mengel:* i samma församling jag inom Norra Vedbo härad varit bosatt, nemligen Adelöfs församling, är Johannes Larsson från Jönköpings Län boende och jag vädjar till honom i fråga om sanningsenligheten af mina uppgifter.»

Johan Persson från Upsala, *Johannes Andersson* från Jönköpings, *Anders Eriksson* från Elfsborgs, *Johan Jo-*

hansson från Kalmar, *Erik Olsson* från Nerikes och *Sven Rosenberg* från Christianstads Län m. fl. instämde.

Sven Heurlin från Kronobergs Län: »Det var ganska nedslående för mig att höra första talarens yttrande mot motionen, helst jag är af alldeles motsatt tanka med honom. För omkring 12 à 13 år sedan lyckades mig att stifta en förlikningsdomstol, som omfattade innevånarne inom 147 hemman. Denna domstol eller kommitté har fortgått med framgång. Af 10 instämda mål hafva 9 blifvit förlikta. Häradsting, som fortfarit 14, 15 ja till och med 21 dagar, fortfar numera vanligen blott 9 dagar. Hvad som är säkert, är det att förlikningsdomstolarnes verkningar äro välgörande, äfvensom att någon jurist ej är behöflig bland ledamöterne, ty hos dessa fordras endast välvilja och vanligt menniskoförstånd.»

Sven Haraldsson från Blekinge Län hördes häri instämma.

Nils Svensson från Christianstads Län: »Icke heller jag hade önskat, att någon inom detta Stånd motsatt sig motionens framgång, och med all respekt för Medbrodren *Olof Olsson*, kan jag dock ej dela hans åsigt uti förevarande fall. Jag har vunnit annan erfarenhet under de 17 år jag deltagit dels såsom ordförande och dels såsom ledamot i en sådan domstol. Tvenne personer stämma hvarandra, båda sätta sig på sina hästar och draga till tings. Då förlikningsdomstolens ledamöter emellertid fått samtala med dem något, så gifva de med sig och jag vet, att på så sätt, af 11 instämda mål, blott 2:ne vid ett ting återstått icke förlikte. Tänk hvad kostnader, som ock härigenom besparas i tingslösen m. m.! Jag instämmer i motionen och anser förlikningskommittér vara både nödiga och nyttiga.»

Johannes Larsson från Jönköpings Län: »Uti den församling der jag är bosatt, hafva församlingsboerne haft en förlikningskommitté i många år, och vi äro högst belåtna med dess resultat. Ett fel eller en ofullständighet i den skulle jag dock kunna påpeka, det nemligen, att personer, som äro boende utom församlingen, icke äro skyldige att vid kommittén sig inställa, hvadan många mål ej blifva förlikte, som eljest måhända förliktes. Kunde denna brist genom lag afhjelpas, så vore det en välgerning.»

I. M. Lundahl från Skaraborgs Län: »Det är ej utan, att jag blef, om jag så må uttrycka mig, förbluffad, då jag förnam motstånd inom Ståndet i en så vacker sak, som den motionen afser. Jag vill emellertid ej tro, att det är sjelfva saken, som är förhatlig för första talaren, utan att det är någon brist i reglementet för kommittén, eller att han sjelf va-

rit ledamot i någon dylik kommitté och deraf haft obehag, som orsakar hans motstånd. Nästan vid hvarje Riksdag allt sedan 1809 har fråga uppstått om bildande af dylika kommittéer. Orsaken hvarför de icke kommit till stånd, är otvifvelaktigt den, att man bestämt plikter och straffbestämmelser för underlåtenhet af inställelse vid kommittéerne, hvilket naturligen skall på frie män åstadkomma afvoghet emot kommittéerna. Då emellertid förlikningskommittéerna verka motsatsen i Wermland mot på andra håll i landet, så kan man undra, huru derstädes predikas.»

Olof Olsson: »Jag kan, efter allt hvad jag fått höra, dock ej frångå min öfvertygelse, att nemligen det bör stå hvarje samhälle fritt att få dylika domstolar inrättade eller att få slippa dem och det är sannt, hvad jag förut anfört. Man har talat om, att förlikningsdomstolarne orsakat de instämda målens betydliga nedgång i antal. Sådant kan dock ske förlikningsdomstolarne förutan, af många andra anledningar. Det synes mig ej rätt i förevande fall, att vilja stifta en lag för hela Riket, ty hvarje församling må härutinnan få besluta såsom densamma godt synes.»

Per Östman från Vester-Norrlands Län: »Jag har ej erfarenhet af, hvad gagn eller skada förlikningsdomstolar kunna medföra, då sådana icke finnas i min hemort. Nog anser äfven jag, att förståndiga menniskor skola understundom kunna lyckas att förlika stridiga parter; men är det meningen, att det skall blifva ett positivt åliggande för hvarje församling, att inrätta en förlikningskommitté eller nämnd, så kan jag ej gilla motionen, ty hvart och ett samhälle må det stå öppet att inrätta dylika kommittéer, om det så finner för godt, eller att låta blifva det. Vi hafva nog kommunala bestyr förut för att anse ett nytt sådant såsom en vinst. Jag vill emellertid ej motsätta mig remiss af motionen, men vill på samma gång förbehålla hvarje församling öppen rätt att härutinnan handla, såsom det synes den bäst.»

Johan Bergström från Kopparbergs Län hördes häri instämma.

Håkan Olsson från Chistianstads Län: »Icke heller jag har någon erfarenhet i denna sak, men jag vill dock förmena, att det icke är förlikningsdomstolarne, som orsakat tingsmålens minskning. I min hemort finnes ingen sådan domstol och der hafva rättegångsdagarne tillförene utgjort 13 à 14, men äro nu vanligen blott 4. Det är i min tanka den allmännare utbredda upplysningen, som åstadkommit detta vackra resultat. Ej vill jag dock motsätta mig remiss af motionen.»

E. M. Falk från Skaraborgs Län: »Man har här sagt, att förlikningsdomstolen skall medföra skada, men icke gagn. Detta tror jag icke på! jag tror, att den gagnar, om det ock någon gång kan hända, att man misslyckas i sina förlikningsbemödanden. Jag önskar framgång åt motionen.»

Per Östman från Vester-Norrlands Län: »Sedan jag numera kommit i erfarenhet af motionens innehåll, att nemligen i hvarje församling skall inrättas en förlikningsnämnd, så har detta sporrat mig att än vidare framhålla mitt ogillande af motionen Det är ej många år sedan man indrog lagmans-rätterna för att förenkla vårt rättegångsväsende, och nu vill man inrätta en rätt, under Härads-rätterne; det är ju att åter inveckla vårt besvärliga rättegångsmachineri. Dessutom kan man ju få resa först 3 à 4 mil till förlikningsdomstolen och sedan 5 à 6 mil till Härads-rätten och tänk, hvilka kostnader sådant skall orsaka. Jag åberopar och står vid mitt förra yrkande om församlingarnes frihet att i förevarande fall handla, som de vilja.»

Svensén från Kalmar, *Per Mattsson* från Vester-Norrlands, *Olof Lindström* från Vesterbottens och *Herman Öbom* från Norrbottens Län instämde.

Sedan härefter motionen blifvit uppläst fortsattes diskussionen af:

Sven Rosenberg från Christianstads Län: »Jag är förundrad öfver, att ett förslag sådant som detta mött motstånd inom vårt Stånd. Idén är gammal och icke någon Svensk uppfinning, ty det finnes fredsdomstolar i alla civiliserade länder. Men här i riket vilja vi, att embetsmännen skola blanda sig i allt. Kommunalandan är för klen. Man har talat om Lagmans-rätternas upphörande. Det är sannt, att dessa domstolar afskaffats, men hvad har följden blifvit? Jo! flera divisioners tillsättande i Hof-rätterne. Om man anbefalt förlikningsdomstolars inrättande på samma gång, som lagmans-rätternas afskaffande, så hade ej Hof-rätternas personal behöft att ökas. Den störda vänskapen parter emellan, är ej för domaren så lätt att återställa, men medförlikningsdomstolen är ett annat förhållande. Denna har ej domsrätt utan mäklingsrätt att skilja parter såsom vänner. Om vänskapen bibehålles och kostnaderne blifva mindre genom dylika domstolar, böra de naturligtvis inrättas. Man har ifrågasatt, att deras bildande bör bero på församlingarne sjelfve. I så fall hade icke någon motion varit behöflig, enär man förut eger en sådan rätt. Meningen med motionen är tvifvelsutan att komma derhän, att vi få fredsdomstolar såsom i utlandet. Visserligen finnas detaljer i motionen, som jag ej

gillar, men Utskottet tager nog i betraktande alla särskilda omständigheter. En sak vill jag dock påpeka och det är, att det bör åligga hvarje part att inställa sig vid nämnden och att ingen bör få tredskas; tilläggande Rosenberg. att han sjelf sett, huru svårt det är för unga domare att genomtränga den väfnad af osanningar, som inför Rätten spinnes, men att han är öfvertygad derom, att förliknings-domstolen, sammansatt af äldre, erfarna och kloka män, skall lättare reda härfvan och dymedelst underlätta förlikningen.»

Häruti förenade sig *Lars Gustaf Andersson* och *Anders Myrin* från Elfsborgs, *Erik Olsson* från Nerikes, *Nils Magnus Pettersson* från Kalmar samt *Ola Jönsson* från Malmöhus Län m. fl

Georg Nyqvist från Nerikes Län: »Jag gillar inrättandet af Förliknings-domstolar i de orter, der de gagna, men förhållandet härutinnan kan vara olika. Det finnes pastorater, inom hvilka personer, tjenliga till ledamöter i dylika domstolar, väl äro att tillgå, men der åter kommunal-andan icke är sådan, att man utan ersättning och blott för äran vill uppoffra den tid, som kan åtgå för att såsom medlemmar deltaga i domstolens bestyr. Bäst är derför, efter mitt förmenande, att de få bildas, allt efter som de anses gagneliga. I hvarje kommun, der kommunal-anda råder, medföra de gagn; men der de bildas bör man ej föreskrifva, att hvarje rättsökande ovilkorligen skall vända sig till dem. Man bör hafva fritt val i detta fall. Är kommittén väl sammansatt, tror jag ock den blifver besökt. Jag biträder i så måtto motionen, att jag önskar tillkomsten af en lag för förliknings-domstolar och deras bildande i de orter, der socknarne sjelfva anse deras tillkomst nödig, men jag vill icke någon ovilkorlig förpligtelse i berörde afseende för andra samhällen, som icke vilja inträda under en sådan lags bestämmelser.»

Håkan Olsson: »Såsom tillägg till mitt förra yttrande vill jag nämna, att den skyldighet att kalla svarande part, som förslaget innehåller, blifver ganska kinkig att fullgöra. Vi veta ju, att sjelfva de så kallade bond-advokterne knappt kunna få sina vederparter kallade till Härads-Rätten. Huru besvärligt skall det ej då blifva att få dem till förliknings-domstolen?»

Öfverläggningen ansågs fulländad. Uppå framställning af *Talmannen* blef härefter Lundahls nu föredragna motion jemte under öfverläggningen derom afgifna yttranden till *Lag-Utskottet* remitterad.

§ 20.

Efter skedd föredragning remitterades till *Lag-Utskottet*

Johannes Anderssons från Skaraborgs Län motion, angående inrättande af förliknings-kommittér.

§ 21.

Föredrogs åter *Anders Gudmundssons* från Hallands Län på bordet hvilande motion om ändring i kap. 10 § 1 och kap. 15 Jorda-Balken, dervid ordet begärdes af:

Carl Anders Larsson från Östergöthlands Län, som yttrade: »Jag anser för min del stadgandet i kap. 10 § 1 Jorda-Balken vara ett, att jag så må säga, heligt lagbud och att lag-beredningens förslag i ämnet för ingen del är jemförligt med detsamma. Att bestämma urminnes-häfden till 30 år anser jag vara vådligt»; tilläggande Larsson, efter det såväl förslaget i motionen, som de af motionären till upphäfvande föreslagna lagbud blifvit upplästa: »att lagens nuvarande bestämmelser i förevarande fall voro så lättfattliga, att de kunde utan möda af mängden förstås, hvaremot ej en bland nio kunde förstå lag-beredningens förslag.»

Sven Heurlin från Kronobergs Län: »Sedan jag hört förslaget i motionen uppläsas, instämmer jag af allt hjerta deruti, emedan jag anser det tydligt och klart. Läser man och icke förstår, så är bäst underlåta att läsa. Jag önskar framgång åt motionen.»

Per Östman från Vester-Norrlands Län instämde.

Motionen blef härefter jemte afgifna yttranden remitterad till *Lag-Utskottet.*

§ 22.

Likaledes remitterades till *Lag-Utskottet Anders Gudmundssons* från Hallands Län motion om skyldighet för Domare att upprätta register öfver gravationer å fast egendom.

§ 23.

Vid föredragningen af *Anders Gudmundssons* från Hallands Län på bordet hvilande motion om ändring i gällande författningar, rörande ersättning åt embets- och tjenstemän för rese- och traktaments-kostnader vid åtskiliga förrättningar, fick på begäran

Georg Nyqvist från Vermlands Län ordet, dervid han yttrade: »Förevarande motion anser jag mig icke kunna biträda, emedan det förefaller mig någorlunda klart, att dess framgång skulle medföra motsatsen af, hvad man i den antyder. Det är visserligen beklagligt, att misstroende till embetsmännens förfarande uppstått vid uttagande af de ersättningar, motionen omordar men icke förekommes det deraf alstrade

missnöje genom förslag och utförande af en förändring i lagstiftningen, som efter mitt omdöme skulle medföra en i vissa fall mångdubbel afgift. Den i motiverna till motionen åberopade embetsmannen, som beräknat 500 resedagar på ett är, har väl kommit till detta resultat genom åtankan på bankoår och ansett sig böra draga inkomst derefter. Genom i motionen föreslagna förändringar blir en sådan beräkning öfverflödig, ty inkomsten går ändock i många fall upp till dubbla beloppet mot hvad nuvarande lag bestämmer, och långt derutöfver, om tre procent får beräknas i de fall, som i motionen föreslås. Ett allmänt gällande lagstadgande anser jag icke böra utbytas mot det af motionären föreslagna, rörande arfvoden för fogdar och länsmän. Hvad vi nu hafva, veta vi, men det föreslagna kunde någon gång blifva bestämdt efter godtycket. Att dessa anmärkningar må få åtfölja motionen till vederbörligt Utskott, derom får jag anhålla.»

Anders Gudmundsson: »Jag skall ej vara vidlyftig. Med min motion åsyftar jag endast lindring för dem, som få undergå utmätning. Den, som bor 6 mil från exsekutor, får nu betala betydligt mer än den, som är nog lycklig att bo nära intill honom, och är denne sednare i bättre vilkor, men den fjermare boende utarmad och fattig, så blifver obilligheten af nu gällande stadgande desto tydligare. Att förekomma sådant är mitt ädla syfte med motionen och jag vill hafva i lag bestämdt, hvarifrån tjenstemännen skola få beräkna sina resekostnads-ersättningar. Med mitt yttrande om arfvode för fast och lös egendom afser jag endast den lösa. Om några fel föröfrigt vidhäfta motionen, hoppas jag Utskottet nog skall taga reda på och utgallra dem.»

Sedan *Nils Olsson* från Malmöhus Län förklarat sig instämma uti motionärens åsigter, blef motionen med dertill fogade yttranden till *Allmänna Besvärs- och Ekonomi-Utskottet* remitterad.

Ståndet åtskiljdes kl. $\frac{1}{4}$3 eft. m. för att åter kl. 5 sammanträda. Ut Supra.

In fidem

N. A. Fröman.

Plenum kl. 5 e. m.

§ 1.

Föredrogs och remitterades till *Stats-Utskottet* en af *Jonas Andersson* från Östergöthlands Län den 19 i denna månad väckt och då bordlagd motion om aflåtande af underdånig skrifvelse med anhållan, det Kongl. Maj:t täcktes låta inställa befästnings-arbetena vid hufvudstaden samt att härför beviljade medel måtte Statsverket besparas; och var denna motion så lydande:

»Om det är Representationens åliggande att så ordna folkets angelägenheter, att dess ställning såsom Nation må, såväl i ekonomiskt som politiskt hänseende vara betryggad, så är det på samma gång för hvarje Representant en ansvarsfull pligt att allvarligt och efter yttersta förmåga pröfva och i hvarje förekommande fråga, för sig sjelf söka klargöra, huruvida densammas föreslagna utförande kan i verkligheten leda till ett för båda fallen tillfredsställande mål. — Med en sådan uppfattning af sitt ansvarsfulla uppdrag, må det icke förtänkas Representanten, om han, äfven på ett område, der praktiken är för honom främmande och theorien lemnar föga stöd åt bedömandet, likväl med ledning af det sunda förnuftet och de stöd för detsamma, som kunnat stå till buds att hemta, ingår i pröfning samt uttalar den öfvertygelse, till hvilken en sådan pröfning kan leda.

Bland de många frågor af vigt, som vid innevarande Riksdag taga Ständernas bedömande i anspråk, och till hvilkas utförande fordras betydliga penninge-anslag, må frågan om Stockholms befästande med rätta anses såsom en af betänkligaste art. — Så länge våldet, i strid med en mera utbildad civilisation och all kristlig anda, kan begagnas som medel för eröfrings-lystnaden, så måste visserligen samhället, lika med individen, vara betänkt på passande medel för sin sjelfbevarelse; men en vis omtanka kräfver dock att härvid tillse, det icke sådana åtgärder för ändamålet vidtagas, hvilka till sina verkningar skulle kunna komma eröfraren tillgodo.

På enskild motionärs framställning beviljade Ständerna vid sistförflutne Riksdag ett Stats-anslag af 200,000 R:dr R:mt, till förberedande arbeten för Stockholms befästande, och till hvars vidare utförande Kongl. Maj:t nu äskar ett ytterligare anslag af 300,000 R:dr. Några fästnings-verk utom Skanstull skulle till en början med företaget afses, och till hvilkas uppförande kostnaden beräknats till 700,000 R:dr, men kostnads-

förslaget till det hela upptager en summa af 3,630,000 R:dr B:ko.

I saknad af den grundligare undersökning, som till betryggande mot misstag i första hand bort föregå, ankom förslaget öfver planen till detta vidt utseende företag till Ständerna samt bifölls genom en ringa majoritet i förstärkt Stats-Utskott.

Om man förbiser den omständigheten, att vårt lands finansiella ställning, i sig sjelf på intet sätt lysande, skulle genom de oberäkneliga millioner, som för utförandet af en befästning kring Stockholm erfordras, antagligen helt och hållet undergräfvas, och om man blott fäster sig vid den nytta för ändamålet, som företaget, ifall det kunde fullbordas, skulle medföra, så torde ändå slutföljden af ett opartiskt bedömande härvid utfalla högst tvifvelaktigt. Att de starkaste befästningar icke förmå utestänga en öfverlägsen fiende, och ännu mindre kunna tillbakahålla de förstörelse-medel, dem nyare tidens konst gjort mäktiga att tillintetgöra fästningens innandömen, äfven om murarne deromkring stå oskadade, — men väl att det folk, som i fredens tid utblottade sina krafter och medel på döda försvarsmedel, i förlitande på dessa, i farans stund modlöst sett dem ramla och såluuda hopplöst måst sjelft lemna sig till rof åt fienden, på samma gång återstoden af det skyddsvärn, som uppsugit landets medel och folkets mod, kommer eröfraren till godo vid fullföljandet af sin eröfringsplan, — detta är ju ett faktum, hvilket bestyrkes af äldre, men ännu mera af sednare tiders och alla länders krigs-historia, vårt eget lands härifrån icke undantagen. — Hvad hafva väl i våra krig med Danmark fästningarne i Skåne, Halland och Calmar uträttat? Arméer hafva måst återtaga dem, sedan den anfallande fienden oftast i början af kampagnen lyckats bemägtiga sig dem. Detsamma visade fästningarna i Liffland, Ingermanland, Viborg samt Sveaborg. Huru ofantliga kostnader och uppoffringar har ej anläggningen och underhållet af Bohus, Götheborg, Warberg, Landskrona och Kristianstad med flera befästade kustorter erfordrat; och nu stå de, utdömda af erfarenheten såsom ruiner. Skall man väl förnya misstaget?

Om man för att skydda en eller annan, mera bebygd eller såsom mera befolkad, vigtigare ansedd ort uppoffrar dyrbara krafter, hvilka behöfvas för hela landets allmänna räddning från fiendens härjningar och eröfring, så har man ju sjelf beredt sig sådana svårigheter för försvaret, sådana olyckor för framtiden, att ett dylikt handlingssätt aldrig kan försvaras.

Det är ett sådant misstag, som jag befarar, att man emot hvarje fosterländsk önskan skulle begå, om man förvandlar Stockholm till en fästning. — Derest denna skulle motsvara fordringarne för en sådan, så skulle en dylik fästning säkert blifva en af de vidlyftigaste i verlden. Dess anläggningskostnad skulle blifva ofantlig, dess underhåll skulle fordra utomordentligt stora årliga anslag.

Att vårt lands resurser på medel och folk icke medgifva möjligheten för utförande af ett sådant företag eller underhållet deraf jemte behöflig garnision, om ock företaget kunde fullbordas, tyckes hvar och en böra kunna förutse. Att då många flera skäl, än de redan nämnda, skulle kunna anföras, hvilka tala för den slutsatsen, att Stockholms befästande icke skulle medföra åsyftad verkan, men väl motsatsen, samt då slutligen befästnings-förslaget och dervid redan vidtagna åtgärder med få undantag väckt allmän ovilja, så vågar jag med anledning af alla dessa förhållanden till Rikets nu församlade Ständer vördsamt hemställa:

att Högbemälte Ständer ville, med underkännande af den i Kongl. Maj:ts nådiga Proposition om Statsverkets tillstånd och behof framställda begäran, om anslående af 300.000 R:dr till »fortsättande af befästningarne vid Stockholm å landsidan,» besluta en underdånig skrifvelse till Kongl. Maj:t af innehåll, att Rikets Ständer, som icke anse ifrågavarande befästningar nödige eller nyttige, utan fast heldre medförande den största olycka ej mindre för Landet än särdeles för hufvudstadens befolkning, ifall dessa befästningar i en framtid olyckligtvis skulle falla i en omild fiendes händer, underdånigst anhölle, det Kongl. Maj:t i nåder täcktes inställa allt vidare arbete vid berörde befästning samt åter sälja, eller till annat nyttigare ändamål använda den för Statens räkning exproprierade jord med derå varande byggnader äfvensom inköpt materiel och inventarier, och till följd hvaraf de utaf förut beviljade anslaget besparade medel torde böra till Stats-verket återlevereras.

Om remiss häraf till vederbörligt Utskott anhålles.»

§ 2.

Föredrogs ånyo *Joseph Oscar Almqvists* från Norrbottens Län, den 19 i denna månad bordlagda, motion om utförselförbud för eller utförseltull å läkter och sparrar; och begärdes dervid ordet af nedannämnde Ledamöter, som yttrade:

Erik Hansson från Gefleborgs Län skriftligen sålunda:

I anledning af den på Ståndets bord sedan sista plena hvilande motion, rörande *Utförselförbud* af Läkter och Sparrar, eller att en *Utförsel-tull* måtte åsättas hvarje sådan, anhåller jag vördsammast få anföra följande: Jag medgifver visserligen, att Skogshushållningen i Riket för närvarande icke på långt när är, hvad den egentligen borde och kunde vara, äfvensä att i vissa fall misshushållning äfven eger rum. Och utan att misskänna motionens goda afsigt härmed, kan jag icke underlåta att på det *högsta* bestrida, att rätta medlet till att åstadkomma något verkligt bättre skulle vara att medelst tvångsåtgärder söka på ett våldsamt sätt ingripa uti hushållningen med de enskildes skogar.

Jag anser och jag tror detta vara en allmän tanke hos Svenska folket, att eganderätten är alltför dyrbar för den enskilde och alltför nödvändig för allmänt lugn och bästa för att ej hvarje ingrepp i densamma skulle leda till svåra följder; motionären föreslår nemligen *Utförselförbud* af läkter eller sparrar, eller om detta icke vinner Rikets Ständers bifall, en *Utförsel-tull* af 1 R:dr 50 öre på sådana läkter, eller sparrar, som understiga 8 tum i fyrkant måtte åsättas. Detta skulle enligt min tanke vara högst orättvist, om *en del* af Svenska folket skulle *förbjudas* att afyttra sina skogsprodukter eller derför erlägga en hög skatt, medan en *annan del*, jag menar Bergverks- och Bergsbruksidkaren, skulle få fritt använda samma slags produkt till kolning för att dermed nedsmälta sin malm och sitt jern, som (ofta med *ingen*, eller en ganska ringa behållning för tillverkaren) äfven utgår ur Riket. Antager man nu den grundsatsen, att Staten kan förbjuda egendoms fria disposition i ett fall, har man derigenom förklarat sig kunna göra det i andra; eganderätten är då hotad i allt.

Jag kan icke heller underlåta att anmärka, att i de större skogstrakterna förekomma ofta omvexlande jordmåner och bördighet, så att t. ex. på det *ena* stället kan skogen ernå en ganska hög ålder, innan den stannar i vext och utveckling och på ett *annat* ställe med svag jordmån är förhållandet helt annorlunda. Skogarne utdö, sedan de uppnått en viss dimension i vexten eller en viss period af år. Ofta förekommer ställen, der skogen knappast kan uppnå den af motionären föreslagna dimensionen, och det skulle då vara ganska hårdt för egaren att icke kunna göra sig till godo den högre vinst af sin skogsprodukt, hvartill han borde vara berättigad, utan i stället tvingades att använda den till mindre lönande ändamål. Jag kan aldrig med min röst biträda en sådan lags stiftande, och anhåller vördsamt, att detta mitt anförande måtte

få medfölja motionen till det Utskott, som jag hoppas tager saken i behörigt öfvervägande.»

Tilläggande *Erik Hansson* muntligen: »Om motionären och hans kommittenter anse sig böra stå under förmyndare, kunna de särskildt anmäla sådant, men att Svenska folket i allmänhet skall underkasta sig ett sådant förmynderskap, kan jag icke gilla.»

Med *Erik Hansson* instämde *Olof Pehrsson* från Gefleborgs, *Olof Larsson* från Nerikes och *Sven Gustaf Johansson* från Jönköpings Län.

Östman från Vesternorrlands Län: »Efter min uppfattning har motionärens afsigt icke varit att förhindra utförsel af läkter och sparrar, när sådant befinnes nyttigt för egaren och landet. Erik Hansson har gjort mera väsende af motionen, än den förtjenar. För min del tror jag motionen hafva goda skäl för sig, ty om man uthugger och förstör den yngre skogen, tager man på samma gång bort frö till sådan skog, som framdeles kan från densamma uppväxa. Något förmynderskap, som Erik Hansson omnämnt, behöfves visst icke, men skogen bör hägnas och det sker lämpligast och bäst genom att hämma utförsel deraf. Man bör icke låta insöfva sig i den tanken, att vår skog skall räcka i everldeliga tider, ty jag tror den tid icke vara så långt aflägsen, då man skall få erfara, att den nu rådande skogsförödningen är mycket farlig, och jag hoppas, att det Utskott, som kommer att behandla frågan, skall finna, att motionen är ganska välbetänkt och icke har oskäl för sig.»

Johan Johansson och *Olof Andersson* från Kalmar, *Öbom* från Norrbottens samt *Lindström* och *Nyström* från Vesterbottens Län förenade sig uti, hvad *Östman* anfört.

Erik Ersson från Gefleborgs Län: »Jag måste verkligen beklaga, om förhållandet är sådant, som motionären uppgifvit, men om så är, bör icke hinder möta för honom och hans kommittenter att komma under förmyndare, då de icke sjelfva kunna hushålla med den skog, som de ega. I min ort är förhållandet helt annorlunda och derföre föranlåtes jag på det allvarligaste protestera emot motionen, hvilken jag helst önskat icke hafva framkommit från detta Stånd. Vid förra Riksdagen beslöto Rikets Ständer grunder för skogshushållningen, med hvilka Ledamöterne af detta Stånd icke voro särdeles belåtne, och jag tror det hafva varit klokast att afvakta de resultat, som af Rikets Ständers nämnde beslut följa, innan en sådan motion, som den förevarande, framkommit, ty jag är förvissad, att vi nog få band på oss, utan att vi behöfva sjelfve binda oss.

Häruti hördes instämma *Byström* från Jemtlands, *Anders Eriksson*, *Lars Gustaf Andersson* och *Johannes Andersson* från Elfsborgs, *Johan Pettersson* från Kronobergs, *Hultman* från Nerikes, *Olof Olofsson* i Olebyn, *Olof Olofsson* i Gersheden och *Nyqvist* från Vermlands, *Måns Månsson* från Kalmar, *Sven Haraldsson* från Blekinge och *Öström* från Westerås län m. fl.

Almqvist: »Att motionen skulle möta motstånd, kunde jag nog förutse, men då jag af egen erfarenhet känner, att största delen af de sparrlaster, som härifrån landet exporteras, knappast förslå till att betäcka fraktomkostnader samt då utländningen skrattar åt Svenskarne, som vilja till utlandet afsända sådan vara, har jag ansett min pligt vara att, om möjligt, förekomma sparrars utförande. Låt vara, att de finnas, som hafva skogar och hushålla med dem, men flertalet af skogsegare hörer icke till dem. De, som icke hafva några skogar, må gerna prata, men de, som hafva skogar, böra hushålla med dem. Med anledning af hvad någon föregående talare yttrat om förmynderskap, vill jag erinra, att, så länge vi finnas och vilja förblifva uti ett ordnadt och lagbundet samhälle, vi alltid måste vara under förmynderskap. Om jag t. ex. fäster mig vid bränvinstillverkningen, är jag icke under förmynderskap, då jag förbjudes att tillverka af den varan, huru stor qvantitet, som jag önskar, eller under hvilka årstider jag sjelf vill? Många andra exempel skulle jag kunna framlägga, men för att icke alltför länge upptaga Ståndets tid, inskränker jag mig nu till den önskan, att Utskottet måtte med mildare ögon betrakta min motion, än ledamöterne här i Ståndet gjort det.»

Jöns Pehrsson från Blekinge: »Att misshushållning med skog förefinnes på många ställen, vill jag icke bestrida, men att låta de små träden qvarstå, tilldess de blifva stora och fullväxta, tror jag icke vara nödvändigt, ty enligt min tanke bör man stundom borthugga den smärre eller halfmogna skogen, isynnerhet då den förhindrar unga träd att slå rötter. Jag vill således hvarken utförselförbud för eller utförseltull å de trädvaror, som här äro i fråga, emedan sådant vore ett ingrepp i eganderätten. Man har i mer än 200 år talat om den stora skogsförödelsen här i landet, men jag tror dermed icke vara så farligt, som det låter. Jag bor sjelf nära hafskusten, och der saknas sannerligen icke, hvad innevånarne behöfva af skogsprodukter, till följd hvaraf jag önskar, att motionen icke måtte vinna något afseende.»

Erik Ersson från Gefleborgs län: »Det var nästan oväntadt få höra, att inbyggarne i Norrbotten så misshushålla med

sina skogar, att de utföra dem till utlandet, oaktadt de der betalas så klent, att egarne knappt få för dem så mycket, att de betala frakten. Om förhållandet verkligen är sådant, bör en sådan industri, efter mitt förmenande, hämma sig sjelf. Jag talar icke i denna fråga af eget intresse, ty jag kan upplysa, att, oaktadt jag representerar en ort, som är en af de med skog bäst begåfvade, derifrån icke utföras några af de nu ifrågavarande trädsorterna; men jag anser alla tvångslagar vara obehöfliga och öfverflödiga. Om man vill genomläsa diskussionen i detta Stånd om det betänkande, som vid förra Riksdagen afgafs, angående skogshushållningen, skall man finna, att jag äfven då hyste samma åsigt, hvilken jag icke sedermera fått skäl att frångå.»

Matts Pehrsson från Stockholms Län: »Då jag hörde denna motion uppläsas, fann jag den innehålla en fråga, som skulle blifva ett tvisteämne här i Ståndet, och jag vill derföre icke gerna underlåta att yttra några ord, innan den remitteras till Utskott. I den ort, hvilken jag representerar, är skogshandteringen nästan den enda källa, från hvilken man erhåller medel att afbörda sig sina onera, och jag tror, att, om å denna handtering läggas band, eller jägeri-betjening inrättas, samt egaren icke får efter eget godtfinnande använda skogen till sin egen nytta, den knappt skall förslå till att aflöna en sådan betjening, som jag nyss nämnt. Jag känner ganska väl till förhållandena i de norra orterna och vet således, att den egentliga tvisten om skogsafverkningen ligger emellan sågverksegarne, i hvilkas intresse det naturligtvis ligger, att skogen icke användes till läkter och sparrar, och andra personer, hvilka anse, att skogen bör få användas på det sätt, hvar och en egare finner för sig förmånligast. Det är dessutom icke alltid händelsen, att den, som eger skog, från hvilken han kan sälja ett parti träd, som kunna användas till sparrar, är i tillfälle att vänta med skogsförsäljningen så länge, att träden hinna växa så mycket, att de kunna användas till sågblock. Om nu, såsom motionären föreslagit, sparrar skola beläggas med utförseltull, så måste exportören äfven vidkännas tolag å dem, hvilket skulle föranleda dertill, att utskeppning af sparrar blefve alldeles omöjlig, ty om ock Staten på sådant sätt skulle få någon inkomst, blefve sådant icke händelsen för exportören. Ett sådant stadgande, som motionären föreslagit, må jag gerna medgifva för den ort, han representerar, men för hela riket bör det ej blifva gällande, emedan det alltför mycket ingriper i den enskildes eganderätt. Det är väl sannt, att man på många ställen, isynnerhet i Waxholm samt trakten deromkring, begått stora misstag i afseende på skogshus-

hållningen, men icke bör väl derföre annans eganderätt inskränkas. För min del tror jag det vara bäst att afbida tiden, tilldess vi få se, hvad vederbörande i afseende å skogshushållningen föreslå eller åtgöra, och derföre önskar jag, att motionen, såsom onyttig, icke måtte vinna framgång.»

Ostman: »Jag har aldrig instämt uti motionärens förslag om utförsel-förbud, men jag har ansett och anser ännu en lindrig utförseltull å läkter och sparrar vara lämplig. En föregående talare har yttrat, att vi icke behöfva befara någon skogsbrist; det är väl möjligt, att förhållandet är sådant i de södra orterna, der klimatet är mildare och skogen till följd deraf fortare återväxer, men i de norra orterna, der växtligheten icke är så stor, behöfva träden lång tid för att växa, och jag vet till och med, att skogstillgången i Haparanda är så ringa, att man måste från aflägsna orter köpa sitt byggnadstimmer. Sverige är således icke så rikt på skogar, som man i allmänhet föreställer sig. Med motionen åsyftas icke något ingrepp uti eganderätten, utan endast en måttlig utförseltull å sparrar, och jag kan icke annat, än finna ett sådant stadgande lämpligt, helst jag och sannolikt många med mig veta, att mången hemmansegare bortsäljer från hemmanet skogsskiften, som af köparen helt och hållet sköflas, hvilket ofta nog hafver till påföljd, att hemmanen gå under.»

Anders Eriksson från Elfsborgs Län: »Motionens innehåll är icke i samklang med de åsigter, som under förra Riksdagen uttalades i detta Stånd. Då öfrige Stånden godkände, hvad som då blifvit af vederbörande föreslaget angående svedjande m. m., aflät Bonde-Ståndet, som icke kunde biträda Med-Ståndens åsigt, genom en deputation till Kongl. Maj:t, protest deremot, emedan man ansåg det vara ett ingrepp i eganderätten. Om man nu kommer och vill i ännu högre grad ställa sig under förmynderskap, skulle det icke vara konseqvent handladt. Hvad hushållningen med skogen beträffar, så reglerar den saken sig sjelf, ty sedan skogarna numera stigit i värde, blifver nog en hvar skogsegare så förståndig, att han hushållar med dem. På anförde skäl kan jag således icke biträda motionen.»

Lars Rasmusson och *Johannes Nilsson* från Götheborgs och Bohus Län instämde.

Falk från Skaraborgs Län: »För min del önskar jag icke framgång åt motionen, för såvidt icke dermed afses en partiel lag för de längst norrut belägna länen. I min hemort, der trakthuggning finnes, säljes icke obetydligt af skog och sparrar, och då man använder nedra ändan af trädet till sågblock och af den öfra får en sparr, vet jag intet något

ondt dermed. Om motionen vinner framgång, skulle den göra ingrepp i eganderätten, hvarföre jag helt och hållet afstyrker den.»

Paul Hedström från Vester-Norrlands Län: »I den mån, skogarna tilltaga i värde, i samma mån hushållar man med dem. Att nu begära utförsel-förbud å sparrar, vore alldeles orimligt, ty de, som äro kloka hushållare, exportera säkerligen icke några sådana, utan att de se sig hafva vinst deraf. Konjunkturerna kunna dessutom så förändras, att man kan med större fördel utföra sparrar, än andra trävaror, och mången gång kan det inträffa, att en skogsegare kommer i penninge-förlägenhet, till hvars afhjelpande han kan blifva tvungen att försälja sparrar. Om motionen vinner framgång, endast hvad Norrbotten beträffar, skall jag icke hafva något deremot, men då den icke öfverensstämmer med Ståndets fördel, kan jag icke godkänna eller önska densamma någon framgång.»

Pehr Mattsson från Vester-Norrlands Län instämde.

Nyqvist från Wermlands Län: »Den, som tagit kännedom om skogshushållningen och skogsafverkningen i Norrige, skall finna det af motionären nu framställda förslaget icke vara ändamålsenligt. Jag har mig bekant, att, då man der för 10 à 15 år tillbaka började med afverkning af såkalladt bjelktimmer, hvilket till sina dimensioner är mindre, än sågtimmer, detsamma betaltes högre än sågtimret. Förhållandet är ännu enahanda, isynnerhet om skogsegaren utan att anlita köpmannen sjelf utskeppar varan. Motionären har illa upptagit, att hans motion rönt motstånd, och yttrat, att de nog kunna prata, som icke hafva någon skog; och det är med anledning deraf, som jag vill fästa hans uppmärksamhet på, att inom Sverige finnas många provinser utom Norrbotten, der skogstillgången är stor, och uti hvilka det bör få stå skogsegaren fritt att begagna sin skog på sätt, som gifver bästa afkastningen. Jag vill icke motsätta mig motionärens förslag, om det afser endast Norrbotten, men om det utsträckes alltför långt eller tillämpas öfver hela landet, då tror jag detsamma vara skadligt och önskar det till följd deraf icke någon framgång.»

Diskussionen var fulländad och ifrågavarande motion blef, uppå derom af Talmannen framställd proposition, jemte dervid gjorda anmärkningar, remitterad till *Bevillnings-Utskottet.*

§ 3.

Föredrogs ånyo och remitterades till *Allmänna Besvärs- och Ekonomi-Utskottet Anders Anderssons* från Wermlands

Län den 19 i denna månad bordlagda motion om förhöjning i böter för den, som låter hos sig skattskrifva en person utan att hafva honom i sin tjenst m. m.

§ 4.

Nedannämnde den 19 i denna månad bordlagda motioner remitterades till *Bevillnings-Utskottet*, nemligen af:

1:o *Lars Erssons* från Södermanlands Län om bestämmande af lika införseltull å humle, som den i 1851 års tulltaxa stadgade; och

2:o *Ola Lassons* från Christianstads Län om afskaffande af böter för lurendrejeri och straffets inskränkande till konfiskation af varan m. m.

§ 5.

Stats-Utskottets Memorial N:o 3, med den till Rikets nu församlade Ständer af fullmäktige i Riksgälds-Kontoret afgifna berättelse, blef, vid nu skedd föredragning, lagdt till handlingarne.

§ 6.

Följande från respektive Med-Stånden ankomne Protokolls-Utdrag föredrogos och lades till handlingarne, nemligen från:

Höglofl. Ridderskapet och Adeln N:ris 38—43.
Högvörd. Preste-Ståndet N:ris 35—46 och
Vällofl. Borgare-Ståndet N:ris 35—52.

Hvaremot Protokolls-utdraget N:o 44 från Höglofl. Ridderskapet och Adeln lades på bordet.

§ 7.

Föredrogos följande nu ingifna motioner:

1:o af *Anders Söderholtz* från Södermanlands Län: »Hos mig har häradsskrifvaren i Åkers, Daga och Selebo häraders fögderi C. E. Ruckman anmält, hurusom han genom sitt boställes för höga uppskattning uti den sist verkställda löneregleringen för Landt-Staten, från och med året 1858, intill hvilken tid han hade bostället utarrenderadt, lidit en årlig förlust af närmare 1,000 R:dr R:mt, likasom att han hos Kongl. Maj:t häruti sökt nådig rättelse, på det sätt, att han alternatift begärt antingen att få bostället åt Staten emot kontant lön afstå, eller ock att detsamma bibehålla såsom högst motsvarande den ersättning af 300 R:dr, hvilken hans vederlikar vid Landt-Staten under sistlidne Riksdag tillerkändes, då de icke hade boställen; — men hvilken underdåniga ansökan Kongl. Maj:t,

efter Kammar-Kollegii och Stats-Kontorets hörande, icke fann skäl att undantagsvis för Ruckman bifalla. — Ifrågavarande af mig, hvad boställets svaga beskaffenhet beträffar, specielt kända förhållande, har dock Ruckman nu med en till mig aflemnad, den 16 September detta år af 4 trovärdiga Landtbrukare på stället hållen undersökning och värdering, sökt styrka; och då häraf blir tydligt, att detta i hög grad onererade och vid laga skifte vanlottade boställe, hvarken kan af den mest anspråkslösa tjensteman bebos, eller med hopp om ersättning tillbyggas, synes frågan äfven nu vara af mera tydlig och ömmande beskaffenhet, än det Kongl. Brefvet upptager. — Icke heller torde det derföre anses förmätet af mig, om jag i egenskap af ortens Riksdagsman till Rikets Ständers särskildta behjertande framställer denna, för sökanden eljest, genom det Kongl. beslutet afbrutna möjlighet, att vinna rättelse eller ersättning för en bevislig förlust på af Rikets Ständer lofvade löneförmåner, som, om den längre skulle fortfara, kunde medföra hans totala ruin eller oförmåga, att den honom i nåder anförtrodda befattning som häradsskrifvare längre uppehålla. — Och då af handlingarne inhämtas, att Ruckman, som intill året 1858 haft sitt boställe uttarrenderadt, med detsammas öfvertagande och brukande lidit en årlig förlust, minst motsvarande 617 R:dr, Staten såsom inkomst af bostället antagit, anser jag äfven denna summa så mycket heldre böra tagas till norm för den ersättning, Ruckman tillerkännes, som boställets innehafvande af honom under tiden endast, eller på sin höjd kan anses motsvara den hyresersättning, sådane Landt-Stats-tjenstemän, som icke hade boställen vid sistlidne Riksdag, tillförsäkrats. — Hade Ruckman kunnat undvika förlusten eller haft begrepp om boställets svaga beskaffenhet, så länge det innehades af arrendator, och hvilkens kontrakt origtigt togs till grund för den alltför höga uppskattningen, hade han visserligen för den förlust, som drabbat honom, till en del haft sig sjelf att skylla; men då detta hvarken är troligt eller får tagas till grund för en löneregler ing, som skall gälla all framtid, anser jag i sjelfva verket Rikets Ständer icke genom den nu ifrågasatte rättelsen göra någon direkt förlust, emedan om ifrågavarande svaga boställe icke händelsevis vid lönereglerings varit utarrenderadt till en person, som af särskildta intressen betalade mera för det, än det egentligen var värdt, utan bostället redan då undergått en lika samvetsgrann uppskattning, som den förlidet år verkställda, hade ju ingen annan än Staten i alla fall blifvit skyldig mellankomma och med kontant anslag fylla, hvad för bostället uti aflönings-staten kalkulerats. — Om nu Staten genom ett sålunda påtagligen för

högt arrende de 3 första åren, efter det nya löneregleringen trädde i verksamhet, undgått den nu ifrågasatta utgiften, bör den väl med så mycket mera skäl kunna åtaga sig den, för den tid, den drabbat dess egna tjenare; och jag kan icke annat än med godt samvete på det högsta förorda, att den ifrågasatte ersättningen, beräknad till 617 R:dr R:mt om året måtte från och med året 1858 tillerkännas häradsskrifvaren C. E. Ruckman att utgå, så länge icke en ny, på tillförlitligare grunder byggd uppskattning af hans boställe kommer till stånd, eller han på annat sätt hugnas med den lönefyllnad, hvaraf han nu, till ernående af den utlofvade lönen, är i mistning.

Både det åberopade uppskattningsinstrumentet och det Kongl. Brefvet i afskrift varda till ledning för motionens behandlande i vederbörligt Utskott härhos ödmjukeligen bilagde."

2:o af *Måns Månsson* från Kalmar Län, med hvilken *Svensén* från nämnde Län och *Olof Andersson* från Vesterås Län instämde:

»Redan vid tvenne föregående Riksdagar har jag, på sätt Ståndets protokoller utvisa, föreslagit mantalsräntans och landtogsgärdens upphörande, såsom en skatt, den der aldramest tryckte jordbruket och således försvårade jordens ändamålsenliga odling.

De åsigter, jag då framställde, att det är en uppenbar orättvisa och stridande emot helgden af ingångna fördrag emellan de båda Statsmakterna att låta en ränta, som ursprungligen beviljades för vissa år och vissa ändamål, fortfarande debiteras och utgå såsom en ständig grundskatt, hafva ytterligare blifvit bekräftade genom de noggranna forskningar, jag i detta afseende anställt, och hvilka jag nu går att utveckla medelst en historisk redogörelse, fullt förvissad, att, då jag samvetsgrannt anför lagstiftarens egna ord, ingen skall vara i stånd att härutinnan vederlägga mig det aldraringaste. Emellertid, och då detta mitt rättvisa förslag mötte ett oförtjent motstånd af de båda privilegierade Stånden, är det nu endast landtogsgärdens upphörande, jag återigen vågar föreslå. Och jag får derföre ock tydligen ådagalägga, huru och af hvad skäl denna gärd uppkommit och huru den, tvärtemot hvad belefvadt varit, helt oförmodadt öfvergått till en ständig ränta.

Enligt hvad Krönings- och Riksdagsbeslutet, dateradt Upsala den 16 Oktober, 1617 § 3 tillkännagifver, var det vid denna Riksdag, som landtogsgärden aldraförst beviljades. Då det är af vigt att göra sig noga reda för uppkomsten af

denna ränta, skall jag derföre anföra Riksdagsbeslutets egna ord, så lydande:

»På det gränschusen (d. v. s. på nutidens språk: fästningarne) må blifva i tid och väl provianterade, så ock krigsfolket, som emot fienden brukas, nödtorfteligen uppehållet, och icke för hunger eller nöd skull nödgas att öfvergifva Riksens värn, så hafve vi (nemligen Ständerna) samtligen godt funnit och beviljat en ansenlig landtogsgärd, nemligen: att hvar 16 fullsätes skatte- och kronobönder, räknandes 2 halfva mot en hel och 2 fjerdings-torpare mot en half, utgöra spannmål 24 tunnor, smör 4 pund, kött och fläsk 24 pund, humble 2 pund, oxe 1, får 4 och hö 8 lass. Och vele vi denna gärden utgöra utan någon afkortning i denna höst och så laga, att Hans Kongl. Maj:t henne i rättan tid nu njuta kunne och det som behöfves och vedertarfvas, anlägga och vända. Och vi af Presterskapet hafva lofvat att vela för hvarje 64:de fullsätes bönder, vi hafve i våra gäld, utgöra 16 daler penningar.»

Jag frågar eder, mine Ståndsbröder, finnes det en enda bland eder, som nu kan bestrida, att denna gärd eller sammanskott af matvaror för fästningarnes provianterande och krigsfolkets förseende med födoämnen för landtoget eller kriget mot Konung Sigismund i Polen, ju var en bevillning, samtyckt för en gång och för visst ändamål? Att så var förhållandet bekräftas vidare af Riksdagsbeslutet, dateradt Stockholm den 26 Juni 1621, § 3 och biafskedet af samma dag § 4, der orden lyda:

»Till det fjerde och ytterste, på det kriget desto bättre och hederligare må blifva utfördt och bördan icke allenast uppå oss ligga, hafva de (Ständerna) lofvat att komma oss (Konungen) till Riksens försvar till hjelp med folk, proviant och penningar, efter deras råd och förmåga. Såsom ock nu i höst beviljadt att utgöra en landtogsgärd efter samma sätt och storlek, som i fjol om höst utgick, nemligen: att hvarje 16 fullsätes skatte- och kronobönder och 32 fullsätes frälsebönder, räknandes 2 halfva mot en hel och 2 torpare mot en half, utgöra spannmål 24 tunnor, foderkorn 2 tunnor, humble 2 lispund, smör 4 lispund, kött och fläsk, hälften af hvar 24 lispund, talg 16 marker, oxe 1, får 8, gäss 4, höns 16, ägg 160,

hö 8 lass, halm 80 kärfvar, hvilken nu bemälde gärd uti sjelfve persedlarne (Vi) vele utgöra. De varde den uti rättan tid, när der påfordradt blifver, till sjösidan, dit de vane äro, utförandes, eller vele några penningar för persedlarne utgöra, då äro ock vi dermed tillfreds, och gifves då för 1 tunna spannmål 9 mark, 1 tunna foderkorn 4½ mark, 1 lispund Humble 6 mark, 1 lispund smör 6½ mark, för en oxe 10 daler, ett får 3 mark, en gås 12 öre, ett höns 3 öre, ett tjog ägg 3 öre, ett lass hö 1 daler, en kärfva halm ½ öre.»

Äfven nu åtogs landtogsgärden blott för en enda gång, Genom Riksdagsbeslutet i Stockholm den 7 Maj 1622, § 2 förklarade Ständerna:

»Vi hafve ock beviljat, med första Gud gifver säden af marken, att utgöra en sådan landtogsgärd, som i fjol och förledet år hafver varit påbjuden och den föra, dit hon förordnad varder.»

I biafskedet, dateradt Stockholm den 7 April 1624, § 1 mom. 3, heter det ock:

»Hvad landtogsgärden belangar, om den är efterlåtet och beviljadt, att hon mot hösten, när säden kommer af jorden godvillgen utgöras skall uti penningar och persedlar, såsom bonden bäst och lägligast faller, och skall det, som uti persedlar levereras, till sin ort, efter vår härom gjorda ordning, föras och flyttas.»

Jag vet väl, att det är ifrån denna tid, som man ansett landtogsgärden hafva öfvergått till en ständig ränta; men jag tviflar högligen, att nämnde biafsked tillåter en sådan tolkning. Biafskedet gifver nemligen tydligen vid handen, att det var för krigets skull, som landtogsgärden nu beviljades på obestämd tid, hvilket dock ej är detsamma, som på evinnerlig tid. Ständerne förklarade derföre ock i Stockholms Riksdagsbeslut den 24 December 1652, § 3. följande:

»Vi hafve ock hos oss med flit öfverlagt de medel, som till krigsfolkets underhåll, skeppsflottans utrustning och all annan Riksens defension och tarfvor behöfvas, väl kunnandes afse och döma att till det, och hvad mera behöfves, inga ringa medel finnas måste; och står enkannerligen i vägen den stora missväxt, som nu i fyra år efter hvarandra alle Riksens Ständer och undersåtne, så högre som lägre, genom Guds försyn och förordning, hafver tryckt och satt tillbaka och medlen till att

hjelpa icke litet betagit. Men eftersom detta allt Guds vilja och behag är att tillskrifva och Hans Gudomliga godhet och att bedja om förbättring alltså till att göra vår möjlighet, betyga vår tro och villighet och händerna icke sjunka låta, så hafve vi först beviljat, att vid våra förra utlagor förblifva, som enkannerligen näst gården, saltpeters- och byggningshjelpen, så ock presterskapets vanliga taxa äro qvarntulls-mantalspenningarne."

Äfven nu tillkännagåfvo således Ständerne, att de, för krigets skull, ville »förblifva vid deras förra utlagor» och deribland landtogsgärden: men icke följer deraf, att denna gärd skulle öfvergå till en skatt af ständig natur. Emellertid dröjde det ej många år, förrän Kronan med sin vanliga kända glupskhet rent ut förklarade, att hon aldrig ämnade släppa gården ifrån sig. Det skäl, Kronan härför anförde, är så märkvärdigt, att jag anser mig böra ordagrannt anföra detsamma. Genom § 8 af Kongl. Resolutionen den 26 November 1660 förklarade Kongl. Maj:t nemligen följande:

»Det allmogen i underdånighet anhåller, att landtogsgärden, som i förtiden till en krigshjelp beviljad är måtte i krigstider dertill använd blifva och i fredliga tider allmogen, såväl som andra extraordinarie krigshjelper eftergifvas, så har H. Kongl. Maj:t ej annat svar deruppå gifva, än alldenstund bemälte landtogsgärd uti Kronans böcker är ock, uti så många år hafver varit uppförd och antecknad för en årlig utlaga, finner Kongl. Maj:t intet skäligt, att allmogen derföre befrias skall, utan vill den eljest uti allt annat, som görligt vara kan med Kongl. gunst och nåd alltid ihågkomma.»

I sanning en dråplig argumentation! För det Ständerna, som ensamt ega rätt att åtaga sig bevillningen, först tilläto Kronan att för krigets skull uppbära landtogsgärden för ett år i sender och sedermera hade den oförsigtigheten att medgifva, det denna gärd finge, likaledes som för krigets skull, på obestämd tid af Kronan uppbäras, så förklarade Kongl. Maj:t nu helt enkelt, oaktadt Kronan ej egde något att påbjuda i fråga om Svenska folkets urgamla rätt att sig sjelf beskatta, att gärden skulle af allmogen utgöras ej blott i krigstider utan äfven i fredstider. Det är ifrån denna tid, som landtogsgärden utgått såsom en ständig, jorden åliggande ränta; och det torde derföre vara öfverflödigt att uppräkna alla de Kongl. resolutioner, innehållande afslag å allmogens rättmätiga och billiga begäran att från gärden varda befriad.

Sådant, mine Ståndsbröder! var det våld, hvarmedelst Kronan, som med beskattningen ej hade något att skaffa, ålade oss att fortfarande utgöra en ränta, oaktadt vi till denna utskyld samtyckt endast för krigets skull. Det torde derföre ej vara för tidigt, att denna orättvisa, som redan är tvåhundraårig, omsider varder utplånad och godtgjord. Vi begära ej tillbaka de millioner Riksdaler, hvartill gärden under denna tidsrymd uppgått; vi fordra endast och det oeftergifligen att få njuta vår rätt till godo.

Det synes också vara hög tid, att Bonde-Ståndet och skattejordens egare i allmänhet upphöra med att betala gärden till att fortsätta kriget mot Konung Sigismund och Konungariket Polen, hvartill ofvannämnde gärd egentligen är beviljad.

Jag får derföre föreslå:

att landtogs-gärden med nästa Statsreglering upphör.»

3:o. *Nils Fredrik Andersson* från Östergöthlands Län.

»Söderköpings skola hade tre lärare till år 1839, då Kongl. Maj:t i anseende till lärjungarnes ringa antal förordnade, att en af dessa lärare-beställningar skulle indragas; och vid den nyss verkställda omregleringen af Rikets Elementar-Läroverk har nämnde skola icke undergått någon förändring. Undervisningen bestrides således nu liksom förut af en Rektor och en Kollega. Lärjungarnes antal har likväl under de sednare åren så betydligt tillväxt, att det i flera terminer icke understigit 60. För endast två lärare har det icke varit möjligt att åt ett så stort antal lärjungar lemna fullt ändamålsenlig undervisning, till följd hvaraf till de ordinarie lärarnes biträde extra lärare måst förordnas.

Vid sådant förhållande, och då de närmast intill Söderköping belägna läroverken hafva flera lärjungar, än som af nuvarande lärare-krafter kunna beqvämligen undervisas, nemligen Linköpings läroverk öfver 340 och Norrköpings 180 lärjungar;

då all anledning är att lärjunge-antalet i Söderköpings skola kommer att än ytterligare tillväxa, helst om en utvidgad undervisning, der kan erhållas;

då det är af vigt att de högre läroverken icke allt för mycket öfverhopas i de lägre klasserna, der lärjungarnes antal redan nätt en höjd, som för utrymmet, tillbörlig undervisnings meddelande och upprätthållande af ordning är ganska menlig; samt

då Söderköpings stad nu står i begrepp att bygga nytt skolhus och det dervid naturligtvis är angeläget att beräkna utrymmet efter skolans blifvande omfång; och då slutligen Kongl. Maj:t i sin Nådiga Proposition om Statsverkets tillstånd och behof på Ecklesiastik-Ministerns tillstyrkan föreslagit den af mig åsyftade utvidgning af skolan; vågar jag, instämmande

i det af Kongl. Maj:t Nådigst gjorda yrkande, härmed vördsamt anhålla:

att Rikets Ständer måtte bevilja förökning i anslaget till Söderköpings skola, så att den kan blifva försedd med en Rektor och två Kolleger.

Om remiss till Stats-Utskottet anhålles vördsamt."

Efter uppläsningen af dessa motioner beslöt Ståndet att remittera dem till *Stats-Utskottet.*

§ 8.

Vid skedd föredragning remitterades följande nu väckta, motioner till *Bevillnings-Utskottet*, nemligen af

1:o *Jöns Persson* från Blekinge Län, med hvilken *Sven Haraldsson*, *Nils Svensson* och *Anders Trulsson* från nämnde Län, *Johannes Pettersson* från Kronobergs, *Uhr* och *Olof Larsson* från Nerikes, *Nettelbladt* från Stockholms, *Nils Svensson* från Kristianstads, *Carl Iwarsson* från Hallands, *Söderholtz* från Södermanlands och *August Andersson* från Ötsergöthlands Län instämde,

"Då bränvins-lagstiftningen sedan 1853 fortgått på den då beträdda vägen i uppgifven afsigt att genom varans fördyrande försvåra för suparen åtkomsten af spirituosa, så synes mig det i hög grad inkonseqvent, att, genom öppnad täflan mellan de utländska och den inhemska tillverkaren nedtvinga varans pris. Menade man ärligt med föregifvandet, att man ville genom högt pris på spirituosa hindra svagheten att duka under för lasten, så borde man naturligtvis underlätta den Svenska bränvins-brännarens intresse, att ensam inom landet få frambringa den så mycket fördömda varan, enär han i sådant fall skulle kunna taga för sig så mycket mera af den, som drifves af superi-begäret. I stället har man icke blott medgifvit den utländska bränvins-brännaren att få införa sin vara och således omöjliggöra prisets uppehållande. Man har äfven beredt honom fördelen af nederlags-rätt, hvarigenom han kommer i tillfälle att liksom ligga på lur och störta sig öfver den svenska marknaden, så snart denna visar någon benägenhet till bränvins-prisernas stegring, utan att ens såsom den svenska tillverkaren få vidkännas tryckningen af skattens erläggande på förhand.

För det sunda förnuftet är det klart, dels att man häruti handlat ytterst inkonseqvent i sitt bemödande att vara förmyndare för suparen och att genom höga priser på spirituosa afhålla honom från lasten, och dels att man åt den utländska tillverkaren beredt fördelar, hvaraf den svenska tillverkaren ej kommer i åtnjutande.

Jag föreslår således:

att sådane utländska spritdrycker, som med vårt Svenska bränvin äro jemförlige må *förbjudas till införsel.*

Men skulle detta mitt förslag icke vinna bifall, så hemställer jag:

att *införsel-tullen derå må betydligt höjas och all nederlags-rätt för spirituosa upphäfves.*

Om remiss till Bevillnings-Utskottet häraf anhålles.»

2:o *Johannes Andersson* från Elfsborgs Län:

»Då Rikets Ständer, äfven under innevarande Riksdag från Kongl. Maj:t erhållit Propositioner, dels om ytterligare förhöjning i bränvins-brännings-beskattningen och dels om några förändringar i tull-taxan, och då det är både kändt och erkändt, att inom Sverige tillverkas en tillräcklig mängd af bränvin, utan att utlandet behöfver anlitas för något behof häraf; och i samma mån man anser tillverkningen och förbrukningen af bränvin inom landet täla tvång och högre beskattningar, i desto större mån synes det vara skäligt och af behofvet påkalladt, att få det utländska öfverflödet af spritvarors införande, antingen totalt förbjudet eller belagdt med högre tull. — Utlandet tyckes allt för länge hafva trotsat våra lagar samt på hvarjehanda sätt ockrat och gjort intrång på den Svenska bränvins-brännings-rättigheten med sina spritvaror; måtte nu Rikets Ständer i tid inse och besinna detta.

Jag yrkar således:

antingen ett totalt förbud emot all införsel till Riket af utländska spritvaror, eller ock en förhöjd tullbestämmelse derå.

O m remiss häraf till behörigt Utskott anhålles.»

§ 5.

Till *Allmänna Besvärs- och Ekonomi-Utskottet* remitterades följande nu väckta motioner af:

1:o *Paul Andersson* från Jemtlands Län, med hvilken Ståndets samtlige nu närvarande Ledamöter instämde:

»Vid flere af nästföregående Riksdagar hafva inom detta Hederv. Stånd röster låtit höra sig, som påyrkat indragning af Biskops-embetena. Motionerna, ehuru af allmänna meningen i landet gillade, hafva dock hitintills icke inom representationen vunnit det gehör och den framgång, som de förtjenat. Min öfvertygelse är emellertid, att denna fråga hörer till deras antal, som hvarken *få* eller *kunna* falla, helst med denna frågas bringande till ett önskvärdt slut ett vigtigt och betydelsefullt steg är taget till kyrkans reformation och förnyelse

i en sannt kristlig anda. Det är af denna anledning, jag nu går att ånyo väcka motion i detta ämne, hysande den förhoppning, att frågan skall vid denna Riksdag möta vida mindre motstånd än vid föregående Riksmöte.

Uti det Betänkande N:o 52, som Allmänna Besvärs och Ekonomi-Utskottet vid sistförflutna Riksdag afgaf, med anledning af väckt motion i denna sak, förekommer åtskilligt, som jag anser mig böra upptaga och genmäla, för att ådagalägga haltlösheten af de skäl, som Utskottet anför för dess afstyrkande af bifall till motionen.

För att bevisa det Biskops-embetena icke, i enlighet med motionärens påstående, skulle vara af katholskt ursprung, erinrar Utskottet, »att dylika befattningar redan förefunnits i kristna kyrkans äldsta tider och då innehafts af Apostlarnas omedelbara lärjungar.» Det kan visserligen icke förnekas, att benämningen Episkopus (Biskop) förekommit i den äldsta kyrkan, men att den tidens Biskopar voro, såsom våra, höga herrar och embetsmän i samhället, på grund af Kongl. fullmakter, utrustade med kräklor och kåpor, försedda med stora löne-inkomster samt omgärdade med uteslutande privilegier, — det tror jag mig på goda grunder kunna bestrida. Långt ifrån att vara församlingens herrar, voro den tidens Biskopar i ordets vackraste bemärkelse dess tjenare, »satte, hjorden till eftersyn, icke för neslig vinning, utan af tjenstfärdigt hjerta.» Det fanns då hvarken biskopsgårdar, tionde-längder eller prebende-pastorater, än mindre någon sjelfskrifvenhet till Riksdagsmanna-kallet, — allt utmärkande kännetecken på vår tids biskopar; och om man vill veta, hvad i den kristna kyrkans äldsta tider förordnades af en biskop, behöfver man endast slå upp sin kathekes och i hustaflan under rubriken N:o 3. *för lärare i församlingen*, läsa Apostelen Pauli föreskrift i detta afseende. — Huru mången Biskop i våra dagar finnes väl, som ställer sig dessa Apostelens stränga föreskrifter till efterrättelse? Och likväl vågar man åberopa sig på den äldsta kyrkans auktoritet för bibehållande af nutidens Biskops-embeten. Nej, det var just med den äldsta kyrkans förfall och den katholskas uppkomst och tillvext, som det moderna Biskops-embetet uppstod. Biskoparna, med den i Rom under namn af Påfve i spetsen, i stället för att arbeta för Christi rikes fortkomst och utbredande, blefvo under hela medeltiden de mest verksamma kämparne för mörker och villfarelser, och, enligt historiens ojäfviga vittnesbörd, sträfvade framför allt efter verldslig makt och välde, ära och rikedomar, ja, mer än en gång gingo de så långt i djerfhet, att de ryckte spira och krona från »Herrans smorda.»

Hvilken skulle vilja bestrida, att ju våra dagars Biskopar, — trots Gustaf Wasas vackra bemödanden att med den protestantiska lärans införande i vårt kära fädernesland jemväl framkalla ett mindre hersklystet och verldsligt, men mera kristligt sinnadt presterskap, — i sjelfva verket räknar sina anor från katholicismen samt, jemförda med den äldsta kyrkans Biskopar å ena sidan, och den katholska å den andra förete en omisskännelig likhet med den sistnämnda kyrkans prelater. — Uttrycket, att Biskops-embetena sådana de ännu i denna dag äro hos oss inrättade, äro af katholskt ursprung torde derföre rätt väl kunna försvaras och än en gång framdragas såsom ett hufvudsakligt skäl för desammas afskaffande.

Om det nu vidare är en allmänt giltig sanning, att det icke är embetet, som ger innehafvaren insigter och förmåga att sköta detsamma, och att många af våra Biskopar förut varit simpla Prostar, så kan jag för min del ej rimligtvis finna annat, än att äfven Domprostarne ganska väl borde kunna förvalta detta högkyrkliga embete och upprätthålla dess värdighet, helst om de befriades från skyldigheten att bevista Riksdagarna, hvarigenom, som man vet, mången gång en Biskop nödgats i åratal vara borta från sitt stift, derunder dock lyckligtvis erfarenheten lärt oss, att stifts-styrelsen likafullt gått sin jemna gång.

Då Biskoparne, med oftast 2 à 3 prebende-pastorater att öfvervaka pastoralvården i, kunnat fullgöra sina embetens åligganden, anser jag det vara solklart, att Domprostarne, som ej inneha mera än ett pastorat och dertill alltid ega komministrar till företräden, ännu lättare böra kunna, utan något mehn för innehafvande pastorat, förvalta Biskops-embetena, isynnerhet som Domprosten, såsom stifts-styresman, i fråga om att vaka öfver bildandet af ett upplyst och nitiskt presterskap och öfver själavårdens behöriga handhafvande i församlingarna, städse torde kunna påräkna ett godt stöd i öfriga Konsistorii Ledamöters medverkan samt, hvad särskildt beträffar den vigtiga tillsynen öfver skolväsendet, verksamt biträdes så väl af Inspektorerna vid lärdoms-skolorna, som af Kontraktsprostarne och öfriga församlings-lärare.

Härmed tror jag mig hufvudsakligen hafva vederlagt de inkast, som förekomma uti Allmänna Besvärs- och Ekonomi-Utskottets ofvannämnde Betänkande emot den vid sista Riksdag väckta motion om indragande af nio Biskops-embeten i Riket, och tager mig friheten ånyo upptaga denna motion och får fördenskull vördsamt föreslå:

det Rikets Ständer måtte besluta att, med undantag af Erkebiskops-stolen och Biskops-sätena i Lund,

och Hernösand, hvilka tills vidare torde böra bibehållas, med afseende dels å Grundlagens föreskrift och dels å behofvet af tillsyn öfver prestbildningen vid Rikets båda Universiteter, samt dels derföre att Hernösands stift har en vida större utsträckning än något annat stift och derstädes ej heller finnes någon Domprost. Rikets öfriga nio Biskops-embeten, nemligen Westerås', Strengnäs', Carlstads, Götheborgs, Skara, Linköpings, Wexiö, Calmare och Wisby måtte vid nuvarande innehafvares afgång indragas och de med embetena förenade prebende-pastorater med egna Kyrkoherdar besättas samt öfriga löne-inkomster till Statsverket ingå.

Slutligen, med anhållan om remiss af denna min motion till Allmänna Besvärs- och Ekonomi-Utskottet, kan jag ej underlåta att fästa Höglofl. Utskottets synnerliga uppmärksamhet på den bekymmersamma ställning, hvari en mängd fattiga församlingar inom Riket befinna sig, som med bästa vilja sakna medel för ordnandet af sina skolor, och hurusom genom bifall till min motion riklig tillgång kan beredas till bidrag för de mångenstädes så väl behöfliga *småbarns-skolorna.* — Jag hoppas, att Höglofl. Utskottet skall behjerta min framställning och i följd deraf finna skäligt besluta en underdånig skrifvelse till Kongl. Maj:t med anhållan, att Kongl. Maj:t täcktes i nåder aflåta proposition i ämnet till Rikets näst sammanträdande Ständer och dervid jemväl föreslå de lagförändringar, som i och för den nu föreslagna indragningen kunna erfordras.»

2:o *Robert Fredrik Gross* från Kalmar Län:

»Af Nils Hansson från Christianstads Län väcktes vid förra Riksdagen motion om indragning af nio Biskops-embeten inom Riket och i sammanhang dermed, att de med embetena förenade löner skulle till Statsverket ingå. Denna motion, som behandlades af Allmänna Besvärs- och Ekonomi-Utskottet, blef visserligen genom detta Utskotts Beränkande N:o 52 afslagen, men på så lösliga grunder, att jag har allt hopp om framgång, då jag nu förnyar motionen.

Uti sitt yttrande i Hederv. Bonde-Ståndets plenum den 4 Mars 1857, intaget i Protokollet för nämnde dag, har Nils Hansson på ett slående sätt gendrifvit de lösliga skäl, på hvilka Utskottet grundat sitt afslag å motionen, hvarföre jag, med åberopande häraf, ej tror mig behöfva upptaga tiden med vidare ordande derom. Likväl tror jag mig, i afseende på dessa embetsmäns obehöflighet, böra åberopa min egen erfarenhet

och isynnerhet den omständigheten, att en i min hembygd högt aktad prestman, Phil. Mag., Prost och Kyrkoherde, hvilken i sina yngre år varit Adjunkt uti en numera afliden Biskops hus och således är nära invigd i Biskops-embetets mysterier, uppmanat mig att framställa ifrågavarande motion, under förklarande, att dessa embetsmän voro helt och hållet öfverflödiga, och att embetet, såsom i alla fall nu mer än till hälften sker, ganska ledigt kan skötas af Domprostarne.

Hvad min egen erfarenhet vidkommer, så kan jag intyga, att sedan jag flyttade till och bosatte mig i Hjorteds socken af Kalmar Län, eller på 22 års tid, har stiftets Biskop icke varit synlig i församlingen och det lärer likväl vara vid de så kallade visitationerna, som Biskopen skall tillse, huru själavården handhafves, hvilket också i Utskottets Betänkande blifvit åberopadt såsom ett hufvudsakligt skäl för embetenas bibehållande.

Helst skulle jag se, att alla Biskops-embetena kunde indragas och att lönerna anslogos till nyttigare ändamål, men då detta är stridande mot våra Grundlagar samt det kanske är nödvändigt att vid våra högre läroverk eller akademier hafva en person, som vakar öfver den presterliga bildningen, äfvensom att i Hernösands stift, der Domprost ej finnes, Biskops-embetet bibehålles, får jag vördsamt föreslå:

att, med bibehållande af Biskops-embetena i Upsala, Lund och Hernösand, öfriga Biskops-embeten i Riket, nemligen i Westerås, Strengnäs, Carlstad, Götheborg, Skara, Linköping, Wexiö, Kalmar och Wisby vid nuvarande innehafvares afgång indragas, och att lönerna anslås till fattiga studerandes underhåll eller ingå till Statsverket, och att de till dessa embeten anslagna prebenden måtte med egna pastorer förses, äfvensom att nuvarande löneförmåner för Erkebiskopen samt Biskoparne i Lund och Hernösand jemväl vid blifvande ledighet måtte ingå till Statsverket och ersättning gifvas i kontant lön till belopp, som af Rikets Höglofl. Ständer kan varda bestämdt.

Om remiss till vederbörligt Utskott för vidtagande af de åtgärder, som för motionens framgång kunna erfordras, anhålles.»

3:o *E. M. Falk* från Skaraborgs Län, med hvilken *Johannes Andersson* från nämnde Län instämde:

»Ibland olämpliga lönings-sätt och inkomster för embets- och tjenstemän anser man nu för tiden alla slags sportler; de föranleda oftast obehag af flerfaldig art. Mest anstötliga äro

sådana inkomster, när de mottagas af presterskapet. Ordentliga konventioner borde öfverallt finnas och, der sådana icke hunnit uppgöras, i alla fall endast lagliga och bestämda afgifter till presterskapet aflemnas, hvaremot det bör vara presten, likasom hvarje annan tjensteman, vid ansvar förbjudet att emottaga s. k. offer, som ej äro med lön förenade, eller andra gåfvor i och för tjensten. Jag föreslår:

att ett bestämdt lagstadgande härom måtte utfärdas till framtida efterrättelse.

Om remiss till sammansatta Lag- och Ekonomi-Utskottet anhålles.»

4:o *Sven Heurlin* från Kronobergs Län:

»Då det gamla Kongl. Svenska nummerlotteriet omsider efter många heta strider utdömdes och upphörde, var visserligen afsigten och meningen, om också ej i tydliga ordalag uttryckt, den, att alla andra Lotterier, vare sig in- eller utländska och dermed äfven alla andra hazardspel skulle för alltid förvisas ur Sverige.

Enär erfarenheten emellertid ådagalagt, att spelvurmen på de utländska lotterierna, tyvärr, betydligt tilltagit och att dessas idkare helt oblygt i allmänna tidningarna dagligdags, den ena mer lockande än den andra, annonsera om lotterier och utbjuda lottsedlar, hvarigenom den enfaldige retas och tubbas att utan arbete med ens blifva rik, ehuru följden blir ingen annan än förlust, sorg och förtviflan öfver felslagna förhoppningar och penningars dragande ur landet till den på våra dårskaper vexeldragande, schackrande och frossande utlänningen, så föreslår jag vördsammast:

att stor plikt och strängt straff måtte stadgas för försäljning, utbjudning i tidningarna eller på annat sätt af alla slags lottsedlar.

Om remiss till vederbörligt Utskott anhålles.»

5:o *Johan Johansson* från Kalmar Län:

»Uti hela Riket existerar endast på Öland så kallade presthåpor, det vill säga jordar af större och mindre areal, hvilka inom somliga, ej alla byar disponeras af Kyrkoherdarne på ön, en och hvar inom sin församling.

När dessa håpor först tillkommit och hvarföre, är mig obekant, men då det icke kan med billighet och rättvisa öfverensstämma, att den ena byn skall deraf vara besvärad, den andra åter icke, samt oformligt och olämpligt är, att kyrkoherdarne ligga i slik egoblandning med byalagen, hvarigenom egorna blifva mindre fredade och oenigheter samt tvister lätteligen kunna uppkomma, föreslår jag härmed:

att berörde så kallade presthåpor måtte, vid uu-

varande innehafvares afgång, komma under de byars dispositon, inom hvilkas område de äro belägna.

Hvad jag sålunda föreslagit, anser jag dessutom äfven ega skäl för sig, om i öfvervägande tages, att innehafvarne af kyrkoherde-boställena aldrig erlagt någon afgift för håporna och vid sådant förhållande, enär de derföre icke vidkännas skatte-skyldighet, följaktligen icke heller torde rättvisligen kunna anses behörige, att desamma innehafva och begagna.

Om remiss till vederbörligt Utskott anhålles.»

Uti denna motion förenade, sig *Olof Andersson* från Kalmar Län.

6:o *Robert Fredrik Gross* från Kalmar Län:

»Af föreskriften uti §§ 2 och 4 af Kongl. Stadgan den 1 Juni 1850 angående Fjerdingsmän, skulle något hvar kunna komma på den tanken, att det beror på Kommunerne att sjelfva utse den till fjerdingsman, för hvilken de hafva förtroende, såvida han är så qvalificerad, som sistnämnde § bestämmer, men derutinnan blifver man riktigt lurad, ty § 3 i samma stadga öfverlemnar uteslutande åt Kronofogden att tillsätta den, han anser vara till tjensten lämplig. Den af kommunen eller församlingen utsedda personen må hafva varit kronofogde eller länsman och i öfrigt ega de egenskaper, som § 4 i Kongl. Stadgan föreskrifver, så faller det tilläfventyrs den tjenstförrättande kronofogden in att säga, det den utsedda personen icke är lämplig för befattningen och dermed är församlingen eller kommunen afsnäst. — Något vad emot kronofogdens maktspråk härutinnan finnes icke, ty i detta fall är Förordningen beklagligtvis allt för tydlig.

För att visa, hvilka trakasserier föreskrifterne i Kongl. Stadgan kunna medföra, vill jag här åberopa ett exempel från min hembygd. Hjortegs församling, der jag är boende, utsåg på Vahlborgsmässo-sockenstämma 1858 en person, som, mot öfverenskomna vilkor, åtog sig fjerdingsmans-befattningen för ett år. Länsmannen förklarade sig missnöjd med den utsedda personen och kronofogden ålade församlingen att utse annan person till tjensten. — Med anledning häraf, blef sockenstämma ånyo hållen, dervid församlingen, som nogsamt hade sig bekant, att länsmannens missnöje med den föreslagna personen icke härrörde från personens olämplighet för tjensten, utan bestod deruti, att den sednare icke hade någon häst, med hvilken han gratis kunde skjutsa länsmannen på syner och andra embetsresor — åter utsåg samma person till tjenstens förrättande. Öfver denna församlingens åtgärd klagade kronofog-

den hos Kongl. Maj:ts Befallningshafvande och tillät sig dervid en mängd osanningar och Kongl. Maj:ts Befallningshafvande ogillade församlingens förfarande uti meddeladt utslag, hvaröfver församlingen i sin tur klagade i Kongl. Kammar-Kollegium och bifogade behöriga betyg icke allenast derom, att allt, hvad kronofogden hos Kongl. Maj:ts Befallningshafvande anfört, såsom bevis för den utsedda personens olämplighet för befattningen, var osanning utan ock att ifrågavarande person egde de i § 4 af Kongl. Stadgan föreskrifna egenskaper samt var frisk och skrifkunnig. — Men på grund af § 3 i Kongl. Stadgan blefvo församlingens klagomål i Kongl. Kammar-Kollegium ogillade. — Under tiden hade kronofogden tillsatt en annan fjerdingsman och med honom ackorderat om lön, den församlingen naturligtvis fick betala.

För att förekomma dylika trakasserier, får jag vördsamt föreslå följande alternativer, antingen

att §§ 2, 3 och 4 i högstberörde Stadga uteslutes och i deras ställe en § af följande innehåll deruti intages, nemligen: »Kronofogde eger att utse fjerderdingsman inom hvarje distrikt, och må, vid straff såsom för högmålsbrott, ingen drista sig att klandra, hvad kronofogde härutinnan tillgör.»

eller ock:

att ur § 3 mom. 1 orden: »som kronofogden pröfvar dertill lämplig» må helt och hållet utgå och i deras ställe orden: »med de egenskaper som här nedan § 4 äro föreskrifne», der inflyta, och att i samma § mom. 2 orden: »ankomme ock på kronofogden att pröfva sådan persons lämplighet för befattningen», likaledes utgå och i stället orden: »då må dervid förblifva» eller annat lämpligt utryck der införas

samt slutligen:

att till § 4 må läggas orden: »är frisk och kan skrifva läsligt», hvarigenom ifrågavarande §§ och mom. skulle erhålla följande lydelse:

§ 3. »Utöfvas fjerdingsmans-befattningen i tur mellan dem, som enligt förening eller lag dertill skyldige äro, då skall ombyte årligen ske, der ej annorlunda blifvit särskildt öfverenskommet; och vare den, som ej vill eller kan sysslandet sjelf utföra, i förra fallet berättigad och i det sednare pligtig att i sitt ställe sätta annan person med de egenskaper, som här nedan i § 4 äro föreskrifne. Har i sockenstämma beslut fattats, att, i stället för tjenstgöring i tur,

viss person, som dertill finnes benägen, skall för längre eller kortare tid, till fjerdingsman antagas, då må dervid förblifva.

§ 4. Ej må någon vara fjerdingsman, som ej uppnått myndig ålder och råder sig sjelf, är välfrejdad samt gjort sig känd för ordentlighet och pålitlighet i sitt lefverne, är frisk och kan skrifva läsligt.»

Denna motion torde blifva remitterad till vederbörligt Utskott.»

§ 10.

Måns Månsson från Kalmar Län uppläste nedanintagne motion:

»Intet lagbud har gjort större oreda än det, att då skattefrälse säljes utom börd, köparen skall hembjuda hemmanet eller hemmansdelen till ränte-egaren, ja, man har gått så långt att, om man säljer en sådan hemmansdel till sin son eller sonhustru, hälften af den försålda egendomen skall hembjudas ränte-egaren, ehuru den är försåld inom börd. Men hvad händer nu, när man skall hembjuda ränte-egaren det afslutade köpet, jo, det händer icke sällan, att den sednare är bosatt i Finland, Tyskland, Frankrike ja ända in i Amerika; ja det har händt, att arfvingarne till frälseräntor varit spridda öfver halfva jordklotet; det är således en ren omöjlighet att efterkomma ett sådant lagbud, hvarföre man på sådane hemman aldrig fått någon lagfart eller fasta.

Jag får derföre föreslå:

att § 5 kap. 4 Jorda-Balken samt slutmeningen i § 5 Kongl. Förordningen af den 21 Februari 1789 måtte upphäfvas, samt att Kongl. Förordningen af den 21 Mars 1835 äfven måtte upphäfvas, hvilken sednare Förordning stadgar, att räntetagaren skall hembjuda jordegaren lösa räntan, då den säljes utom börd.

Om remiss till vederbörligt Utskott anhålles.»

Paul Fritz Mengel från Upsala Län begärde ordet och yttrade: »Jag önskar så mycket heldre framgång åt denna motion, som en dylik vid förra Riksdagen blef väckt, utan att den erhöll någon framgång. Om denna nu godkännes, så godkännes på samma gång den af Ståndet uttalade principen om börd.»

Diskussionen var fulländad och ifrågavarande motion blef, uppå *Talmannens* derom framställda proposition, remitterad till *Lag-Utskottet.*

§ 11.

Likaledes föredrogs och remitterades till *Lag-Utskottet* en af *Johannes Lönn* från Jönköpings Län nu väckt motion, lydande sålunda:

»Det är alltför väl bekant, hurusom 1734 års lag på den tidens begrepp innehåller en stor mängd oegentliga och med vår tids förhållande föga öfverensstämmande stadgande, hvaribland det ännu gällande lagbud, som torde kunna sägas hafva öfverlefvat sin tid och som följaktligen företrädesvis kräfver en snar förbättring, anser jag af behofvet påkalladt 27:de kapitlet Missgernings-Balken om dulgadråp, hvilken lyder sålunda:

»Finnes man eller qvinna å landet dräpen och varder ej någon lagligen till dråpet vunnen inom natt och år, eller skäliga derför misstänkt, då skall häradet efter mantal böta för det dulgadråp hundrade daler, tage hälft Konungen och hälft målseganden.»

Om nu någon skulle blifva dräpen och den, som förröfvat brottet icke på den uti detta lagstadgande bestämda tid på möjligt sätt kan upptäckas, icke heller skälig misstanke till brottet finnes, då anser jag detta lagens stadgande efter mitt förmenande orättvist, att helt oskyldiga personer skola efter hemmantal böta för ett brott, om hvars föröfvande det icke kunnat utrönas någon baneman.

Jag hemställer derföre till beprö fvande, om detta ännu gällande lagstadgande icke är af behofvet påkalladt att ur vår lag utgå, på det att hvarje menniskas rätt att njuta sin oskuld till godo, då hon om begånget brott icke blifvit öfvertygad, må gällande anses.

Jag får derföre hos Rikets Höglofl. Ständer föreslå:

att 27:de kapitlet Missgernings-Balken må upphöra att vara gällande.

Om remiss till vederbörligt Utskott anhålles.»

§ 12.

Inlemnades nedanstående motioner:

1:o af *Carl Anders Larsson* från Östergöthlands Län: »Det är en oafvislig pligt för hvarje fosterländskt sinnad Representant att vid ett Riksmöte framhålla den opinion, som inom landet gjort sig rådande, såväl med afseende på förvaltningen af Statens medel, som ock det skattdragande folkets förmåga att fortfarande uthärda de tryckande bördor, hvilka under århundradens lopp blifvit detta folk pålagde.

Om en tvingande nödvändighet manar Folk-representanten att vara oförbehållsam och uppriktig i sina meddelanden under vanliga förhållanden, så framstår detta behof i en högre grad, då en ny Konung uppstiger på en thron.

Enligt Sveriges konstitutionella styrelseform borde dess Konung ega tillgång på goda råd af de medlemmar, han eger utse till Rådgifvare, men i de flesta fall inträffar, att dessa höga embetsmän ega otillräcklig beröring med landets egentliga befolkning, och i följd deraf bedöma landets ställning efter alltför ytliga exempel. Bevis härpå saknades icke vid förra Riksdagen och torde icke heller uteblifva vid den närvarande. — Det torde fördenskull icke vara alldeles obehöfligt, om en och annan mera sann målning af taflans skuggsida framhålles, på det att såväl den styrande makten som ock de af Representanterna sammansatta delegationer, hvilka hålla i sin hand nycklarna till folkets såväl ekonomiska, som finansiella resurser, kunna inhemta den säkraste kännedom om verkliga tillståndet.

Tid efter annan har Statskonsten uppfunnit det ena konstlade medlet efter det andra för att sätta jordbrukaren och näringsidkaren i tillfälle att uthärda de skattbördor, som Riks-Styrelsen äskat och Representationen beviljat. Man har den ena Riksdagen efter den andra invaggat skattdragarne i det ljufva hopp, att det onda, som öfverklagades skulle hafva sin öfvergång och att bättre tider skulle inträffa, då de nödvändigaste behofven blifvit fyllda.

Man höjde i landsorterna det bittraste klander emot de beslut, som fattades vid förra Riksdagen, särdeles i afseende på de enorma förhöjningarna i statsutgifterna och Rikets deraf följande betänkliga skuldsättning hos privata personer inom andra länder, hvilka beslut till största delen dikterades i uppenbar strid mot Bonde-Ståndets votum, oansedt hela representationen egde kännedom derom, att detta Riks-Stånd skulle hårdast få vidkännas följderna såväl af det ena som andra.

Nationen emotsåg med desto spändare uppmärksamhet såväl Kongl. Maj:ts nådiga throntal, som ock den väntade nådiga propositionen om Stats-verkets tillstånd och behof. Man önskade, att uti någon af dessa vigtiga statshandlingar finna åtminstone spår till vidkännande af betänkligheterna uti landets ställning i afseende på dess ekonomiska och finansiella välbefinnande. Man önskade finna en *mera* utpräglad sparsamhetsanda, egnad att lemna landets skattdragande befolkning åtminstone så långt andrum, att den hunnit något hemta sig efter de föregående stormvindarne; men, huru blefvo dessa önskningar tillfredsställde? Jo, samma öfverklagade skatteför-

höjning, samma blomstrande förespeglingar och samma upprepade behofver stodo att inhemta af den sednast aflåtna nådiga propositionen om Statsverkets tillstånd och behof. Man slogs vid åsynen häraf af den mest paniska häpnad! Och något hvar frågade sig sjelf: huru länge skola dessa bedröfvelsens tider fortfara? Kunna då icke de utmärkta män, som i Rådkammaren omgifva den älskade Konungen öfvertyga honom om omöjligheten för folket att längre uthärda de tryckande bördor, som hota att bringa den älskade fosterjorden i de utländska penningemännens händer och på samma gång förvandla den fria odalbonden och den ihärdiga fabriks- och handtverks-idkaren till beroende arrendatorer under utländska förpaktare?

Det låter väl numera svårligen tänka sig, att ett civiliceradt samhälle skall kunna existera utan att ega åtminstone någon tillgång på bytesmedlet eller värdemätaren — penningen! Om den enskilte individen ställer sin hushållning på den skarpaste förknappning, så är det dock numera för honom nästan omöjligt, att helt och hållet sakna tillgång på denna nödvändighetsvara, förutan hvars innehafvande han försättes i den svåraste belägenhet. Tager man härvid i betraktande det rörelse-kapital, landet eger, eller Riks-bankens hela utelöpande sedelstock och fördelar samma rörelse-kapital på landets *hela* befolkning, så kommer man till det resultat, att hvarje särskild individ eger till sin disposition omkring En R:dr af silfvervalutan eller Tio R:dr Riksmyntssedlar af den utelöpande sedelstocken, förutsatt dock att hela det befintliga rörelse-kapitalet finnes utelöpande i allmänna rörelsen, hvilket väl sällan lärer vara händelsen, emedan en stor del ligger reserverade i allmänna verk och inrättningar för att användas vid förekommande behof.

Ehuru man med temlig säkerhet kan antaga, att Riksbankens utelöpande sedelstock icke ens till ofvannämnde belopp är tillgänglig för hvarje person under någon tid af året, så är det dock ett för allom kändt faktum, att Rikets Ständer vid förra Riksdagen beviljade omkring 72 millioner att utgå af landets skattdragande befolkning, hvilken summa, fördelad jemväl på landets hela befolkning, belöper sig till Tjugu Riksdaler på hvarje person, eller jemt dubbelt så stor summa, som den hvartill Riks-bankens hela sedelstock lemnar tillgång.

Skulle närvarande Riksdagsförhandlingar leda till ett med sistnämnda likartadt beslut, så återstode för verkställighet deraf ingen annan utväg, än att ytterligare anlita landets kredit för att ännu ett och annat år aflägsna den katastrof, som förr eller sednare måste inträffa, så vidt Representationen icke i

rättan tid slår in på en annan bana och inskränker alla statsanslag för sådana behof, som icke äro af den strängaste nödvändighet påkallade.

Men om man, med ringaste hopp om framgång, vill söka genomföra ett förnuftsenligt sparsamhetssystem i vår statshushållning, så kan man deruti aldrig påräkna säker framgång, derest man icke börjar sina inskränkningar inom Första Hufvudtiteln, och dervid sträcker desamma jemväl till Hans Maj:t Konungens eget apanage.

Främställningen härom utgör visserligen ett bland de mest grannlaga ämnen för Rikets Ständer, men i detta så väl som i de flesta andra fall är det bättre att hushålla så den ena dagen, att man icke står med två tomma händer den andra. Det råder icke mycken olikhet emellan Staten och den enskilde hushållaren. Om en enskild man tillträder en ograverad egendom, och under den tid han disponerar samma egendom, använder afkastningen till aflöning åt en öfverflödig inspektions- och arbets-personal, öfverdådiga och ändamålslösa byggnader samt andra inproduktiva företag, så att egaren, år efter annat, nödgas pantsätta den förut ograverade egendomen och dymedelst ådraga sig betydliga ränteutbetalningar, de der sent omsider växa till en sådan höjd, att årliga inkomsten icke förslår till gäldande af densamma, med mindre nya lån oupphörligt negocieras, ända till dess krediten tager slut. Månne icke en i rättan tid framkastad varning emot en slik misshushållning skulle förtjena snarare välvilja än klander för sin uppriktighet? Om det icke kan bestridas, att sådant skulle verka fördelaktigt på den enskilde hushållaren, så lärer det väl lika litet kunna förnekas, att Statens bestånd ytterst hvilar på samma grundprincip och att dess tillgångar måste så användas, att grundkapitalet icke öfverlastas med en tryckande skuld, som vid återfordrandet nödgar egaren afträda sin egande- och dispotitionsrätt till förmån för långifvaren. Det är på dessa omständigheter jag vågar fästa Höglofl. Riks-Ståndens synnerliga uppmärksamhet, då jag nu går att emot Kongl. Maj:ts nådiga proposition om Stats-verkets tillstånd och behof framställa de anmärkningar, hvartill omständigheterna gifva anledning.

Beträffande *första Hufvudtiteln*, så torde Höglofl. Stats-Utskottet finna lämpligt att i ett enda anslag, sammanföra de summor, som för Hans Maj:t Konungens egna hofhållning erfordras.

Härvid torde jemväl förtjena tagas under noggrannaste öfvervägande, om icke talande skäl förefinnes till en billig nedsättning uti det Högstsalig Hans Maj:t Konung Oscar i lifstiden beviljade apanage. Det hade vid fastställelse af nämnde Ko-

nungs civillista sannolikt tagits i beräkning, att denna ädla monark egde flere afkomlingar, som hvar i sin mån egde påräkna en ändamålsenligare uppfostran, hvilken varit förenad med icke obetydlige kostnader och följaktligen bidragit dertill att apanaget uppförts till de betydliga summor, som i äldre statsregleringar förekomma. Då nu deremot vår nyligen på thronen uppstigne Allernådigaste Konung, för närvarande eger blott en enda dotter, så synes behofvet icke vara på långt när så stort som under Högstsalig Konung Oscars regeringstid. — I anledning häraf och under förutsättning, det Hans Maj:t Konungen fortfarande är berättigad att uppbära de under titel »ränte-anslaget till Hans Maj:t Konungen» från Riksgäldskontoret utgående 300.000 R:dr, derom Höglofl. Utskottet torde lemna närmare upplysning till ledning för dem bland Representationen, som icke ega kännedom om den äldre statshandling, hvarpå en så beskaffad statsutgift stöder sig; vågar jag vördsammast föreslå, det Höglofl. Stats-Utskottet ville, med nedsättande af det i den nådiga Propositionen äskade anslag, bestämma Hans Maj:t Konungens

hofhållning till	500,000: —	
äfvensom i rund summa för möblers underhåll å Kongl. Slotten, Hofstallets utfodring, polis och lyshållning samt ved och kol för de Kongl. Hofven	130 000: —	
eller sammanräknadt		630,000: —

Då Hennes Maj:t Enkedrottningen Desideria numera vid uppnådda 78 år icke torde vara i behof af någon dyrbarare hofhållning, samt dessutom måhända icke saknar nödigt kapital, hvarigenom hennes ekonomiska oberoende fullt betryggas, vore det måhända att ännu starkare tillknyta det vänskapsband, hvarmed hon är fästad vid Svenska folket, derest hennes förra hofhållnings-anslag minskades från 120,000 R:dr till en tredjedel, eller . . . . . 40,000: —

Och, på det statskassan icke måtte blifva betungad med något nytt anslag till Hennes Maj:t Enkedrottningen Josefinas hofhållning, torde Höglofl. Stats-Utskottet, med ändring af den nådiga Propositionen, tillerkänna Hennes Maj:t en dubbelt så stor summa med . . . . . 80,000: —

I följd hvaraf det af Kongl. Maj:t äskade särskildta anslag af 120,000 R:dr åt sistbemälda

höga Enkedrottning torde blifva af Höglofliga Utskottet underkändt.

Hvad åter angår DD. KK. HH. Hertigarne och H. K. H. Prinsessan Eugenie, så vågar jag hysa den föreställning, att principen om Dessas förseende med underhåll af statskassan hvilar på den mest orimliga grund och borde aldrig kunna sättas i fråga, med mindre än att Representationen förvissades derom, att dessa höga Medlemmar af det fordna konungahuset, vid arfsdelningen efter deras fader, högstsalig Konung Oscar, erhållit så obetydlig arfslott, att de icke befunne sig i fullt ekonomiskt oberoende. Om det deremot skulle befinnas, att dessa höga personer vore i besittning af ett så stort fädernearf, att inkomsten deraf lemnade dem tillfälle att, utan Svenska Statens mellankomst, föra ett lysande hoflif, vore det icke då orimligt, och obehöfligt att ytterligare betunga den redan skuldbelastade Staten med fortfarande anslag åt dessa konungaättlingar? Sannolikt skall ingen kunna förneka detta. Principen skulle dessutom under tidernas längd medföra de mest förderfliga vådor och föranleda till ett lands totala utarmande. Staten skulle i en icke så aflägsen framtid kunna komma att betungas med utgifter till underhåll åt ett obegränsadt antal medlemmar af särskilda konungahus, äfven i den händelse Staten skulle nödgas, på sätt nu är förhållandet, låna penningarna från grannländerna och derstädes pantsätta Svenska jorden. Det är med stöd häraf, jag vågar protestera mot beviljandet af samtliga de i Kongl. Maj:ts nådiga Proposition äskade anslag i vidsträcktare måtto, än som kan finnas öfverensstämmande med Rikets besvurna Grundlagar, väl vetande, att det inom landet rådande, så ofta öfverklagade luxuriösa lefnadssättet aldrig skall kunna hämmas, så vida icke föredöme i berörde afseende kommer att gifvas från samhällets högre och högsta individer.

Den af Kongl. Maj:t i nåder äskade summan för iordningsättandet af Ulriksdahls slott till enkesäte åt Hennes Maj:t Drottningen, lärer väl icke för närvarande kunna af Rikets Ständer beviljas, desto mindre som en hvar hyser det glada hopp, att den tid ännu skall vara allt för långt aflägsen, då Hennes Maj:t skall behöfva taga ett dylikt enkesäte i anspråk, och att, om detta olyckliga fall skulle oförmodadt inträffa, det Gud förbjude, Hennes Maj:t Drottningen icke skulle vara så hastigt flyttfärdig ur det Kongl. slottet i Stockholm, att icke hennes enkesäte skulle hinna iordningställas, då sådant vore af verkliga behofvet påkalladt.

Då Herren allt hittills så nådigt bevarat de dyrbara Kongl. slotten i Stockholm och vid Drottningholm samt osäkert är,

huruvida de i Kongl. Maj:ts nådiga Proposition omförmälda åskledare skulle ega förmåga att skydda från den befarade olyckan, så, och då Statens medel tagas i anspråk för så mångfaldiga andra ändamål, som icke kunna undvikas, torde Höglofl. Stats-Utskottet finna tillräcklig anledning för framställningens lemnande utan vidare afseende.

Vid *andra Hufvudtiteln* torde Högloflige Stats-Utskottet iakttaga nedsättning af alla de åt embets- och tjenstemännen äskade löneförhöjningar, så att desamma uppföras till enahanda summor, som varit fastställde före sednaste Statsregleringen; sådant destoheldre som den dyra tiden numera icke qvarstår för någon annan, än den jordbrukare eller fabriks- och näringsidkare, som behöfver leja någon till arbete, då denne fått betala minst 100 proc. mera, än för några få år sedan, hvilket lätteligen låter förklara sig, då man besinnar, att ett sommardagsverke vanligen betalas med värdet för 16 kappar potates, en omständighet, som gör att den arbetande klassen icke haft svåra ansträngningar för att förtjena sig sitt uppehälle, under en tid, då jordens produkter fallit till sådant vanpris.

Skulle emot förmodan någon lönetillökning för embets- och tjenstemännen vara af behofvet högeligen påkalladt, hvilket dock icke synes vara händelsen med de högre chefslönerne, så yrkas vördsamt, det Högloflige Stats-Utskottet ville tillstyrka indragning af Kongl. Krigs-Hofrätten samt att aflöningen till embets- och tjenstemännen i bemäldte Rätt, måtte ställas till Kongl. Maj:ts Nådiga disposition för att användas åt sådane embets- och tjenstemän, som af de i nämnde hufvudtitel beviljade summor njuta sin aflöning. Föröfrigt torde Statsmedlen icke böra användas till domare- och tingstolknäster samt skjutsersättningar eller aflöning åt tingstolkarne i Norrbottens Län, enär under tiden, och sedan ersättningsprincipen en gång vunnit godkännande, de obetydlige 300 Riksdalers lönerne torde tarfva tillökning af en och annan nolla, hvilken i så fall blifver svårt att komma ifrån: yrkande jag förty, att kommunerne hädanefter som hittills måtte få sjelfva utgöra dessa onera, ifall behofvet fortfar.

Hvad angår de unnder denna Hufvudtitel äskade anslag, dels 300,000 R:dr till länsfängelser efter cellsystemet, dels ock 7,000 R:dr låneanslag för nödig husflyttning vid häradshöfding Sandels boställe, så torde det förstnämnde tarfva uppskof till dess landets finanser vunnit mera förmåga att nedlägga kapitaler uti dylika byggnadsföretag, och det sednare positivt afslås, emedan ett prejudikat i detta fall skulle gifva åtskillige andre embets- och tjenstemän inom landet

den mest välgrundade anledning, att äska byggnadshjelp af statsmedlen, för att få sina boställsbyggnader i det skick, hvar och en fann för sig behöfligt.

Angående *tredje Hufvudtiteln*, torde det vara tillräckligt att fästa Höglofliga Stats-Utskottets uppmärksamhet derpå, att Svenska statskassan näppeligen kan anses hafva råd att betala sin utrikes-minister med *Två tusen* Riksdaler i månaden, och att ombuden från de utländska hofven sannolikt skulle få bättre tanka om Svenskarnes hushållningssätt, derest de aflönade sin utrikes ministersstyrelse med något mindre än tjuguåttondedelen af Rikets hela silfvervaluta i banken, men deremot vore i minsta behof att genom lån uppnegociera utländska kapitaler.

Ehuru det torde vara förspild möda att framställa några anmärkningar emot anslagsfordringarne på *fjerde Hufvudtiteln*, vill jag dock fästa Höglofliga Stats-Utskottets uppmärksamhet derpå, att detta är ett fält hvarpå billighet och rättvisa fordrar att göra stora indragningar och besparingar, så kärt det är att icke ådraga landet oförmågan att i farans stund kunna rusta sina arméer mot en annalkande fiende.

Skall man jemväl vid innevarande Riksdag gå H. Maj:t Konungens önskningar till mötes och af Statens medel anvisa den äskade summan af 8,793,491 R:dr 98 öre R:mt eller nära nog tvåtredjedelar af Rikets egande silfvervaluta, förvandlad till R:mt, då lärer väl ingen förhoppning förefinnas om afhjelpande af den i alla landsändar försporda penningebristen. Det skulle vara allt för vidlyftigt att i detalj anteckna de indragningar och besparingar, som på denna hufvudtitel vore önskvärda; hvadan jag här endast velat påpeka de mest i ögonen fallande, under förhoppning att Höglofliga Utskottet icke skall underlåta att taga i noggrannt öfvervägande, hvilka summor, som utan landets blottställande må kunna till nyttigare ändamål innehållas. Mig synes, som skulle man ega välgrundade skäl att vägra anslag till följande i den nådiga propositionen förekommande summor:

För åtgärders vidtagande till Generalstabs-officerares bildande	6,500: —
För tillökning af Topografiska korpsens personal med 8 underofficerare	3,200: —
För upprättande af ett nytt Sapör-kompagni .	17,319: 65.

För Beväringens vapenöfningar, hvilka öfningar med lika fördel skulle kunna ega rum, då anledning till försvarskrig yppades och betydliga summor besparas för hvarje år denna ändamålslösa exercis inställes, deremot vore högst nyt-

tigt för manskapets utsrustning, då behofvet kräfde, att ega i behåll den äskade summan . . . 458,333: —

För förhöjning i beklädnadspassevolansen vid Svea m. fl. Lifgardes-regementen . . . . 50,301: 69.

För beklädnadsanslag till det nya Sapörkompagni . . . . . 8,993: —

Utaf de i Kongl. Maj:ts Nådiga Proposition för tillfälliga behof fordrade anslag, synes följande vara af den art, att något anslag vid denna Statsreglering dertill icke bör beviljas. Enär Statsråds-protokollet upplyser, att icke konstruktionen vore slutligen uppgjord eller kostnadsförslag upprättadt å de 3 nya fältbatterier hvartill 72,000 R:dr äskats, torde detta vara talande skäl för afslag å berörde summa . . . 72,000: —

Som framställningen om 12,000 stycken refflade infanterigevär, mera synes vara framkallad för att hålla gevärsfaktorierna sysselsättning, än verkligt behof, vågar jag yrka afslag å den dertill äskade summan . . . . . 450,000: —

Sådant destoheldre, som uppfinningen redan var känd, då de nu brukliga gevären förfärdigades, utan att man då ansåg refflingen behöflig.

Som meningarne äro ofantligt mycket delade om nyttan och nödvändigheten af fästningarne i Riket och historien bär alltför sorgliga bevis om de förluster, som tillskyndats Sverige, dels genom opålitlige fästningskommendanter, dels genom den fordom rådande inbillningen, att största delen af ett land vore eröfradt i samma stund dess fiender besegrat en viss fästning; så ock med afseende på penningebristen inom landet och behofvet att afbörda utländska skuldsättningen, vågar jag yrka ogillande af anslagen till:

Carlsborgs fästningsbyggnad . . . . . 300,000: —

Carlskrona fästningsbyggnadsarbeten . . . 270,000: —

Ehuru Rikets sednaste församlade Ständer i slutet af dess sammanvaro, och långt efter sedan deras fullmakter, jemnlikt grundlagens tydliga bud, voro tilländalupne, i underdånig skrifvelse den 1 Mars 1858, då Riksdagen redan hållits i 16 månader, funnit skäl att, medelst befästningar betrygga hufvudstaden för fiendtliga anfall samt för sådant ändamål anvisat 200,000 R:dr, så funnos bland Rikets öfrige innebyg-

gare icke en ibland tio, som icke ansåg detta såsom det mest riksvådliga beslut, hvilket någonsin blifvit vid ett Riksmöte fattadt. De fleste höllo före, att Sverige aldrig kunde göra sin förmodade fiende i öster någon större tjenst, än genom berörde fästningsverks anläggning och fullbordan. Det troddes, att Sverige sedermera skulle vara lika lätt eröfradt, som Finland, ty man egde ingen säkerhet mot möjligheten att finna en ny Cronstedt äfven i Sverige. Och man såg för sig de rysliga marter, som skulle drabba innevånarne i hufvudstaden, derest i ifrågaställde dyrbara fästningsverk föllo i en omild fiendes händer. Och man stadgade slutligen hos sig den öfvertygelse, att Stockholms befästande var den fråga, som af Representationen borde med all kraft och ihärdighet bekämpas, samt att den utgifne handpenningen borde utgöra nationens tackoffer för undvikandet af arbetets fortsättning, förvissad, som man var, att Staten åtminstone erhållit någon valuta för sin uppoffring, då sannolikt ingen skulle hafva lust att återbörda den exproprierade grusbacke, som icke kostat mer än 94,000 R:dr, hvilken i framtiden säkrast återgäldas genom försäljning af endast 940,000 lass vägfyllningsämne. De för uppköp af effekter utbetaldte 14,000 R:dr är en bagatell för ett helt land, och om de ännu i behåll varande 92,000 R:dr återlevereras till Statskassan samt det äskade anslaget af 300,000 R:dr till Stockholms befästningar å landsidan på det kraftigaste ogillas, så hoppas och tror jag, att hela nationen skall anse de bortkastade lärpenningarne såsom en småsak i förhållande till det bottenlösa svalj, som öppnade sig, derest planen icke nu, medan den befinnes, i sin linda, helt och hållet qväfdes på ett sätt, som gjorde, att den icke under åtmistone en mansålder upptoges ånyo.

Som såväl jag, som åtskillige motionärer yrkat Beväringsexcersisens inställande, och dessa kostnaders besparande till nödvändiga krigsrustningar, då behof göres; följer häraf uppenbart, att jag bestrider allt bifall till de för Beväringsmanpets beklädnad äskade . . . . . 567,000: —

Med fullkomligt ogillande af det utaf chefen för Topografiska korpsen framställda förslag, om anskaffande från utlandet af skickliga gravörer och bortkastande derpå af landets valutor, hvilket förslag chefen för Landtförsvarsdepartemetet jemväl funnit oförenligt med Statens tillgångar, vågar jag föreslå: att anslaget till Topografiska korpsens arbeten samt kartegraveringen återställes till sitt fordna belopp

18,000 R:dr årligen, och Kongl. Maj:ts Nådiga Proposition derefter rättas.

Som jag anser det vara i högsta grad stridande mot den kristliga moralens bud, att offra 9,000 R:dr årligen i och för utsändandet af Svenska officerare till krigförande utländske arméer, på det desse måtte fullständigare utbilda sig i konsten att mörda sin nästa; så kan jag icke underlåta att yrka, det Höglofliga Stats-Utskottet täcktes i allo afstyrka bifall till de förberörde ändamål af Kongl. Maj:t äskade . . 27,000: —

Det hade varit än mera tillfredsställande för Nationen, om Regeringens förslag visat sympatier för afskaffande i alla civiliserade länder af det omoraliska och mördande krigförandet, hvilket, att döma efter sednare tiders förteelser inom Europa, endast begagnas för att hålla Nationerna i ett slags band och till befrämjande af dynastika intressen.

Då sannolikt är, att egaren till det i Örebro förhyrda ridhuset på egen bekostnad verkställer nödiga reparationer å samma hus, för att icke blifva i mistning af hyran, och då arresterum, kök och förvaringsrum nu mera än förr icke torde böra byggas, yrkas afslag å de för berörde ändamål begärda . . . . . 75.000: —

Som Krigs-kollegii embets- och tjenstemän icke torde böra anses mera, än andra befriade från skyldigheten att meddela Kongl. Maj:t och Ständerna äskade upplysningar, vill det synas, som skulle framställningen om särskild ersättning härför, hvilket redan förra Riksdagen belönades med 2,000 R:dr, nu mera icke vara välbetänkt, hvadan propositionen torde ogillas, i afseende på desse . . . . . 2,000: —

Rörande *femte Hufvudtiteln* anmärkes: Som Kongl. Maj:ts Nådiga Proposition visar, att den af sednaste Rikets Ständer gjorda framställning om inskränkning i antalet af officerare vid Flottans konstruktions-korps, icke föranledt ringaste minskning i Statskassans utgifter, utan beloppet oförminskadt fordras med 30,650 R:dr R:mt, torde det vara Höglofliga Utskottets både rätt och pligt att härutinnan tillstyrka behörig nedsättning.

Som det i Kongl. Maj:ts Nådiga Proposition åberopade skälet, att revisorerne och regements-skrifvarne vid Flottans civilstat erhöllo mindre löneförhöjning än deras vederlikar, då sednaste Statsregleringen uppgjordes, icke lärer vara fullt lämpligt i närvarande tid, då lönetillökningarne i allmänhet borde återtagas, sedan orsaken för desammas beviljande längesedan upphört, vågar jag hoppas, det Höglofligе Stats-Utskottet ville lemna Kongl. Maj:ts Nådiga framställning i berörde afseende utan uppmärksamhet.

Med ogillande af chefens för Sjöförsvars-departementet framställning om bildandet af särskildt »befäl» för öfvande i fredstid och anförande under krig af Flottans beväringsmanskap, enär det icke torde vara för mycket begärdt, att denna öfning i fredstid och detta anförande under krig bestrides af landets redan egande sjöbefäl, vågar jag yrka uteslutande ur nya Statsregleringen af den i förberörde ändamål äskade summan 46,695 R:dr.

Som den af Kongl Maj:t i nåder äskade summa 12,000 R:dr såsom förhöjning i anslaget för durchmarch-kostnaderna, torde kunna på annat sätt nyttigare användas, yrkas:

att anslaget härtill måtte blifva oförändradt.

Af den Kongl. propositionen inhemtas, att anslaget till sjukvården lemnat årligt öfverskott, men Chefen för Sjöförsvars-departementet synes hafva hyst betänkligheter vid att låta samma öfverskott återgå till Statsverket, hvadan han föreslagit, att rubriken »diverse behof» skulle förhöjas med enahanda belopp, hvilket synes utvisa, att det icke är nyttigt att för något ändamål lemna större anslag, än som på året åtgår, ty vid motsatt förhållande skapas genast ett nytt behof för besparingsmedlens konsummering. Emellertid och som summan i fråga är obetydlig anmärkes förhållandet endast i afsigt att förekomma större anslag å någon rubrik, än som högsta nöden kräfver.

Så vidt af Stats-Råds-protokollet kunnat inhemtas, finnes ingen annan grund för förhöjningen å anslaget till Lots- och Fyrings-staterna, än den, att lots- och båkmedlen, med ungefär samma summa, öfverstigit den från dessa anstalter påräknade årliga inkomst; men som ett dylikt skäl icke gerna kan godkännas, yrkas: att Höglofl. Stats-Utskottet ville vägra att bifalla tillökningen uti reservations-anslaget för desse stater, samt dymedelst skydda stats-kassan från utgifvande af berörde. . . . . 60,000 —

Ytterst anhålles, det Höglofl. Stats-Utskottet ville tillbakavisa den på Chefens för Sjöförsvars-departementet framställning, äskade sum-

man 2,009,500 R:dr till nybyggande af en ångfregatt om 800 nominella hästkrafter, hvartill skulle medtagas sjundedelen af Riks-Bankens hela silfver-valuta samt dymedelst från stats-regleringen utesluta de under denna period begärda 757,800 —

Såsom en följd hvaraf jemväl de å ständiga anslaget till flottans nybyggnad öfverblefne 46,000 R:dr borde föras statsverket till godo.

Begärda anslaget för utvidgande af skeppsdockorna N:is 2 och 3 samt gamla reparationsdockan vid flottans station i Carlskrona, nödgas jag vördsamt anhålla, det Höglofl. Utskottet ville afstyrka, enär det af mångårig erfarenhet visat sig, att hvad som i Statens egna verkstäder fabriceras, faller sig dubbelt dyrare, än då beställning göres hos enskilde eller bolag, i följe hvaraf stats-kassan torde frikännas från utgifvande af äskade beloppet. . . . . 108,380 —

På hvilken grund jemväl torde afslås, hvad den nådiga propositionen upptager till nytt ång- och bageriverk å Stamholmen i Carlskrona, desto heldre, som detta verk sannolikt skulle komma att mala, baka och äta upp på samma gång. Det äskade anslaget 78,000 R:dr torde förthy uteslutas ur blifvande statsregleringen.

Skulle statsverket åtaga sig »anläggande af vattenledning från Lyckeby till Carlskrona» och härtill anslå de i Kongl. Maj:ts nådiga propositon begärda 354,000 R:dr, så kunde man vara fullt förvissad om att åtskilliga andra städer, snart nog skulle framkomma med anhållan att få lika dyrbara vattenverk; i anledning häraf, och som dylika företag säkrast och lindrigast utföres genom enskilde personer eller bolagsföretagsamhet, vågar jag på det högsta yrka ogillande af ifrågavarande anslags-fordran.

Ehuru Rikets sednast församlade Ständer vid förra Riksdagen beviljade 200,000 R:dr till angelägna byggnads-arbeten och anskaffningar vid flottans stationer, så torde denna omständighet icke utgöra skäl för ytterligare beviljande af ett lika belopp nu, enär tider och omständigheter sedan dess betydligt förändrats, och närvarande Riksdags hufvudsakliga syftemål måste vara, att söka rädda landet ur den tryckande penninge-förlägenhet, som under tiden inträdt. — I följd häraf torde Höglofl. Utskottet finna giltig anledning att afstyrka såväl för nyssberörde ändamål äskade 200,000 R:dr, som ock de till en ny fyr-inrättning vid Sandhammaren å Skånes sydöstra kust begärda 181,000 R:dr.

Som det icke finnes någon giltig anledning att bevilja de af Kongl. Maj:t äskade 90,000 R:dr för Amiralitets-krigsmanskassans sättande i stånd, att till flottans afskedstagande embets- och tjenstemän utbetala de orimliga pensions-förhöjningarne, hvilket Höglofl. Utskottet torde nogsamt finna, och då ej heller är skäl att under närvarande stats-reglering anslå medel till förbättrande af pensions-vilkoren för flottans gemenskap, torde Höglofl. Utskottet vägra bifall för i berörde afseende begärda 210,000 R:dr, sådant desto heldre, som det gränsar nära nog till det otroliga, att Chefen för Sjöförsvars-departementet skulle haft mod att tillstyrka sin allernädigste Herre och Konung att hos Ständerna begära såsom »föreslagen fyllnads-pension» icke mindre än 100 procent å de trenne amiral-graderne, hvadan Amiraler samt Vice- och Kontre-Amiralerne, hädanefter skulle åtnjuta 6,000 R:dr hvardera i årlig pension, ehuru förmodligen ingen af desse uthärdat svårare strapatser under hela sin tjenstetid, utan i allsköns frid och lugn, fått njuta sina icke obetydliga löneförmåner tillgodo.

Sjette Hufvud-titeln: Vid denna såväl som vid alla Hufvud-titlarne göres enahanda anmärkning, i afseende på embets- och tjenstemännens löner, som vid andra Hufvud-titeln blifvit framställd.

På nyssnämnde grund bestrides den äskade löneförhöjningen åt Chefen för Statistiska Tabell-kommissionens Centralbyrå, hvilken under sin korta verkningstid icke hunnit lemna landet någon synnerlig valuta för den hittills uppburna lönen. Och på det man icke måtte glömma att bespara de »till ved, ljus, skrifmaterialer» m. m. nu utgående 1,000 R:dr, i händelse Rikets Ständer framdeles skulle finna skäligt inställa Kommissionens verksamhet, torde detta under Littera D omförmälda anslag få bibehålla samma titel och plats i Stats-regleringen, som det för närvarande innehar, hvarigenom äfven den fördel vinnes, att Ständerna kunna på öret kontrollera, hvad denna statistik kostar landet.

Huruvida Kommissionens verksamhet kan vara så vidlyftig, att 5,000 R:dr skulle fortfarande behöfvas till arfvoden åt »tillfälliga biträden», hoppas jag Höglofl. Utskottet nogsamt undersöker, men att efter endast 14 månaders tillvaro bevilja löneförhöjning åt vaktbetjeningen torde sakna giltiga skäl, enär sannolikt största besväret varit under Kommissionens första verksamhets-period.

Det anslag Kongl. Maj:t äskat för Rikets ekonomiska kartverk, synes icke vara af så synnerligt behof påkalladt, hvadan Höglofl. Utskottet torde, med bibehållande af 6,000

R:dr vanligt reservations-anslag för sockne-kartors upprättande, vägra bifall till derutöfver fordrade 47,250 R:dr.

Som det icke torde vara fullt lämpligt, att alla Landshöfdinge-löner sättas lika stora utan att Landshöfdingarne i Norrbottens och Jemlands Län, efter ådagalagd skicklighet, vinna ersättning genom transport till andra län, med bättre lönevilkor, vågar jag yrka:

att Kongl. Maj:ts nådiga proposition om högre anslag för berörde Landshöfdinge-platser måtte ogillas.

Att oberäknadt f. d. Landshöfdingen Ros' efterträdare icke lärer mer, än andra Statens embets- och tjenstemän, vara fritagen från skyldigheten att hålla sig stall och ladugårdshus, ifall han sådant åstundar, kan jag icke finna någon rimlig anledning, hvarföre Staten skulle betungas med en utgift på 3,008 R:dr 70 öre för att åt honom inlösa företrädarens i Luleå uppförda stall och ladugårdsbyggnader, hvilka icke synes vara för någon innehafvande boställs-jord erforderlige, ty i slikt fall skulle det väl ålegat företrädaren, att lemna samma byggnader utan ersättning.

Ehuru nyttiga storskiftes- och afvittrings-förrättningar i allmänhet äro, torde tiden icke vara rätt vald för beviljande af den i Kongl. Maj:ts nådiga proposition äskade förhöjning af tillhopa 211,725 R:dr, utan vanliga beloppet 65,000 R:dr oförändradt bibehållas.

Hvad härnäst angår de af Kongl. Maj:t i nåder begärda stats-understöd för åtskiliga allmänna arbeten m. m., så vågar jag fästa Höglofl. Utskottets uppmärksamhet derpå, att den föreslagna summan 1,119,150 R:dr synes allt för stor i förhållande till den ringa penninge-tillgången inom landet, hvadan

anslagen till hamnbyggnaden i Grenna	75,000 —
Brobyggnaden öfver Umeå Elf	82,500 —
Bergsprängningen i Götha Elf	40,000 —
Tillbyggnaden af hamnen vid Helsingborg .	230,000 —
Tillhopa R:dr	427,500 —

icke torde böra af Utskottet tillstyrkas, eller af Ständerna för närvarande bifallas, enär dessa anslag icke synas vara af något särdeles tvingande behof påkallade.

Sjunde Hufvudtiteln:

Jemte det jag åberopar, hvad redan blifvit anfördt i afseende på nedsättningen uti de vid förra Riksdagen beviljade löne-förhöjningarne, och hvilket påstående vid denna Hufvudtitel är af så mycket mera vigt, som Rikets Ständer förväntar en tidsenlig reform uti de under Finans-departementet sorterande embetsverken, så vågar jag desslikes hemställa:

att Höglofl. Stats-Utskottet ville meddela afstyrkande — och Rikets Ständer vägra bifall till de förhöjningar Kongl. Maj:t på denna Hufvud-titel äskat, och hvilka förhöjningar sammanlagde utgöra 867,120 R:dr 16 öre.

Beträffande härnäst de för tillfälliga behofver på denna Hufvud-titel äskade medel, så, alldenstund billigheten fordrade, att innevånarne på kolonien S:t Barthelemey, som icke erlägga någon skatt eller afgift till Svenska Statsverket, sjelfve utgjorde de kostnader, som för koloniens egen administration och förvaltning erfordras, emedan kolonien i motsatt fall borde antingen säljas eller bortskänkas till någon Stat, som egde bättre råd till årliga uppoffringar, så föranlåtes jag yrka:

det Rikets Ständer måtte vägra sitt bifall till det begärda anslaget 54,000 R:dr,

Den summa, som Kongl. Maj:t i nåder äskat för inrättande af ett särskildt Jordeboks-kontor, lärer icke kunna beviljas, enär Staten derförutan eger alltför stor tjenstemanna-personal, som säkerligen hinner sköta jemväl ifrågavarande Jordeboksarbete, derest dessas arbetsförmåga ändamålsenligt användes, hvadan beloppet 74,100 R:dr, icke bör i den nya stats-regleringen upptagas.

Alldenstund de vid förra Riksdagen så frikostigt beviljade 76,650 R:dr till inlösen af Landshöfdinge-residenshuset i Hernösand, icke ännu blifvit förberörde ändamål använde och nämnde summa numera torde vara behöflig för andra angelägna behofvers fyllande, så yrkas:

att Rikets Ständer måtte vägra bifall till, hvad Kongl. Maj:ts nådiga Proposition om dessa medels ytterligare skrinläggning i nåder innehåller.

Attonde Hufvudtiteln:

Som Chefens för Ecklesiastik-departementet lön förökades vid förra Riksdagen, torde Rikets Ständer sakna anledning att nu ytterligare bevilja den äskade hyresersättningen . . . . . 2,000 —

För öfrigt vågar jag yrka Rikets Ständers ogillande af löneförhöjningar åt de båda Bibliothekarierne . . . . . 1,000 —

och arfvodet till extra ordinarie prestmän i de församlingar, hvarinom villomeningar i troslärorne yppas, ty sådant skulle föranleda innevånarna i många församlingar att stifta villomeningar för att få tillbyta sig yngre och bättre prester . . . . . 10,000 —

Skulle dylika ersättningar vara af verkliga behof påkallade, borde väl medlen utgå af herrar pastorers löneinkomster, enär sockne-presterna vunne entledigande från den dem anförtrodda själavården.

Som ingen anledning finnes att före den af Rikets Ständer väntade generella regleringen af presterskapets löner tilldela lönefyllnad åt kyrkoherden i Sibbarp med 26 tunnor råg och korn, eller prostetunnor åt uppgifne krontrakts-prostarne 21 kubikfot 4½ kannor, bör denna framställning öfverlemnas till behandling i ett sammanhang med den af Rikets Ständer beslutade löne-regleringen.

De till löneförhöjning åt lärarne vid Universiteterna samt till stipendier åt theologie-studiosi äskade anslag, 30,650 R:dr, torde icke kunna beviljas förr, än Rikets Ständer kommit i tillfälle att med något högre belopp öka de 1 R:dr 57 öre, hvilka Kongl. Maj:t äskat i och för folkskole-lärare i Riket. För öfrigt torde Höglofl. Stats-Utskottet vägra bifall till löneförhöjning åt lärarne vid elementar-läroverken, på det desto bättre tillgångar måtte vinnas för beviljande af löner åt nya lärare vid alla de läroverk i landsorts-städerna, som behofvet påkallar, synnerligast som detta är säkraste medlet att sätta allmogens barn inom landsorterna i tillfälle att inhemta de kunskaper, som i allmänhet erfordras, då folkskolorna synes blifva så styfmoderligt behandlade, att fara är för deras framtida bibehållande.

Vid beviljande af nytt anslag till fullbordande af det för Statsverket så högst kostsamma National-museum, torde Rikets Ständer fästa det uttryckliga förbehåll, att medlen icke få användas, innan Regeringen anförtrott ledningen af byggnads-arbetet i händerna på en person, hvars tid icke är upptagen af bestyret med så storartade byggnader för egen räkning, som Öfverste Kleen, hvarjemte torde böra tillses, huru stor valuta man erhållit för de vid sista Riksdag beviljade 600,000 R:dr, innan byggnads-chefen meddelas decharge för de sammanräknade 1,350,000 R:dr, hvilka redan blifvit af Ständerna beviljade till ifrågavarande byggnad, som enligt Öfver-Intendents-Embetets högtidliga försäkran skulle komma att kosta på sin höjd 550,000 R:dr B:ko.

Nionde Hufvudtiteln:

Som ingenting kan vara orimligare och föranleda till större missbruk, än det hittills brukliga sättet för pensionering af samtliga embets- och tjenstemännen samt deras enkor och barn, enär ofta de mest behöfvande, som sakna mäktiga förespråkare, icke kunna vinna det lumpnaste fattig-understöd, men deremot många andra, måhända både mindre orkeslösa

och lyckligare lottade, vinna högst betydliga pensioner från Statens kassor, så har jag velat fästa Höglofl. Utskottets synnerliga uppmärksamhet derpå, att generelt beslut borde fattas derom, att inga pensioner i framtiden utbetalas af statsmedlen, utan hvarje embets- och tjensteman vore skyldig att uti pensions-inrättningarne göra så stora insättningar under sin tjenstetid, att såväl han sjelf som hustru och barn, vid erhållande afsked eller inträffande dödsfall, kunna komma i åtnjutande af lämplig pension utan Statens betungande.

Ifall någon eller några af dessa anmärkningar skulle förmå tillvinna sig Rikets Ständers bifall och dymedelst ett öfverskott bildas, skulle härigenom beredas möjligheten, att, utan ny utländsk skuldsättning, tillgång uppkomme för byggande af åtminstone en och annan mils jernväg, med landets egna medel samt till äfventyrs en behöflig besparing, att använda, då landet hotades af yttre fiender, hvarförutan ingen trygghet finnes mot en annalkande fara.

Skulle mitt anförande deremot blifva en ropandes röst i öknen, så lärer detta icke kunna tydas annorlunda, än att tillståndet inom landet och detta lands ekonomiska ställning befinner sig i den lyckliga belägenhet, att ingen fara är för handen, hvarken i afseende på industriel utveckling inom eller bristande förmåga till kreditens uppehållande utom landet.

Om remiss härå till Höglofl. Stats-Utskottet anhålles.»

Härmed förenade sig *C. J. Svensén* från Calmar, *A. A. Andersson*, *Nils Jansson*, *N. J. Andersson* och *Johan Carlsson* från Östergöthlands, *A. Söderholtz* från Södermanlands (med reservation rörande Helsingborgs hamn,) *Håkan Olsson*, *Sven Rosenberg*, *Nils Olsson* och *Ola Larsson* från Christanstads, samt *Lars Larsson* från Kopparbergs, och *Joh. Östrom* från Vestmanlands Län, (med reservation mot anslag till Häradshöfding Sandels boställsbyggnad).

Med undantag af anmärkningar mot anslagen till *Brobyggnaden öfver Umeå Elf* och afvittrings-förrättningars fortsättande, dem vi till alla delar godkänna, instämde uti förestående anmärknings-memorial: *Olof Nilsson*, *P. A. Nystöm* och *Olof Lindström* från Vesterbottens Län.

2:o af *C. J. Svensén* från Kalmar Län:

»Beredd att öfver Kongl. Maj:ts nådiga Proposition, angående Statsverkets tillstånd och behof afgifva de anmärkningar, som kunna vara befogade, har jag derifrån afstått och i stället förenat mig i de af Ståndsbrodren C. A. Larsson i skriftliga memorial framställda anmärkningarna. Jag anser dock för min pligt att närmare redogöra för de skäl, på hvilka jag, utom de i det af mig biträdda memorialet uttalade åsigter,

grundat mitt omdöme härutinnan, så vida detta nemligen står i beröring med *1:sta Hufvudtiteln.*

Vid Riksdagen 1815 anslogo Rikets Ständer åt dåvarande Kronprinsen Carl Johan och hans arfvingar efter Successions-Ordningen den 26 September 1810, 300,000 R:dr R:mt, att hvarje år utbetalas, då detta belopp troligen fortfarande kommer att utgå, utgör det nu föreslagna apanaget tillhopa 800,000 R:dr, hvilken summa alltså bör å denna Hufvudtitel upptagas och redovisas. Då härtill lägges det apanage, som utgår från Norrige, så synes en ganska anständig summa vara tillgänglig för Hans Maj:t Konungen och hans hof.

Om vi sedan erinra oss, att civil-listan under Konung Carl XIII:s regering icke öfversteg 480,000 R:dr R:mt; att Konung Carl XIV Johan under de fem första åren af sin regeringstid icke af svenska Statsverket uppbar större underhålls-summa, med tillägg likväl af de förut omförmälda 300,000 R:dr, att Rikets Ständer vid 1823 års Riksdag beviljade en årlig tillökning af 150,000 R:dr R:mt, så att hela anslags-beloppet uppgick till 930,000 R:dr R:mt, och att detta belopp sedermera fortfarande utgått, så, och då vi taga med i beräkningen den stora enskilda förmögenhet, som konungahuset anses ega, torde det framställda anmärknings-förslaget, i hvad det jemväl rörer den öfriga Kongl. familjen, så mycket heldre förtjena Rikets Höglofl. Ständers bifall. Det är nemligen i allmänt spridda skrifter uppgifvet, att Konung Carl Johans efterlemnade förmögenhet uppskattades i utlandet till 80 milioner francs, motsvarande ungefär 60 millioner R:dr R:mt, att Konung Oscar, medelst klok hushållning, dels genom försäljande af fasta egendomar och dels genom räntan af dessa millioner lagd till kapitalet, förökade denna förmögenhet, som naturligtvis numera öfvergått på hans arfvingar, att Hennes Maj:t Enkedrottning Josefina i boet införde den italienska domän, som hon i faddergåfva fick af Napoleon I, och som lärer realiserats mot ett par millioner och att Hennes Maj:t sedermera ärft begge sina höga föräldrar, tillika med en förmäld, men barnlös syster, Prinsessan af Hohenzollern-Hechingen; att Hennes Maj:t Enkedrottning Desideria eger, utom kontanta penningar, ett hotell med trädgård i Paris (för hvilket henne varit bjudet 2 millioner francs), försedt med möbler och husgeråd, från silfver och linne ända ned till kökskärl. Största delen af DD. MM:s förmögenhet lärer eljest vara insatt i utländska banker samt att Hennes Maj:t Drottning Lovisas höga föräldrar äro erkändt ett af de rikaste furstepar i hela verldsdelen, och det sägs, att H. K. H. Hertiginnan Sophia ej skall vara lottlös, hvad förmögenhet angår.

Det är dessa skäl, som bidragit att hos mig grundlägga den öfvertygelsen, att civil-listan bör nedsättas till de belopp och i den ordning, som Ståndsbrodren Larsson föreslagit, och jag anhåller, att detta anförande får åtfölja memorialet till Höglofl. Stats-Utskottet, som deråt torde egna nödig uppmärksamhet.»

3:o af *A. Söderholtz* från Södermanlands Län:

»Uti ett annat memorial af denna dag har jag visserligen motionerat om upphäfvande af § 3 uti Kongl. Förordningen af den 11 Maj 1855, angående sättet för grundräntors och kronotiondes utgörande, men den nästföljande, eller § 4 i samma höga Förordning, rörande den Kronan icke behållna spanmål, likasom den ränte- eller löntagare medgifna rätt att taga eller icke taga lösen efter medelpriset, har redan på de få åren, som passerat sedan dess tillämpning vållat ännu mera förargelse och förluster för de räntegifvare, som olyckligtvis med sina räntor eller kronotionden varit anslagna åt sådana räntetagare, som, på grund af äldre fullmakter, med bibehållande af sin urgamla uppsägningsrätt, egde att år 1855 neka ingåendet på då gällande medelpris, ty sedan man de tre första åren till dessa måst utgifva de högre höstprisen, hvilka för år 1855 med 6 R:dr 86 öre, år 1856 med 4 R:dr 96 öre och år 1857 med 53 öre öfverstiga medelpriset, och då ett omvändt förhållande med året 1858 inträdde, så att medelprisen å spanmål blefvo högre än höstprisen, så voro genast dessa räntetagare färdiga att taga lösen efter medelpriset, som tillskyndade dem ånyo en vinst på räntegifvarnes bekostnad. Orättvisan och obilligheten häraf, att t. ex. utaf tvänne åboer inom samma by med jemngoda hemmansdelar af samma nummer och mantal, den ena måst under nu förflutna trenne år betala ända till 12 R:dr 35 öre per tunna mera än den andra, blott till följd af den oförskyllade omständigheten, att räntorna å deras hemmansdelar disponeras till olika ändamål, synes för en hvar allt för påtaglig. För min enskilda del är jag alldeles förvånad, att författningar i våra upplysta tider kunna emanera eller så tydas, att dylika svängningar till endast ena partens förfång äro möjliga, men på samma gång jag beklagar detta, kan jag icke underlåta, att till Rikets Ständers upplysta bepröfvande framhålla sjelfva saken eller följderna af dylika felaktiga institutioner samt på mina kommittenters vägnar hemställa om godtgörelse af Statens medel för det lidande dessa egentligen till Strengnäs läroverk anslagna räntegifvare fått vidkännas, utöfver hvad dem, som haft med Kronan att göra, ålegat. Vid genomgripande förändringar få visserligen litet hvar underkasta sig omständigheterna, och ingen skulle sagt

ett ord, om löntagare med nya fullmakter vållat omkastningen. Men nu var det samme gamle lärare, Herrar Biskopen och Domprosten inbegripne, som, sedan de under de 3 första åren genom sitt nekande att ingå på medelpriset, förskaffat sig en vinst af icke mindre än 12 R:dr 35 öre på hvarje tunna, hvarmed, enligt hvad nämndt är, medelpriset dessa år understeg de gångbara eller länsmarkegången, fingo samma löntagare året 1858, då prisförhållandena blefvo tvärtom, af samma räntegifvare, som nu väntade en rättvis lindring, uppbära det öfver det gångbara högre medelpriset, som nämnde år gick till 2 R:dr 54 öre och detta år är att emotse till ungefär lika belopp på hvarje tunna. Genom de sentida åtgärderna från Konungens Befallningshafvandes sida, betogs äfven räntegifvarne till en del sin uppsägningsrätt, som, der den medhanns, dock måste åtföljas af mellangift, och jag vill icke nämna alla de vidrigheter, som dessa fingo vidkännas, blott för det de icke kunde fatta meningen med de vidtagna förändringarna.

Om remiss till vederbörligt Utskott anhålles.»

4:o af *Samme Ledamot:*

Såsom Representant för en ort, hvarifrån ej mindre Kronan än flere korporationer och stiftelser draga betydliga skatter uti både grundräntor och kronotionde, och således egande en temligen säker kännedom om de verkningar 1855 års skatteförenkling medfört, torde det icke anses förmätet, om äfven jag till Rikets Höglofl. Ständers uppmärksamhet och behjertande framställer nödvändigheten om ändring eller rättelse uti efterskrifne, angående uppsägningsrätten till leverering in natura, med skatteförenklingen utkomne, men för de skattdragande högst vådliga stadgande nemligen:

Så innehåller § 3 af Kongl. Maj:ts nådiga Kungörelse den 11 Maj 1855, angående sättet för grundräntors och kronotiondes utgörande: »det räntegifvares nuvarande rättighet att upp»säga räntorna och tionden till leverering in natura skall, så »snart den i § 1 omförmälde förändring träder i verkställighet, »inskränkas endast till spanmål och till de år, då den sär»skilda markegången för löpande årets skörd är lägre, än »det för lösen af spanmålen bestämda medelpris; med skyl»dighet likväl för räntegifvarne att, vid spanmålens levere»ring in natura erlägga skillnaden emellan spanmålens värde »efter årets markegång och det högre medelpriset.» — Hvarföre en sådan inskränkning i uppsägningsrätten varit nödvändig har undertecknad svårt att fatta, såvida icke lagstiftaren på förhand antagit otillförlitligheten uti de årliga markegångsprisens bestämmande, och genom den Kammar-kollegium medgifna rättighet att efter ompröfvande eller godtycke höja

de höstpriser, som nu kallas länsmarkegång och grundas på det löpande årets skörd, velat lägga hufvud-delen uti denna myndighets makt, att bestämma om någon lefverering af de skattskyldige får ske eller icke, ty det fordras ju endast, att höstpriset blir uppdrifvet ett enda öre utöfver det förut kända medelpriset och den skattskyldige är betagen sin, under hvad förhållande som helst och särdeles under nuvarande spanmåls konjunkturer högst vigtiga uppsägningsrätt. Och huru otillförlitlig den s. k. länsmarkegången ofta är och i sammanhang dermed, huru olämplig nämnde embetsmyndighets makt är att vid slutliga bestämmandet deraf vidtaga någon korrigerande åtgärd, synnerligen som denna städse består uti att höja, men aldrig sänka, bevisas bäst derigenom att, såsom fallet en gång varit inom Nyköpings Län, sedan räntegifvare, som varit skyldiga erlägga spanmålen antingen in natura eller lösa den efter länsmarkegång, densamma till leverering uppsagt, Konungens Befallningshafvande vid derå hållen auktion försålt den med 3 månaders betalnings-anstånd till 3 R:dr 25 öre under meranämnde markegångspris. — Att rättelse härutinnan är nödvändig vittnar de flera uti detta ämne gjorda framställningar, och jag kan icke annat än för min enskilda del anhålla om Rikets Ständers synnerliga uppmärksamhet åt ett lagstadgande, som synes hafva tillkommit i alldeles motsatt syftning af den beslutade skatteförenklingen; ty hvarföre beslutades de nya räntorna i orternas hufvudnärings-persedlar såsom spanmål, smör m. m. och icke i penningar ensamt, om man genom något nytt uppslag i författningsväg velat betaga de skattskyldige den urgamla rätten att antingen i brist på penningar eller till stäfjande af uppdrifna markegångs-priser få till kronan erlägga hufvuddelen af sina skatter i den enda produkt, den skattlagda jorden kan framalstra, men som ofta endast af brist på penningar icke i varu-marknaden eller hos den enskilde till ett motsvarande värde kan försäljas.

Derföre, och på samma gång jag yrkar upphäfvande af här citerade inskränkning i uppsägningsrätten och upplifvande af den gamla, att under hvad förhållande som helst med markegångsprisen få i stadgad ordning till leverering in natura uppsäga sina spanmålsräntor, de må utgå i kronotionde eller afrad, yrkar jag tillika, att Kammar-kollegii olämpliga och alltid öfverklagade rätt att höja de en gång i orterna bestämda markegångspriser måtte upphäfvas.

Om remiss till vederbörligt Utskott anhålles ödmjukligen.»

5:o af *Sven Hewrlin* från Kronobergs Län:

»Tid efter annan hafva åtskilliga förslag blifvit väckta angående det särdeles invecklade skatteväsendets förenkling,

och sednast har ett under Kongl. Kammar-kollegium lydande, så kalladt Jordeboks-kontor blifvit inrättadt för att reducera de många skattetitlarna till färre antal. Då man likväl omöjligt kan bestämma, huruvida de titlar, som reduceras, fullt mätas eller motsvaras af dem, man sätter i stället, så blifver följaktligen hela reduktions-åtgärden felaktig, utom det att den kostar mycket penningar och förmodligen kommer att draga ut en mansålder, då helt andra förhållanden inträdt.

I anledning häraf föreslår jag vördsamt:

att alla skattetitlarna reduceras till endast penningar, uträknade efter de sednaste 10 årens markegångs mediivärde, och utsättes i silfver efter realisationsgrund, 1830 års myntfot.

Om remiss till Allmänna Besvärs- och Ekonomi-Utskottet anhålles.»

6:o af *samme Ledamot:*

»Det finnes i våra gamla samhällen lemningar ifrån de tider, då våld och list under inbördes oroligheter eller inre oordningar lyckats att inkräkta på enskilda folkklassers rätt, och makten i sitt tillfälliga intresse, eller af svaghet och missförstånd om det allmännas sanna fördel, blundat för missbruken och ofta gifvit dem helgd och skydd.

Sådant är förhållandet med de inkräktningar, som under och efter Konung Carl XII:s olyckliga krig blefvo gjorda på Statens jordeganderätt till de Halländska kyrkohemmanen och på åboernes dermed förenade besittningsrätt.

Under nio de sista Riksdagarne har denna fråga utgjort föremål för Rikets Ständers pröfning och beslut. Vid flera af dessa hafva Rikets Ständer till landets Konung framställt deras bestämda öfvertygelse, att kyrkostyrelserne och presterskapet tillvällat sig dispositions- och städselrätten af en stor del utaf dessa hemman och lyckats genom vilseledande och oriktiga framställningar, utverka de regeringsbeslut, hvarigenom åboerne å desamma blifvit underkastade ett deras välfärd hotande arrendesystem och beröfvade deras från äldre tider tillförsäkrade rätt såsom Kronans bönder. Detta oaktadt qvarstår missförhållandet och då framlidne Konung Oscar I, nådigt behjertande de talrika åbofamiljernas osäkra ställning, förklarade sig vilja söka afhjelpa densamma, lyckades det motsatta intresset att i den Kongl. Propositionen derom infläta vilkor, som gjorde det omöjligt för Ständerna att antaga densamma. Sedan lärer afslaget till det nådiga förslaget tagits som anledning att ej vidare göra afseende på Rikets Ständers eller Bonde-Ståndets enskildta underniga framställningar i ämnet.

Under de flesta af nyss åberopade Riksdagar var jag vittne till striderna i detta ämne och sedan jag funnit, att äfven nu Kongl. Maj:t lemnat utan uppmärksamhet detta Stånds underdåniga skrifvelse i ämnet vid sista Riksdag, anser jag det vara en helig pligt att åter väcka fråga om rättelse i nuvarande förhållandet med de s. k. Halländska kyrkohemmanens egande- och dispositionsrätt. I detta afseende torde jag få meddela följande upplysninngar, under åberopande i öfrigt af de flera skäl, som återfinnas i Rikets Ständers underdåniga skrifvelser, Kongl. Kammar-kollegii utlåtanden och Bonde-Ståndets underdåniga framställningar i ämnet.

De s. k. Halländska kyrkohemmanen eller sådane hemman, hvaraf kyrkorna i Halland, enligt jordeböckerna, hafva sig tillslagne bestämda smörräntor, utgöra tillsammans 113 $\frac{17}{60}$:dels förmedlade mantal. Af dessa äro genom Konungens Befallningshafvandes och Biskops-embetets kontrakter 55 $\frac{19}{120}$:dels mantal utarrenderade på 30 år, sedan genom utslag kyrkorna blifvit tillerkända dispositions- och städselrätten öfver 22 $\frac{1}{2}$ mantal och åboerne å 32 $\frac{79}{120}$:dels mantal utan rättegång, efter pastorernas yrkande underkastat sig spanmålsarrende; vidare förekommer, 24 $\frac{47}{60}$:dels mantal, om hvilkas bortarrenderande fråga ännu icke blifvit väckt, och för hvilka endast smörräntan utgöres, ehuru kyrkorna vanligen anses ega pretention på städselselrätten; 14 $\frac{7}{12}$:dels mantal frälse i enskilde personers ego, med skyldighet att årligen betala smörräntan och slutligen 18 $\frac{91}{120}$:dels mantal, till hvilka, efter anställde rättegångar Kongl. Maj:t och Kronan fått sig egande- och dispositionsrätten tillerkänd, kyrkorne dock deras smörräntor förbehållne.

För att visa, hvilket olika öde hemman af alldeles enahanda egenskap fått vidkännas, får jag såsom exempel anföra:

N:o 1, 1 mtl Lyngåkra i Harplinge socken, Halmstads härad, Åbon å ena hälften af detta hemman sökte hos Konungens Befallningshafvande att få densamma till skatte köpa, häremot protesterades å kyrkans vägnar på den grund, att kyrkan hade smörränta af hemmanet, men Kongl. Maj:t, under hvars pröfning frågan genom besvär slutligen blifvit dragen, afgjorde genom utslag den 19 Augusti 1823, att Kronan egde dispositions- och städselrätten, och att följaktligen för skatteköpet icke mötte hinder. Detta Kongl. Maj:ts utslag utgick från dåvarande Kammar-expeditionen och väckte betänkligheter hos presterskapets magtegande, och följden blef, att Kongl. Maj:t fann i nåder för godt, att från Kammar-expeditionen till Ecklesiastik-expeditionen öfverflytta handläggningen af sådana mål, som angick Halländska kyrkohemmanen. Emot denna

flyttning ingick Rikets Ständers dåvarande Justitie-Ombudsman till Kongl. Maj:t med en i ganska skarpa ordalag författad protest och yrkade, att flyttningen skulle återgå, men den lemnades utan afseende, och ännu i denna stund handläggas dylika mål i Ecklesiastik-departementet, ehuru de, enligt Kongl. Maj:ts nådiga stadga af den 16 Maj 1840, angående fördelning af ärendena emellan Stats-departementena, såsom rörande Jordeboksväsendet, obestridligen borde handläggas i Kongl. Finans-departementet.

Om den andra hälften af hemmanet Lyngåkra uppstod derefter fråga, och Kongl. Maj:t afgjorde, genom Utslag den 29 Mars 1825, utgånget från Ecklesiastik-expeditionen, att Harplinge kyrka till denna hälft egde dispositions- och städselrätt, hvadan ock densamma, sedan Kongl. Brefvet den 26 April 1826 emanerat, blifvit genom Konungens Befallningshafvandes och Biskops-embetets kontrakt utarrenderadt på 30 år från midfastan 1829. Hvilket som är det rätta af dessa beslut, visar sig genast, då man kastar ögat på de upplysningar Öfverdirektören Falkmans afhandling om Halländska kyrkohemmanen lemnar.

Uti Räfvinge socken, Halmstads härad förekommer hemmanet N:o 1, ½ mtl Lilla Brännarp, hvilket, genom Kongl. Maj:ts Utslag den 29 Mars 1826, är tilldömdt Harplinge kyrka och för kyrkans räkning blifvit utarrenderadt, hvaremot i samma socken finnes af enahanda beskaffenhet med Lilla Brännarp hemmanet N:o 7, 1 mtl Täckinge, som, genom Kongl. Maj:ts Utslag den 7 Oktober 1852, blifvit tilldömdt Kronan. Sedan Falkmanska afhandlingen utkom och lemnade upplysningar i saken, sökte väl åboen i Lilla Brännarp jemte flera andra, resning hos Högsta Domstolen för att få hemmanets natur ånyo pröfvad, men resningsansökningen afslogs.

Pastor i Torup hade till Tönnersjö Härads-rätt instämt åboerna i Torup socken nämnde härad belägna Trippiske hemmanen N:o 2, 1 mtl Moshult, N:o 1, ½ mtl Hullgård och N:o 1, ½ mtl Rönskog med yrkande, att Torups kyrka, som af dem har sig smörränta tillslagen, måtte tilldömas dispositions- och städselrätten, och Härads-rätten fann på anförde skäl rättvist stämnings-påståendet gilla, hvilket, sedan såväl Trippiska arfvingarnes Ombud som Krono-ombudet låtit Häradsrättens utslag vinna laga kraft, hade till följd, att hemmanen blefvo på 30 års arrende upplåtne, hvilket arrende ännu fortgår. För sin försummelse att hålla Kronans talan öppen, fick Krono-ombudet plikta med 3 månaders suspension från tjensten. Sedan Falkmanska afhandlingen utkom och lemnade upplysningar, som förut icke varit kände, ingingo åboerna till

Kongl. Maj:t, med underdånig ansökan om resning, för att få ärendet ånyo pröfvadt, men fingo afslag. Det egna i denna sak är dessutom. att i samma socken, som de af pastor antastade hemman äro belägna, finnes ett hemman, N:o 2, 1 mtl Kalarp, som är af alldeles enahanda beskaffenhet och egdes af en person af bättre stånd, och förmodligen derföre kom icke i fråga till bortarrenderande och har det icke heller intill närvarande.

Dessa stridiga förhållanden hafva hos allmogen och andra i orten väckt den tanka, att, beträffande kyrkohemmansfrågan, rättvisan kommit att få en besynnerlig ståndpunkt. Flere exempel i den vägen, skulle kunna framläggas, men de anförde torde vara tillräcklige för ändamålet, och jag öfvergår alltså till frågan, huruvida de s. k. kyrkohemmanen äro kyrkorne tillhörige, derför att af dem utgår vissa smörräntor. eller om de icke säkrare äro Kronans egendom.

Vid fredsslutet i Brömsebro den 13 Augusti 1645 afträddes Halland till Svenska Kronan och uti påföljande årets vid Hallands Lands-kontor förvarade Landsbok förekommer under rubrik: »kyrkornas friheter» följande mening: »Till kyrkornas »i Hallands Län reparation samt vin och oblaters inköp, jem»väl andre kyrkornas nödigheters tarf, är af åtskilliga hemman »till frihet lagdt och löper efter såsom dess längd det vidare »innehåller och förmäler, räntor, bestående dels af penningar, »dels af smör och dels af mjöl till ett sammanräknadt värde af »278 R:dr 28 sk. 8 rst.» Denna 1646 års Landsbok var den första, som upprättades, sedan Halland kom under Svenska Kronan och ädagalägger tydligt genom denna behandling i Kronans räkenskap, att kyrkorna icke hade annan rätt till de så kallade kyrkohemmanen, än att uppbära de smör- och andra räntor, som voro dem tillslagne. Att dessutom, vid Hallands öfvergång till Svenska Kronan hemmanen egdes af Danska Kronan, är att inhemta af Falkmanska afhandlingen, hvaruti den upplysning vinnes, att en stor del åboer å så kallade kyrkohemman, voro i 1643 och 1644 årens mantalsregister upptagne såsom »Kronans fäste-bönder.»

Uti Kongl. Kammar-kollegii arkiv har för några år sedan undersökning blifvit anställd i afseende å förhållandet med kyrkohemmanen, och har dervid, jemte annat, utrönts att sedan Halland afträddes till Svenska Kronan, hafva i början åtskilliga hemman, som i sednare tider äro för kyrkornas räkning bortarrenderade, blifvit bortstadde såsom krono. Sålunda företer sig:

Höks härad, Tjerby socken, N:o 3, ½ mtl Tjerby — pag.

236 i 1646 års jordebok och pag. 817 i 1647 års Kungsskattslängd.

Halmstads härad, Harplinge socken — N:o 1, 1 mtl. Risarp, pag. 659 i 1647 års Kongsskattslängd.

Halmstads härad, Torups socken — N:o 1, 1 mtl Stensebo, vid pag. 211 i 1646 års jordebok och pag. 672 i 1647 års Kungsskattslängd.

Tönnersjö härad, Torups socken — N:o 1, 1 mtl Mosilt pag. 211 i 1646 års jordebok och pag. 672 i 1647 års Kungsskattslängd.

»1649 års Verifikationsbok fol. 413.»

»Specifikation på de hemman, som hafva förändrats med »dessas åboer, dels för fattigdom, och en del, som eljest hafva »bytt med hvarandra. På det icke *Kronans* gårdar skulle »blifva liggandes ödhe, hafver man förskaffat åboer dertill, hvilka »hafva dock gifvit till Kronan en vederkändelse efter deras »medhell i denna dyra tiden, som härunder förmäles.»

Åhrstads härad: Eftra socken, — N:o 4, $\frac{3}{8}$ mtl Vässlunda — pag. 171 i 1646 års jordebok och 1662 med flere årens mantalslängder.

Halmstads härad, Harplinge socken, — N:o 1, $\frac{1}{2}$ mtl Lyngåkra — pag, 659 i 1647 års Kungsskattslängd.

Tönnersjö härad, Enslöfs socken, — N:o 2, $\frac{3}{4}$ mtl Kragared — pag. 686 i 1647 års Kungsskattslängd.

»1650 års Verifikationsbok pag. 259.»

Tönnersjö härad, Enslöfs socken, N:o 2, $\frac{3}{8}$ mtl Enslöfs Hemmingsgård — 1653 är hela hemmanet städjadt af Hans Nilsson — pag. 384 Verifikationsboken.

Och då å kyrkornas sida icke kunnat företes hvarken donationsbref eller annan handling, som tillägger dem egande- och dispositionsrätt, är det tydligt, att de inkräktat på Kronans område, det må än hafva skett efter högsta maktens utslag, såsom förhållandet är med en del af ofvannämnde hemman nemligen N:o 1 Risarp, N:o 1 Skintaby och N:o 1 Lyngåkra i Harplinge socken och N:o 4 Vässlunda i Eftra socken.

Genom donationsbref den 20 Augusti 1652, har Drottning Christina donerat åtskilliga i Halland belägne *kronogods och hemman*, med dertill lydande egor och lägenheter i hus, jord etc., till grefskap för Grefve Axel Lilja att under adelig frihet och frälsemannatjenst ega, besitta och behålla för sig och efterkommande. »De 76 lispund smör likväl undantagne, »som efter annotation in margine på Rikskammar-Rådets ut»räkning blifvit till kyrkan förlänte.» Enligt anteckning i 1681

års jordebok har denna donation återgått till Kronan, förmodligen genom Konung Carl den Elftes reduktion.

Vidare har Drottning Christina genom gåfvobref den 16 Maj 1653 gifvit till Öfversten m. m. Jacob De la Gardies grefvinna Fru Ebba Sparre för dess oförtrutna tjenstgöring, åtskilliga å särskild förteckning specificerade i Hallands Län belägna kronogods att njuta, bruka och behålla under adelig frihet och frälsemannatjenst så länge, som provinsen Halland under Kongl. Maj:t och Kronan förblef. »Dock tages i obser»vantz, att den smörränta, som åtskilliga kyrkor af en del utaf »berörde, uppsatte gods, njuta och dem förländt är, dem blif»ver så härefter som härtill under berörde kyrkor alldeles för»behållne, och hafver bemälde grefvinna eller dess arfvingar, »sig med dem intet att befatta eller uppbära låta.» Om denna donations återgång till Kronan erhålles upplysning i Falkmanska afhandlingens 2:dra del, sidan 310, så lydande: att de gods i Halland, som år 1653 donerades till Grefvinnan Ebba De la Gardie, född Sparre, kommit åter under Kronan med 1662 års ränta, synes af nämnde års dels Landsbok, pag. 114, 115 och 118 samt dels verifikationsbok pag. 319 och 438. Orsaken var, att hon ej efterlemnade manliga bröstarfvingar.

Att dessa båda donationer, som endast innefattade kronohemman, återgått till Kronan med sin krononatur, är obestridligt, och likväl äro hemman deribland, som hade smörränta till någon kyrka, hvilka sedermera utan något giltigt skäl blifvit förvandlade till kyrkohemman och för kyrkornas räkning blifvit bortarrenderade, hvarom Falkmanska afhandlingen bär vittnesbörd.

Äfven i afseende å en del Trippska hemman, som hade smörränta till kyrkorna, hafva intrasslade och obehörige förhållanden uppkommit. Till Holländske handlanden Adrian Tripp, som hade fordran af Svenska Kronan, försålde Drottning Christina genom salubref den 26 April 1653, 196 $\frac{11}{12}$:dels oförmedlade mantal kronohemman, fastän i salubref upptagne under särskilde titlar såsom krono-, kyrko-, kloster- och sämjehemman, allt eftersom de i jordeboken äro klassificerade och tillegnades Tripp, dess hustru och arfvingar med hus, jord, åker, äng, skog, fiske och fiskvatten etc. etc. intet undantagande af allt det, som dertill lyder, att bruka och behålla till everldeliga ego samt allo dialt och okonditioneradt frälse alldeles såsom Ridderskapet och Adeln uti provinsen Halland, deras välfångna egendom och frälsegods, efter privilegiernas lydelse och innehåll innehafva och besitta, dock med förbehållen rättighet för Hennes Maj:t Drottningen och efterkom-

mande Svenska Konungar, att hemmanen till Kronan återlösa, när det sig så lägligt falla kan.

Af de försålde hemmanen hafva genom reduktionen under Konung Carl den Elftes tid till Kronan återgått 37 $\frac{8}{9}$ mantal, och ingenting kan vara mera gifvet, än att dessa hemman då återtogo sin krononatur, hvilket ock jordeböckerna allt ifrån den tiden till närvarande utvisa, likasom att alla öfrige hemmanen från försäljningstiden varit och äro såsom frälsehemman i jordeböckerna upptagne.

Bland de genom reduktionen till Kronan återgångne hemman voro åtskillige, hvaraf kyrkor hade smörränta; och fastän dessa likasom de öfrige, som icke hade så beskaffad ränta, odisputabelt voro Kronans egendom, har dock nu en stor del fått underkasta sig, att för kyrkornas räkning blifva bortarrenderade, såsom: Winbergs socken, N:o 1, $\frac{1}{2}$ mtl Blackeberg, N:o 4, 1 mtl Töringe, N:o 5, $\frac{1}{2}$ mtl Töringe; Stafsinge socken, N:o 1, $\frac{1}{2}$ mtl Stafsinge, N:o 8 $\frac{1}{4}$ mtl ibm; Morups socken, N:o 2, 1 mtl Askhult; Spannarps socken, N:o 7, $\frac{1}{2}$ mtl Spannarp, N:o 10, $\frac{1}{2}$ mtl ibm; Gödestads socken, N:o 10, $\frac{1}{2}$ mtl Gödestad och N:o 5, $\frac{1}{2}$ mtl Spånggården m. fl.

Genom Kongl. Brefvet den 10 Juni 1823 äro 39 $\frac{14}{36}$ mtl, som egdes af i Riket vistande Trippska arfvingar, hvilka dem genom arf tillfallit, förklarade böra af deras innehafvare få bibehållas till orubbad egande och besittning, samt allt lösningsanspråk af dem å Kronans sida upphöra.

Uti en vid Himble Härads-rätt uppkommen tvist om de skyldigheter åboerna å Trippska hemmanen hade att till arfvingarne utgöra, har samma Härads-rätt genom utslag den 10 December 1791 sig utlåtit och förklarat egentliga egenskapen af Drottning Christinas den 26 April 1653 till Adrian Tripp i lifstiden gifne upplåtelsebref uppå åtskillige i Halland belägna hemman och lägenheter, vara kronoförpantning med tillagd frälserättighet, hvilket Härads-rättens utslag vunnit Kongl. Maj:ts fastställelse genom dom den 12 April 1796. Sedermera och sedan Trippska arfvingarne hos Kongl. Maj:t i underdånighet anmält, att de ämnade försälja sina frälseräntor och frälsejord i Hallands Län till åboerna eller andra inländska Svenska medborgare, och Kongl. Maj:t uti nådigt Bref till Kammar-kollegium af den 27 April 1833 förklarat, att något utlåtande i anledning af denna Trippska arfvingarnes anmälan icke erfordrades, hafva numera största delen af de återstående Trippska hemmanen blifvit till åboerna försålde med samma rätt, arfvingarne desamma innehafde, men under förbehåll för Kongl. Maj:t och Kronan om dess lösningsrätt, när så för godt finnes; och oaktadt hemmanen således öfvergått till nuvarande egarne

med fullkomlig frälsemannarätt, så länge lösningsrätten icke blifvit af Kongl. Maj:t och Kronan ifrågasatt, hafva icke destomindre flera af de hemman, som hade smörränta till kyrkor, blifvit för kyrkornas räkning på 30 års arrende upplåtne, hvilket med eganderättens helgd icke rätt väl tycks stå att förena.

I sednare åren eller egentligen, sedan Falkmanska afhandlingen utkom har vid afgörandet af frågor om rätta naturen af så kallade kyrkohemman, fästats synnerlig vigt vid 1569 års Lunds Landsbok, men huruvida den det förtjenar, torde vara en sak att närmare undersöka.

Landsboken upprättades i följd af Konung Fredrik II:s bref den 11 Augusti 1569 på det sätt, att presterskapet och prostarne skulle lemna uppgifter till Superintendenten i Lund, hvilken derefter hade att låta göra en riktig och säker Jordebok på alla kyrkors och presters hemman, jordar och egendomar öfver hela stiftet, hvartill Halland i den tiden hörde. Halland delades då likasom ännu är förhållandet i tvenne delar, norra och södra delen, den förra i äldre tider benämnd Warbergs Län, består af Faurås, Himble, Viske och Fjäre härader, samt södra delen, benämnd dels Halmstads och dels Laholms Län, af Höks, Tönnersjö, Halmstads och Åhrstads härader. Nu företer sig, enligt Falkmanska afhandlingen, att alla så kallade kyrkohemman i norra Halland äro i Landsboken utan undantag upptagne på det sätt att för hvarje hemman specificeras, huru många tunnor säd, som kunde utsås och huru många lass hö, som kunde höstas, samt hvad Landgillet till kyrkan utgjorde. Deremot förekomma i Landsboken de så kallade kyrkohemmannen, som äro belägna i södra Halland, på följande sätt: »Än gifves årligen till kyrkan Landgille smör, så och så mycket af en gård N. N.» med anteckning för öfrigt, dels att dominium är till stiftet, dels att dominium hafver Kongl. Maj:t och så vidare.

Utan att besinna, att Landsboken var upprättad efter presternas egna uppgifter och att för dessa uppgifter presterna i norra delen af Halland antagit en princip och presterna i södra Halland en annan, samt att föröfrigt presterne voro jäfvige att handlägga sin egen sak, har Tit. Falkman, beträffande de så kallade kyrkohemmannen i norra Halland, förklarat, utan något på handling grundadt skäl, dessa alla tillhöra kyrkorne med jord och allt, derföre att presterna i denna del af Länet funnit enligt med sitt intresse att uppgifva utsädet och höafkastningen. Sålunda företer sig i Falkmanska afhandlingen anteckningen för första hemmanet i Faurås härad, nemligen N:o 4, ¼ mantal Backen, vara: »Detta hem-

»man eges ännu af kyrkan i Gunnarp; men städselrätten är »kronans, emedan ej i Landsboken är antecknadt att kyrkan »egde dominium, utan tvärtom Kronan, enär gästeri och ållon»fläsk äro en följd af herrlighetsegande, hvartill städselrätt »hörde.» Denna anteckning åberopas sedan för alla i norra Halland förekommande så kallade kyrkohemman; men huru det kan rimma sig, att en eger en egendom, som en annan kan bortstädsla och disponera, förstår jag icke att utreda.

Emellertid har Kammar-Kollegium, efter Falkmanska afhandlingen, i meddelade utslag antagit såsom domskäl, rörande hemman i norra Halland: »Emedan 1569 års Landsbok innehåller: »Item hafver kyrkanen gård kallas N. »N. till hvilken kan sås korn, så och så många tunnor, »och afhöstas äng 00 lass, och häraf följde, att hemmanet af »ålder tillhört N. N. kyrka, som sedermera icke blifvit det»samma frånvunnen; thy pröfvar Kongl. Kollegium, med upp»häfvande af Landshöfdinge-Embetets utslag, rättvist förklara »N. N. kyrka berättigad, att hemmanet för sin egen räkning »utarrendara.» — Och för kyrkohemman i Södra Halland sålunda: »Att Lunda Landsbok af år 1569 icke upptager eller »beskrifver jorden till hemmanet, utan endast innehåller, att »kyrkan af detsamma hade 00 pund smör i Landgille, hvaraf »följer, att kyrkan icke eger hemmanet utan endast nämnde ränta», och på denna grund blef hemmanet förklaradt vara Kronans; och Kammar-Kollegium har således ovilkorligen antagit Landsboken och Falkmanska afhandlingen till rättesnöre för sina beslut i kyrkohemmans-frågor.

Till styrka för det förhållande, att oaktadt Falkmanska anteckningarne, kyrkorna äfven i norra Halland icke ega annan rätt till de så kallade kyrkohemmannen, än att få uppbära Landgillet, torde jag få åberopa:

1:o Konung Fredrik II:s bref af den 1 Augusti 1564 till Länsmannen på Warbergs slott, Hans Holk, vide Falkmanska afhandlingens 2:dra del, pag. 25.

»Vet att, som du låter gifva tillkänna, att Vi hafve vårt »öppna bref låtit utgå till alla kyrko- och prestetjenare (bönder) »*som bygga och bo öfver Varbergs Län*, att de tills vidare »skulle svara till slottet och gifva och göra dig, på våra väg»nar de delar, som allt hvad de, Oss och kronan årligen plig»tige äro, till följe hvaraf *du menar dig ock att vilja anam»ma deras årliga Landgille* och annan rättighet, som de här»till gifvit hafva kyrkorna och presterne och begär derom af »Oss besked, att må det veta; då är det icke vår vilja »mening, mycket mindre vår befallning, att du något »skulle befatta dig med huus deell, Landgille eller annat, som

»kyrkorna eller presterna härtill haft hafva, mest allena hvad »Oss och kronan tillkommer med rätta. Så förmäler icke »heller Vårt Bref, yttermera än de skola svara dig, gifva och »göra dig på våra vägnar, och ingen annan åcker, arbete, »ränta och annan rättighet, som de årligen Oss och kronan »pläga och pligtige äro att göra och gifva, och derutinnan ej »rör i något, som det kyrkan och presten tillkommer eller »härtill deraf haft hafva; thy bedje vi dig och vilje, att du »obehindradt låter följa kyrkorna och presterna deras rättighet »af förenämnde gods, efter som de till denna dag hafva haft »och derpå ingen förfång gör dem.»

Häraf inhemtas således, att fråga till och med varit å bane att till kronan indraga Landgillet, hvilket obestridligen torde ädagalägga, att hemmannen äfven i Warbergs län, eller Norra Halland, hvaraf kyrkorna åtnjöto Landgille, voro innan Landeboken upprättades Konungens och kronans egendom.

2:o Konung Fredrik II:s Bref den 4 Februari 1566 vide Falkmanska afhandlingens 2:dra del, pag. 28.

»Vi Fredrik etc. göre alle veterligt att efter thy Oss äl»skelig Fru Anna Clausdotter för Oss hafver berättat, huru»ledes att allt hennes jordegods, som hon hade här uti Riket »skall uti denna närvarande fejden vara afbrändt af våre och »Rikets fiender, de Svenske, desslikes allt hvad rörligt gods, »bohag och boskap, som henne tillhörde, hade hon infört på »Warbergs slott och det ock af fienderna dersammastädes »blef röfvadt och borttaget, då på det förenämnde Fru Anna »Clausdotter må bekomma något sig med att underhålla, hafve »Vi af Vår synnerliga gunst och nåde unnat och förlänat före»nämnde Fru Anna Clausdotter, herrligheten af desse efter»skrifne kyrkohemman — — — att hafva, njuta, bruka och »behålla fritt, utan afgift, till så länge Vi annorledes derom »tillsägandes varda, dock så förenämnde Fru Anna Clausdot»ter intet skall befatta sig med något det Landgille, som går »af förenämnde gårdar, men det att följe kyrkorna de tillega »efter som af Arilds tid sedvanligt varit.»

Slutligen får jag såsom fullt bevisande, att kyrkorna alldrig egt annan rätt till de så kallade kyrkohemmanen än att uppbära Landgillet, åberopa Kongl. Kommissariernes Resolution, gifven på Landtdagen i Malmö år 1662, hvars nionde punkt angår Halland och lyder sålunda: »De benificier, som »af särdeles benådning och förmedelst Kongl. Bref äro lagde »till kyrkor, skolors och deras betjenters underhåll och nu för»menas vara införde uti ens eller annans donation; och finna »samtliga kommissarierne skäligt, att kyrkor, skolor och dess »betjente, till hvilka af gammal tid någon viss ränta förme»delst Kongl. Bref then en Christelig intention är förordnadt

»och perpetueradt, bör mointineras; Dock måste sådant intet »vidare extenderas än på den ränta, som af ålderstid sedvan»ligt till dem är underlagdt»: Om hvilken Resolution uti Malmö Recess af den 18 September samma år yttras på följande sätt: »Förutan allt thetta hafva dhe Kongl. kommis»sarierna optagit och förhördt hvart och ens stånd såväl som »hvars och ens särskildta besvär och desiderier och them efter »tidsens lägenhet och deras medgifne fullmakt på bästa sättet, »som dem hafver tillstädt, resolverat och förklarat, hvilket allt »så kraftigt skall hållas, som thet i thenna Recess vore infördt, »dermed och Ständerna äro tillfreds.»

Den tafla, som jag har framställt, fordrar en grundlig renovation för att blifva försatt i sitt ursprungliga skick. Frågan hvälfver sig omkring dels de $55\frac{19}{120}$ mantal, som redan äro för kyrkans räkning bortarrenderade, och dels de $24\frac{47}{60}$ mantal, om hvilkas bortarrenderande fråga ännu icke blifvit väckt, men dock kan anses, åtminstone de flesta såsom varande i kyrkornas våld, om de vanliga principerna fortfarande få vara gällande. Dessa hemman, tillsammans utgörande $79\frac{113}{120}$ mantal äro, efter de nu framställda faktiska förhållanden, otvifvelaktigt kronans egendom, hvars återställande till sin rätta egare, Kongl. Maj:t och Kronan, jag vördsamt yrkar, och på det äfven åboerna må få åtnjuta sin lagliga rätt till besittningen, såsom för kronohemmans besittning i allmänhet stadgadt är. Vid 1840 års Riksdag väcktes motion om återgång till kronan af de så kallade kyrkohemmanen, och Rikets Ständer ingingo, i anledning deraf, den 12 December 1840 till Kongl. Maj:t med underdånig skrifvelse, hvaruti anhölls, det Kongl. Maj:t i nåder täcktes föranstalta att genom behörigen förordnadt ombud, stämning till vederbörlig domstol måtte uttagas och talan utföras om återvinnande af kronans jordegande- och dispositionsrätt till de ifrågavarande hemmannen; men uti skrifvelse den 23 November 1843, har Kongl. Maj:t i nåder förklarat sig dertill icke kunna lemna bifall. Jag förmodar, att skälet för detta afslag var; att kyrkohemmans-frågan egentligen hörer till ekonomimål, och att den derföre icke borde vid allmän domstol göras anhängig; men utan att den på en gång och i ett sammanhang kommer att för alla de ifrågavarande hemmanen handläggas, skall detta ärende alltid blifva stående på samma orediga fot, som nu eger rum, och vid hvarje kommande Riksdag falla Rikets Ständer till besvär.

Jag får alltså vördsamt föreslå, att Rikets Ständer måtte ingå till Kongl. Maj:t med underdånig anhållan:

1:o att Kongl. Maj:t i nåder täcktes från Ecklesiastik-Departementet till Finans-Departementet förflytta

handläggningen af mål, som angå de så kallade Halländska kyrkohemmanen såsom, enligt Kongl. Maj:ts nådiga Stadga af den 16 Maj 1840, angående fördelning af ärenderna emellan Stats-Departementerna, till Finans-Departementet hörande, då den obestridligen angår Jordeboks-väsendet, och

2:o att Kongl. Maj:t täcktes förordna en kommitté, sammansatt af sakkunniga personer, som efter nu gifven klav utreder frågan i sin helhet och afgifver underdånigt betänkande samt att Kongl. Maj:t derefter täcktes i nåder densamma i ett sammanhang pröfva och afgöra.

Jag anhåller vördsamt, att Hedervärda Ståndet täcktes detta memorial till Höglofl. Stats-Utskottet remittera.

7:o af *Håkan Olsson* från Christianstads Län:

»Den trakt jag bebor, eller Gerds härad, är väl det magraste i Christianstads Län; det består hufvudsakligen af den så kallade Linnevads-åsen, hvars ofruktbarhet är nogsamt bekant af alla, som rest emellan Christianstad och Hörby, och der denna ås slutar med sina oländiga, steniga moraser och berg, taga sandfälten vid, som sträcka sig nästan öfver hela det öfriga af häradet. Skulle någon annorlunda beskaffad eller bättre jord finnas inom detta härad, så har Försynen skickat det så, att der uppstått antingen en prestgård eller ett herresäte, så att rusthållet alltid blifvit på de magraste hemmanen. Så länge husbehofs-bränningen var tillåten mot någorlunda dräglig skatt, kunde dessa rusthållare någorlunda utgöra sina åligganden; men nu blir den ena utfattig efter den andra och slutligen torde kronobetjeningen komma att taga dessa hemman i skattevrak. Denna ort har icke heller blifvit ihågkommen med någon jernväg för lättade kommunikationer, men väl fått vara med att betala violerna till andras nöje och beqvämlighet. — Då jag representerar en sådan ort, torde det icke förtänkas mig, att jag inför detta Hederv. Stånd framställer det hårda onus, som dessa mina kommittenter är ålagdt medelst rustningens utgörande af häst och karl från hvarje helt mantal. Det är också rentaf omöjligt att på ett sådant, numera genom sednare författningar söndersplittradt hemman kunna uppföda eller underhålla en sådan häst, som numera fordras af befälet, utan måste den köpas från herresäten och der utfodras till hvad pris som helst; och som en motion i samma syfte är till Ståndet inlemnad af Representanterna från Östra och Vestra Göinge härader, ehuru dessa äro vida lyckligare lottade, icke allenast genom jordens beskaffenhet öfver hufvud taget, utan äfven genom den jernbana, som nu är börjad och

kommer att fortsättas genom dessa härader, hvarigenom de vinna ofantligt på sina skogsprodukter; så vågar jag föreslå:

att alla dragoner inom Gerds härad, bestående af två sqvadroner, måtte afsitta och förvandlas till fotfolk, under enahanda vilkor, som Representanterna från Östra och Vestra Göinge härader föreslagit.

Skulle detta icke kunna försiggå, eller om så mycket kavalleri icke kunde undvaras, så anhåller jag, att Gerds härad kommer först i åtnjutande af den föreslagna lättnaden, helst dessa rusthållare äro förut mest stjufmoderligt behandlade, så väl af naturen som af Staten. Skulle åter ingen lättnad efter föreslagna grunder kunna denna magra ort beredas, så får jag alternativt föreslå:

att Staten måtte öfvertaga och, som den nyttigast synes, underhålla dessa omnämnda sqvadroner, mot skälig årlig ersättning af de rustande.

Detaljernas vidare utveckling lemnar jag åt Utskottets behandling.

Om remiss anhålles ödmjukligen.»

8:o af *Olaus Eriksson* från Götheborgs och Bohus Län:

»Om en rättvis fördelning hemmanen emellan vore stadgad, äfven om den föreskrifna skyldigheten i och för sig sjelf vore betungande, kunde likväl ej så mycket deremot invändas; men då till egorymd och jordens godhet vidt åtskiljda hemman fortfarande åläggas lika deltagande i vissa skyldigheter, så synes det vara af behofvet högeligen påkalladt, att i sådana orättvisa stadganden söka ändring. Ett sådant stadgande är det, som, genom Kongl. Brefvet den 4 Maj 1759, bestämmer skyldigheten för hemman att deltaga i kyrko- och prestgårds-byggnad efter deras oförmedlade mantal. Härigenom inträffar, att ett svagt och till egorymd litet hemman nödgas deltaga lika med ett betydligt större och förmånligare, och ett sådant förhållande blir oftast ruinerande för de förmedlade hemmanen.

För att visa, huru obillig tillämpningen af anförde lagstadgande kan blifva, vill jag endast nämna, att det finnes hemman, som, förmedladt dels från 1 helt till $1/4$:dels mantal med cirka 40 tunnland jord, och dels från 1 helt till $1/2$ mantal med 60 tunnland jord, hvilka skola till kyrko- och prestgårdsbyggnad bidraga lika med tvänne oförmedlade hemman om 1 mantal med öfver 300 tunnland jord till hvardera. — Ett dylikt missförhållande är så uppenbart, att jag anser det icke behöfva närmare utvecklas, och visar tydligen, att en allmän förändring härutinnan är af största behof påkallad.

Med anledning häraf vågar jag föreslå:

att, med upphäfvande af Kongl. Brefvet den 4 Maj 1759, förmedlade hemman måtte få deltaga i kyrko- eller prestgårds byggnad efter det numera å dem satte mantal; likväl med skyldighet för desamma att vid prestval rösta efter det nedsatta hemmantalet.

Om remiss till vederbörligt Utskott anhålles.»

9:o af *Johan Lekberg* från Nerikes Län, med hvilken många Ledamöter instämde:

»I en sådan tid, som den närvarande, då så väl Staten som den enskilde finner sig i förlägenhet att anskaffa penningar till snart sagdt de nödvändigaste behofven, så tillkommer det hvar och en att tillse, det han icke utgifver sina medel till onödiga och gagnlösa ändamål, och då denna regel ännu i högre grad måste göra sig gällande för Representanten, som är satt att vaka öfver Statens utgifter och då han finner, att medel äro anslagna till sådan inrättning, hvilken med all sin verksamhet icke kan frambringa någon produkt, eller åstadkomma ringaste valuta, så blir det ett åliggande för honom, att indraga ett sådant anslag, som det af mig nu ifrågasatta, nemligen det, som utgår till Kongl. Theatern med 75,000 R:dr R:mt.

Den ifrågavarande inrättningen är af sådan art och beskaffenhet, att den bör existera på de skådelystnas bekostnad, men icke genom bidrag af Staten. Att så kan ske, visas ock tydligen deraf, då i hufvudstaden finnes icke mindre än 7 à 8 andra Theatrar, hvilka alla bära sig.

På denna grund afslog 1840 års Ständer allt statsbidrag till Kongl. Theatern; men under derefter påföljande Riksdagar har det åter lyckats denna värdelösa inrättning att tillvinna sig detsamma.

Af hvad är antydt, torde tiden vara inne att föreslå:

det Rikets nu församlade Ständer förklara, att hädanefter icke något stats-anslag kommer att beviljas till den Kongl. Theatern, helst som landets befolkning icke rimligen kan eller bör beskattas för upprätthållande af en muntrations-anstalt för Stockholms innevånare.

Om remiss till vederbörligt Utskott anhålles.»

10:o af *A. J. Sandstedt* från Jönköpings Län:

»Då under närvarande tid så mycket talas om och för handeln, näringarna och den större rörelsen, samt huruledes tillgångar måste anskaffas och beredas, för afhjelpande af dessas till stor del sjelfvållade förlägenhet, har jag ansett det vara

i sin ordning och äfven nödvändigt, att något tillse och fästa uppmärksamheten på, huruledes det ställes till med låne-tillgången för den rörelsegren, som är den allmänaste, emedan den gäller hela landet, och som tillika är den vigtigaste, emedan alla de öfriga deraf äro beroende, nemligen för det egentliga jordbruket.

Rättigheten att, då man erbjuder första inteckningen uti fastighet å landet, kunna derpå erhålla lån uti Riks-Banken, är lika gammal som sjelfva Banken, och ehuru den stundom varit inskränkt och stundom utsträkt, så har dock ingen dristat uppstå och föreslå dess borttagande helt och hållet, förrän vid sednaste Riksdag, då en sådan fråga verkligen väcktes inom Banko-Utskottet. Väl vanns detta ändamål icke den gången, men man lyckades dels att få borttaga ifrån lånfonden 975,000 R:dr för fastigheter å landet samt 150,000 för fastigheter i städerna, hvarigenom lånesökande nu få vänta åratal, innan de kunna utbekomma ett beviljadt lån, och dels att förhöja den årliga inbetalningen ifrån 6 till 7 proc., så att låneterminen är förminskad från 28⅔:dels år till något öfver 21 år; och smaken att på detta sätt skapa tillgångar för andra svindlande företag torde nog, en gång väckt, återkomma, om man icke med kraft och allvar i tid motar den. — Huru vigtig denna låneutväg är, särdeles för den mindre hemmans-egaren, torde här icke tarfva någon bevisning. Om man skall utlösa medarfvingar utur en fastighet, eller om man lyckats förvärfva sig några medel, men behöfver mera för att inköpa en egen fastighet, eller om man vill göra några större förbättringar på sin egendom, så är det i alla dessa och många andra fall af stor vigt, att städse ega tillgång till upptagande af dylika stående lån, som genom ordentlig, årlig inbetalning blifva amorterade och försvinna utan någon känbarare uppoffring. Visserligen vill man hänvisa oss, att härom vända oss till Hypotheks-föreningarna i stället för till Riks-Banken, men vi veta alla, huruledes det står till med dem, nemligen att, utom deras mycket hårdare vilkor, så förakta de alla små lån, som här egentligen komma i fråga samt sakna all tillgång till låns utgifvande, när behofvet är som störst, helst de hufvudsakligen röra sig endast med de för hela landet olycksaliga, utländska lånen.

Tager man derefter i betraktande, hvartill dessa ifrån fastighets-lånefonden indragna medel äro afsedda att användas, så finner man detta ändamål hufvudsakligen vara, att bereda tillgång till kreditiv och lån för de Filial-banker, som kunna inrättas »*till ersättande af upphörd Privat-bank*», eller eljest för att underlätta rörelsen i *någon* ort. — Huruledes Herrar Bankofullmäktige kunna försvara sina åtgörande att, utan upp-

hörande af en enda Privat-bank, lemna lån och kreditiver, ej åt någon enda, som meningen varit, utan åt närmare, som jag tror, 10 stycken särskilda nya Filial-banker samt till ett sammanlagdt belopp af öfver 6 millioner R:dr, hörer icke till närvarande fråga, men hoppas jag blifva vederbörligen undersökt och utredt inom Banko-Utskottet. Här vill jag endast hafva påstådt, att de flesta, om icke alla dessa Filial-banker ingalunda kunna anses behöfliga, såsom t. ex. den i staden Örebro, hvarest man förut har både Privat-bank och Hypotheks-förening, samt att aldra minst något gällande skäl kan förebäras, hvarföre man skall borttaga ifrån den för jordbrukaren i Riks-banken bestämda lånefond och gifva till dylika inrättningar, hvilka sällan gagna någon annan, än delegarne sjelfva och till hvilkas bildande endast erfordras, att några handlande uti en småstad jemte några kringboende större possessionater, då deras antal uppgår till 30 stycken, derom öfverenskomma. Dessutom företer sig här såsom särdeles anmärkningsvärdt, att dessa lån och kreditiver till Filial-bankerne utlemnas mot tre proc. ränta och på tio års tid, då deremot fastighetslånen gifva 4 proc. i ränta och amorteras årligen med 3 proc.

Slutligen finner jag mig här böra på förhand bemöta en anmärkning, hvarmed man vanligen söker nedtysta dem, som ifra för fastighetslånen, nemligen att de icke äro »bankmässiga», och att Banken i deras ställe måste hafva förbindelser, som lätt kunna realiseras. Utan att vilja tillegna mig några djupare insigter i finans-läran och öfverlemnande gerna åt dessa herrar, som tro sig ega sådana insigter, att lysa dermed, anser jag det blott behöfvas ett godt och rent förstånd, samt att sjelf hafva sett sig litet omkring och inhemtat upplysningar af opartiska personer, för att jemväl i detta afseende hafva en egen tanke. Hvarje väl ordnad Bankinrättning, åtminstone en sedelutgifvande, som icke kan påräkna, att silfvervalutan ligger oförändrad, måste hafva en grundfond af andra handlingar, som under alla förhållanden äro säkra, och jemväl i behofvets stund kunna realiseras. Något säkrare än första inteckningarne inom halfva taxeringsvärdet uti fastigheter å landet, särdeles de mindre, hvarå uppdrifna och fingerade värden icke ifrågakomma, kan icke uppgifvas. Men, invänder man, dessa äro stälda på 28 $\frac{2}{3}$ år eller numera på 21 $\frac{1}{2}$ år, och kunna icke realiseras, när så påfordras. Detta är ett fullkomligt misstag, ty dels innehåller hvartenda af dessa skuldebref »att låntagarne äro skyldiga att, om Banken så fordra skulle, efter ett halft års förlopp återbetala hela skulden», äfvensom att Banken eger rätt öfverlåta och

transportera skuldebrefvet på annor man, och dels måste det få antagas för gifvet, att dessa lån, såsom utestående i mindre summor öfver hela landet, skola, om en uppsägning blifver nödvändig, lättare och säkrare indrifvas, än alla andra förbindelser på stora summor, för hvilka just i anseende till deras storlek och tillgångar icke så lätt torde kunna anskaffas. Ser man åter på beskaffenheten af de s. k. värde-papper, som man nu vill förskaffa Banken i stället för fastighetslånen, så finner man, att säkerheten för dessa äfven ytterst hvilar på inteckningar, men alldeles icke på så goda inteckningar, som för Bankolånen, utan till panternas fulla taxeringsvärden, äfvensom att dessa papper både i afseende å räntevinst och omloppstid äro sämre än fastighetslånen. De till Filial-bankerne lemnade sex milioner R:dr gifva nemligen, såsom jag redan anfört, högst tre proc. ränta samt hafva ett års uppsägnings- och 5 års betalningstid, om de skola indrifvas före den bestämda låneterminen af 10 år; hvaremot för de obligationer, till ett belopp af närmare fem millioner, som Banken inköpt af hypotheks-föreningar och arméns Ackordsamorteringsfond, icke finnes någon uppsägningstid, och ehuru räntan å en mindre del deraf är förskrifven till 4 ½ proc., likväl aldrig gifva fullt 4 proc., då man vid försäljning icke kan påräkna hela kapitalet; hvilket bäst visade sig under sednaste krisen, då dessa obligationer icke kunde försäljas ens till ⅔:delar af deras nominella värde. Efter min öfverygelse, har Banken offrat nog och kanske redan för mycket på dessa inrättningar, som förr eller sednare torde ådraga hela landet de svåraste olägenheter.

Då, efter hvad jag sålunda sökt visa Bankens fastighetslånerörelse icke allenast är af största vigt för landet, utan ock för Banken innebär den största fördel och säkerhet, så får jag, jemte högtidligt bestridande af all vidare rubbning deruti, som jag hört ifrågasättas, här vördsamligen föreslå:

att Rikets Ständer måtte besluta, att fonden till utlåning mot inteckning i *fast* egendom, skall återföras till dess före sednaste Riksdag bestämda belopp af nio millioner sjuhundrafemtio tusen R:dr R:mt, att efter förut gällande grunder fördelas emellan landet och städerna; samt att den nedsättning uti högsta lånesumman från 6,000 R:dr B:ko till 6,000 R:dr R:mt, som på samma gång bestämdes, jemväl måtte upphäfvas, och hvad dessförinnan härom varit stadgadt, hädanefter tjena till efterrättelse.

Anhållande jag om remiss af denna motion till Banko-Utskottet.

11:o af *samme Ledamot:*

»Då räntepersedeln, en tolft bräder i Jönköpings Län, hvarå dimensionerne förut icke varit i markegångs-taxorne för Länet upptagne, blifvit i 1841 års taxa upptagne till 7 $\frac{1}{3}$ alnars längd, 13 $\frac{2}{3}$ tums bredd och 2 $\frac{1}{6}$ tums tjocklek eller lika med plank, men Landshöfdinge-embetet genom utslag den 15 Februari 1856 bestämt, att ett räntegildt bräde, i nämnde Län, skall innehålla 7 alnar i längd, 9 tum i bredd och 1 $\frac{1}{4}$ tums i tjocklek, hvarvid Kongl. Kammar-kollegium genom beslut den 18 Januari 1858 låtit bero samt i följd häraf, en tolft bräder blifvit i 1858 års markegångs-taxa införd med sistberörde dimensioner, får jag, å alla sågverksegares inom nämnde Läns vägnar, hos Rikets Höglofliga Ständer söka rättelse deruti, att då efter införandet i 1841 och följande årens taxor af större dimensioner å ifrågavarande räntepersedel, än som rätteligen bort den skattskyldige affordras, markegångs-priset år 1846 och sedermera uppgått till allt högre belopp, ehuru gängse priser å vanliga bräder till år 1853 icke höjt sig, hvadan och då räntepersedeln, en tolft bräder nu mera, jemlikt Kongl. Kungörelsen den 11 Maj 1855, borde förvandlas i penningar, för framtiden betalas efter medelmarkegången 1834—1853, utgörande 2 R:dr 44 sk. B:ko, och således efter ett på de större dimensionerna grundadt värde, och då således den genom Landshöfdinge-embetets och Kammar-kollegii ofvanförmälte stadgande förändring i persedlens beskaffenhet kommer att blifva utan verkan, derest icke jemkning i lösningspriset sker, hvartill jag som ytterligare skäl får uppgifva, att ständiga sågräntan i nästgränsande eller Kronobergs Län är 1 R:dr 30 sk. och i Elfsborgs Län 1 R:dr 31 sk. allt Banko, och får jag derföre hos Rikets Höglofliga Ständer ödmjukeligen hemställa:

det Rikets Höglofliga Ständer måtte besluta, att deputerade inom Länet, utses som för åren 1846 till och med år 1853, utsätta ett skäligt markegångs-pris å ränte-bräder efter de derå nu fastställda dimensioner, i enlighet med de å sådane bräder under sagde år, allmänt gällande pris, hvarefter dessa markegångs-värden torde få läggas till grund för den 20-åriga medelmarkegången å sågbräder inom Jönköpings Län.

Då ett enskildt mål af samma beskaffenhet redan utgjort föremål för Kammar-kollegii pröfning och detta verk sökt att förbigå denna de skattskyldiges klagan på den grund, att den begärda rättelsen skulle åstadkomma tvister och förvecklingar af mångfaldig art, samt ytterligare såsom skäl

uppgifvit, att deras åsigt är att värdet af räntebräder otvifvelaktigt kommer att i framtiden ökas, en åsigt, hvarpå hvarken Kammar-kollegium eller någon annan auktoritet bör stödja upphäfvandet af en så rättvis begäran, så synes klart, att man ej från vederbörande auktoriteters sida har något att hoppas; hvadan jag å de skattskyldiges vägnar i ödmjukhet vågar anropa Rikets Höglofl. Ständers mellankomst till afhjelpandet af en så olaga beskattning.

Om remiss till vederbörligt Utskott anhålles ödmjukligen.»

Häri instämde *Johan Lönn*, *Johannes Larsson*, *Johannes Andersson* och *Sven Gustaf Johansson* från Jönköpings Län.

2:o af *P. A. Nyström* från Vesterbottens Län:

»Vår nu gällande lag föreskrifver i kap. 17 § 4, Handels-Balken, hvars mening närmare upplyses genom jemförelse med Kongl. Förordningen den 21 Oktober 1698, att af hvarje sterbhus $\frac{1}{8}$:dels proc. af summa inventarii skall erläggas till de fattige. Det vore onekligen en vacker tanke, som låge till grund för ett sådant lagens förordnande, att vid fördelningen af död mans bo mellan hans arftagare, de fattige likasom inträdde såsom medarfvingar. Men en sådan de fattigas rätt borde väl icke ifrågakomma uti andra den aflidnes tillgångar, än sådana, som verkligen ärfvas, d. v. s. den rena behållningen. Ofvananförda stadgande gifver deremot anledning till många missförhållanden och orättvisor. Många personer, som i lifstiden drifvit en vidlyftig rörelse eller egt stora jordegendomar, efterlemna synliga tillgångar till ofantliga belopp, men också skuldmassor så stora, att den verkliga behållningen blifver ingen. Af ett sådant sterbhus skall nu till de fattiga utgå en summa, långt öfverstigande, hvad de kunna erhålla i ett mindre, men välbehållet bo. Der intet finnes, der borde också intet kunna tagas; och sanningsenligt kan man väl säga, att i ett bo, der skulderna uppsluka tillgångarna, sterbhuset eger intet, utan fordringsegarne alltsammans. Att uttaga fattigprocent ur ett sådant bo är ju således att förnärma den rätt, kreditorerna obestridligen ega, att göra sig betäckte med boets tillgångar, så långt de förslå. Då man uti ett bo med stora tillgångar, men ringa behållning, beräknar de fattiges andel efter summa inventarii, äfventyrar man att alldeles beröfva arfvingarne sin del, hvarigenom möjligen nya individer kunna komma fattigvården till last.

Det anförda torde vara tillräckligt för att fästa uppmärksamheten på olämpligheten af föreskriften om fattig-procen-

tens utgående efter summa inventarii; och vågar jag derföre i stället vördsamt föreslå det stadgande:

att de fattige i hvarje sterbhus måtte erhålla $\frac{1}{8}$:dels proc. af den rena *behållningen* i boet.

Om remiss till vederbörligt Utskott anhålles.»

13:o af *Carl G. Nettelbladt* från Stockholms Län:

»Ibland de mest tryckande, och olika betungande bördor svenska jorden bär, är väl onekligen vägunderhålls-skyldigheten, ty om man tager i betraktande den större och mindre trafik, som å olika vägar eger rum, uppkommer deraf en mångdubbelt olika beskattning af dess underhåll, längre och kortare afstånd af tillgång på grus samt vägarnes olika lägen öfver skogs eller slättmark med mycket annat, som kunde anföras till bevis af dess olika beskaffenhet och tunga för jordbruket, och som gör att önskligt vore, om något annat sätt, än nu är fallet kunde åvägabringas för vägars underhåll, men bland alla vägars underhåll faller väl största tyngden på de jordbrukare, som hafva att underhålla vägarne närmast hufvudstaden, deribland särdeles från Norr- och Roslagstullarne, der onekligen största trafiken eger rum och der vägen på flera ställen är tilltagen från 18 till 27 alnars bredd, hvilket gör att ehuru en ständig påökning af grus der sker, dessa vägar ändå vissa tider af året äro i ett högst uselt och bottenlöst tillstånd, till stort mehn för både resande och varutransporter, som i sådan myckenhet från den angränsande provinsen dag och natt inströmmar till hufvudstaden. En förbättring af dessa vägar är således af högsta behofvet påkallad, och då något annat sätt ej ännu mig veterligt är uppfunnet, än den så kallade makadamiseringen, anser jag nödigt en sådan borde verkställas å half eller hel mils längd från nämnde tullar, och jag skulle tro att såväl den resande som den allmoge, som der far fram gerna, skulle offra några skillingar för hvarje gång, om de till lindring för dessa tungt lastade kreatur, hade en fast och jemn väg att befara, jag tror ock, att de hemmansegare, som hafva att den underhålla ej skulle vara obenägne att med en rättvis kontant årlig utgift dertill bidraga. Jag får således vördsamt föreslå:

att Rikets Ständer för sin del måtte besluta, att i underdånig skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla det styrelsen för väg- och vattenbyggnader, måtte anbefallas uppgöra plan och kostnadsförslag till berörde vägars makadamisering, hvarefter Konungens Befallningshafvande i Stockholms Län måtte förständigas att söka med vägunderhålls-skyldige öfverenskomma om det årliga bidrag de för befrielse

af dessa vägars underhåll böra sig åtaga samt derefter föreslå en lämplig väg-afgift, för dem som nämnde vägar begagna.

Om remiss till vederbörligt Utskott anhålles.»

14:o af *Måns Månsson* från Kalmar Län:

»Väl stadgar allmänna lagen, att domaren skall till rättsökande parten lemna utslag, innan han reser från tingsstället, men denna föreskrift kan knappast efterlefvas, der ting hålles på flera ställen inom domsagan, utan det går vanligtvis så till, att den tillförordnade domaren vid tingets början utsätter 10, 12 à 14 ransakningsdagar. När dessa ransakningar äro slut reser domaren sina färde. Ett par eller tre månader derefter anländer kungörelse till socknekyrkorna inom häradet med utsatt dag, då tinget är slut, samt att hvar och en rättsökande då bör lösa sina handlingar. — Vore nu efter så lång väntetid utslagen utskrifna, så vore ingenting att anmärka, men så är icke förhållandet. Frågar man efter utslagen, så svaras, att de ännu icke äro utskrifna, men att de med det första skola skickas till länsmannen. — När denne fått handlingarne om hand, uppgöres en räkning på utslagslösen, samt 75 öre för länsmannens besvär för hvarje handling. Derpå skickas både handlingar och uppbördslängd till fjerdingsmannen, som får den äran att göra hela uppbörden för intet. Att alla länsmän äro så omtänksamma om sig sjelfva vill jag icke påstå, men att en och annan blifvit det, sedan länsmännen fingo löneförhöjning, vill jag åtaga mig att bevisa.

Jag får derföre föreslå:

att den domhafvande, som vid tingets slut har utslag och andra handlingar utskrifna och i komplett skick skall vid ansvar tillställa den rättsökande sina handlingar utan annan lösen, än den å utslaget åtecknade.

Om remiss till vederbörligt Utskott anhålles.»

15:o af *Nils Magnus Pettersson* från Kalmar Län:

Ehuru uti kap. 17 § 5 Rättegångsbalken stadgas, att den, som vittne påkallat, skall betala dess resekostnad och täring, har dock sedan urminnes tid undantag från denna föreskrift egt rum i sådana mål, som af allmänna åklagare blifvit utförde, derest icke åtalen varit alldeles obefogade.

Grunden till detta undantag igenfinnes lätteligen deri, att den allmänna åklagaren utförer målet icke å egna vägnar utan i kraft af sin beställning såsom fullmäktig för sin hufvudman, som är Kronan; att åter i frågor, angående Kronan eller det allmänna en hvar ansetts utom i undantagsfall, pligtig

att utan ersättning tillhandagå med biträde och upplysning, att i fordna tider, då tingen utgjorde mötesplatser för större delen af häradets manliga befolkning, hvilken då vida mer än nu borde sig der infinna för åtskilliga kamerala angelägenheter, inställelse-besväret för aflägganden af vittnesmål oftast icke torde ansetts vara med kostnad eller hinder förenadt, och att, enär befolkningen då var vida mindre rörlig än nu, vittnesmåls aflägganden vid domstol utom häradet eller staden högst sällan torde hafva ifrågakommit.

Tidens förändrade förhållanden hafva gjort qvarhållandet af berörde undantag obilligt, hvadan ock genom Kongl. Förordningen den 20 November 1845 och den 23 Mars 1858 ersättning af allmänna medel tillerkänts vittnen i gröfre brottmål, då vittnena hafva mer än en mil till tinget.

Men genom dessa stadganden är ofvan antydda obillighet icke undanröjd.

Om man än af den omständighet, att för ett vittne, som blott har en mil till tingsstället, olägenheten af inställelse derstädes icke är särdeles stor, skulle tillsvidare kunna vidblifva det undantag, att vittne, som endast har nyssnämnde väglängd till tinget icke må, för sin inställelse undfå ersättning af allmänna medel, finnes dock icke något, hvarföre ej vittnen, som hafva mer än en mils tingsväg, skola för inställelse-besväret erhålla ersättning äfven i sådane af allmän åklagare anhängiggjorda brottmål, som icke anses gröfre och för allmänna säkerheten vådliga.

Allmän åklagare åligger att med lika nit beifra öfverträdelser af gröfre eller lindrigare beskaffenhet, och vittnen kunna icke i saknad af annan bevisning undvaras till den tilltalades öfvertygande, ehvad beskaffenhet brottet än må hafva.

Att ålägga åklagarne att i mindre brottmål bekosta vittnen, då den tilltalade sakfälles, men saknar tillgång, eller ej kan sakfällas, eller fullgör ådömd värjemålsed, skulle alldeles förlama åklagaremaktens bemödanden att vidmakthålla ordning, ty de åklagare tillerkända andelar i böter kunna icke på långt när, äfven om dessa bötes-andelar alltid utgingo af de sakfällda, ens någorlunda motsvara de för förbrytelsernas upptagande och bevisnings anskaffande nödiga resor och besvär, och åklagaren eger icke att för rättegångs-omkostnaderna fordra ersättning af sin hufvudman eller Kronan.

Med tillämpning således af den i kap. 17 § 5 Rättegångsbalken stadgade grund vågar jag således föreslå:

att med ändring af anförda Kongl. Förordningen, må stadgas, att den, som allmän åklagare, å tjenstens

vägnar, åberopar till vittne i brottmål, som inställt sig vid domstol, bör, derest vittnet det äskar och domaren pröfvar sådant skäligt, tilläggas ersättning af allmänna medel för dess resekostnad och uppehälle med högst 50 öre R:mt för hvarje dag, som i och för resan och vistandet vid domstol erfordras, samt skjutspenningar för en häst fram och åter, i de händelser, då den tilltalade icke kan till ansvar dömas eller ock sakfälles, men saknar tillgång att ersättningen utgifva, dock att om den tilltalade frikännes och åtalet finnes vara utan skäl anställdt nämnde ersättnings-skyldighet åligger åklagaren.

Om remiss till vederbörligt Utskott anhålles.»

Häri förenade sig *C. J. Svensén* från Kalmar Län.

16:o af *Lars Ersson* från Södermanlands Län: »Då de 7 högre, endast å real-linien fullständiga Elementar-läroverken inrättades, åsyftade man dermed, icke endast att bereda tillfälle för dem, som ämnade vända sig till praktiska yrken, att erhålla en högre bildning, än den som vid dåvarande apologistskolor kunde vinnas, utan äfven att anställa ett slags experiment, genom hvilket skulle utrönas, huruvida en med afseende på verklig själsodling fruktbringande undervisning kunde bibringas utan att trampa den gamla nötta stråkvägen.

För att i båda dessa afseenden kunna lemna tillfredsställande resultat, borde dock dessa skolor varit ställda i fullkomlig likhet med de andra högre läroverken. Så är dock icke förhållandet. Lärarne vid dessa skolor hafva icke samma ekonomiska utsigter som de andra, och följden deraf är den, att de dugligaste lärarne antingen icke komma till, eller åtminstone icke stadna qvar vid real-skolorna. Som detta för dessa skolor måste verka menligt, och det är för industri och näringar af stor vigt, att de till deras nytta särskildt ämnade läroverk icke försummas, föreslår jag:

att Riksens Ständer anslå medel dertill att vid alla på real-linien fullständiga läroverk, lärarne i matematik, naturkunnighet och lefvande språk, må, hvad löneförmåner angår, ställas lika med lektorer vid de fullständiga Elementar-läroverken. Ville man derjemte kalla dem lektorer, har jag ingenting deremot, men vid namnet fäster jag föga vigt blott ändamålet vinnes.

17:o af *Carl Johan Svensén* från Kalmar Län: »Ehuru genom Kongl. Brefvet den 15 Januari 1684 det är medgifvet allmogen att för roten, soldat-, husar- eller båtsmansrote sjelf anskaffa dugliga karlar och ackordera med dem till det bä-

sta de kunna, utan det ringaste tvång eller förfång af officern; och att officerarne allvarligen förbjudas att påtruga dem någon emot deras vilja; och att, i anledning af åtskilliga Riksdagsfullmäktiges klagan vid 1810 års Riksdag, att officerarne skolat obehörigen blandat sig uti lego-afhandlingar rotebönder och rekryter emellan, Kongl. Maj:t, som då funnit, att denna inblandning icke varit någon annan än den, att Compagni-chefen vid antagandet af ny soldat fordrat, att ett skriftligt legokontrakt borde företes och att detta förfarande vore lagenligt, icke kunnat vid de underdåniga besvären fästa något afseende, samt att i anledning af Rikets Ständers underdåniga skrifvelse den 6 Februari 1841, »att olagligen förhöjda prestationer skola inom flera delar af Riket ega rum vid roteringens utgörande» — Krigs-kollegium i infordradt, underdånigt utlåtande den 4:de Juni samma år upplyst, att, såvidt de hos Kollegium förvarade handlingar utvisade emellan åren 1830—1841 hvarken blifvit uppgifvet eller öfverklagadt, att befälet vid Indelta Regementena sökt tillegna sig något inflytande i afseende på de emellan rust- och rotehållare å ena samt deras ryttare eller soldater å andra sidan afslutade kontrakt»; samt att den understundom förda klagan, dels att knektelegan vore för högt uppdrifven, dels att anspråk göras på större löneförmåner och stundom på torpens besittning eller annan bostad efter afskedstagandet», men att kollegium ansåge dessa olägenheter »svårligen kunna afhjelpas genom några allmänna föreskrifter, helst knekte- (lego-) kontrakts ingående är en frivillig handling, och således på rust- och rotehållarne sjelfve ankomme att bevilja eller afslå de anspråk, som å andra sidan framställas», så inträffar likväl oftast, att, då roten anskaffat karl och med honom kontrakterat, officern, kompani- eller sqvadrons-chefen, förkastar antingen karlen eller kontraktet eller båda tillika, förordar en annan karl eller lemnar formulär till ett annat kontrakt (i ordställningen vanligen lika med det kasserade, men med löneförhöjning till 50 procent öfver, hvad öfverenskommet varit.) Detta får i de allra flesta fall passera, emedan rust- och rotehållaren, om han ej känner sina skyldigheter häruti-innan heldre ingår på officerarens förslag, än han bråkar med honom derom, väl vetande, att han kan bli »tilltygad» vid annat tillfälle särdeles med afseende på häst-, munderings-, utrednings-, bevärings- och beklädnadspersedlars vård och underhåll under tjenstgöringen. Dessa olägenheter, befälets inblandande i rotehållarnas kontraktering med soldaten måste afhjelpas, ty de öfverensstämma för ingen del med de grunder, på hvilka Svenska Folket åtagit sig roterings-skyldighe-

ten och äro oförenliga med den innersta tanke på hvilken indelningsverket hvilar.

En annan olägenhet, som jag jemväl anser värd att uppmärksammas, är den, som ligger i vägen för flyttningen eller utbrytningen af knekte-torp. Vid laga skifte kan väl en sådan flyttning icke förnekas, men eljest lägger sig befälet deremot och då är fåfängt att försöka. Kan en flyttning af torpet emellertid icke undvikas, så tillkommer vid förrättningen någon beordrad Under-officer, som från början till slut vidhåller, att torpet ovilkorligen skall på sin nya plan förläggas i lika godt skick som på den gamla, om ej läget och godheten på sistnämnde ställe äro nära nog jemförliga med rotehållarens eget hemman. På sådana vilkor har likväl rotehållaren aldrig ingått och jag är öfvertygad derom, att vid kontrakternas uppgörande emellan Kronan och rotehållarne den tid, då indelningsverket grundades, någon sådan förutsättning ej heller egde rum.

Om man tager, till exempel, kontraktet den 26 Februari 1686 för Kalmar Regemente (förlagdt i den ort, som jag representerar), och med hvilket kontrakt många af de öfriga Indelta Regementernas kontrakter äro temligen öfverensstämmande härutinnan, så föreskrifves der i 1:sta momentet, att rotebönderna böra för soldaten enhälligt hjelpas åt att upprödja eller afbryta honom ett halft tunnland åker och en kåltäppa med en liten hage eller ängsstycke till tu lass, vald af den gårdens egor, som vid indelningen är dertill förordnad och utnämnd. Mig synes som, att denna föreskrift fortfarande bör ligga till grund vid knekte-torpens utstakande, då de förflyttas till annat område på gårdens egor.

Ännu ett tredje stadgande, som innefattas i Kongl. Maj:ts nådiga Instruktioner den 18:de December 1681 § 9 och den 18 Augusti 1684 § 7 derom, att alla rotemästare skola sig vid mönstringarna inställa, vid 6 mark silfvermynt bot, anser jag olämpligt och för rotehållaren särdeles betungande, då derigenom mången gång kan förorsakas resor på öfver 20 mil utan ringaste nytta för kostnad och tidspillan. Skulle rotehållaren anse sig böra tillstädeskomma vid mönstringen, så må det stå honom fritt, och skulle någon anmärkning mot honom i hans frånvaro förekomma, mä en sådan anmärkning honom skriftligen delgifvas för att i behörig ordning af honom besvaras.

Till följe af det nu anförda, och då det är af synnerlig vigt för så väl rotehållaren och soldaten som för befälet att härom hafva speciella stadganden till efterrättelser, samt enär de hos Krigs-kollegium »förvarade handlingar» icke tjena till

ledning öfver nu ifrågasatta olägenheter får jag härmedelst föreslå:

att Rikets Höglofl. Ständer ville till Kongl. Maj:t aflåta underdånig skrifvelse med framställning om behofvet af tydliga föreskrifter i de omförmälde frågorna och med begäran, att Kongl. Maj:t täcktes i nåder besluta: att vid knektars, vare sig soldaters, hussarers eller båtsmäns tillsättande, befälet förbjudes att i något afseende lägga hinder i vägen för rust- eller rotehållaren att med karlen öfverenskomma och uppgöra såväl om lönevilkoren, som eljest bäst han gitter, eller att annorledes inblanda sig i detta bestyr, då nemligen visadt är, att karlen är välfrejdad, frisk och inom den föreskrifna åldern samt, i fråga om soldat, att han innehar erforderlig längd;

att när rotehållaren beslutar flyttning eller utbrytning af knekte-torp på sina egor, då roten är vakant, eller öfverenskommelse med den tjenande soldaten är träffad, eller ock då laga skifte å egorna verkställes, det må vara honom tillåtet utan afseende å det gamla torpets storlek och godhet, att lemna detsamma på nya planen, i enlighet med hvad knekte- eller båtsmans-kontraktet derom bestämmer;

att det må vara rotehållaren obetaget att från mönstring uteblifva och att de anmärkningar, som emot honom möjligen kunna förekomma, böra skriftligen honom delgifvas med tillåtelse att deröfver jemväl afgifva skriftlig förklaring, ifall han ej vill godkänna anmärkningen.

Till dessa förslags afgifvande har jag såsom ledning begagnat knekte-kontrakten för Kalmar Regemente den 26 Februari 1686 och för Jönköpings Regemente den 13 Maj 1685 samt kontraktet för Tjust och Smålands Båtsmans-kompanier i Kalmar Län den 23 Maj 1690; något kontrakt, som afser Smålands Hussar-regemente har jag icke kunnat finna och förmodar, att något sådant icke varit upprättadt.

Om remiss till behörigt Utskott anhålles.»

Häruti förenar sig *Nils Magnus Pettersson* från Kalmar Län.

18:o af *Olof Persson* från Gefleborgs Län:

»Genom Kongl. Förordningen, angående prestval den 1 April 1843 stadgas i § 16: »för spikhamrar, qvarnar samt alla andra särskilda lägenheter och inrättningar bestämmes röst-

rättigheten efter deras grundränta, eller der sådan ej åsatt är, efter taxeringsvärdet, jemfördt med medelvärdet på hemman i församlingen.» Detta stadgande är ganska rättvist såvidt det angår skattlagda lägenheter, men beträffande sådana, som icke hafva sig grundränta åsatt, så är det högst olämpligt. Då lägenheter, verk och inrättningar få rösta efter taxeringsvärdet, jemfördt med medelvärdet på hemman i församlingen, så utöfva de ett allt för stort inflytande på valets utgång. En mängd i sednare tider anlagde sågverk, erlägga ingen grundskatt och hafva derföre ett så mycket större taxeringsvärde sig åsatt. Hemman på landet deremot hafva, i anseende till grundskatt, rotering och allehanda onera, ett mindre värde och äro således i detta afseende alldeles icke jemförliga med verk och lägenheter af förenämnde beskaffenhet. Vid i sednare tider i min hemort förrättade prestval har man kommit på det lika besynnerliga som orättvisa förhållande, att några stycken sågverk, de der icke det ringaste deltaga i presterskapets aflöning, haft större röstetal, än socknens alla hemmansegare tillsammans.

Det är vid sådant förhållande, som jag anser en förändring uti först anförda stadgande af behofvet påkalladt, öfverlemnande till Utskottet, som denna motion kommer att behandla, att uppgöra andra grunder för oskattlagda verks och lägenheters deltagande i prestval; anseende dock för min del, i anledning af hvad här ofvan är anfört:

att, derest taxeringsvärdet äfven hädanefter kommer att bibehållas såsom grund för rösträttigheten, ingalunda mera än hälften deraf bör få tagas i beräkning.

Om remiss härå till vederbörligt Utskott anhålles.»

19:o af *Anders Jonsson* från Skaraborgs Län:

»Det förekommer ofta inom regala pastorater, att församlingen finner sig obelåten med den pastor, som dertill af Kongl. Maj:t utnämnes, alldenstund sådant ofta sker mera för att belöna utmärkta lärdomsförtjenster hos en gammal man, än för att lemna församlingen en kraftfull själasörjare.

Om nu inom ett sådant pastorat också Consistorium följt enahanda grund vid uppsättande af förslag till komminister, så kan det hända, att församlingen får ett par hedersmän, som redan lefvat fram sin bästa tid, så att den lifligare verksamheten icke mera är hos någondera att påräkna.

Af dessa skäl, och då helst i vår tid och med de oroliga förhållanden, som nu förekomma i religiöst afseende inom en mängd församlingar, ingen lärer förneka behofvet af

en kraftig presterlig verksamhet derstädes, får jag härmed vänligen uppmana Hedervärda Ståndet att förena sig med mig om en anhållan hos Rikets Ständer att hos Kongl. Maj:t i underdånighet begära:

det församlingarne i regala pastorater måtte ega rätt att vid komministerlägenhet få tillkalla en fjerde profpredikant.

Om remiss till vederbörligt Utskott anhålles vördsamt.»

20:o af *Johannes Lönn* från Jönköpings Län:

»Som vid flera föregående Riksmöten genom aflåtna motioner blifvit af mina företrädare framställdt behofvet och billigheten af de önskningar om lindring i rustningen vid Smålands Hussar-regemente, som utgöres af 500 man, att dessa måtte, i likhet med den redan afsutna delen af regementet eller Smålands grednadier-bataljon, afsitta. Men då Kongl. Maj:ts nådiga beslut i denna fråga ännu icke varit att emotse, finner jag min pligt såsom Representant inom denna ort samt af kommittenter uppmanad, att härom göra förnyad framställning.

Som rustnings-skyldigheten med nummerhäst och karls uppsättande och underhållande inom denna ort är alltför mycket kännbar, lär ingen kunna bestrida, helst som kändt är, att inom denna ort få eller inga antagliga nummerhästar kunna uppfödas, utan dessa måste förskaffas från bördigare landsorter såsom Östergöthland, Skåne med flere aflägsna ställen.

Om man nu tager uti betraktande och beräknar det icke obetydliga antal, som årligen inom regementet kasseras, hvilket uti medeltal uppgår till 35 à 40 stycken, och med en kostnadssumma för hvarje remont af 4 till och med 500 R:dr, så kommer en betydlig summa årligen att dragas ur provinsen.

Tagas ytterligare uti betraktande de många kostsamma munderingspersedlar, som till utredande af häst och karl erfordras och måste efter beställning inköpas för höga priser, blifva de utgiftsummor, som hvarje rusthållare får vidkännas särdeles tryckande, och då härtill kommer födan för nummerhästen samt lön till hussaren uppgå de rustnings-skyldiges utgifter på hvarje rusthåll till så betydliga summor, att de medtaga största delen af hemmanets nettobehållning, helst som kändt är, hvad dessa i allmänhet små och hårdt roterade hemman lemna uti afkastning, så kommer man till ett förvånande resultat. Då i allmänhet taget dessa hemmansnummer äro så ringa till arealen, att på desamma i medeltal kunna

skördas 130 à 140 tunnor spanmål, födas 20 till 40 kreatur och till brukningen erfordras 3 till 4 drängar samt lika antal pigor, hvilkas löner och underhåll sammanräknade uppgå till minst 600 R:dr och härtill komma de stora onera till Kongl. Maj:t och Kronan, presterskap, klockare, skollärare, de fattiga m. m. samt äfven nummerhästens födande och vård, som på de flesta ställen i anseende till hemmanens så inskränkta beskaffenhet icke låter sig göra, utan man nödsakas leja på aflägse bättre lottade hemman, hvilka äro uti tillfälle att lemna både erforderligt bete och foder, som den förut hårdt tryckta rusthållaren måste med kontanta penningar till ganska höga priser gälda i anseende dertill, att dess svaga hemmansdel icke förmår fullgöra ett honom åliggande onus samt för att kunna undgå blifva af befäl och kronobetjening antastad för nummerhästens ordentliga vård.

Visserligen måste medgifvas, att dessa hemman hafva sig tillagdt augmentsränta från 40 till 70 R:dr B:ko per nummer; men då Rikets Ständer gjorde rättelse i saltpetersgärden för provinsen Småland, fingo rusthållarne vidkännas en icke ringa minskning uti sina augmensräntor, utan någon lindring i sitt rustningsbevär eller ersättning af Staten.

Att en lindring för de rustnings-skyldige vid Smålands Kongl. Hussar-regemente är af stort behof påkalladt, lemnar jag till hvars och ens bedömande, och att den är med billighet öfverensstämmande, tror jag hvarje rättänkande icke kunna bestrida, då dessa rustnings-skyldiges alla onera och rustningsutgifter på sina små hemmansnummer jemföras med Rikets bättre lottade provinser.

Jag får derföre hos Rikets Höglofliga Ständer anhålla:

det de hos Kongl. Maj:t ville i underdånighet anhålla, att Smålands Hussar-regemente, i likhet med den redan afsutna delen deraf, finge afsitta och undergå förändring till Infanteri, mot erläggande af 7 tunnor spanmål hälften råg och hälften korn årligen af hvarje rusthållsnummer.

Om remiss häraf till vederbörligt Utskott anhålles.»

Häruti instämde *Johannes Andersson* från Jönköpings Län.

21:o af *Per Tjernlund* från Vester-Norrlands Län.

»Under förutsättning att Regering och Ständer icke se något heldre än att, genom Länets Representanter, underrättas om landets behof, tager jag mig friheten väcka följande motion.

Ehuru Vester-Norrlands Län redan hugnats med Statsanslag af 4,000 R:dr R:mt till en Landtbruks-skola, vågar jag likväl anhålla om ett lika anslag för ännu en Landtbruks-skola inom detta Län, nemligen för en Landtbruks-skola inom Medelpad.

De skäl, hvarpå jag grundar min motion, äro följande, nemligen:

1:o Lånets stora utsträckning;

2:o det ringa antal ståndspersoner inom Länet, som sysselsätta sig med landtbruk;

3:o befolkningens förkärlek för det gamla och obenägenhet samt misstroende till allt, hvad som är nytt;

4:o de vackra resultater, som ofelbart skulle blifva en följd af ett förbättradt jordbruk och i sammanhang dermed en förbättrad boskapsskötsel inom Medelpad.

Jag har i första rummet anfört Länets stora utstäckning, hufvudsakligen derföre, att denna omständighet gör en Landtbruks-skola otillräcklig, ty, såsom förhållandet har varit hittills, har Länets Landtbruks-skola varit förlagd i nordligaste delen af provinsen Ångermanland, 10½ mil från Hernösand, 16 mil från Sundsvall, 19 mil från Länets gräns mot Helsingland och 27 mil ifrån Länets gräns mot Bräcke socken inom Jemtland. Inom Medelpad, der jag är bosatt, afskräcker den långa vägen och fullkomlig obekantskap med Landtbruks-skolans förhållanden allmogen från att skicka sina söner till skolan, och af samma skäl underlåter allmogen att sjelf göra sig stor kostnad och stort besvär för att på stället göra sig underkunnig derom. Vid sådant förhållande, och då endast närmast boende blifva i tillfälle att hemta nytta af skolan, behöfvas många år, för att skolan skall kunna utöfva önskvärdt inflytande.

Vidare har jag anfört den omständigheten, att ett ringa antal ståndspersoner inom Länet sysselsätta sig med jordbruk. Denna omständighet bidrager i sin mån väsendtligt att göra en Landtbruks-skola otillräcklig, ty då man vet att inom hela Länet näppeligen finnas 4 à 5 ståndspersoner, som sysselsätta sig med ett landtbruk, hvilket kan vara lärorikt för kringboende, faller behofvet af ännu en Landtbruks-skola lätt i ögonen, synnerligen som de rättare-lärlingar, hvilka genomgått lärokurs vid skolan och bildat sig till dugliga rättare, svårligen kunna finna plats inom Länet såsom jordbrukande, såvida de icke hafva eller vänta eget hemmansbruk. Landtbruksskolorna skulle således hufvudsakligen visa allmogen vägen till ett högre och förståndigare landtbruk.

Dernäst har jag påpekat befolkningens förkärlek för det gamla och obenägenhet för och misstroende till allt, hvad som är nytt. Hvar och en som varit i Norrland känner sanningen häraf och vet, att kunskapen måste, snart sagdt, bäras hem till folket, om man skall kunna hoppas att besegra deras fördomar, så mycket heldre, som exemplena af något bättre äro få och sällsynta.

En Landtbruks-skola i Ångermanland är för Medelpadsbon detsamma som en Landtbruks-skola i Upland; han vet lika litet om båda. Men en Landtbruks-skola i Medelpad skulle tvinga på honom mången nyttig lärdom och väcka hans slumrande håg för fullkomning i sitt yrke till lif och verksamhet, nyttig och vinstgifvande för honom sjelf och i samma mån för hans älskade, dyra fädernesland.

Slutligen har jag åberopat de vackra utsigter, som skulle blifva en följd af ett förbättradt landtbruk och en förbättrad boskaps-skötsel inom Medelpad. Alla de välsignelser, landtbrukets förkofran tillskynda ett land, äro nogsamt kända, men nyttan deraf särskildt för Medelpad är för många kanske tvifvelaktig. Jag vill derföre blott upplysa, det våra skogar innehålla ofantliga jordsträckor, som vänta på odlaren för att bjuda en stor del af Sveriges innebyggare gästvänliga bygder, i stället för ödemarker, der de vilda odjuren nu hafva sina tillhåll. Medelpads redan odlade jord skulle, bättre skött, lemna uppehälle åt mångdubbelt antal medborgare och ladugårds-produkter skulle, genom ändamålsenligare boskaps-skötsel, kunna blifva en export-artikel, som skulle inbringa landets idoga söner rikliga tillgångar till vidare förkofran.

Mycket mera skulle jag kunna anföra, men tala icke mina redan anförda skäl tillräckligt, skulle jag endast ändamålslöst taga Ståndets dyrbara tid i anspråk?

Jag vågar emellertid hysa den förhoppning, att mina Ståndsbröder skola, hvar i sin stad, gifva sin röst till bifall för den motion, jag sålunda haft äran framställa.

Om remiss till vederbörligt Utskott anhålles.»

22:o af *Nils Olsson* från Malmöhus Län:

»För nära 200 år sedan, eller 1660, i en tid då städerna ofta gynnades på landets bekostnad, har Kongl. Maj:t, i anledning af Landskrona stads begäran, destinerat 20 tunnor spanmål, hvilka af dåvarande guvernören i Skåne uttogos af vissa landsförsamlingars kyrkor, för att årligen levereras till Landskrona kyrka, emedan den i den tiden ansågs vara fattig. Huruvida landsförsamlingarne då voro något förmögnare, känner

jag icke, men att denna tionde skulle utgå blott tills vidare, bevisar sig utaf Resolutionerna af den 13 December 1672 och den 16 December 1680. Denna i min tanke orättvisa utgift har emellertid fortfarande utgått från Norrvidinge, Vestra Karaby, Stora Harrie m. fl. socknar, och är så mycket mera orimlig, som förhållandet nu är tvärtom, neml. att Landskrona kyrka är rik och lär ega öfver 60,000 R:dr Banko, då landsförsamlingarnes kyrkor deremot äro i mer eller mindre knappa omständigheter. — I anledning häraf föreslår jag:

att Rikets Ständer ville för sin del besluta samt hos Kongl. Maj:t i underdånighet anhålla, att alla de landtförsamlingars kyrkor, hvilka hitintills levererat tionde till Landskrona kyrka, måtte derifrån befrias och samma tionde få användas till hvar sin kyrka, helst man får, enligt ofvan antydda Resolutioner, supponera, att den anslagna tionden endast varit tillfällig eller tills vidare. För öfrigt, då det inom Riket är en lika allmän som rättvis regel, att hvar och en församling skall bygga och underhålla sin kyrka, så är det väl lika rättvist, att hvar och en församling får behålla sin kyrkotionde.

Om remiss till vederbörligt Utskott anhålles.»

Samtliga dessa motioner bordlades.»

§ 13.

Talmannen anmälde, att Geschwornern J. A. W. Busch ämnar i morgon kl. 5 e. m., i Ståndets sessionsrum, hålla föredrag i mnemoniken, hvilket de af Ståndets Ledamöter, som det önska, ega öfvervara.

§ 14.

Anmäldes slutligen följande motioner:

1:o af *Ola Jönsson* från Malmöhus Län, med hvilken *Nils Olsson* från samma Län instämde, angående högre ansvarsbestämmelser för lurendrejeri m. m.;

2:o af *Adolf Fredriksson* från Upsala Län, angående afskaffandet af bevärings-manskapets vapenöfningar;

3:o af *Olaus Eriksson* från Götheborgs och Bohus Län, angående ändring i Skiftes-stadgan.

Uti denna motion instämde *Holmlin*, *Johannes Nilsson* och *Erik Christensson* från Götheborgs och Bohus, förre vice Talmannen *Pehr Eriksson* och *Anders Andersson* från Wermlands samt *Smedberg* från Elfsborgs Län m. fl.

4:o af *C. G. Cederskog* från Östergöthlands Län, om ändringar i gällande Skiftes-stadga;

5:o af *Olof Pehrsson* från Gefleborgs Län, om ändring i Kongl. Kungörelsen den 9 Juni 1832, angående laga skifte;

6:o af *A. W. Uhr* från Nerikes Län, om åtskilliga ändringar i Skiftes-stadgan;

7:o af *Anders August Andersson* från Östergöthlands Län, angående ändring i bränvins-lagstiftningen;

8:o af *Nils Olsson* från Malmöhus Län, i samma ämne; och

9:o af *Per Mattsson* från Vester-Norrlands Län, om tillägg i kap. 12 § 6 Skiftes-stadgan.

Då uti ofvannämnde ämnen motioner dels redan blifvit väckta, dels ytterligare vore att förvänta, skulle, för remiss i ett sammanhang till vederbörliga Utskott, de nu ingifna motionerna tills vidare förblifva hvilande på Ståndets bord.

Ståndet åtskiljdes kl. half 9 e. m.

In fidem

N. A. Fröman.